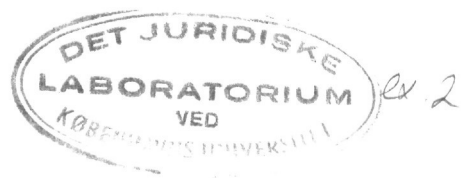

SEMINARIEPLANLÆGNING

Betænkning afgivet af
det af undervisningsministeren under 28. marts 1968
nedsatte udvalg
vedrørende seminarieplanlægning

BETÆNKNING NR. 531

1969

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Udvalgets nedsættelse og virksomhed	5
<i>Kapitel 1.</i> Efterspørgsel efter lærere i 1980.	7
<i>Kapitel 2.</i> Tilgang af studerende til seminarierne i 1980.	10
1. Den totale tilgang af studerende til seminarierne i 1980.	11
2. Tilgang af studerende til seminarierne i 1980 geografisk fordelt	15
<i>Kapitel 3.</i> Seminarernes fremtidige størrelse.	21
<i>Kapitel 4.</i> Øvelsesskolernes størrelse og børnegrundlaget for skolerne.	22
<i>Kapitel 5.</i> Placering af seminarier ud fra egnsudviklingssynspunkter.	23
<i>Kapitel 6.</i> Placering af seminarier i tilknytning til centre for højere uddannelse.	24
<i>Kapitel 7.</i> Seminarernes nuværende lokale- og elevkapacitet og lokalebehovet efter de nye studieplaner.	26
<i>Kapitel 8.</i> Seminarernes oplysninger om lokalekapacitet, flytteplaner og samarbejdsmuligheder m.v.	30
<i>Kapitel 9.</i> Udvalgets indstilling om placering af seminarier i 1980.	32
<i>Kapitel 10.</i> Udvalgets indstilling om seminarernes virksomhed i tiden indtil 1980.	38

BILAG

	Side
1. Undervisningsministeriets skrivelse af 28. oktober 1968.	45
2. Spørgeskema for HF-studerende.	46
3. Undervisningsministeriets skrivelse af 14. februar 1969.	47
4. Skrivelse af 10. juni 1968 fra Studieplansudvalget for Læreruddannelsen.	49
5. Rapport fra Institutet for matematisk statistik og operationsanalyse ved Danmarks Tekniske Højskole.	53

	Side
6. Datakort over vækstområder i Danmark	.65
7. Udvalgets skrivelse af 29. januar 1969 til direktoratet for egnsudvikling	.66
8. Skrivelse af 6. februar 1969 fra direktoratet for egnsudvikling	.67
9. Uddrag af Folketingets betænkning af 18. maj 1966	.68
10. Seminariernes besvarelser af spørgsmål i udvalgets foreløbige rapport	69
11. Redegørelse for de nuværende seminariers historie, udarbejdet af Skolehistorisk Institut ved Danmarks Lærerhøjskole	.128

Udvalgets nedsættelse og virksomhed.

Ved skrivelse af 28. marts 1968 nedsatte undervisningsministeriet et udvalg med den opgave at tage stilling til og fremkomme med forslag om antallet af seminarier, om seminariernes geografiske placering - herunder placering af seminarier i tilknytning til centre for højere uddannelse - samt i konsekvens heraf om, hvilke seminarier der eventuelt bør udbygges, om der mellem nogle seminarier eventuelt bør etableres et fast samarbejde, og om der efter disse overvejelser bør stilles forslag om nedlæggelse af nogle af de bestående seminarier.

Som formand for udvalget beskikkedes:
Amtmand N. Elkær-Hansen, **Rønne**.

Til medlemmer af udvalget beskikkedes:
Seminarirektor Tage Kampmann, Dansk Seminarieforening
Seminarielektor Erik Svart, Dansk Seminarieforening
Rektor, professor Harald Torpe, Danmarks Lærershøjskole
Overlærer Stinus Nielsen, Danmarks Lærereforening
Lærer Søren Kure, Lærerstuderendes **Landsråd**
Seminarirektor J. Utoft, Haderslev
Afdelingschef Hans Kjems, undervisningsministeriet
Kontorchef E. Paludan-Müller, undervisningsministeriet
Fuldmægtig Ernst Goldschmidt, undervisningsministeriet
Fuldmægtig Bodil Dybdal, undervisningsministeriet

Som statistisk sagkyndig har deltaget:
Sekretær O. Gøtttsche Sørensen, undervisningsministeriet

Sekretær Helene Steen Frehr, undervisnings-

ministeriet, og sekretær Peter Greiffenberg, undervisningsministeriet, har fungeret som udvalgets sekretærer.

Udvalget blev bemyndiget til at tilkalde sagkyndige i det omfang, det fandtes ønskeligt.

Byplanarkitekt A. O. Danneskiold-Samsøe, undervisningsministeriet, har således bistået udvalget med udarbejdelse af materiale vedrørende øvelsesskoler m.v.

Udgangspunktet for udvalgets overvejelser har været retningslinier fra undervisningsministeriet om den mest hensigtsmæssige seminaristørrelse. Man har desuden drøftet foretagne beregninger over den mest hensigtsmæssige udnyttelse af lokale- og lærerkapacitet.

Udvalget har set det som sin opgave at stille mod en planlægning over et længere åremål. Imidlertid kan der ikke med noget rimeligt grundlag udarbejdes prognoser, der går længere end 10-15 år frem i tiden, hvorfor udvalget har arbejdet ud fra prognoser og undersøgelser vedrørende tilgangen til læreruddannelsen i tiden til 1980 sammenholdt med den forventede efterspørgsel efter seminarieuddannede lærer i det nævnte tidsrum.

Der har i udvalget været enighed om, at der må tillægges muligheden for oprettelsen af øvelsesskoler af tilstrækkelig størrelse afgørende betydning for placeringen af fremtidens seminarier.

Udvalget har overvejet og drøftet, om der ved placeringen af seminarierne bør tages hensyn til de igangværende bestræbelser for egnsudvikling - og man har ligeledes foretaget en vurdering af momenter, der taler for, at seminarierne søges placeret i tilknytning til centre for højere uddannelse.

Endelig har udvalget foretaget en beregning af seminariernes lokalebehov efter den nye

læreruddannelseslov samt i forbindelse hermed en undersøgelse af de eksisterende seminariers lokaleforhold og muligheder for at opfylde læreruddannelseslovens krav til lokaler m.v.

Materialet har været udsendt til seminarierne, disses besvarelser fremgår af kapitel 8 og er gengivet som bilag 10.

Udvalget er opmærksomt på, at der vil være økonomiske konsekvenser forbundet med gen-

nemførelsen af dets forslag. Man vil senere tage disse forhold op til overvejelse.

Det tilføjes, at udvalget i sine overvejelser ikke har medtaget problemerne om Statens seminarium for Småbørnslærere, hvis forhold er til speciel behandling i undervisningsministeriet. Endvidere har man ikke taget stilling til seminarierne på Færøerne og Grønland under hensyn til disse seminariers specielle lovgrundlag.

KAPITEL 1.

Efterspørgsel efter lærere i 1980.

En stillingtagen til antallet af seminarier vil ikke kunne foretages uden hensyntagen til det forventede antal lærere, der kan finde beskæftigelse i folkeskolen og andre steder. Man har derfor foretaget en vurdering af efterspørgslen efter lærere i 1980. Denne vurdering kan sammenholdes med de i kapitel 2 beregnede eksempler på tilgang til seminarierne.

De nedenfor foretagne beregninger er baseret på en prognose, der er udarbejdet i foråret 1967. Prognosen bygger på en række forudsætninger, der fastlægger udviklingen eller alternative udviklinger for en række faktorer, der må betragtes som givne og delvis politisk bestemte størrelser. De vigtigste af faktorerne og de på grundlag af disse udførte beregninger vil nærmere blive omtalt i det følgende.

Tabellens i-alt-tal angiver elever under for-

Tabel 1.1. Elevantal fordelt på klassetrin i 1966 og 1980.

	1966	1980
1.-7. klasse (7-13 år)	509.276	608.000
8. skoleår (14 år)		
8. klasse	37.166	43.000
1. real	33.144	36.000
i alt	70.310	79.000
9. skoleår (15 år)		
9. klasse	21.990	43.000
2. real	28.924	35.000
i alt	50.914	78.000
10. skoleår (16 år)		
10. klasse	3.762	27.000
3. real	21.964	17.000
i alt	25.726	44.000
TOTAL	670.137	809.000

udsætning af en ændret skolestruktur. En sådan ændret skolestruktur, i det følgende kaldt tilvalgsskole, vil ikke betyde, at folkeskolens samlede elevtal bliver større, men som det følgende viser, får en eventuel indførelse af tilvalgsskole indflydelse på lærerforbruget.

Den anvendte befolkningsprognose er udarbejdet af det økonomiske sekretariat i 1964, hvor de sidste fødselstal, der forelå, var for 1963. Det har vist sig, at prognosen har undervurderet fødselstallene for 1964, 1965 og 1966. Til gengæld har prognosen overvurderet fødselstallene for 1967 og 1968.

Antal klasser i 1980.

Da lærerforbruget er knyttet til antallet af klasser og kun indirekte til elevtallet, er det næste led i beregningerne en omregning af elev-

Tabel 1.2. Klassekvotienter i 1966 og 1980.

	1966	1980
/.		
1.-7. klasse	20,8	22
8. klasse	19,8	20
9. klasse	16,4	20
10. klasse	16,4	19
1. real	22,7	20
2. real	21,5	20
3. real	17,1	17
2. (tilvalgsskole)		
8. skoleår	.Vejet gnst. af 8. kl. og 1. real	
9. skoleår	.Vejet gnst. af 9. kl. og 2. real	
10. skoleår	.Vejet gnst. af 10. kl. og 3. real	

Tabel 1.3. Antal klasser på de enkelte klassetrin i 1966 og 1980.

	Antal klasser	
	1966	1980
1.		
1.-7. klasse	24.458	27.645
8. klasse	1.880	2.157
9. klasse	1.340	2.130
10. klasse	230	1.406
1. real	1.460	1.832
2. real	1.347	1.736
3. real	1.288	1.032
2. (tilvalgsskole)		
8. skoleår	-	3.989
9. skoleår	-	3.866
10. skoleår	-	2.438

tallet til klasser via et skøn over udviklingen i klassekvotienterne, det vil sige antallet af elever pr. klasse på de forskellige klassetrin. Dette er en af de væsentligste faktorer ved beregningen af lærerbehovet, da selv små ændringer i klassekvotienterne får store virkninger på lærerforbruget. I tabel 1.2 er vist de anvendte skøn over klassekvotienterne.

Ved division af elevantallet på de enkelte klassetrin med klassekvotienterne fås antallet af klasser. Resultaterne vises i tabel 1.3.

Løntimeforbruget på de enkelte klassetrin.

Ved beregning af lærerløntimetall er udgangspunktet *klassetimetallet* (skematimetall for eleverne), der afviger fra *lærerskematimetallet* i de tilfælde, hvor der, på grund af deling af en klasse i flere hold eller sammenlægning af flere klasser, opstår en difference mellem det antal timer, eleverne i klassen undervises pr. uge, og det antal lærertimer, der anvendes på klassen. Denne faktor virker normalt i retning af, at det antal lærertimer, der anvendes på en given klasse, er større end det antal timer, den enkelte elev bliver undervist. Deling af en klasse forekommer for eksempel i 1.-4. klasse i fagene dansk og regning og i 8.-10. klasse i forbindelse med valgfri fag.

Lærerskematimetallet afviger fra *lærerløntimetallet* på grund af: 1) omregning af timetallet ved undervisning i særlige klasser og fag. For eksempel tæller fem undervisningstimer som seks løntimer ved undervisning i realafdeling. 2) Omregning af timetallet for rettearbej-

Tabel 1.4. Det gennemsnitlige ugentlige løntimeforbrug på de enkelte klassetrin 1965-66.

	Løntimer pr. klasse
1. klasse	19,9
2. klasse	23,4
3. klasse	26,5
4. klasse	29,1
5. klasse	31,5
6. klasse	37,4
7. klasse	39,4
Gennemsnit af 1.-7. klasse	(29,6)
8. klasse	50,3
9. klasse	49,9
10. klasse	53,2
1. real	45,5
2. real	46,5
3. real	45,6

de. I 8.-10. klasse og 2.-3. real gives der kompensation for retning af elevernes skriftlige hjemmearbejde, idet der godskrives læreren en brøkdel af en ugentlig time pr. elev.

Det ugentlige lærerløntimeforbrug, som ovenfor defineret, på de enkelte klassetrin er angivet i tabel 1.4. Andre faktorer, der indvirker på løntimeforbruget, vil blive behandlet senere.

Tabellen angiver det i 1965-66 konstaterede løntimeforbrug. Da disse løntimetall ikke ændrer sig særligt hurtigt, medmindre der indføres en dybtgående undervisningsreform, er det muligt at foretage nedenstående skøn over udviklingen.

1 a: Det antages, at det ugentlige løntimeforbrug i 1980 er det samme som det i tabel 1.4. anførte.

1 b: Der regnes med, at løntimeforbruget stiger 5 pct. pr. fem år i 1.-7. klasse, medens løntimeforbruget i de øvrige klasser ikke ændres, altså er som i 1 a.

Løntimeforbrug pr. klasse pr. uge. (1 b).

	1980
1.-7. klasse	34,3
Øvrige klasser som 1 a.	

2 (tilvalgsskolen): Det antages, at løntimeforbruget i 8. skoleår (8. klasse + 1. real), 9. skoleår (9. klasse + 2. real) og 10. skoleår (10. klasse + 3. real) er et vejte gennemsnit af forbruget i 8., 9. og 10. klasse i 1965-66, medens løntimeforbruget i 1.-7. klasse er som i 1 b.

Løntimeforbrug pr. klasse pr. uge. (2).

	1980
1.-7. klasse	34,3
8. skoleår.	51,1
9. skoleår.	51,1
10. skoleår.	51,1

Det totale ugentlige løntimebehov omregnet til antal lærere.

Med fastlæggelsen af antallet af klasser og løntimeforbruget pr. klasse pr. uge kan det totale løntimeforbrug pr. uge i 1980 udregnes ved at multiplicere klassetal med løntimeforbrug på de enkelte klassetrin for de forskellige muligheder.

Det totale løntimeforbrug kan dernæst omregnes til det antal lærere, der er nødvendige for at dække løntimebehovet, ved at dividere med det antal løntimer, en lærer har pr. uge. Ikke alle lærere har samme ugentlige timetal, men som en første tilnærmelse antages det, at

Tabel 1.5. Lærerbehov under forudsætning af, at alle lærere har et timetal på 32 henholdsvis 29.

	Pligtigt timetal 32	Pligtigt timetal 29
	1980	1980
1 a.		
1.-7. klasse	25.572	28.217
8. klasse	3.391	3.741
9. klasse	3.321	3.665
10. klasse.	2.337	2.579
1. real	2.605	2.874
2. real	2.523	2.784
3. real	1.471	1.623
i alt	41.220	45.483
1 b.		
1.-7. klasse	29.632	32.697
Øvrige klasser som ovenfor.	15.648	17.266
i alt	45.280	49.963
2 (tilvalgsskole)		
1.-7. klasse	29.632	32.697
8. skoleår.	6.370	7.029
9. skoleår.	6.174	6.812
10. skoleår.	3.893	4.296
i alt	46.069	50.834

alle lærere har et løntimetal på 32 pr. uge (det pligtige), selv om det vides, at nogle har flere og andre færre. Til belysning af konsekvenserne af en eventuel nedsættelse af timetallet er der beregnet et eksempel, hvor alle lærere antages at have 29 løn-timer pr. uge.

Resultatet af beregningen er vist i tabel 1.5.

Anden løngivende timereduktion.

Indtil nu er kun udviklingen i de løntimer, der er knyttet til undervisningen i bestemte fag og til bestemte klassetrin, benyttet. Herudover er der anden løngivende timereduktion, der omfatter reduktion i det pligtige timetal for administrativt arbejde for skole- og viceskoleinspektører, skolebiblioteksarbejde, alder (for lærere på 60 år og derover) m.m.

I 1966-67 udgjorde disse reduktioner ca. 61.000 ugentlige løntimer. Det antages, at dette forbrug vil stige 1 pct. året, hvorfor det i tabel 1.5. angivne lærertal må forøges med nedenstående.

Lærerbehov på grund af anden løngivende timereduktion.

Pligtigt timetal	1980
32	2.200
29	2.450

Reduktioner i det pligtige timetal, der ikke er løngivende.

Som tidligere nævnt har ikke alle lærere et ugentligt timetal på 32. Medens foregående afsnit omhandlede de lærere, der har reduceret pligtigt timetal uden lønreduktion, drejer det sig her om et reduceret pligtigt timetal, der fører til en proportional nedgang i lønnen. Der er altså ikke her tale om et forhold, der giver sig udslag i et øget løntimeforbrug, men om en faktor, der betyder, at der skal flere lærere til at dække et givet antal løntimer. Gruppen omfatter først og fremmest kvindelige lærere med børn. Da kvindelige læreres andel af det samlede lærerkorps fremover vil være stigende, vil disse reduktioners betydning formodentlig også være stigende. I 1966-67 havde 21 pct. af de kvindelige lærere i gennemsnit 24 løntimer pr. uge. Antages det, at den samme andel af kvinderne også i fremtiden vil have 24 løntimer om ugen, må de i tabel 1.5 angivne lærertal forhøjes med nedenstående.

Lærerbehov på grund af timereduktioner, der ikke er løngivende.

Pligtigt timetal	1980
32	1.500
29	1.000

Det bemærkes, at der i beregningerne er taget hensyn til, at kvindelige lærere i 1980 vil udgøre en større andel af det totale antal lærere end i 1966.

Korrektion på grund af læsehold og specialundervisning.

I 1966 var der 35.288 elever, 7 pct. af eleverne i 1.-7. klasse, der ud over den normale undervisning modtog supplerende undervisning på læsehold. Udtrykt i løntimer kostede denne ca. en ugentlig løntime pr. elev. Såfremt det antages, at procentdelen af elever i 1.-7. klasse, der får undervisning på læsehold, er den samme i 1980 som i 1966, vil lærerbehovet blive forøget med følgende:

Lærerbehov på grund af læsehold.

Pligtigt timetal	1980
32	1.331
29	1.469

Stigningen i lærerbehov på grund af læseholdsundervisning skyldes udelukkende stignende elevtal i 1.-7. klasse i 1980, da andelen af eleverne, der antages at skulle have denne yderligere undervisning, er den i 1966 konstaterede.

I 1966 var der 13.911 elever, eller 2,7 pct. af samtlige elever i 1.-7. klasse, der udelukkende fik specialundervisning. Det ugentlige løntimetal for disse 13.911 elever var 39.200, eller

2,8 løntimer ugentlig pr. elev. I det i tabel 1.5 beregnede lærerbehov er inkluderet et løntimeforbrug for elever i specialundervisning (svarende til det gennemsnitlige løntimeforbrug for eleverne i 1.-7. klasse) på 1,4 løntimer pr. uge, således at korrektionen skal omfatte 1,4 løntimer for eleverne i specialundervisning. Det antages endvidere, at en stigende andel af eleverne i fremtiden skal have specialundervisning, 4 pct. i 1980.

Lærerbehov på grund af specialundervisning.

Pligtigt timetal	1980
32	1.075
29	1.175

Det samlede lærerbehov.

I tabel 1.6 er de ovenfor beregnede yderligere lærerbehov lagt til de i tabel 1.5 angivne. Tabel 1.6 angiver derfor lærerbehovet i 1980 under forudsætning af, at ingen har overtimer, men med tillæg for det yderligere lærerbehov, der skyldes, at ikke alle har det fulde obligatoriske timetal.

Tabel 1.6. Det samlede lærerbehov i 1980 under forudsætning af, at ingen lærere har overtimer.

	Pligtigt timetal 32 1980	Pligtigt timetal 29 1980
1 a*)	47.300	51.600
1 b*)	51.400	56.000
2*)	52.200	56.900

(*) se side 8)

KAPITEL 2.

Tilgang af studerende til semenarierne i 1980.

For udvalget har det været af afgørende betydning for overvejelserne vedrørende det fremtidige antal seminarier at få afklaret, om adgangen til lærerstudiet skal være fri, eller om der skal være adgangsbegrænsning ved seminarierne.

Udvalget har i denne anledning anmodet undervisningsministeriet om en klarlæggelse af dette spørgsmål.

I skrivelse af 28. oktober 1968 (bilag 1) har undervisningsministeriet meddelt udvalget, at det ved planlægningen af den fremtidige sam-

lede seminariekapacitet principielt må tilstræbes, at der bliver adgang til læreruddannelsen for alle, der opfylder lovens adgangsbetingelser og ønsker at påbegynde uddannelsen.

Ud fra denne forudsætning er de efterfølgende prognoser og beregninger opstillet.

Det tilføjes, at udvalget har fundet det rimeligt, at der ved planlægningen arbejdes ud fra prognoser, der i det mindste dækker en 10-årig periode, idet man går ud fra, at der i nødvendigt omfang foretages en løbende revision af materialet i overensstemmelse med eventuelle ændringer i de forudsætninger, der er opstillet i prognoserne.

Udvalget har beregnet 3 eksempler, der viser tilgangen til seminarierne i 1980 ud fra forskellige forudsætninger. Nedenfor side 17 vil denne tilgang blive opdelt geografisk på amter.

I det første eksempel (A) er udgangspunktet, at den årlige tilgang til seminarierne tænkes at ville tilpasse sig efterspørgslen efter lærere via markedsmekanismen, således at et ændret lærerbehold efter en vis tid giver sig udslag i en ændring i tilgangen til læreruddannelsen.

I det andet eksempel (B) tages udgangspunkt i den konstaterede (historiske) udvikling i ansøger- og tilgangstal, hvorefter dette bruges som grundlag for en vurdering af tilgangen til seminarierne.

I det tredje eksempel (C) inddrages formodningen om, at andre kortvarige uddannelser i fremtiden vil tiltrække relativt flere studenter og HFere end i dag.

1. DEN TOTALE TILGANG AF STUDERENDE TIL SEMINARIERNE I 1980

A. Tilgang af studerende bestemt af forventet efterspørgsel efter lærere.

Til vurdering af den fremtidige tilgang til seminarierne er knyttet det særlige usikkerhedsmoment, at adgangen til seminarierne fra 1969 i modsætning til tidligere alene vil være betinget af HF eller studentereksamen.

Med udgangspunkt i det i tabel 1.6. i kapitel 1 anførte lærerbehold har man skønnet, at der til dækning af efterspørgslen vil kræves en gennemsnitlig tilgang på 3.200 studerende. Frafaldet og antallet af omgængere har ikke været særlig stort og desuden ikke ændret sig fra år til år. Det må dog bemærkes, at den nye lærer-

uddannelseslov i fremtiden kan medføre, at frafaldet bliver væsentligt større end hidtil. Såfremt dette bliver tilfældet, kræves en større tilgang end den nævnte for at nå det i nedenstående tabel anførte lærerproduktionstal.

I de nærmest kommende år vil lærerproduktionen variere meget, blandt andet på grund af overgangen til den nye studieordning. For 1974 til 1980 er lærerproduktionen angivet til 3000 årlig. Dette er et gennemsnitstal, der kan dække over periodiske variationer.

Lærerproduktion 1967-1980.

Antal lærere:

1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974-1980
2800	2900	3500	3500	3500	1000	2900	3000 årl.

Ikke alle lærere ansættes i folkeskolen og de private skoler; man kan derfor ikke betragte de i tabellen viste tal som tilgang til folkeskolen og de private skoler. De senere års erfaringer viser, at omkring 80 pct. af de nyuddannede lærere ansættes i de nævnte skoler. Denne procent er en forudsætning for beregningen af tilgangen af lærere til skolerne i årene op til 1980.

Bestanden af lærere.

For at kunne beregne lærerbestanden frem til 1980 med udgangspunkt i antallet af seminarieuddannede lærere i 1966 må man foretage et skøn over den årlige afgang.

Afgang på grund af alder, svagelighed eller død ventes at komme til at ligge på et ret lavt niveau. Fra 1965-66 til 1966-67 er det konstateret, at i alt ca. 400 lærere er afgang af nævnte årsager. På grundlag af lærernes aldersfordeling er der med det lille antal lærere, der findes i de ældre aldersgrupper, intet der tyder på en større afgang af disse årsager frem til 1980.

Afgang på grund af andre, ikke nærmere kendte årsager, var fra 1965-66 til 1966-67 omkring 500 lærere. Der er ikke nogen mulighed for nærmere at vurdere denne størrelse, hvorfor det er antaget, at afgang på grund af ikke kendte årsager vil være af samme størrelsesorden frem til 1980.

Med en kendt bestand af lærere i 1966, tilgang til skolerne 1967 til 1980 og fastlagt afgang kan bestanden af lærere for årene 1967 til 1980 beregnes. Dette er gjort i tabel 2.1.A.1.

Tabel 2.1.A.1. Bestanden af seminarieuddannede lærere i folkeskolen og de private skoler 1966-1980.

	Bestand
1966.	31.200
1967.	32.800
1968.	34.350
1969.	36.350
1970.	38.350
1971.	40.350
1972.	40.350
1973.	41.800
1974.	43.400
1975.	45.000
1976.	46.600
1977.	48.200
1978.	49.800
1979.	51.400
1980.	53.000

Sammenligning mellem udbud og efterspørgsel af lærere i 1980.

I nedenstående tabel er den i kapitel 1 beregnede efterspørgsel i de forskellige eksempler sammenholdt med ovenstående skøn over bestanden af seminarieuddannede lærere.

Tabel 2.1.A.2. Efterspørgsel og udbud af seminarieuddannede lærere i 1980 (jfr. bemærkningerne foran side 8).

	Lærerefterspørgslen			Lærereudbud
	1 a	1 b	2	
Pligtigt timetal 32:				
1980 _____	47.300	51.400	52.200	53.000
Pligtigt timetal 29:				
1980 _____	51.600	56.000	56.900	53.000

Ved vurderingen af tabellen er det vigtigt at fastholde, at det ved opgørelsen af lærerefterspørgslen er antaget, at ingen lærere har mere end fuldt timetal (32 eller 29 timer), overtimer eksisterer altså ikke. Såfremt man tog hensyn til overtimer, ville efterspørgslen efter lærere blive mindre end den i tabellen angivne.

Det bør også erindres, at der i alle 3 tilfælde er forudsat samme klassetal. Forskelle i efterspørgslen ved de opstillede eksempler skyldes det divergerende løntimeforbrug, der er forudsat på de enkelte klassetrin.

Endelig skal det nævnes, at det er forudsat, at samtlige timer bestrides af seminarieuddannede lærere.

En del af timerne varetages af ikke-seminarieuddannede lærere, men den andel, disse timer udgør af samtlige, er af en sådan størrelsesorden, at der i denne forbindelse kan ses bort herfra.

Tabellen viser for 1 a (løntimeforbruget pr. klasse som i 1965-66), at der med et pligtigt timetal på 32 i 1980 vil være et overskud af lærere. Også med et pligtigt timetal på 29 vil der være overskud af lærere i 1980. 1 b (en stigning på 5 pct. pr. femår i løntimeforbruget for 1.-7. klasse, de øvrige klasser som 1 a) giver overskud af lærere i 1980 ved et pligtigt timetal på 32, men underskud ved et pligtigt timetal på 29. I 2 (tilvalgsskole) er der overskud af lærere ved pligtigt timetal på 32 i 1980, og underskud ved et pligtigt timetal på 29.

Sammenfattende viser tabellen, såfremt prognosens forudsætninger holder, at forskellen i lærerbehold mellem 1 b og tilvalgsskole ikke er særlig stor. Desuden ses det, at lærerbeholdet selv ved et maksimalt timeforbrug må formodes at være dækket først i 1980'erne under den på side 11 nævnte forudsætning, at der på seminarierne optages 3.200 årlig.

B. Tilgangen til seminarierne i 1980 bestemt ud fra udviklingen i antal ansøgere.

Som nævnt skal der foretages yderligere to skøn over tilgangen af studerende til seminarierne i 1980. I det følgende tages udgangspunkt i den konstaterede udvikling i antallet af ansøgere som grundlag for en vurdering af tilgangen i 1980. I modsætning til det første eksempel antages det, at de nuværende tilgangsforhold, jfr. nedenfor, stort set gælder uforandret i 1980. Der ses altså bort fra en del faktorer, hvoraf den væsentligste er erhvervsmulighederne, der eventuelt kan have indflydelse på tilgangen.

Fra og med 1969, hvor den nye læreruddannelseslov træder i kraft, vil adgang til seminarierne være betinget af studentereksamen eller højere forberedelseseksamen.

Da der principielt skal være fri adgang, består vurderingen af tilgangen i 1980 derfor i at fastlægge, hvor mange studenter og HF'ere der vil søge optagelse på seminarierne.

Tilgang til seminarierne i 1980 af ansøgere med studentereksamen.

Betragtes de senere års ansøgere til den 3-årige linie, hvor adgangskravet er studenter-

eksamen, har der været kraftig vækst i antallet. I 1962 søgte 1168 studenter optagelse, medens 3036 studenter søgte optagelse i 1968.

Ansøgere til den 3-årige linie 1962 til 1969.

	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968 *)
Ansøgere	1168	1578	1815	2138	2466	2564	3036

*) Efter de senest foreliggende oplysninger har 2.851 studenter og 610 HF'er tilmeldt sig læreruddannelsen i 1969.

En mulighed for at vurdere studenteransøgerne i 1980 var derfor at forlænge stigningen i ansøgertallet frem til 1980. Dette er imidlertid ikke nogen god fremgangsmåde, da de årlige studenterkuld, både de konstaterede og de fremtidige, varierer stærkt i størrelse. For at korrigere for de sidstnævnte variationer bør beregningerne hvile på et skøn over, hvor stor en procentdel af studenterkullet der antages at søge seminarierne i 1980.

For ansøgere til seminarierne 1966 er foretaget en beregning over, hvor stor en del af studenterkullet der søgte seminarierne. Da ansøgerne bestod af studenter fra flere forskellige år, er det studenterkuld, ansøgerne er sammenlignet med, et såkaldt standardstudenterkuld, det vil sige et beregnet studenterkuld, der er sammensat på samme måde som ansøgernes fordeling på studentereksamensår.

Nedenstående er angivet resultatet af beregningerne.

Standardstudenterkuld	Antal ansøgere	Ansøgere i forhold til standardkullet
7.292	2.466	pct. 33,8

Det ses, at 33,8 pct. af standardkullet søgte seminarieuddannelsen i 1966.

På grundlag af materiale fra planlægningsudvalget for gymnasieskolerne skønnes det, at studenterkullet i 1980 bliver på 14.350. Antages det, at ca. 33 pct. af kullet vil søge seminarierne, fås et ansøgertal for studenter på 4.700.

Det bør dog tilføjes, at der i 1966 utvivlsomt var et usædvanligt stort antal studenter, der søgte seminarierne, da der i årene forud for 1966 fandt en ophobning af ansøgere sted, en ophobning, der i 1968 stort set var afviklet. Det må derfor antages, at antallet af ansøgere med studentereksamen i 1980 beregnet på dette grundlag er for højt.

Tilgang til seminarierne i 1980 af ansøgere med højere forberedelseseksamen.

Udover studenter vil også HFere optræde som ansøgere til seminarierne i 1980. Da det første hold HFere end ikke har gennemført deres uddannelse, er det forbundet med særdeles stor usikkerhed at skønne både over antallet af HFere i 1980 og over, hvor stor en del af disse der vil søge seminarierne.

Tilgangen til HF-uddannelsen kan tænkes at påvirke tilgangen til gymnasiet i opadgående eller nedadgående retning. Da den ovenfor anvendte gymnasieprognose er udarbejdet under forudsætning af, at tilgangen til gymnasiet ikke påvirkes af tilgangen til HF-uddannelsen, bibeholdes denne forudsætning i denne sammenhæng. Efter de i dag foreliggende oplysninger skønnes antallet af HFere i 1980 at blive 5.000.

For at få et skøn over, hvor mange af de 5.000 HF'ere der vil søge seminarieuddannelsen, blev der i efteråret 1968 gennemført en studieønskeundersøgelse blandt de HF'ere, der på dette tidspunkt gik i 2. klasse. Det udsendte skemamateriale er vedlagt som bilag 2. Af samtlige adspurgte svarede 670 eller 88 pct.

Da HF-kurserne er placeret på seminarier og gymnasier og som selvstændigt kursus (Statens HF-kursus), blev det undersøgt, om kursernes placering øver nogen indflydelse på studieønskerne.

I tabel 2.1.B.1. er resultatet vist.

69,6 pct. af svargiverne på seminariernes HF-kursus ønskede en læreruddannelse mod 55,5 pct. af svargiverne på gymnasiernes HF-kursus og 60,7 pct. på statens HF-kursus. Medens næsten lige store andele af mandlige og kvindelige kursister på seminarierne ønskede en læreruddannelse, var der stor forskel på de tilsvarende andele af mandlige og kvindelige kursister på både statens HF-kursus og kurserne på gymnasierne. Kun halvdelen af mændene på statens HF-kursus og gymnasiernes kurser ønskede en læreruddannelse, men 62,9 pct. af kvinderne på gymnasiernes kurser og 67,5 pct. på statens kursus (næsten lige så stor andel som for kvinderne på seminariernes kurser) ønskede en læreruddannelse.

Tabellen viser altså for samtlige svargivere fordelt efter kursets placering, at et HF-kursus' placering på et seminarium synes at bevirke en højere prioritering af ønsket om læreruddannelse end på kurser placeret på gymnasier og statens HF-kursus. Tabellen viser også, at når

Tabel 2.1.B.1. Eleverne i 2. klasse på HF-kursus oktober 1968 procentvis fordelt efter primære studieønsker, køn og kursernes placering på seminarier og gymnasier.

	Uddannelser, hvortil HF giver adgang			Uddannelser, hvortil HF ikke giver adgang		
	Lærerstudiet	Øvrige udd.	Univ. stud.	Andre udd.	Ikke valgt uddannelse	Besvarelser i alt
HF-kurser						
på seminarier:						
Mænd	70,6	2,9	15,5	3,4	7,6	100
Kvinder . .	68,4	7,4	11,8	2,3	10,1	100
i alt	69,6	5,2	13,5	2,9	8,8	100
HF-kurser						
på gymnasier:						
Mænd	50,0	8,1	18,6	4,7	18,6	100
Kvinder . .	62,9	17,7	6,4	3,3	9,7	100
i alt	55,5	12,2	13,4	4,1	14,8	100
Statens						
HF-kursus:						
Mænd	52,7	2,8	30,6	11,1	2,8	100
Kvinder . .	67,5	4,7	20,8	2,3	4,7	100
i alt	60,7	3,8	25,4	6,3	3,8	100
Total:						
Mænd	63,7	4,4	17,6	4,6	9,7	100
Kvinder . .	67,2	8,9	12,1	2,5	9,3	100
i alt	65,4	6,4	14,9	3,6	9,7	100

man ser på studieønskerne fordelt efter de studerendes køn, er forskellen i andele for kvindelige kursister på seminarier, gymnasier og statens kursus, der ønsker læreruddannelse, ikke særlig store, hvorimod mandlige kursisters ønsker varierer særdeles meget. De totale forskelle i studieønsker med hensyn til læreruddannelsen er derfor først og fremmest betinget af de mandlige kursisters forskellige prioritering af læreruddannelsen på henholdsvis seminarier, gymnasier og statens HF-kursus.

Ved valg af den procent, der skal lægges til grund for vurderingen af HF-ansøgere til seminarierne i 1980, er det antaget, at de fleste HF-kurser i 1980 vil være placeret på gymnasierne. Det antages derfor, at 50 pct., det vil sige 2.500, af HF'erne i 1980 vil søge optagelse på seminarierne. Den samlede tilgang af studenter og HF'ere bliver herefter 7.200, jfr. side 17.

C. Ansøgere og tilgang til seminarierne i 1980, korregeret for ændringer i forudsætningerne fra 1966 til 1980.

I det foregående er opstillet to skøn over tilgangen til seminarierne. I det ene er det principielle udgangspunkt, at skolernes behov for lærere skal være dækket i 1980. I det andet antages det, dels at den andel af studenterkullet, der i 1980 forventes at søge seminarierne, er den samme som i 1966, og dels at 50 pct. af HF'erne i 1980 forventes at søge læreruddannelsen.

I det følgende skal opstilles et tredje skøn, der med udgangspunkt i det i A og B opstillede skøn skal korrigere for ændringer i forudsætningerne fra 1966 til 1980.

For studenternes vedkommende betyder anvendelsen - som i B - af den i 1966 konstaterede andel af studenterkullet, at det forudsættes, at alle faktorer og forhold med hensyn til studietilbøjeligheder virker på samme måde i 1980 som i 1966. Dette er næppe tilfældet.

At lærerstudiet for studenter bliver af længere varighed end hidtil, vil formodentlig i sig selv bevirke, at ansøgertallet formindskes. Hertil kommer imidlertid, at universitetsstudierne i fremtiden må forventes at blive mere kortvarige, hvorfor tidsforskellen mellem læreruddannelsen og universitetsuddannelserne indsnævres til fordel for universitetsuddannelserne. Dette vil medføre et lavere relativt ansøgertal og dermed lavere tilgang til seminarierne.

Endvidere må en række kortvarige uddannelser formodes at blive mere attraktive for studenter i fremtiden. Det drejer sig om uddannelser, der forventes at tiltrække især kvindelige studenter på bekostning af blandt andet læreruddannelsen.

Forventningerne om de fremtidige erhvervs-muligheder kan heller ikke antages at være upåvirkede af den sandsynlige mætning af behovet for lærere i 1970'erne. Derfor trækker denne faktor i retning af en mindre tilgang i 1980.

Da der principielt skal være fri adgang til seminarierne, er det forudsat, at ansøgertallet er lig med tilgangen. Denne forudsætning holder næppe, da den indebærer, at alle ansøgere fastholder ansøgningen. Erfaringen viser, at dette ikke er tilfældet. En del ansøgere søger flere uddannelser, og der må derfor regnes med et vist frafald fra ansøgningsfristens udløb til optagelsestidspunktet.

På baggrund af ovenstående betragtninger

antages det, at en mindre del af studenterkullet vil søge læreruddannelsen i 1980 end i 1966. I dette eksempel regnes derfor med, at knap en fjerdedel af studenterkullet i 1980 søger seminarierne. Tilgang af studenter til seminarierne i 1980 bliver herefter 3.300.

Ved en prognose for 1980 er det i endnu højere grad end for studenterne urealistisk at anvende andelen af HF'ere, der i 1968 ønsker at søge læreruddannelsen. Det er på nuværende tidspunkt ikke fuldt ud klarlagt, hvilke uddannelser HF i fremtiden vil give adgang til, hvortil kommer, at de elever, der er omfattet af HF-undersøgelsen, påbegyndte kursus på et tidspunkt, hvor de kun med sikkerhed vidste, at HF-uddannelsen ville give adgang til læreruddannelsen. Der må imidlertid forventes en kraftig udvidelse af uddannelsesmulighederne for HF'erne, hvilket må antages at medføre en ændret fordeling af HF'ernes uddannelsesønsker. På denne baggrund skønnes det, at ca. 35 pct. eller 1.700 af HF'erne i 1980 vil søge optagelse på seminarierne.

I nedenstående tabel er for de 3 eksempler angivet skøn over tilgangen til seminarierne i 1980.

Tabel 2.1.C.1 Tilgang til seminarierne i 1980.

	Studenter	HF'ere	i alt
Tilgang:			
A.	-	-	3.200
B.	4.700	2.500	7.200
C.	3.300	1.700	5.000

2. TILGANGEN AF STUDERENDE
TIL SEMINARIERNE I 1980 GEOGRAFISK
FORDELT

I 1. del af dette kapitel er fastlagt det totale rekrutteringsgrundlag for seminarierne af studenter og HF'ere. På grundlag heraf er i 3 forskellige eksempler beregnet, hvor mange studenter og HF'ere der formodes at blive optaget på seminarierne i 1980.

Imidlertid er både rekrutteringsgrundlag og tilgang ulige geografisk fordelt. For det enkelte seminarium må rekrutteringsgrundlaget i det lokale område antages at være af betydning. 1)

1) Af en undersøgelse, der er foretaget af de studerendes råd på Herning seminarium, jfr. Lærer-studerendes Landsblad nr. 6, januar 1969, fremgår, at størsteparten (2/3) af de studerende har valgt dette

Det er derfor nødvendigt at tage stilling til, hvordan den totale tilgang fordeler sig geografisk.

Den geografiske områdeinddeling, der vil blive anvendt, er amtsinddelingen. Begrundelsen herfor er, at amterne er de mindste enheder, det statistiske materiale kan opdeles på.

Ansøgere og tilgang af studenter på seminarierne i 1966 geografisk fordelt.

Den på side 13 nævnte undersøgelse af, hvor stor en del af studenterkullet der i 1966 søgte seminarierne, omfatter også en geografisk opdeling. Opdelingen er ikke sket på amtsbasis, men på en opdeling af landet i 7 hovedområder, der alle omfatter flere amter.

I tabel 2.2.1 er ansøgere og tilgang af stu-

Tabel 2.2.1. Standardstudenter kuld, ansøgere og tilgang af studenter til seminarierne i 1966, ansøgere og tilgang i forhold til standardstudenterkuld og tilgangen i forhold til ansøjerne.

Fordelt efter dimissionsskoles beliggenhed.

	Standard-studenterkuld	Ansøgere	Ansøgere i forhold til studenterkuld	Tilgang	Tilgang i forhold til ansøgere	Tilgang i forhold til studenterkuld
			pct.		pct.	pct.
Nordøst-sjælland .	3.204	1.092	34,1	655	60,0	20,4
Øvrige Danmark						
øst for Storebælt	726	257	35,4	207	80,5	28,5
Fyn	464	170	36,6	119	70,0	25,6
Øst-jylland . .	1.202	431	35,9	279	64,7	23,2
Nord-jylland . .	668	218	32,6	198	90,8	29,6
Vest-jylland . .	729	202	27,7	179	88,6	24,6
Syd-jylland . .	299	96	32,1	78	81,2	26,1
Hele landet . .	7.292	2.466	33,8	1.715	69,5	23,5

seminarium, fordi det var beliggende i nærheden af deres hjem og lignende. Denne motivering synes også at gøre sig gældende ved valg af andre seminarier, jfr. seminaristatistikken af 1966.

denter til seminarierne i 1966 fordelt efter område for beståelse af studentereksamen og beregnet i forhold til de samme områders studenterkuld. (Om beregningen af dette se side 13).

Da der er stor variation i tilbøjeligheden til at tage studentereksamen i de forskellige geografiske områder, er ansøgere og tilgang af studenter beregnet i forhold til studentertallet fra de enkelte områder. Herved holdes rekrutteringsgrundlaget konstant, og de skævheder i rekrutteringen, der ikke skyldes forskelle i skolemønsteret i de forskellige geografiske områder, isoleres.

Tabellen viser, at de andele af studenterkuldene fra de enkelte områder, der søgte optagelse på seminarierne, procentvis kun varierede lidt. Der er dog tendens til, at mindre andele af studenterkuldet fra Nord-, Syd- og især Vestjylland søgte seminarierne.

Omvendt viser kolonnen for tilgangen i forhold til ansøgerne, at i de områder (Nordøstsjælland, øvrige Danmark øst for Storebælt Fyn og Østjylland), hvor de største andele af studenterkuldet søgte seminarierne, blev de procentvis mindste dele af ansøgerne optaget. Forskellen i andele af ansøgere, der blev optaget fra de forskellige områder, er først og fremmest begrundet i seminariekapacitetens absolutte og relative fordeling. Kapacitetsfordelingen medfører en reel adgangsbegrænsning, hvis betydning for den geografiske rekruttering især ligger i, at relativt få ansøgere fra Nordøstsjælland og Østjylland bliver optaget, medens en meget høj procentdel af ansøgerne fra Nord-, Vest- og Sydjylland bliver optaget. Såfremt adgangsbegrænsningen virkede ens i alle områder, skulle en langt større del af ansøgerne fra Nordøstsjælland og Østjylland optages.

Da adgangen til seminarierne i 1980 principielt skal være fri, må en vurdering af den fremtidige geografiske rekruttering til seminarierne bygge på kolonnen, der angiver ansøgerne i forhold til studenterkuldet. På denne baggrund skønnes det forsvarligt at antage, at ansøgetilbøjeligheden for studenter er ens i alle amter, selv om beregningerne ville have vist større variationer, såfremt de havde været udført på amter. Den fejlfordeling, der herved fremkommer, vil gå i retning af en overvurdering af antallet af ansøgere i de jyske områder, og er en undervurdering af antallet i hovedstadsområdet.

Studenter og HF'ere i 1980 fordelt på amter.

Statistisk materiale udarbejdet af planlægningsudvalget for gymnasieskolerne gør det muligt at fordele studenterne i 1980 efter hjemstedsamt. Der er nogen usikkerhed knyttet til fordelingen, da det oprindelige materiale er fordelt på særlige gymnasieområder, der ikke ofte falder sammen med amtsinddelingen. I de tilfælde, hvor det har været nødvendigt, er studenterne fordelt skønsmæssigt på de relevante amter.

For HF'ernes vedkommende er der på nuværende tidspunkt ingen rationel mulighed for at skønne over fordelingen på hjemstedsamter i 1980. Da HF-kursus i fremtiden overvejende vil blive placeret på gymnasierne, antages det, at HF'erne vil blive procentvis fordelt på amterne på samme måde som studenter.

Studenter og HF'ere i 1980 er med de nævnte forbehold fordelt på amter i tabel 2.2.2.

Tabel 2.2.2. Studenter og HF'ere i 1980 fordelt på amter.

Amter	Studenter 1980	HF'ere 1980
Københavns kommune og		
Københavns amtsrådsreds	3.650	1.280
Roskilde amtsrådsreds	350	120
Frederiksborg amt	850	310
Hovedstadsamterne i alt	4.850	1.710
Holbæk amt	350	120
Sorø amt	450	155
Præstø amt	410	140
Bornholms amt	140	45
Maribo amt	340	120
Svendborg amt	390	135
Odense amt	690	240
Assens amtsrådsreds	140	45
Vejle amt	690	240
Skanderborg amt	390	135
Århus amt	790	275
Randers amt	540	190
Ålborg amt	840	295
Hjørring amt	510	180
Thisted amt	250	85
Viborg amt	440	150
Ringkøbing amt	750	260
Ribe amt	650	225
Haderslev amt	210	75
Åbenrå amtsrådsreds	150	50
Sønderborg amtsrådsreds	230	80
Tønder amt	150	50
Hele landet	14.350	5.000

Tilgang til seminarierne i 1980 fordelt på hjemstedsamt.

I 1. del af dette kapitel er tilgangen opstillet i 3 eksempler. I det ene opgjordes den totale tilgang til 3.200 studerende i 1980.

Der er i 1. del ikke taget stilling til tilgangens fordeling på studenter og HF'ere. Forudsættes det, at den totale tilgang skal være procentvis fordelt mellem studenter og HF'ere på samme måde som tilgangen i tabel 2.2.4., vil 65 pct. eller 2.080 af tilgangen i 1980 være studenter og 35 pct. eller 1.120 være HF'ere. Denne fordeling medfører, at 14,5 pct. af studenterkullet og 22,4 pct. af HF-kullet i 1980 søger seminarierne fra de enkelte amter.

Tabel 2.2.3. Tilgangen til seminarierne i 1980 fordelt på amter. Tilgangstal 3.200.

Amter	Studenter	Tilgang HF	i alt
Københavns kommune og Københavns amtsrådsreds	529	286	815
Roskilde amtsrådsreds	51	27	78
Frederiksborg amt	123	70	193
Hovedstadsamterne i alt	703	383	1.086
Holbæk amt	50	27	77
Sorø amt	65	35	100
Præstø amt	60	32	92
Bornholms amt.	20	10	30
Maribo amt	49	27	76
Svendborg amt	57	30	87
Odense amt	100	54	154
Assens amtsrådsreds . .	20	10	30
Vejle amt	100	53	153
Skanderborg	57	30	87
Århus amt	114	62	176
Randers amt	78	42	120
Ålborg amt	122	66	188
Hjørring amt	75	40	115
Thisted amt	36	19	55
Viborg amt	64	34	98
Ringkøbing amt	109	58	167
Ribe amt	95	50	145
Haderslev amt	30	18	48
Åbenrå amtsrådsreds .	21	11	32
Sønderborg amtsrådsreds	34	18	52
Tønder amt	21	11	32
Hele landet	2.080	1.120	3.200

I det andet eksempel fastlagdes en tilgang på 7.200, heraf 4.700 studenter og 2.500 HF'ere. Dette var under forudsætning af, at samme andel af studenterkullet i 1980 søger seminarierne som i 1966, og at 50 pct. af HF'erne også søger seminarierne. Det forudsættes yderligere, at samme andele af studenterkuld og HF-kuld søger seminarierne fra alle amter. For studenternes vedkommende 33 pct. og for HF'ernes vedkommende 50 pct.

I nedenstående tabel 2.2.4 er tilgangen i 1980 på dette grundlag fordelt på amter.

I det tredje eksempel fastlagdes en tilgang til seminarierne i 1980 på 5.000, heraf 3.300 studenter og 1.700 HF'ere. Det forudsættes, at

Tabel 2.2.4. Tilgang til seminarierne i 1980 fordelt på amter. Tilgangstal 7.200.

	Studenter	Tilgang HF	i alt
Københavns kommune og Københavns amtsrådsreds	1.194	640	1.834
Roskilde amtsrådsreds	115	60	175
Frederiksborg amt	279	155	434
Hovedstadsamterne i alt	1.588	855	2.443
Holbæk amt	115	60	175
Sorø amt	147	78	225
Præstø amt	134	70	204
Bornholms amt	46	22	68
Maribo amt	111	60	171
Svendborg amt	128	68	196
Odense amt	226	120	346
Assens amtsrådsreds . .	46	22	68
Vejle amt	226	120	346
Skanderborg amt	128	68	196
Århus amt	259	137	396
Randers amt	177	95	272
Ålborg amt	275	148	423
Hjørring amt	167	90	257
Thisted amt	82	42	124
Viborg amt	144	75	219
Ringkøbing amt	246	130	376
Ribe amt	213	113	326
Haderslev amt	69	37	106
Åbenrå amtsrådsreds .	49	25	74
Sønderborg amtsrådsreds	75	40	115
Tønder amt	49	25	74
Hele landet	4.700	2.500	7.200

Tilgang til seminarierne 1980 fordelt på amter.
Tilgangstal 3.200 studerende.

Note: Tallet til venstre for stregen er tilgangen af studenter og H.F.'ere 1980, tallet til højre for stregen er tilgangen af studenter i 1967.

1980/1967: 3.200/1.818

Tilgang til seminarierne 1980 fordelt på amter.
Tilgangstal 7.200 studerende.
Note: Tallet til venstre for stregen er tilgangen af studenter og
H.F.'ere 1980, tallet til højre for stregen er tilgangen af
studenter i 1967.
1980/1967: 7.200/1.818

Tilgang til seminariene 1980 fordelt på amter.
Tilgangstal 5.000 studerende.
Tallet til venstre for stregen er tilgangen af studenter og
H.F.'ere 1980, tallet til højre for stregen er tilgangen af
studenter i 1967.
1980/1967: 5.000/1.818

23 pct. af studenterkullet og ca. 35 pct. af HF-kullet søger seminarierne fra alle amter.

I nedenstående tabel 2.2.5 er tilgangen i 1980 på dette grundlag fordelt på amter.

Tabel 2.2.5. Tilgangen til seminarierne i 1980 fordelt på amter. Tilgangstal 5.000.

Amter	Studenter	Tilgang HF	i alt
Københavns kommune og Københavns amtsrådsreds	837	444	1.281
Roskilde amtsrådsreds	80	42	122
Frederiksborg amt_____	196	108	304
Hovedstadsamterne i alt	1.113	594	1.707
Holbæk amt	81	40	121
Sorø amt	104	53	157
Præstø amt	95	47	142
Bornholms amt	33	13	46
Maribo amt	79	40	119
Svendborg amt	89	45	134
Odense amt	159	81	240
Assens amtsrådsreds	33	13	46
Vejle amt	158	82	240
Skanderborg amt	89	46	135
Århus amt	182	94	276
Randers amt	125	65	190
Ålborg amt	192	102	294
Hjørring amt	118	61	179
Thisted amt	58	28	86
Viborg amt	102	51	153
Ringkøbing amt	172	88	260
Ribe amt	149	77	226
Haderslev amt	48	23	71
Åbenrå amtsrådsreds	34	16	50
Sønderborg amtsrådsreds	53	25	78
Tønder amt	34	16	50
Hele landet	3.300	1.700	5.000

KAPITEL 3.

Seminariernes fremtidige størrelse.

Den 27. februar 1968 anmodede undervisningsministeriet studieplansudvalget for læreruddannelsen om at udtale sig om den mest hensigtsmæssige seminariestørrelse og specielt minimumsstørrelsen af et seminarium, der må antages at kunne opfylde kravene i den nye læreruddannelseslov.

Studieplansudvalget afgav udtalelse til ministeriet den 10. juni 1968 (bilag 4).

Af udtalelsen fremgår blandt andet, at årgangsstørrelser på 180 og 200 studerende ved seminarierne (i alt 720-800) skønnes særlig hensigtsmæssige, når alene tages hensyn til opfyldelsen af studieplanernes bestemmelser, hvor-

imod man, når hensyn tages til samarbejdet mellem ledelse, lærere og studerende samt til øvelsesskoleforholdene, finder, at et årgangstal på 140 studerende (i alt 560) er det mest hensigtsmæssige.

Minimumsstørrelsen ansættes til 80 studerende pr. årgang (i alt maksimalt 320), idet et seminarium af denne størrelse kan tilbyde 10 liniefag med et holdgennemsnit op til ca. 10.

Som led i undervisningsministeriets behandling af studieplansudvalgets udtalelse er der foretaget edb-beregninger af Instituttet for matematisk statistik og operationsanalyse ved Danmarks Tekniske Højskole til belysning af den ud fra økonomiske betragtninger mest hensigtsmæssige seminaristørrelse.

Instituttets rapport (bilag 5) viser, at en seminaristørrelse på fra 140–150 studerende pr. årgang til 200–250 studerende pr. årgang både med hensyn til gennemsnitlig holdstørrelse og med hensyn til udnyttelse af lærer- og lokal kapacitet må anses for hensigtsmæssig ved et tilbud på 15 liniefag.

Ved årgange under 140 mindskes hensigtsmæssigheden derimod væsentligt ved formind-

skelse af årgange, medens der ved forøgelse af årgangene udover 250 ikke opnås væsentlige fordele.

Undervisningsministeriet har herefter ved skrivelse af 14. februar 1969 (bilag 3) anmodet Seminariernes Planlægningsudvalg om at bygge sit langsigtede forslag til seminarieplanlægningen på en mindste seminaristørrelse på 140 studerende pr. årgang - hvorimod ministeriet ikke finder det nødvendigt at binde udvalgets overvejelser til en generel største seminaristørrelse.

Med hensyn til muligheden for et fast samarbejde mellem flere seminarier udtaler ministeriet, at 2 eller flere samarbejdende seminarier med årgange under 140 i planlægningen vil kunne indgå som seminarier af hensigtsmæssig størrelse, dog kun hvis hvert af de pågældende seminarier har 80 studerende eller flere pr. årgang. (Herudover vil der blive stillet visse krav til de samarbejdende seminariers liniefagstilbud, ligesom det vil blive krævet, at alle seminarier tilbyder hele den obligatoriske læreruddannelse og mindst 2 pædagogiske specialer.)

KAPITEL 4.

Øvelsesskolernes størrelse og børnegrundlaget for skolerne.

Den nye læreruddannelseslov, der træder i kraft den 1. august 1969, indeholder i kapitel V en række regler om øvelsskoler. Der skal i henhold til lovens § 18 være en *øvelsskole* ved hvert seminarium.

Ved drøftelserne i udvalget om seminariernes fremtidige placering m.v. er der enighed om, at der må tillægges muligheden for tilstedeværelsen af en fast øvelsskole afgørende betydning.

I studieplansudvalgets indstilling til undervisningsministeriet af 10. juni 1968 (bilag 4) er blandt andet forudsat, at et seminarium kun har én fast øvelsskole, at denne ikke er mindre end en 3-sporet og ikke større end en 4-sporet fuldt udbygget folkeskole. Det fremgår, at studieplansudvalget har tillagt denne forudsætning afgørende betydning for begrænsningen af den hensigtsmæssige seminaristørrelse til 140 studerende pr. årgang, jfr. foran pag. 21.

Undervisningsministeriet har efter behandling af studieplansudvalgets indstilling overfor Seminariernes Planlægningsudvalg i skrivelse af 14. februar 1969 (bilag 3) udtalt, at ministeriet ikke anser det for principielt udelukket, at et seminariums faste øvelsskole er større end en 4-sporet fuldt udbygget folkeskole, eller at et seminarium har mere end én fast øvelsskole. Ministeriet finder derfor ikke, at den faste øvelsskole sætter nogen generel grænse for, hvor stort et seminarium kan være, men praktikaliteterne (børnetallet) på et givet sted vil sætte en konkret grænse for størrelsen af et seminarium på det pågældende sted.

Idet udvalget forudsætter, at den (eller de) faste øvelsskoler skal ligge i umiddelbar nærhed af seminariet, det vil sige i hvert fald inden for »et frikvarter«s gangafstand, har man ladet foretage en undersøgelse af børnegrundlaget i landets forskellige egne med henblik på en

kortlægning af de områder, hvori der vil være mulighed for under den angivne forudsætning at tilvejebringe en fast øvelsesskole med mindst 3 spor i 1.-7. klasse og fuld overbygning, det vil sige såvel 8. som 9. klasse som realafdeling (se- nere 10. klasse).

Undersøgelsen har vist, at dette krav tilfreds- stilles af de mindre, middelstore og store køb- stæder samt det storkøbenhavnske område, men kun undtagelsesvis af de mindste købstæder (hvor skolerne er oplandsskoler) samt i en ræk- ke forstæder.

Ud over den faste øvelsesskole er det, jfr. bilag 4, side 3, en forudsætning, at der til et seminarium med årgange på 140 studerende findes mindst 120 klasser ved supplerende øvel- sesskoler.

På vedføjede kort er vist følgende:

a. *Den kommunale inddeling.* De på kortet viste kommunegrænser stammer fra et af kom- munalreformkommissionen i marts 1969 ud- arbejdet kort udvisende status marts 1969.

Kommunegrænserne angiver

- (1) »Gennemførte sammenlægninger«.
- (2) »Foreslåede eller vedtagne sammenlægning- ger af delte bysamfund efter 1. april 1966«.
- (3) »Anbefalede sammenlægninger«.
- (4) Kommuner, for hvilke der ikke er gennem- ført, foreslået, vedtaget eller anbefalet sam- menlægninger. Der er mellem en del af disse kommuner imidlertid truffet aftale om sammenlægning.

De her nævnte 4 forskellige inddelingsfor- hold er på det anvendte Danmarkskort ikke ad- skilt fra hinanden.

b. *Sorte områder:* Købstæder med mindst 4.000 indbyggere (1966) samt den del af »Mar- stalkommunerne«, som var købstad i 1963.

c. *Grå områder:*

(1) Marstalkommuner.

(2) Følgende forstadskommuner: Hørsholm, Birkerød, Farum, Allesø-Næsbyhoved, På- rup, Sanderum, Dalum, Vejlbj-Risskov, Hasle, Åby, Viby, Brabrand-Årslev, Holme- Trandbjerg, Hasseri, Sdr. Tranders.

d. *Lodret skraverede områder:*

Kommuner, hvis årgangstal er mindst 75 (summen af elevtallet i de 3 første årgange di- videret med 3) og derfor teoretisk kunne have en 3-sporet skole med fuld overbygning.

Udvalget er opmærksomt på, at der er visse unøjagtigheder i definitionen af en 3-sporet skole, idet visse skoler i de angivne områder i hvert fald i perioder opererer med mere end 2 spor.

Årgangstallet på 75 indeholder en vis margin for en eventuel nedgang i børnetallet.

e. *Vandret skraverede områder:*

Kommuner, som nu har mindst 4.000 ind- byggere (1969), det vil sige kommuner, som, hvis aldersfordelingen var »normal«, ville have et årgangstal på 75.

f. *Krydsskraverede områder:*

Kommuner, som har et årgangstal på mindst 75 børn og desuden mindst 4.000 indbyggere, og som således skulle opfylde forudsætningerne for en 3-sporet skole med et konstant årgangs- tal.

g. Skoler udenfor købstæder og forstæder med 3 spor i 1.-7. klasse og fuld overbygning, det vil sige såvel 8. som 9. klasse og realafdeling, er markeret med en stor rød fyldt cirkel.

h. Skoler med 1.-7. klasse (mindre end 3 spor) og 8. klasse, 9. klasse og realafdeling er mar- keret med en mindre rød fyldt cirkel.

KAPITEL 5.

Placering af seminarier ud fra egnsudviklingssynspunkter.j

Som bilag til det af handelsministeren i fol- ketingsåret 1968-69 fremsatte forslag til lov om ændringer i lov om egnsudvikling er anført for- tegnelse over de nuværende egnsudviklingsom- råder, omfattende:

Thisted amt
Bornholms amt
Hjørring amt
Tønder amt
Viborg amt

Maribo amt
Ålborg amt
Langeland og Ærø (Svendborg amt)
Samsø (Holbæk)
Ribe amt
Ringkøbing amt
Haderslev amt
Grenå handelsdistrikt (Randers amt) samt
Færøerne.

Udvalget har overvejet, om der kan tillægges nogle af de synspunkter, der ligger bag loven om egnsudvikling, værdi i seminarieplanlægningen.

I denne anledning har udvalget i skrivelse af 29. januar 1969 (bilag 7) anmodet direktoratet for egnsudvikling om en udtalelse om, hvilke forhold der udfra egnsudviklingsmæssige synspunkter vil kunne tale for oprettelse, subsidiært bevarelse og eventuel udbygning af seminarier i de af egnsudviklingsloven omfattede udviklingsområder.

Direktoratet for egnsudvikling har i skrivelse af 6. februar 1969 (bilag 8) oplyst, at man ikke har indtryk af, at de lokale muligheder for uddannelse på seminarium har nogen væsentlig betydning for erhvervsvirksomheders lokaliseringsvalg eller for rekrutteringen af medarbejdere til disse.

Den egnsudviklingsmæssige virkning af et seminarium består således efter direktoratets opfattelse overvejende i den økonomiske betydning, seminariets lærerstab og elever har som

skatteydere og forbrugere af varer og tjenesteydelser. Det kan således anføres, at Ranum statsseminarium har peget på, at en nedlæggelse af seminariet vil være noget nær en katastrofe for Ranum bys erhvervs- og handelsliv.

Under hensyn til den af direktoratet for egnsudvikling tilkendegivne opfattelse finder udvalget ikke, at der kan tillægges den egnsudviklingsmæssige effekt af et seminarium nogen selvstændig værdi, når udvalget skal tage stilling til seminariernes fremtidige placering.

Udvalget er opmærksomt på, at der udover de af egnsudviklingsdirektoratet anførte betragtninger om den rent materielle betydning af placeringen af et seminarium kan være betydelige immaterielle værdier forbundet med tilstedeværelsen af et seminarium. TH. Langs seminarium har især fremhævet, at der ved placeringen af seminarier bør lægges mere vægt på de immaterielle momenter, således at også psykologiske og andre forhold vedrørende trivsel tages i betragtning.

Der kan således peges på, at det uddannelsesmæssige og kulturelle stade i en egn i ikke uvæsentlig grad vil være påvirket af et seminarium.

Udvalget mener dog ikke, at disse momenter er tilstrækkelige til at begrunde placering af et seminarium, såfremt andre og for læreruddannelsen mere vitale forudsætninger, såsom nødvendig elevtilgang og passende øvelsesskolegrundlag, svigter.

KAPITEL 6.

Placering af seminarier i tilknytning til centre for højere uddannelse.

Udvalget har overvejet, hvilke fordele der er knyttet til et seminariums beliggenhed i nærheden af andre uddannelsesinstitutioner.

1. Et bredere og mere fleksibelt uddannelsesstilbud.

Der er fra mange sider fremsat ønske om, at de højere og andre videregående uddannelser i fremtiden opbygges smidigere, således at det dels bliver muligt at afslutte uddannelsen på for-

skellige niveauer, dels bliver lettere at gå fra en uddannelse til en anden.

I denne forbindelse har udvalget bemærket, at det folketingsudvalg, som behandlede forslaget til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen i sin betænkning af 18. maj 1966 (bilag 9), direkte har peget på det ønskelige i, at universitetsuddannelserne og læreruddannelsen nærmes til hinanden, således at undervisning modtaget på et seminarium kan accepteres ved et universitet eller en højere læreanstalt, ligesom

■ KØBSTAD (1963)
 ■ KØBSTAD, MARSTALKOMMUNE, FORSTAD
 ■ KØBENHAVNS AMTSRÅDSKREDS, STATUS MARTS 1969
 AMTSGRÆNSE, STATUS MARTS 1969
 ——— KOMMUNEGRÆNSE, STATUS MARTS 1969

● 3-SPORET SKOLE MED FULD OVERBYGNING
 ● SKOLE MED FULD OVERBYGNING
 ▨ INDBYGGERE: OVER 4000 (1968)
 ▩ ARGANGSTAL: OVER 75 (1968)

universitetsuddannelse skal kunne godskrives en lærerstuderende.

Forudsætningerne for at imødekomme sådanne ønsker må formentlig lettest kunne opfyldes indenfor et uddannelsescenter, hvor lærerne vil have større mulighed for kontakt og derigennem få et større kendskab til de enkelte uddannelsers indhold og krav. Derigennem vil der kunne skabes bedre forudsætninger for, at beslægtede uddannelser kan tilpasse sig hinanden i et vist omfang, og for, at man gensidigt vil kunne anerkende allerede gennemgåede kurser og fag, når en studerende skifter uddannelse.

For den studerende betyder det brede tilbud af uddannelse, at det vil være mindre vanskeligt for ham at gå over i en anden uddannelse, som passer bedre for hans evner og anlæg, når han må opgive en tidligere påbegyndt uddannelse.

Endvidere kan det have den fordel, at den studerende, der skifter uddannelse, kan blive i miljøet.

2. Fælles funktioner.

Samling af flere uddannelser i et center kan betyde, at en række funktioner vil kunne løses i fællesskab. Som et eksempel på sådanne funktioner, som vil kunne løses mere rationelt og økonomisk, kan nævnes studenterrådgivning og -vejledning, pædagogisk vejledning af lærere, efter- og videreuddannelse af lærere ved de forskellige institutioner, teknisk fremstilling af AV-materiale, kantineforhold m.m.

Endvidere vil der med en central bibliotekservice dels kunne etableres et større og mere alsidigt bibliotek med bedre service, dels ved en central katalogisering skaffes overblik over samtlige uddannelsers bogbestand.

3. Fælles udnyttelse af lærerkræfter og lokaler.

Inden for den meget store lærerstab, som vil være knyttet til et uddannelsescenter, vil en uddannelsesinstitution have lettere adgang til at finde en kvalificeret lærer til en bestemt opgave, som det måske under andre forhold ville være vanskeligt at få bestridt. Endvidere vil man inden for nye fag, hvor tilgangen af lærere i begyndelsen kan være særdeles beskeden, kunne knytte lærere til flere uddannelsesinstitutioner på én gang.

Inden for et center vil det være muligt enten at danne en pulje af generelt anvendelige under-

visningslokaler, som står til rådighed for samtlige uddannelsesinstitutioner, og som på den måde kan udnyttes effektivt, eller at lade en ledig lokalekapacitet ved en institution komme en anden institution til gode, når denne står i akut lokalenød. Endvidere vil et center kunne være fælles om festsal og studenterhus.

4. Miljø-dannelse.

Inden for et center med mange forskellige institutioner vil der kunne dannes et bredere miljø, dels ved at lærere med forskellige uddannelser får mulighed for at omgås hinanden, dels ved at studerende fra forskellige uddannelsesretninger kommer i forbindelse med hinanden.

Kontakten mellem de studerende kan styrkes, dels ved at der på kollegierne optages studerende fra forskellige uddannelser, dels ved at centerets fritidsaktiviteter: sport, musik, skuespil etc. bliver fælles for samtlige studerende.

Udvalget finder, at der vil være fordele forbundet, ikke blot med placering af højere uddannelser på samme sted, men også ved, at forskellige mellem- og grundlæggende uddannelser bringes i forbindelse hermed, og skal som eksempler på uddannelsesinstitutioner, der sammen med seminarierne kan indgå i en centerdannelse, nævne følgende:

Højere uddannelsesinstitutioner, herunder Danmarks Lærerhøjskoles provinsafdelinger.

Skoler for erhvervsuddannelser (teknika, tekniske skoler, handelsskoler m.v.).

Sociale højskoler.

Skoler for medicinsk hjælpepersonale.

Andre seminarieformer.

Gymnasier, studenterkursus og kursus til HF.

Udvalget finder ud fra det ovenfor under punkt 1 anførte, at der vil være særlige fordele forbundet med en placering af et seminarium i forbindelse med universiteter, specielt universiteternes humanistiske og matematisk-naturvidenskabelige fakulteter.

Efter en sammenfattende vurdering af det foran anførte mener udvalget, at det er ønskeligt, og allerede på kortere sigt muligt, at etablere et samarbejde mellem seminarier og andre uddannelsesinstitutioner for så vidt angår specielle fag, fagbiblioteker, kollegiebyggeri og lærerkursus. Med hensyn til en nærmere integrering af uddannelserne finder udvalget imidlertid, at den vil kræve indgående overvejelser og en tværgående planlægning, som ikke vil kunne fore-

tages alene med udgangspunkt i seminariernes forhold.

I tilknytning til det foranstående skal man referere følgende udtalelser:

Haslev Seminarium har anført, at byens mange ungdomsskoler danner et værdifuldt skolemiljø. At andre skoleformer, såsom gymnasium, teknisk skole, handelsskole, handelsgymnasium og specialarbejderskole, kan støtte hinanden ved skabelsen af et vist studiemiljø, er især fremhævet af *Herning Seminarium*.

Skive Seminarium og *Esbjerg Seminarium* anfører, at der i nærheden af seminarierne er placeret afdelinger af Danmarks Lærerhøjskole - idet der mellem disse og de pågældende seminarier er basis for et egentligt fællesskab i uddannelsen, svarende til det samvirke, der er forudsat mellem uddannelsesinstitutionerne i de egentlige uddannelsescentre.

Statsseminariet på Emdrupborg, N. Zahles

Seminarium og *Århus Seminarium* har fremhævet betydningen af disse seminariers beliggenhed i nærheden af universiteter både med hensyn til tilvejebringelse af lærerkræfter fra disse og med hensyn til de lærerstuderendes adgang til at skifte studium.

Th. Langs Seminarium har peget på en del ulemper ved koncentrationen af de uddannelsessøgende i store uddannelsescentre, hvor der i et vist omfang kan blive tale om en fremmedgørelse af de studerende med deraf følgende psykologiske og trivselsmæssige problemer for den enkelte.

Skårup Statsseminarium gør opmærksom på ulemperne ved en isoleret beliggenhed i forhold til andre uddannelsesinstitutioner og giver udtryk for en meget positiv indstilling over for seminariets flytning til universitets-centret i Odense.

KAPITEL 7.

Seminariernes nuværende lokale- og elevkapacitet og lokalebehovet efter de nye studieplaner.

Seminariernes nuværende lokaleforhold samt en vurdering af lokalebehovet efter den ny læreruddannelseslov:

Seminariernes lokaleforhold i 1968.

Besvarelsene af et spørgeskema vedrørende seminariernes lokaler i oktober 1968 er samarbejdet i tabel 7.1., der for hvert enkelt seminarium viser fordelingen af lokaler.

Under almindelige undervisningslokaler er placeret lokaler uden specielt udstyr. De øvrige i tabellens hoved nævnte lokaler er alle undervisningslokaler med specielt udstyr. Fysik-, kemi-, geografi- og biologilokalerne omfatter lokaler, der enten kun giver mulighed for klasseundervisning eller giver mulighed for både klasseundervisning og laboratoriearbejde. De rene laboratorier, det vil sige lokaler, der kun kan benyttes til laboratoriearbejde, er medtaget i en særlig rubrik. Under sanglokaler er øverum

ikke medtaget, men disse er opført i rubrikken øvrige rum.

Antallet af de i tabellens kolonner 1-6 omfattede rum er anført i rubrikken i alt ud fra den betragtning, at disse rum er afgørende for seminariets elevkapacitet, medens de andre rum (måske nogle af formningslokalerne undtaget) i højere grad viser noget om seminariernes kvalitet, uden at elevkapaciteten egentlig berøres heraf.

Rubrikken formningslokaler dækker værksteder, formningslokaler, tegnelokaler og hus- eller håndgerningsrum. Biblioteksrum omfatter udlån og læsesale, der direkte er tilknyttet biblioteket. Rubrikken øvrige rum omfatter musikøverum, svømmehaller, sproglaboratorier, psykologiske laboratorier, pædagogiske værksteder, filmlokaler, gymnastikteorirum m.m.

Københavns Dag- og Aftenseminarium er ikke medtaget i lokaleoversigten, da dette seminarium på undersøgelsestidspunktet lejede sig ind forskellige steder.

Tabel 7.1. Oversigt over undervisningslokaler på seminarierne, oktober 1968.

Seminarium	(1) Alm. kl. lokaler	(2) Fysiklokaler	(3) Kemilokaler	(4) Biologilokaler	(5) Geografilokaler	(6) Sanglokaler	(1)-(6) I ALT	(7) Form. lok. mv.	(8) Gymnastiksale	(9) Bibl. incl. læses.	(10) Lab. (2)-(5)	(11) Øvrige rum
Emdrupborg	16	1	2	3	2	1	25	6	2	4	2	11
Zahle	14	3	1	2	2	1	23	6	1	2	—	5
Blågård	17	1	1	1	2	5	27	2	3	—	3	9
Frederiksberg	14	1	—	1	1	2	19	4	1	2	2	3
Hellerup	27	2	—	3	2	—	34	2	1	1	—	1
Jonstrup	8	1	1	1	1	2	14	5	2	1	2	5
Holbæk	20	1	1	1	1	3	27	4	2	1	4	5
Haslev	13	—	—	—	—	6	19	12	2	1	11	10
Vordingborg	14	1	—	1	1	3	20	3	3	1	2	5
Skårup	10	1	—	1	1	2	15	4	2	1	4	8
Odense	17	1	1	2	1	2	24	5	2	1	2	10
Jelling	28	3	1	1	1	2	36	3	2	2	2	10
Kolding	12	1	1	1	1	4	20	3	2	—	2	4
Gedved	13	1	—	1	1	1	17	7	2	2	2	5
Silkeborg	18	1	—	1	1	4	25	5	3	2	4	7
Th. Lang	20	1	—	2	1	1	25	7	5	—	2	9
Århus	26	1	1	1	1	2	32	13	2	1	6	9
Marselisborg	8	1	—	1	1	1	12	4	1	1	1	4
Ålborg	13	2	1	2	2	4	24	8	3	1	1	15
Ranum	22	1	—	1	2	1	27	8	3	2	3	9
Hjørring	20	1	—	1	1	3	26	5	2	1	3	11
Skive	9	1	—	1	—	1	12	5	2	1	1	5
Herning	24	1	1	1	1	1	29	7	2	1	3	17
Nr. Nisum	24	1	1	2	1	3	32	5	2	1	3	14
Esbjerg	13	1	—	—	—	2	16	2	1	3	3	7
Ribe	13	1	1	1	1	2	19	4	2	2	1	6
Haderslev	12	1	—	1	2	4	20	4	1	—	3	9
Tønder	6	1	—	1	1	1	10	1	2	1	1	5

Seminariernes lokalebehov efter den ny læreruddannelseslov.

Undervisningsåret vil efter den ny studieordning være opdelt i to semestre, der igen bliver opdelt i skemauger, praktikperioder, studieuger, kursusuger og eksamensperioder. Da skemaugerne vil stille de største krav til lokalebenyttelse, er lokalebehovet i det følgende beregnet på grundlag af skemaugerne i efterårssemestret. Beregningen er eksempelvis udført for et seminarium med en årgangsstørrelse på 140 studerende.

Udgangspunktet for beregningen er det i bilag 7 i betænkningen om læreruddannelsen efter loven af 1966 opstillede eksempel på uge-timeplan.

Tabellen viser, at de førsteårsstuderende skal undervises 29 timer om ugen, de andenårsstuderende 25 timer om ugen, de tredjeårsstuderende 22 timer om ugen og de fjerdeårsstuderende 19 timer om ugen. De enkelte årganges ugentlige timetal er desuden fordelt på fag.

Det næste led i beregningerne er at opgøre antallet af hold i de forskellige årgange, der skal undervises i det i tabel 7.2. anførte antal timer.

Det forudsættes, at der for de obligatoriske fag, herunder grunduddannelsesfagene formning, sang/musik, legemsøvelser og håndarbejde, oprettes et hold for hver påbegyndte 20 studerende og for de pædagogiske specialer og liniefagene et hold for hver påbegyndte 15 studerende. For liniefagene gælder det dog, at der

Tabel 7.2. Ugetimeplan for de lærerstuderende i et efterårsemester.

	1. årg.	2. årg.	3. årg.	4. årg.	I alt
Pædagogik			2	3	5
Psykologi	2	2	2		6
Undervisningslære . . .	2	2	2		6
Dansk	5				5
Regning	5				5
Skrivning	0				0
Kristendomskundskab . .	6				6
Samfundsfag		4			4
Formning	2	2			4
Sang/musik	2	3			5
Legemsøvelser	3	2			5
Håndarbejde	2	2			4
Pædagogisk spec.			4	4	8
Liniefag: 1		4	6	6	16
Liniefag: 2		4	6	6	16
I alt	29	25	22	19	

ikke kan oprettes hold, såfremt gennemsnitsantallet af studerende på liniefagsholdene i en årgang bliver under 8.

Hver studerende skal vælge 1 pædagogisk speciale, 2 liniefag og 3 af de 4 grunduddannelsesfag.

Ved fordelingen af de studerende på liniehold er benyttet valgprocenter, der er bestemt på grundlag af de liniefagsvalg, der i 1967 og 1968 er konstateret på seminarier med en struktur, der ligner den fremtidige seminariestruktur. Da der vælges 2 liniefag af hver studerende, er der i hver af de 3 årgange, der har liniefag, 280 linieholdsstuderende. Frafald antages ikke at have indflydelse på antallet af liniehold.

Ved fordelingen af de studerende på pædagogiske specialer regnes der med, at hver årgang studerende fordeler sig nogenlunde lige-
ligt på de 3 specialer.

Ved fordelingen af de studerende på grunduddannelsesfagene skal 140 studerende pr. årgang vælge 3 af 4 fag.

Ved multiplikation af antallet af hold i de forskellige fag og årgange med antallet af ugentlige timer i de forskellige fag og årgange fås det nødvendige antal klasstimer eller katedertimer. Resultatet af beregningen er vist i tabel 7.4., hvor fagene er opdelt i to grupper. Den ene gruppe omfatter fag, der kan læses i almindelige klasselokaler, den anden gruppe omfatter fag, der kun kan læses i faglokaler.

Tabel 7.3. Antal hold i de enkelte fag og årgange.

	1. årg.	2. årg.	3. årg.	4. årg.
Obligatoriske fag:				
Pædagogik			7	7
Psykologi	7	7	7	
Undervisningslære	7	7	7	
Dansk	7			
Regning	7			
Skrivning	0			
Kristendomskundskab . . .	7			
Samfundsfag		7		
Grunduddannelsesfag:				
Formning	6	6		
Sang/musik	6	6		
Legemsøvelser	6	6		
Håndarbejde	4	4		
Pædagogisk speciale:				
Speciale A			3	3
Speciale B			3	3
Speciale C			4	4
Liniefag:				
Dansk	—	3	3	3
Tysk	—	2	2	2
Engelsk	—	2	2	2
Fransk	—	1	1	1
Historie	—	3	3	3
Biologi	—	1	1	1
Geografi	—	2	2	2
Religionskundskab	—	1	1	1
Matematik	—	2	2	2
Fysik og kemi	—	1	1	1
Sang/musik	—	1	1	1
Formning	—	3	3	3
Håndarbejde	—	1	1	1
Husholdnings- og ernæringslære	—	1	1	1
Latin	—	1	1	1
Liniefag i alt	—	25	25	25

Når det herefter skal opgøres, hvor mange lokaler, der skal være til rådighed, for at det i tabel 7.4 opgjorte ugentlige skematimetale kan dækkes lokalemæssigt, må udgangspunktet tages i en fastsættelse af en eller flere normer for lokaleudnyttelsen. Lokalebehovet er i tabel 7.5. opgjort for 3 normer, 40 timers ugentlig udnyttelse, 35 timers ugentlig udnyttelse og 30 timers ugentlig udnyttelse. For at tilgodese den ny læreruddannelses intentioner om de studerendes

*Tabel 7.4. Antal klasseundervisningstimer
eller katedertimer.*

*Fagene er grupperet efter, om de kan læses i
almindelige klasselokaler eller i faglokaler.*

	1. a b	2. a b	3. a b	4. a b	I alt
Almindelige klasselokaler:					
Pædagogik	.14			2 1 3 5	
Psykologi	.14	14	14		42
Undervisningslære	14	14	14		42
Dansk	.35				35
Regning	.35				35
Skrivning	.0				0
Kristendomskundskab . .	.42				42
Samfundsfag	.28				28
Pædagogisk speciale:					
Speciale A	.12	12		24	
Speciale B	.12	12		24	
Speciale C	.16	16		32	
Dansk (liniefag)	.12	18	18	48	
Tysk »	.8	12	12	32	
Engelsk »	.8	12	12	32	
Fransk »	.4	6	6	16	
Historie »	.12	18	18	48	
Religionskundskab (liniefag)	.4	6	6	16	
Matematik (liniefag) . .	.8	12	12	32	
Latin »	.4	6	6	16	
I alt	.140	116	172	151	579
Faglokaler:					
Formning	.12	12			24
Formning (liniefag) . . .	.12	18	18	48	
Sang/musik	.12	18			30
Sang/musik (liniefag) . .	.4	6	6	16	
Legemsøvelser	.18	12			30
Håndarbejde	.8	8			16
Håndarbejde (liniefag) . .	.4	6	6	16	
Hush.- og ernæringslære (liniefag)					
Fysik og kemi (liniefag) . .	.4	6	6	16	
Biologi (liniefag)	.4	6	6	16	
Geografi (liniefag)	.8	12	12	32	
I alt	.50	90	60	60	260
I alt	.190	206	232	211	839

selvstændige arbejde uden for undervisnings-
timerne i lokalerne og desuden give mulighed
for, at lærerne kan forberede timerne i lokalerne
med opstillinger m.v., forudsættes det, at lo-
kalerne maksimalt må udnyttes 80 % af nor-

men til skematimer, hvorved der bliver et over-
skud af lokaletimer, der kan anvendes til andre
formål.

I tabellen er der foretaget en opdeling af lo-
kalerne i almindelige klasselokaler og fagloka-
ler. Det bemærkes, at de i tabellen angivne fag-
lokaler kun omfatter de egentlige undervis-
ningslokaler. Der er ikke medtaget de for
undervisningen nødvendige værksteder, labora-
torier af alle slags, musikoverum, teorirum
m.m. Studierum og konferencerum, der i frem-
tiden må betragtes som nødvendige i en vis
udstrækning, er heller ikke medtaget i bereg-
ningen.

Udvalget har ikke set det som sin opgave
med opgørelsen af lokalebehovet at udarbejde
et standardbyggeprogram, men har kun ønsket
at belyse de eksisterende seminarier mulighed
for at opfylde de nye uddannelseskrav lokale-
mæssigt. Der er derfor ved opdelingen i almin-
delige klasselokaler og faglokaler udelukkende
taget sigte på at bestemme det minimum af al-
mindelige klasselokaler og faglokaler, som må
anses for nødvendigt i forbindelse med over-
gangen til den nye studieordning.

Med en lokaleudnyttelse på henholdsvis 40,
35 og 30 ugentlige timer og en udnyttelsesgrad
på 80 % må lokalerne belægges med skema-
timer 32, 28 og 24 ugentlige timer.

Herved bliver der lokaletimer til rådighed
for andre aktiviteter end de rent undervisnings-
mæssige.

Ideelt ville en lokaleudnyttelsesgrad på 60 %
i faglokalerne være ønskelig under hensyntagen
til de øvrige funktioner, disse lokaler skal være
til rådighed for. For de øvrige lokalers vedkom-
mende er en udnyttelsesgrad på 80 % rimelig,
da det må forudsættes, at en del af de individu-
elle funktioner (de studerendes selvstændige ar-
bejde, praktikforberedelse m.m.) bliver henlagt
til særlige studierum og konferencerum.

Som det fremgår af tabellen, er disse lokale-
udnyttelsesgrader - med enkelte undtagelser -
stort set opfyldt i de opstillede eksempler på
lokalerebehov både for almindelige klasselokaler
og for faglokaler.

Udover at tilgodese de individuelle funkti-
oner betyder fastsættelsen af en maksimal ud-
nyttelsesgrad af lokalerne til skematimer, at
der herved bliver et vist lokaletimeoverskud,
som er nødvendigt af hensyn til skemalægning-
en. Ved dette skal der lægges vægt på, at de
studerende ikke får for mange spredte mellem-
timer, hvortil kommer, at lærerkorpset kan

Tabel 7.5. Lokalebehov og lokaleudnyttelsesgrad for et seminarium med en årgangsstørrelse på 140 studerende.

	Lokaleudnyttelse 40 timer ugentlig			Lokaleudnyttelse 35 timer ugentlig			Lokaleudnyttelse 30 timer ugentlig		
	Udnyttelsesgrad			Udnyttelsesgrad			Udnyttelsesgrad		
	Antal lok.	Timer	%	Antal lok.	Timer	%	Antal lok.	Timer	%
Almindelige klasselokaler	19	30,5	76,3	21	27,6	78,9	25	23,2	77,3
Faglokaler: ¹⁾									
Formning									
Formning (liniefag)	3	24,0	60,0	3	24,0	68,6	3	24,0	80,0
Sang/musik									
Sang/musik (liniefag)	2	23,0	57,5	2	23,0	65,7	2	23,0	76,7
Legemsøvelser ²⁾	2	15,0	37,5	2	15,0	42,9	2	15,0	50,0
Håndarbejde									
Håndarbejde (liniefag)	1	32,0	80,0	2	16,0	45,7	2	16,0	53,3
Husholdnings- og ernæringslære (liniefag)	1	16,0	40,0	1	16,0	45,7	1	16,0	53,3
Fysik og kemi (liniefag)	1	16,0	40,0	1	16,0	45,7	1	16,0	53,3
Biologi (liniefag)	1	16,0	40,0	1	16,0	45,7	1	16,0	53,3
Geografi (liniefag)	1	32,0	80,0	2	16,0	45,7	2	16,0	53,3
Faglokaler i alt	12			14			14		
Total	31			35			39		

1) Da denne opstilling ikke er et byggeprogram, er der ikke heri taget hensyn til en fremtidig udvikling med laboratorium i de humanistiske fag.

2) Udnyttelsesgraden for legemsøvelser er meget lav, da legemsøvelser som liniefag ikke er medtaget.

have en sådan sammensætning, at skemalægningen kun kan »gå op«, såfremt der er et vist lokaletimeoverskud. Det væsentligste problem i forbindelse med skemalægningen er, at der for de enkelte årgange er tale om holddelinger,

der kun kan bringes til at korrespondere, såfremt der er et overskud af lokaletimer, hvorved skemalægningen ikke i for høj grad bliver bundet af, på hvilke tidspunkter der er ledige lokaler.

KAPITEL 8.

Seminariernes oplysninger om lokalekapacitet, flytteplaner og samarbejdsmuligheder m. v.

Den 21. marts 1969 sendte udvalget en foreløbig rapport, der i alt væsentligt svarede til nærværende betænkningss første 7 kapitler, ud til seminarierne med anmodning om belysning af særlige lokale forhold, der ville kunne have betydning for udvalgets videre arbejde. Man

anmodede endvidere seminarierne om oplysning om eventuelle planer om lokaleudbygning til dækning af det lokalebehov, som den kommende studieplansordning måtte kræve, herunder mulighederne for at foretage sådanne udvidelser af de eksisterende seminariebygninger,

ved tilbygning til disse på egen grund eller om nødvendigt ved køb af anden grund eller på anden måde. Endelig udbad man sig oplysning om eventuelle planer om samarbejde eller sammenlægning med andre seminarier eller om flytning af seminarier til eksisterende eller planlagte uddannelsescentre.

Seminariernes besvarelser af de stillede spørgsmål fremgår af bilag 10.

1. Seminarernes muligheder for udvidelse af lokalekapaciteten.

Af besvarelserne samt andre fremførte oplysninger om seminarernes nuværende kapacitet, jfr. kapitel 10, fremgår følgende:

5 seminarier, Ålborg Seminarium, Nr. Nisum Seminarium, Blågård Seminarium, Københavns Dag- og Aftenseminarium og Holbæk Seminarium, *har allerede nu bygningsmæssig kapacitet til årgange på mindst 140 studerende. Derudover har de mulighed for udbygning af kapaciteten.* Ved Blågård Seminarium og Nr. Nisum Seminarium er der tillige placeret kursus til Højere Forberedelseseksamen.

3 seminarier, Århus Seminarium, Hellerup Seminarium og Statsseminariet på Emdrupborg, *har bygningsmæssig kapacitet til årgange på 140 studerende, men har ikke på det nuværende sted mulighed for yderligere udvidelse af kapaciteten.* Der er tillige placeret kursus til Højere Forberedelseseksamen ved Århus Seminarium.

9 seminarier, Hjørring Seminarium, Ranum Statsseminarium, Skive Seminarium, Silkeborg Seminarium, Herning Seminarium, Odense Seminarium, Jonstrup Statsseminarium, Vordingborg Statsseminarium og Haslev Seminarium, *har bygningsmæssig kapacitet til årgange på 100-120 studerende og har mulighed for yderligere udbygning, således at de vil kunne udvide kapaciteten til mindst 140 studerende pr. årgang.* Der er tillige placeret kursus til Højere Forberedelseseksamen ved Ranum Statsseminarium, Hjørring Seminarium og Herning Seminarium.

5 seminarier, Th. Langs Seminarium (Silkeborg), Marselisborg Seminarium, Haderslev Statsseminarium, N. Zahles Seminarium og Frederiksberg Seminarium, *har bygningsmæssig kapacitet til 100-120 studerende pr. årgang, men mulighederne for en yderligere udbygning af kapaciteten på stedet er begrænsede eller ikke til stede.* Der er tillige placeret kursus til

Højere Forberedelseseksamen ved Th. Langs Seminarium.

5 seminarier, Gedved Statsseminarium, Jelling Statsseminarium, Kolding Seminarium, Ribe Statsseminarium og Skårup Statsseminarium, *har bygningsmæssig kapacitet til årgange på 80 studerende og har mulighed for bygningsmæssig udvidelse på stedet.* Der er tillige placeret kursus til Højere Forberedelseseksamen ved Gedved Statsseminarium, Ribe Statsseminarium og Skårup Statsseminarium.

2 seminarier, Esbjerg Seminarium og Tønder Statsseminarium, *har bygningsmæssig kapacitet til 80 studerende pr. årgang, men årgangsstørrelsen vil kunne forøges ved gennemførelse af planer om opførelse af nye seminariebygninger i de 2 byer.*

2. Planer om flytning af seminarier.

8 seminarier skønner med deres nuværende beliggenhed og udvidelsesmuligheder ikke i længden at kunne honorere den nye læreruddannelses krav og foreslår derfor flytning til steder, hvor mulighederne er bedre.

Således har Frederiksberg Seminarium og Hellerup Seminarium, der oprindeligt var ét seminarium, for ringe bygningsforhold og udvidelsesmuligheder og har fælles flytteplaner, enten således at seminarierne sammenlægges på et nyt sted eller flyttes hver for sig, dog inden for det storkøbenhavnske område af hensyn til centertanken.

Århus Seminarium og Marselisborg Seminarium peger begge på fordelene ved at ligge i nærheden af universitetsområderne på Århus-egnen; de to seminarier har endvidere ingen udvidelsesmuligheder på stedet og foretrækker derfor at flytte, uagtet Århus Seminarium allerede på det nuværende sted har kapacitet til mere end 140 studerende pr. årgang.

Haderslev Statsseminarium ser ingen mulighed for at opfylde undervisningskravet med 140 studerende pr. årgang i de nuværende bygninger og foreslår derfor seminariet flyttet til et andet sted i byen, medmindre udvidelse kan ske på stedet.

Skårup Statsseminarium oplyser, at de lokale forhold ikke taler for seminariets **forbliven** på stedet, og foreslår en flytning af seminariet til Odense-området.

Gedved Statsseminarium anfører en række forhold, der taler til gunst for seminariets **forbliven** i Gedved, men anser flytning til Århus-området for en mulighed.

Esbjerg Seminarium har ikke tilstrækkelige udvidelsesmuligheder på den nuværende grund og har planer om at placere seminariet andetsteds i byen.

3. Planer om sammenlægning eller samarbejde med andre seminarier.

Frederiksberg Seminarium og Hellerup Seminarium har stillet sig åbne for tanken om en *sammenlægning* af de 2 seminarier.

Der foreligger konkrete *samarbejdsaftaler* for så vidt angår liniefag og i visse tilfælde også pædagogiske specialer mellem Esbjerg Seminarium og Ribe Statsseminarium, mellem Silkeborg Seminarium og Th. Langs Seminarium og mellem Jelling Statsseminarium og Kolding Seminarium.

Vordingborg Statsseminarium og Haslev Seminarium har ikke konkrete samarbejdsplaner, men er *ikke fremmede for tanken om samarbejde*. Gedved Statsseminarium står meget positivt over for tanken om et samarbejde med Marselisborg Seminarium, der ligeledes har udtrykt åbenhed over for samarbejdstanken. Skårup Statsseminarium nævner muligheden af et samarbejde med Odense Seminarium, Tønder Statsseminarium er inde på muligheden af samarbejde med Haderslev Statsseminarium, og Århus Seminarium berører ligeledes muligheden for samarbejde med nærliggende seminarier.

4. Enkelte seminariers oplysninger om øvelsesskoleforhold.

Ud over de i afsnit 1.-3. givne oplysninger har de nedennævnte seminarier anført forskellige forhold, der ud fra lokale synspunkter burde indgå i udvalgets overvejelser.

Blågård Seminarium, Odense Seminarium,

Herning Seminarium og Tønder Statsseminarium angiver således at have særdeles gode øvelsesskoleforhold, idet øvelsesskolerne, der er 3-4-sporede, er sammenbyggede med seminarierne; Holbæk Seminarium har foruden flere 3-4-sporede skoler inden for rimelig afstand egen øvelsesskole under opbygning på seminariets grund, Skive Seminarium vil få en 3-sporet skole opført i tilknytning til seminariet, og Kolding Seminarium har den faste øvelsesskole liggende på nabogrund til seminariet. Hjørring Seminarium har planer om at opføre en egen seminarieskole.

Silkeborg Seminarium anfører, at seminariets nuværende faste øvelsesskole ikke er tilstrækkelig, men er under udbygning til 3 spor, udbygningen er sket for 1.-3. klassernes vedkommende. Th. Langs Seminariums private øvelsesskole er 1-2-sporet. Begge Nr. Nissum Seminariums øvelsesskoler er 2-sporede og i for stor afstand fra seminariet, men der er tanker om i en eventuel storkommune at opføre en 3-sporet skole i seminariets umiddelbare nærhed. Skårup Statsseminarium og Gedved Statsseminarium angiver begge at have for små statsøvelsesskoler til den nye læreruddannelses praktikkrav, og det samme gælder for Ranum Statsseminarium, hvor der dog er planer om i en eventuel storkommune at udbygge statsøvelsesskolen til 3 spor.

Endvidere er der fra en del seminariers side gjort opmærksom på disses placering i nærheden af uddannelsescentre eller andre uddannelsesinstitutioner, på særlige muligheder for samarbejde med lokale skolemyndigheder vedrørende pædagogiske specialer, på fremmedgørelsesproblemet i forbindelse med isolerede studiemiljøer, på nationale hensyn, særligt præg m.m. Der henvises her til bilag 10.

KAPITEL 9.

Udvalgets indstilling om placering af seminarier i 1980.

Ved udarbejdelsen af udvalgets forslag til placering af de fremtidige seminarier har man taget udgangspunkt i det foran i kapitel 2-8 anførte.

Der er således i kapitel 2 redegjort for den

forventede samlede tilgang til læreruddannelsen ud fra forskellige forudsætninger, hvorefter der er opstillet tilgangstal på henholdsvis 3.200, 5.000 og 7.200 årlig.

I kapitel 3 er der redegjort for undervisnings-

ministerens resolution af 14. februar 1969, hvorefter udvalget som udgangspunkt for sit langsigtede forslag til seminariplanlægning skal gå ud fra en mindste seminariestørrelse på 140 studerende pr. årgang.

Efter udvalgets opfattelse vil det ikke være realistisk at regne med et tilgangstal på 7.200 årligt i de næste 10 år, idet den hidtidige udvikling med konstant stærkt øget tilgang til læreruddannelsen må antages at have kulmineret, hvilket også ansøgerantallet i 1969 kunne tyde på. Dette ansørgertal er dog som følge af den ekstraordinære situation i forbindelse med overgang fra én læreruddannelse til en anden så usikkert, at man ikke tør drage konkrete slutninger herudfra. Man må endvidere antage tallet 3.200 som det absolutte minimum for den årlige tilgang, og udvalget har derfor valgt at bygge sin planlægning på et tilgangstal inden for intervallet 3.200-5.000.

Efter udvalgets opfattelse bør der ikke alene planlægges ud fra en fordeling på seminarier å 140 studerende pr. årgang. Den allerede nu konstaterede tendens imod stigende koncentration af uddannelsessøgende inden for bestemte områder, især Københavns- og Århus-områderne, bør efter udvalgets opfattelse bevirke, at hvert af seminarierne i disse områder skal kunne optage flere end 140 studerende årligt.

Dette er også i overensstemmelse med de grundliggende synspunkter om seminariestørrelsen, som er anført i undervisningsministerens skrivelse. Heri peges der på, at en seminariestørrelse med normalt 140-200 studerende pr. årgang er mest hensigtsmæssig i såvel uddannelsesmæssig som økonomiske henseende.

Udvalget er ved beregningen af antallet af seminarier gået ud fra, at de seminarier, som skal placeres i de større byområder, skal kunne optage ca. 200 studerende pr. årgang, og at seminarier planlagt i mindre byer og tyndere befolkede områder skal kunne optage mindst 140 studerende pr. årgang. Ansættes en årgang studerende til ca. 4.000 fordelt på grundlag af det i kapitel 2 anførte rekrutteringsgrundlag med ca. 2.500 i de store byers områder og ca. 1.500 i det øvrige land, vil der ved denne beregningsmåde blive 12 seminarier med ca. 200 pr. årgang og 10 seminarier med mindst 140 pr. årgang, og der vil således blive behov for i alt 22 seminarier.

På disse 22 seminarier vil der efter udvalgets opfattelse kunne tilvejebringes tilstrækkelig ka-

pacitet til at optage en forøgelse af studerende op til 5.000 pr. årgang.

Nedenfor under afsnit A er der redegjort for seminarierne fordeling inden for større geografiske områder, udelukkende bestemt af de foran i kapitel 2-7 omhandlede faktorer. I afsnit B er der ved seminarierne placering herudover taget hensyn til de nuværende seminariers særlige forhold, blandt andet som kort refereret i kapitel 8.

A. Geografisk fordeling af seminarierne inden for større områder.

Medens man i kapitel 2 har anvendt den eksisterende amtsinddeling ved udarbejdelsen af prognoser og fordelingen af den samlede tilgang til læreruddannelsen, har man i dette kapitel valgt en opdeling i 6 områder som hensigtsmæssig, idet rekrutteringsgrundlaget ikke følger amtsgrænserne.

På vedføjede kort har man fordelt ovennævnte 22 seminarier på de ligeledes ovennævnte 6 områder i forhold til det forventede samlede tilgangstal for hvert område, idet udvalget som anført foran finder, at rekrutteringen er bestemmende for seminarierne placering. Udvalget har herefter forsøgt at placere det antal seminarier, der skønnes at være behov for uden hensyn til allerede eksisterende seminarier og udelukkende ud fra rekrutteringsgrundlag, befolkningsgrundlag m.v.

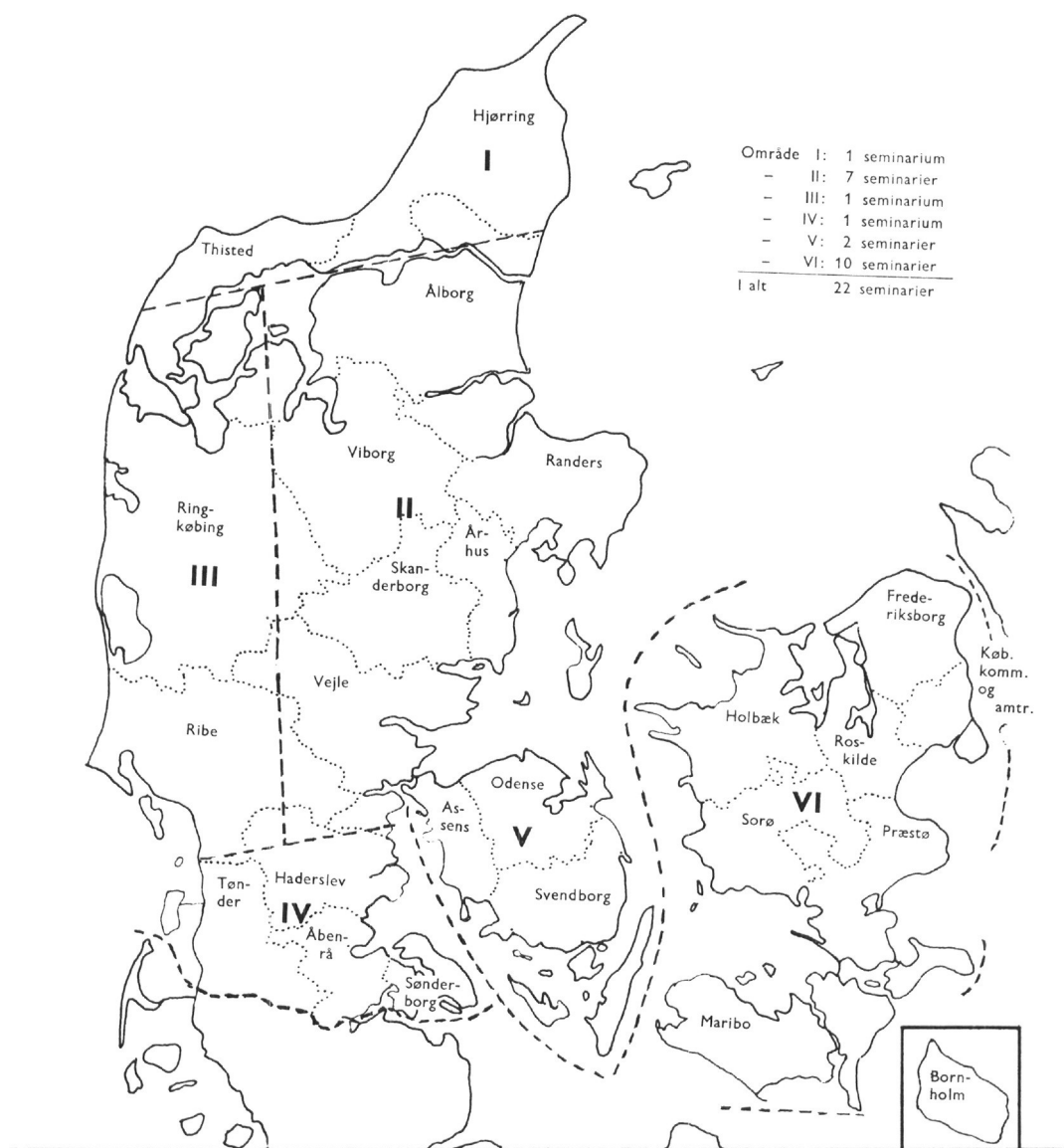
På dette grundlag vil de 22 seminarier blive fordelt således:

Område	I:	1 seminarium
»	II:	7 seminarier
»	III:	1 seminarium
»	IV:	1 seminarium
»	V:	2 seminarier
»	VI:	10 seminarier
I alt		22 seminarier

Ved den foretagne opdeling er der skabt et grundlag for skitsering af områdernes forventede seminariebehov, idet man ved den stedfundne placering af seminarierne inden for de enkelte områder har forudsat,

at der inden for hvert af de valgte områder er et øvelsesskolegrundlag, der under alle omstændigheder kan dække områdets seminariers praktikundervisning,

at der ikke i noget område foreligger egnsudviklingsmæssige hensyn, der i særlig grad ta-

Antallet af seminarier i 1980 fordelt på områder.

Seminariernes beliggenhed

ler for placeringen af yderligere seminarier, jfr. herom foran i kapitel 5, samt

at der må tillægges uddannelsescentre i Århus, Odense og København samt de foreslåede centre i Roskilde, Ålborg og det sydjyske område betydning ved placering af de fremtidige seminarier, idet tilstedeværelsen af disse uddannelsescentre sammen med andre faktorer vil give seminarierne i og omkring disse områder en stigende tiltrækningskraft.

B. Placeringen af 22 seminarier med hensyn tagen til de eksisterende seminarier.

På grundlag af det foran anførte har udvalget gennemgået de eksisterende seminariers forhold og indstiller nedenstående placering af seminarier, som herefter vil omfatte nogle allerede eksisterende, nogle sammenlagte og nogle nyopførte seminarier.

Hjørring

Hjørring Seminarium:

Der skønnes at være mulighed for en tilgang på 140 studerende årligt. Øvelsesskole grundlaget er tilstrækkeligt.

Ålborg

Ålborg Seminarium:

Der skønnes at være grundlag for en tilgang på ca. 200 studerende årligt. Øvelsesskolegrundlaget er tilstrækkeligt.

Århus

Århus Seminarium:

Der skønnes at være grundlag for en tilgang på ca. 200 studerende årligt.

Marselisborg Seminarium:

Der skønnes at være grundlag for en tilgang på ca. 200 studerende årligt.

Nyt seminarium i Århus (Gedved Statsseminarium):

Der skønnes at være de nødvendige forudsætninger for placering af yderligere 1 seminarium med en kapacitet på ca. 200 studerende pr. årgang i Århus-området i nærheden af nuværende eller kommende universitetscentre. Man skal her pege på, at Gedved Statsseminarium

nævner flytning til Århus-området som en mulighed.

Øvelsesskolegrundlaget i området er tilstrækkeligt.

Silkeborg

Th. Langs Seminarium og Silkeborg Seminarium:

Der skønnes at være grundlag for en tilgang på 140 studerende årlig, svarende til 1 seminarium.

Øvelsesskolegrundlaget er tilstrækkeligt.

Silkeborg ligger meget nær område Ill's østgrænse, og udvalget har indgående overvejet, om man for at få en mere hensigtsmæssig seminariedækning af Vestjylland burde opretholde et seminarium i Herning i stedet for i Silkeborg, idet der ikke vil være tilstrækkeligt grundlag for at opretholde seminarier i begge byer. Udvalget har i denne situation ment at måtte lægge vægt på, at der i Silkeborg er en meget lang læreruddannelsestradition, og at det der er lykkedes at skabe et frugtbart seminariemiljø. Disse omstændigheder har medført, at udvalget i den foreliggende valgsituation går ind for opretholdelse af et seminarium i Silkeborg.

Vejle

Nyt seminarium i Vejle (Jelling Statsseminarium-Kolding Seminarium):

Der skønnes at være mulighed for en tilgang på 140 studerende årligt. Man vil finde det ønskeligt, at seminariet placeres i Vejle.

Skive

Skive Seminarium:

Placeringen er måske ikke helt hensigtsmæssig, men når 2 naboseminarier nedlægges, skønnes der at være mulighed for en tilgang på 140 studerende årligt. Øvelsesskolegrundlaget er tilstrækkeligt. Udvalget skønner, at tilstedeværelsen af en afdeling af Danmarks Lærerhøjskole i Skive vil styrke seminariet.

Ribe-Esbjerg

Ribe Statsseminarium og Esbjerg Seminarium:

Der skønnes at være mulighed for en tilgang på 140 studerende årligt, svarende til 1 semi-

narium. Øvelsesskolegrundlaget er tilstrækkeligt.

Haderslev

Haderslev Statsseminarium:

Der skønnes at være mulighed for en tilgang på 140 studerende årligt. Øvelsesskolegrundlaget er tilstrækkeligt.

Odense

Odense Seminarium:

Der skønnes at være grundlag for en tilgang på ca. 200 studerende årligt. Øvelsesskolegrundlaget er tilstrækkeligt.

Nyt seminarium i Odense (Skårup Statsseminarium):

Der skønnes at være de nødvendige forudsætninger for placering af *yderligere 1 seminarium* i Odense-området med en kapacitet på ca. 200 studerende pr. årgang i nærheden af eksisterende uddannelsescenter. Man skal her pege på, at Skårup Statsseminarium udtrykker ønske om flytning til Odense-området.

Øvelsesskolegrundlaget i området er tilstrækkeligt.

Hovedstadsområdet

N. Zahles Seminarium, Blågård Seminarium, Frederiksberg Seminarium, Hellerup Seminarium, Københavns Dag- og Aftenseminarium, Statsseminariet på Emdrupborg, Jonstrup Statsseminarium:

Der skønnes at være grundlag for en tilgang på ca. 200 studerende pr. årgang til hvert af de i hovedstadsområdet beliggende seminarier.

Øvelsesskolegrundlaget er tilstrækkeligt for samtlige disse seminarier.

Hellerup Seminarium, Frederiksberg Seminarium og Statsseminariet på Emdrupborg kan ikke forblive på deres nuværende steder, men må flyttes ud til omegnskommuner i det storkøbenhavnske område. Der bør foretages en fælles planlægning for denne udflytning, som

bør følge befolkningsudviklingen i det storkøbenhavnske område. Dette vil efter udvalgets opfattelse ikke påvirke tilgangen til de øvrige sjællandske seminarier.

Holbæk

Holbæk Seminarium:

Der skønnes at være grundlag for en tilgang på 140 studerende årligt. Øvelsesskolegrundlaget er tilstrækkeligt.

Seminariet er trafikalt således beliggende i forhold til Københavns centerfaciliteter, at det skønnes at kunne tiltrække en del studerende derfra.

Vordingborg

Vordingborg Statsseminarium:

Der skønnes at være grundlag for en tilgang på 140 studerende årligt, idet Lolland-Falster indgår i seminariets rekrutteringsområde. Øvelsesskolegrundlaget er tilstrækkeligt.

Haslev

Haslev Seminarium:

Placeringen er måske ikke helt hensigtsmæssig, men der skønnes dog at være mulighed for en tilgang på 140 studerende årligt. Øvelsesskolegrundlaget er tilstrækkeligt.

I det foregående er der givet en indstilling over antallet og placeringen af seminarierne i 1980.

Dette skøn er foretaget ud fra de i de tidligere kapitler opstillede prognoser og beregninger og vil være behæftet med en vis usikkerhed med hensyn til de momenter, der danner grundlaget herfor.

Planlægning på grundlag af udvalgets indstilling til undervisningsministeren må derfor kunne justeres i takt med ændringerne i de forudsætninger, der ligger til grund for indstillingen. Udvalget går ud fra, at ministeriet nøje følger udviklingen, eventuelt ved nedsættelse af et permanent udvalg.

Udvalgets indstilling om seminariernes virksomhed i tiden indtil 1980.

I kapitel 9 har udvalget fremlagt sin indstilling til undervisningsministeriet om antal og placering af seminarier i 1980, uden at der i forbindelse med denne indstilling er foretaget konkrete vurderinger af de enkelte seminarier eller undersøgelser af de nuværende seminariers muligheder for indtil videre at uddanne lærere i overensstemmelse med den nye læreruddannelseslov.

I det følgende foretages en gennemgang af de eksisterende seminarier og en vurdering af, under hvilke betingelser de enkelte seminarier vil kunne opretholdes i en kortere eller længere periode.

Udgangspunktet for den konkrete vurdering er ministeriets skrivelse af 14. februar 1969, jfr. kapitel 3, hvorefter et seminariums virksomhed i en overgangsperiode er afhængigt af en tilgang på mindst 80 studerende årligt, og at der til hvert seminarium skal være knyttet en fast øvelsesskole på mindst 3 spor, jfr. kapitel 4.

Udvalget finder endvidere, at det må tilstræbes, at seminarier, der ikke har eller vil få grundlag for en tilgang på 140 studerende årligt, må etablere et samarbejde med et eller flere seminarier om liniefag og pædagogiske specialer.

Man forventer, at nærmere retningslinier med hensyn til de samarbejdende seminariers liniefagstilbud fastlægges af undervisningsministeriet og henviser i øvrigt til ministeriets skrivelse af 14. februar 1969 (bilag 3).

Hjørring Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 120 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være mulighed for en tilgang på 140 studerende årligt.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Udvalget indstiller seminariet opretholdt og udbygget til en kapacitet på 140 studerende pr. årgang.

Ålborg Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 160 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være mulighed for en tilgang på 200 studerende årligt.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Udvalget indstiller seminariet opretholdt og udbygget til en kapacitet på 200 studerende pr. årgang.

Ranum Statsseminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 120 studerende pr. årgang.

Øvelsesskoleforholdene opfylder for tiden ikke betingelserne. Det skønnes dog, at der er tilstrækkeligt befolkningsgrundlag til etablering af en tilfredsstillende øvelsesskoleordning.

Seminariets årlige tilgang skønnes ikke at kunne bringes op på 140. Endvidere vil den årlige tilgang kun med vanskelighed kunne bringes op på 80, og der er ikke mulighed for samarbejde med andre seminarier.

Udvalget indstiller, at seminariet nedlægges.

Skive Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 100 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være mulighed for en tilgang på 140 studerende årligt, når to naboseminarier nedlægges.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Der skønnes ikke at være mulighed for samarbejde med andre seminarier.

Udvalget indstiller, at seminariets årlige tilgangstal følges nøje, idet dets fremtidige beståen vil være afhængig af, at den årlige tilgang hurtigt når op på 140.

Th. Långs Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 100 studerende pr. årgang.

Øvelsesskoleforholdene opfylder ikke betingelserne. Seminariet benytter som fast øvelses-

skole sin egen private skole og en kommuneskole, hvoraf ingen har 3 spor. Denne ordning er ikke i overensstemmelse med ministeriets skrivelse af 14. februar 1969, men der skønnes at være tilstrækkeligt børnegrundlag for etablering af en tilfredsstillende øvelsesskoleordning.

Der er mulighed for samarbejde med Silkeborg Seminarium.

Der vil være grundlag for en årlig tilgang på mindst 80, men seminariets virksomhed er dog afhængig af, at der etableres et samarbejde med Silkeborg Seminarium, og at der oprettes en fast øvelsesskole med mindst 3 spor.

Udvalget indstiller, at seminariet snarest sammenlægges med Silkeborg Seminarium eller etablerer et så fast samarbejde med dette, at der opnås samme fordele, som en sammenlægning ville give.

Silkeborg Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 120 studerende pr. årgang.

Seminariets øvelsesskole er under udbygning og vil, når denne er tilendebragt, opfylde betingelserne.

Der er mulighed for samarbejde med Th. Langs Seminarium.

Der vil være grundlag for en årlig tilgang på mindst 80, men seminariets virksomhed er dog afhængig af, at der etableres et samarbejde med Th. Langs Seminarium.

Udvalget indstiller, at seminariet snarest sammenlægges med Th. Langs Seminarium eller etablerer et så fast samarbejde med dette, at der opnås samme fordele, som en sammenlægning ville give.

Århus Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 160 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være grundlag for en tilgang på 200 studerende årligt.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Udvidelse på stedet til en kapacitet på 200 studerende pr. årgang er ønskelig, men der er ikke de fornødne udvidelsesmuligheder.

Udvalget indstiller udflytning af seminariet til nye bygninger, der bør disponeres med henblik på en kapacitet på 200 studerende pr. årgang, i et område med børnegrundlag for etablering af en tilfredsstillende øvelsesskoleordning.

Marselisborg Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 120 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være grundlag for en tilgang på 200 studerende årligt.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Udvidelse på stedet til en kapacitet på 200 studerende pr. årgang er ønskelig, men der er ikke de fornødne udvidelsesmuligheder.

Der skønnes at være mulighed for et samarbejde med Gedved Statsseminarium.

Udvalget indstiller udflytning af seminariet til nye bygninger, der bør disponeres med henblik på en kapacitet på 200 studerende pr. årgang, i et område med børnegrundlag for etablering af en tilfredsstillende øvelsesskoleordning.

I overgangsperioden må der efter udvalgets opfattelse etableres et samarbejde med Gedved Statsseminarium.

Gedved Statsseminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 80 studerende pr. årgang.

Øvelsesskoleforholdene opfylder ikke betingelserne.

Der skønnes at være mulighed for et samarbejde med Marselisborg Seminarium.

Der vil næppe være mulighed for en årlig tilgang på mindst 80, og der skønnes ikke at være grundlag for en fast øvelsesskole med mindst 3 spor.

Udvalget indstiller, at seminariet flyttes til Århus-området i nye bygninger, der bør disponeres med henblik på en kapacitet på 200 studerende pr. årgang, i et område med børnegrundlag for etablering af en tilfredsstillende øvelsesskoleordning.

I overgangsperioden må der efter udvalgets opfattelse etableres et samarbejde med Marselisborg Seminarium.

Jelling Statsseminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 80 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være mulighed for en tilgang på 80 studerende årligt.

Øvelsesskoleforholdene opfylder ikke betingelserne, men der skønnes at være tilstrækkeligt befolkningsgrundlag til etablering af en tilfredsstillende øvelsesskoleordning.

Der er mulighed for et samarbejde med Kolding Seminarium.

Udvalget indstiller, at der i en overgangsperiode etableres et samarbejde med Kolding Seminarium og at seminariet derefter sammenlægges med dette i nye bygninger i Vejle.

Kolding Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 80 studerende pr. årgang.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Der er mulighed for et samarbejde med Jelling Statsseminarium.

Det skønnes tvivlsomt, om seminariet kan opnå en årlig tilgang på mindst 80.

Udvalget indstiller, at der i en overgangsperiode etableres et samarbejde med Jelling Statsseminarium, og at seminariet derefter sammenlægges med dette i nye bygninger i Vejle.

Nr. Nisum Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 160 studerende pr. årgang.

Øvelsesskoleforholdene opfylder ikke betingelserne.

Der er ikke mulighed for etablering af et samarbejde med andre seminarier.

Seminariets årlige tilgang skønnes ikke at kunne bringes op på 140. Endvidere vil den årlige tilgang kun med vanskelighed kunne bringes op på 80, og det er meget tvivlsomt, om der med den forventede befolkningsudvikling kan etableres og fastholdes et grundlag for en fast øvelsesskole med mindst 3 spor og samtidig opretholdes supplerende øvelsskoler i tilstrækkeligt omfang.

Udvalget indstiller, at seminariet nedlægges.

Herning Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 120 studerende pr. årgang.

Der skønnes ikke at være mulighed for en tilgang på 140 studerende årligt.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Der skønnes ikke at være mulighed for etablering af et samarbejde med andre seminarier.

Udvalget indstiller, at seminariet opretholdes, indtil omkringliggende seminarier er tilstrækkeligt udbyggede, hvorefter det nedlægges.

Esbjerg Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 80 studerende pr. årgang.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Seminariet vil formentlig kunne opnå en årlig tilgang på mindst 80.

Der er mulighed for et samarbejde med Ribe Statsseminarium.

Udvalget indstiller, at seminariet i en overgangsperiode etablerer et samarbejde med Ribe Statsseminarium, hvorefter det sammenlægges med dette.

Ribe Statsseminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 80 studerende pr. årgang.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Seminariet vil formentlig kunne opnå en årlig tilgang på mindst 80.

Der er mulighed for et samarbejde med Esbjerg Seminarium.

Udvalget indstiller, at seminariet i en overgangsperiode etablerer et samarbejde med Esbjerg Seminarium, hvorefter det sammenlægges med dette.

Tønder Statsseminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 80 studerende pr. årgang.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Der er ikke mulighed for, at seminariet kan opnå en årlig tilgang på mindst 80.

Der vil allerede som følge heraf ikke være mulighed for etablering af et samarbejde med andre seminarier.

Udvalget indstiller, at seminariet nedlægges.

Haderslev Statsseminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 100 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være grundlag for en årlig tilgang på 140.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Udvalget indstiller, at seminariet opretholdes.

Odense Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 120 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være grundlag for en årlig tilgang på mindst 200.

Der er mulighed for et midlertidigt samarbejde med Skårup Statsseminarium.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Udvalget indstiller, at seminariet opretholdes og i en overgangsperiode etablerer et samarbejde med Skårup Statsseminarium, hvorefter det udbygges til en kapacitet på 200 studerende pr. årgang.

Skårup Statsseminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 80 studerende pr. årgang.

Øvelsesskoleforholdene opfylder ikke betingelserne.

Der skønnes ikke at være mulighed for en årlig tilgang på 140.

Der er mulighed for et midlertidigt samarbejde med Odense Seminarium.

Seminariet har indstillet flytning til Odenseområdet som ønskelig.

Udvalget indstiller, at der i en overgangsperiode etableres et samarbejde med Odense Seminarium, hvorefter seminariet snarest flyttes til Odenseområdet i nye bygninger, der bør disponeres med henblik på en kapacitet på 200 studerende pr. årgang, i et område med børnegrundlag for etablering af en tilfredsstillende øvelsesskoleordning.

N. Zahles Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 120 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være grundlag for en årlig tilgang på mindst 200.

Den faste øvelsesskole opfylder ikke betingelserne, men der er tilstrækkeligt børnegrundlag for etablering af tilfredsstillende øvelsesskoleforhold.

Udvalget indstiller, at seminariets bygningsmæssige kapacitet snarest udvides til en kapacitet på 200 studerende pr. årgang, og at der etableres en fast øvelsesskole med mindst 3 spor.

Statsseminariet på Emdrupborg:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 140 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være grundlag for en årlig tilgang på mindst 200.

Seminariets lokalekapacitet er ikke tilfredsstillende.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Udvalget indstiller, at seminariet snarest udflyttes til nye bygninger, der bør disponeres med henblik på en kapacitet på 200 studerende pr. årgang, i et område med børnegrundlag for etablering af en tilfredsstillende øvelsesskoleordning.

Blågård Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 160 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være grundlag for en årlig tilgang på mindst 200.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Udvalget indstiller, at seminariets bygningsmæssige kapacitet indrettes med henblik på en kapacitet på 200 studerende pr. årgang.

Frederiksberg Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 120 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være grundlag for en årlig tilgang på mindst 200.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Seminariets lokaleforhold er ikke tilfredsstillende.

Udvalget indstiller, at seminariet snarest udflyttes til nye bygninger, der bør disponeres med henblik på en kapacitet på 200 studerende pr. årgang, i et område med børnegrundlag for etablering af en tilfredsstillende øvelsesskoleordning.

Københavns Dag- og Aftenseminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 140 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være grundlag for en årlig tilgang på mindst 200.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Udvalget indstiller, at seminariet bygningsmæssigt indrettes med henblik på en kapacitet på 200 studerende pr. årgang på daglinien.

Hellerup Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 140 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være grundlag for en årlig tilgang på mindst 200.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Seminiariets lokaleforhold er ikke tilfredsstillende.

Udvalget indstiller, at seminariet snarest udflyttes til nye bygninger, der bør disponeres med henblik på en kapacitet på 200 studerende pr. årgang, i et område med børnegrundlag for etablering af en tilfredsstillende øvelsesskoleordning.

Jonstrup Statsseminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 100 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være grundlag for en årlig tilgang på mindst 200.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Seminiariets lokaleforhold er utilstrækkelige.

Udvalget indstiller, at seminariet bygningsmæssigt snarest indrettes med henblik på en kapacitet på 200 studerende pr. årgang.

Holbæk Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 160 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være grundlag for en årlig tilgang på 140.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Udvalget indstiller seminariet opretholdt.

Vordingborg Statsseminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 120 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være grundlag for en årlig tilgang på 140.

Øvelsesskoleforholdene opfylder for tiden ikke betingelserne, men der skønnes at være til-

strækkeligt børnegrundlag for etablering af en tilfredsstillende øvelsesskoleordning.

Der skønnes at være mulighed for et samarbejde med Haslev Seminarium.

Udvalget indstiller, at seminariet i en overgangsperiode etablerer et samarbejde med Haslev Seminarium, indtil det årlige tilgangstal kommer op på 140.

Haslev Seminarium:

Ifølge oplysninger fra seminariet er kapaciteten i 1969 120 studerende pr. årgang.

Der skønnes at være mulighed for en årlig tilgang på 140.

Øvelsesskoleforholdene opfylder betingelserne.

Der skønnes at være mulighed for et samarbejde med Vordingborg Statsseminarium.

Udvalget indstiller, at seminariets årlige tilgangstal følges nøje, idet seminariets fremtidige beståen vil være afhængig af, at den årlige tilgang hurtigt når op på 140. I overgangsperioden etableres der et samarbejde med Vordingborg Statsseminarium.

Tilpasningen af seminariekapaciteten under hensyntagen til den nye læreruddannelses krav og i overensstemmelse med nærværende udvalgs forslag må ske over en periode, således at der drages omsorg for, at den tilstrækkelige uddannelseskapacitet hele tiden er til stede i alle områder. Udbygningen af seminariekapaciteten bør fortrinsvis foretages i de store byområder under hensyn til det stigende behov for seminariepladser i disse områder. Man er dog opmærksom på, at nedlæggelse af seminarier i andre områder vil kunne skabe et akut behov, som så må prioriteres på linie med de store byområders, forud for udbygning af andre seminarier.

København i maj 1969.

Bodil Dybdal

N. Elkær-Hansen
(formand)

Ernst Goldschmidt

Tage Kampmann

Hans Kjems

Søren Kure

Stinus Nielsen

E. Paludan-Miüller

Erik Svart

Harald Torpe

J. Utoft

/Helene Steen Frehr

P. Greiffenberg

O. Gøtttsche Sørensen

BILAG

	Side
1. Undervisningsministeriets skrivelse af 28. oktober 1968.	45
2. Spørgeskema for HF-studerende.	46
3. Undervisningsministeriets skrivelse af 14. februar 1969.	47
4. Skrivelse af 10. juni 1968 fra Studieplansudvalget for Læreruddan- nelsen.	49
5. Rapport fra Institutet for matematisk statistik og operationsanalyse ved Danmarks Tekniske Højskole.	53
6. Datakort over vækstområder i Danmark.	65
7. Udvalgets skrivelse af 29. januar 1969 til direktoratet for egnsud- vikling.	66
8. Skrivelse af 6. februar 1969 fra direktoratet for egnsudvikling	67
9. Uddrag af Folketingets betænkning af 18. maj 1966.	68
10. Seminariernes besvarelser af spørgsmål i udvalgets foreløbige rapport	69
11. Redegørelse for de nuværende seminariers historie, udarbejdet af Skolehistorisk Institut ved Danmarks Lærerhøjskole.	128

Dato 28. oktober 1968

I skrivelse af 19. f.m. har udvalget anmodet ministeriet om en tilkendegivelse af, hvorvidt udvalget skal udarbejde sine forslag om det fremtidige antal seminarier med henblik på en åbning af fri adgang til læreruddannelsen, eller om udgangspunktet skal tages i beregningen over det fremtidige behov for færdiguddannede lærere med adgangsbegrænsning ved seminarierne som en mulig følge.

I denne anledning skal man herved meddele udvalget, at det ved planlægningen af den fremtidige samlede seminariekapacitet principielt må tilstræbes, at der bliver adgang til læreruddannelsen for alle, der opfylder lovens adgangsbetingelser og ønsker at påbegynde uddannelsen.

Helge Larsen

/J. Munck-Hansen

Sept. 1968.

Spørgeskema til elever i 2. kl. på kursus til højere
forberedelseksamen

Hf-kursets navn: _____

Fødselsdag og år _____

Køn: ☐ mand ☐ kvinde

1.

Ønsker De at anvende Deres højere forberedelseksamen til påbegyndelse af seminarieuddannelsen?

Ved
Ja Nej ikke
☐ ☐ ☐

2.

Besvares kun, hvis spørgsmål 1 er besvaret med nej eller ved ikke.

Ønsker De at anvende Deres højere forberedelseksamen til påbegyndelse af en af nedennævnte uddannelser, hvortil højere forberedelseksamen giver adgang?

	Ved
	Ja Nej ikke
a) Socialrådgiveruddannelse	☐ ☐ ☐
b) Landbohøjskolens landbrugsstudium	☐ ☐ ☐
c) Landbohøjskolens mejeribrugsstudium	☐ ☐ ☐
d) Landbohøjskolens havebrugsstudium	☐ ☐ ☐
e) Erhvervsøkonomiske specialstudier (H.D.)	☐ ☐ ☐
f) Hospitalslaborantuddannelse	☐ ☐ ☐
g) Terapeutuddannelse	☐ ☐ ☐
h) Anden uddannelse, hvortil kræves mindre end højere forberedelseksamen	☐ ☐ ☐

3.

Besvares kun, hvis både spørgsmål 1 og 2 er besvaret med nej eller ved ikke.

Ønsker De at anvende Deres højere forberedelseksamen til anden uddannelse, hvortil den endnu ikke giver adgang, såfremt en sådan mulighed senere kunne blive aktuel?

Ved
Ja Nej ikke
☐ ☐ ☐

Såfremt spørgsmålet besvares med ja, anføres den ønskede uddannelse her: _____

4.

Besvares kun, hvis spørgsmål 3 er besvaret med ja.

Vil De, såfremt højere forberedelseksamen ikke skulle give adgang til den ønskede uddannelse, søge en af nedennævnte uddannelser, som højere forberedelseksamen giver adgang til?

	Ved
	Ja Nej ikke
a) Seminarieuddannelse	☐ ☐ ☐
b) Socialrådgiveruddannelse	☐ ☐ ☐
c) Landbohøjskolens landbrugsstudium	☐ ☐ ☐
d) Landbohøjskolens mejeribrugsstudium	☐ ☐ ☐
e) Landbohøjskolens havebrugsstudium	☐ ☐ ☐
f) Erhvervsøkonomiske specialstudier (H.D.)	☐ ☐ ☐
g) Hospitalslaborantuddannelse	☐ ☐ ☐
h) Terapeutuddannelse	☐ ☐ ☐

14. februar 1969

Seminariernes planlægningsudvalg.

1. I forbindelse med nedsættelsen af seminariernes planlægningsudvalg anmodede ministeriet i en skrivelse af 27. februar 1968 studieplansudvalget for læreruddannelse om på grundlag af arbejdet med studieplanerne at udtale sig om den mest hensigtsmæssige seminariestørrelse og specielt minimumsstørrelsen af et seminarium, der må antages at kunne opfylde kravene i den nye læreruddannelseslov.

Studieplansudvalget afgav en udtalelse til ministeriet den 10. juni 1968 og sendte efter aftale med ministeriet samtidig kopi af udtalelsen til seminariernes planlægningsudvalg. Udtalelsen bygger både på uddannelsesmæssige og økonomiske overvejelser og slutter med følgende som studieplansudvalgets opfattelse:

»Den hensigtsmæssige seminariestørrelse er i multipla af 20 fra 140 studerende og opefter pr. årgang. Når kun henses til opfyldelsen af studieplanernes bestemmelser, vil seminariestørrelser på 180 og 200 studerende pr. årgang (i alt maksimalt 720–800 studerende) formentlig vise sig særlig hensigtsmæssige, men når hensyn tages til samarbejdet mellem ledelse, lærere og studerende og til øvelsesskoleforholdene, må man finde, at et årgangstal på 140 studerende (i alt maksimalt 560) er det mest hensigtsmæssige, ligesom en årgangsstørrelse på 140 vil give en lokaleudnyttelse, som først »kommer igen«, når man kan omtrent fordoble årgangsstørrelsen. Ved årgange på 140 studerende vil holdgennemsnittet ved et seminarium med 15 liniefag antagelig ligge på omkring 11.

Minimumsstørrelsen af et seminarium ligger på 80 studerende pr. årgang (i alt maksimalt 320). Med denne størrelse kan seminarier tilbyde 10 liniefag, samtidig med at holdgennemsnittet vil kunne nå op omkring 10.«

Det fremgår af studieplansudvalgets skrivelse, at udvalget har forudsat, at et seminarium kun har én fast øvelsesskole, at denne ikke er

mindre end en 3-sporet og ikke større end en 4-sporet fuldt udbygget folkeskole, og at studieplansudvalget har tillagt denne forudsætning afgørende betydning for begrænsningen af den hensigtsmæssige seminariestørrelse til 140 studerende pr. årgang.

2. Som led i ministeriets behandling af studieplansudvalgets udtalelse er der foretaget edberegninger af Instituttet for matematisk statistik og operationsanalyse ved Danmarks tekniske Højskole til belysning af den ud fra økonomiske betragtninger mest hensigtsmæssige seminariestørrelse. Instituttets rapport af december 1968 er tidligere givet seminariernes planlægningsudvalg. Rapporten viser, at en seminariestørrelse på fra 140-150 studerende pr. årgang til 200-250 studerende pr. årgang både med hensyn til gennemsnitlig holdstørrelse og med hensyn til udnyttelse af lærer- og lokalekapacitet må anses for hensigtsmæssig ved et tilbud på 15 liniefag. Ved årgange under 140 mindskes hensigtsmæssigheden derimod væsentligt ved formindskelse af årgangene, mens der ved forøgelse af årgangene ud over 250 ikke opnås væsentlige fordele.

3. Som det fremgår af foranstående, peger studieplansudvalgets udtalelse - herunder bemærkningerne om seminariestørrelser på 180 og 200 studerende pr. årgang som særlig hensigtsmæssige, når (kun) henses til opfyldelsen af studieplanernes bestemmelser — og rapporten af december 1968 i retning af en seminariestørrelse på mellem 140 og 200 studerende pr. årgang som den såvel uddannelsesmæssigt som økonomisk hensigtsmæssige.

Endvidere bemærkes, at undervisningsministeriet ikke anser det for principielt udelukket, at et seminariums faste øvelsesskole er større end en 4-sporet (fuldt udbygget) folkeskole,

eller at et seminarium har mere end én fast øvelsesskole. Man finder derfor ikke, at den faste øvelsesskole sætter nogen generel grænse for, hvor stort et seminarium kan være (men praktikmulighederne (børnetallet) på et givet sted vil sætte en konkret grænse for størrelsen af et seminarium på det pågældende sted).

Herefter skal ministeriet anmode seminariernes planlægningsudvalg om at bygge sit forslag til *seminarieplanlægningen* på langt sigt på en mindste seminariestørrelse på 140 studerende pr. årgang. Man finder det derimod ikke nødvendigt at binde udvalgets overvejelser til en generel største seminariestørrelse.

I udvalgets kommissorium nævnes bl.a. muligheden af et fast samarbejde mellem flere seminarier. I denne anledning bemærkes, at to (eller flere) samarbejdende seminarier med årgange under 140 i planlægningen vil kunne

indgå som seminarier af hensigtsmæssig størrelse, dog kun hvis hvert af de pågældende seminarier har 80 studerende eller flere pr. årgang. (Der vil herudover blive stillet visse krav til de samarbejdende seminariers liniefagstilbud, ligesom det vil blive krævet, at alle seminarier tilbyder hele den obligatoriske læreruddannelse og mindst to pædagogiske specialer).

4. *På kortere sigt* må der tages stilling til, i hvilken takt og på hvilken måde den eksisterende seminariekapacitet kan udbygges og tillempe i overensstemmelse med planlægningens resultater. Ministeriet skal henstille, at udvalget inddrager dette i sine overvejelser og om muligt opstiller en skitse for udbygningen.

For overgangsperioden må der regnes med 80 studerende pr. årgang som mindste seminariestørrelse.

Helge Larsen

/J. Munck-Hansen

Den 10. juni 1968.

Til undervisningsministeriet.

1. I en skrivelse af 27. februar 1968 (1. afd. j. nr. 10-20-51/57) har ministeriet anmodet studieplansudvalget om på grundlag af arbejdet med studieplanerne at udtale sig om den mest hensigtsmæssige seminariestørrelse og specielt minimumstørrelsen af et seminarium, der må antages at kunne opfylde kravene i den nye læreruddannelseslov.

Som bilag til ministeriets skrivelse fulgte kopi af en skrivelse af 23. februar 1968 om nedsættelse af et udvalg til med udgangspunkt i den mest hensigtsmæssige seminariestørrelse at tage stilling til og fremkomme med forslag om antallet af seminarier og om seminarernes geografiske **placering** m.v. Af dette bilag fremgår det, at studieplansudvalget ved sin stillingtagen til seminariestørrelsen må lægge vægt, dels på hensynet til en rimelig bredde og kombinationsmulighed i de tilbud, de studerende ved et seminarium kan vælge imellem, dels på hensynet til en passende udnyttelse af de nødvendige faglokaler m.m. og lærere, der udelukkende underviser i liniefag.

2. I **studieplansudvalgets** overvejelser er følgende indgået:

- a) Loven sætter ikke præcise rammer for seminariernes størrelse. Dog indeholder § 6, stk. 5 efter **studieplansud** valgets opfattelse en forudsætning om, at de obligatoriske fag - herunder alle de i § 6, stk. 1 nr. 3 nævnte 4 fag - etableres ved alle seminarier, mens samtlige liniefag og pædagogiske specialer ikke behøver at forekomme ved alle seminarier.
- b) Studieplansudvalget mener, at alle seminarier skal undervise i mindst 2 pædagogiske specialer. Om der undervises i 2 eller i alle 3 pædagogiske specialer er imidlertid uden betydning for overvejelserne om seminariestørrelsen.

- c) Man anser det ikke for påkrævet, at alle seminarier underviser i - eller kan undervise i - alle uddannelsens 17 liniefag (oversigt over fagene følger vedlagt). På grundlag af erfaringerne mener man at kunne forudsætte, at visse liniefag vil blive søgt i særlig grad, og disse fag bør derfor findes ved alle seminarierne. De liniefag, seminarierne tilbyder herudover, vil derimod meget vel kunne variere, når blot de tilbydes ved seminarierne som helhed og i tilstrækkeligt omfang til, at tilgangen dækkes, og når blot de enkelte seminariers liniefagstilbud bekendtgøres inden hver optagelse. Studieplansudvalget finder, at 15 liniefag med fri kombinationsmulighed er et hensigtsmæssigt tilbud ved et seminarium, og at 10 liniefag (ligeledes med fri kombinationsmulighed) er det mindste liniefagstilbud, hvorved et seminarium kan realisere den nye uddannelse.
- d) Studieplansudvalget vil til sin tid foreslå følgende holdstørrelser: 20 studerende pr. hold i de obligatoriske fag og 15 studerende pr. hold i de pædagogiske specialer og i liniefag. Oprettelse af hold på mindre end 20 i de obligatoriske fag vil kunne forekomme ved deling af et hold, der ellers ville blive på mere end 20. I de pædagogiske specialer vil hold på mindre end 15 kunne fremkomme, hvis der melder sig færre end 15 til et speciale, eller når et hold må deles for ikke at blive på over 15. I liniefagene vil oprettelse af hold på mindre end 15 kunne blive nødvendig 1) når et fag vælges af færre end 15, 2) når det vælges af flere end 15, og holdet derfor må deles og 3) af hensyn til de skemamæssige kombinationsmuligheder. Det er studieplansudvalgets hensigt at foreslå en regel om, at antallet af studerende på et seminariums

liniefagshold skal være mindst 8 i gennemsnit for hver årgang, sådan at oprettelse eller delinger af hold, der fører til et lavere gennemsnit, kun kan ske i særlige tilfælde og efter dispensation fra direktoratet for folkeskolen og seminarierne.

Holdgennemsnittet i liniefagene vil stige, når antallet af studerende stiger, dog med svingninger omkring årgangsstørrelser på 150-160. Også holdgennemsnittet i de pædagogiske specialer stiger med stigende årgangsstørrelser.

I overvejelserne om seminariestørrelsen indgår en vurdering af holdudnyttelsen ved forskellige årgangsstørrelser, og man har anset det for rationelt ved denne vurdering at lægge særlig vægt på holdudnyttelsen i liniefagene og i de obligatoriske fag.

Studieplansudvalget har fundet, at et holdgennemsnit på omkring 10 i liniefagene bør være det normale for et seminarium af minimumsstørrelse, mens et normalt holdgennemsnit på 11-12 må karakteriseres som hensigtsmæssigt. - Det bemærkes, at det på grund af valgmulighederne i læreruddannelsen næppe vil være muligt at nå op til et gennemsnit i nærheden af 15, og at de under e) nævnte faktorer almindeligvis vil umuliggøre seminarier med så store årgange, at holdgennemsnittet går over ca. 12.

I de beregninger, studieplansudvalget har foretaget over valgmuligheder og holdgennemsnit ved forskellige årgangsstørrelser, har man forudsat, at et vist — anslået — antal liniefagshold må dubleres af en eller flere af de tidligere nævnte grunde.

I de obligatoriske fag vil den bedste holdudnyttelse opnås ved årgangsstørrelser i multipla af 20.

- e) Ifølge loven skal der til hvert seminarium være knyttet en fast øvelsesskole, der så vidt muligt skal være fuldt udbygget med 8.-10. klasse og realfdeling. Desuden forudsættes det, at der er knyttet supplerende øvelsesskoler til seminarierne.

Efter studieplansudvalgets opfattelse vil praktikundervisningen på et seminarium med årgange på 130-140 studerende kræve en mindst 3-sporet, fuldt udbygget fast øvelsesskole, som kan nås fra seminariet på få minutter, og derudover mindst 120 klasser ved supplerende øvelsesskoler.

Da det er af afgørende uddannelsesmæs-

sig betydning, at den faste øvelsesskole er en typisk folkeskole, bør denne øvelsesskole på den anden side normalt ikke være mere end 4-sporet. Det bemærkes, at en 4-sporet fast øvelsesskole ikke vil kunne bære væsentlig mere praktikundervisning end en 3-sporet.

I kravet om en fast øvelsesskole ligger der derfor en overgrænse for seminariestørrelsen.

Samtidig bemærkes, at hensynet til så vidt muligt at bevare gode kontaktmuligheder mellem seminariernes ledelse, lærere og studerende, gør det ønskeligt, at seminarierne heller ikke i fremtiden bliver for store.

- f) Lærerbehoget ved det enkelte seminarium og mulighederne for at udnytte en given lærerkapacitet i fremtiden vil i væsentlig grad bero på de studerendes liniefagsvalg og seminarielærernes uddannelse samt på seminarielærernes fremtidige pligtige timetal. Det må - groft sagt - antages, at et liniefagsløb (en årgang studerende i et fag gennem 2½ år) vil svare til en stilling. Ekstreme tilfælde af dårlig kapacitetsudnyttelse vil kunne forekomme i liniefag, når læreren kun har ét hold i faget og ikke har uddannelse til at undervise i andre fag. Risikoen for sådanne tilfælde vil blive mindre, jo større seminariet er.
- g) Om lokalebehoget bemærkes, at dette vil afhænge af de fag, det enkelte seminarium skal undervise i, og at en gennemgang af fagenes lokalebehov antagelig vil høre hjemme i en senere programmering af byggeri eller lokaleindretning, hvor der samtidig tages hensyn til fællesfaciliteter og gives mulighed for frivillig undervisning og selvstændigt arbejde. Med hensyn til udnyttelsen kan man stort set sige, at 2 liniefagsløb pr. lokalesæt giver en passende belægning i liniefagene, og at dette i reglen vil kunne opnås med en årgangsstørrelse på 140.

3. Det foreliggende erfaringsgrundlag:

To seminarier har for øjeblikket - med hjemmel i »bemyndigelsesloven« af 1962 - en uddannelsesstruktur, der med hensyn til liniefag og pædagogisk speciale svarer til den nye lovs, og flere seminarier har en noget lignende ordning, men sådan at pædagogisk speciale indgår blandt liniefagene. Ved de to førstnævnte seminarier har i alt 3 årgange (på studenterlinien) valgt liniefag inden for et liniefagstilbud på 15.

Valgprocenterne for de enkelte liniefag for disse 3 årgange giver et vist holdepunkt for den fordeling af liniefagsønskerne, der kan ventes efter den nye lovs ikrafttræden. Dette gælder så meget mere, som valgprocenterne underbygges af tallene fra flere af de øvrige seminarier.

Studieplansudvalget har derfor lagt ikke blot beregninger over valgmuligheder og holdgennemsnit, men også erfaringerne fra de 3 årgange til grund for sine overvejelser. Man er klar over, at overgangen til den nye lov, hvor alle fag bliver eksamensfag, og hvor HF'erne kommer ind i billedet, kan medføre ændringer i valgene, men man anser det ikke for sandsynligt, at disse ændringer vil forrykke billedet væsentligt.

4. På grundlag af overvejelser om de ovennævnte faktorer og det ovennævnte beregnings- og erfaringsmateriale skal studieplansudvalget udtale følgende som sin opfattelse:

Den hensigtsmæssige seminariestørrelse er i multipla af 20 fra 140 studerende og opefter pr. årgang. Når kun henses til opfyldelsen af studieplanernes bestemmelser vil seminariestørrelser på 180 og 200 studerende pr. årgang (i alt maksimalt 720-800 studerende) formentlig vise sig særlig hensigtsmæssige, men når hensyn

tages til samarbejdet mellem ledelse, lærere og studerende og til øvelsesskoleforholdene, må man finde, at et årgangstal på 140 studerende (i alt maksimalt 560) er det mest hensigtsmæssige, ligesom en årgangsstørrelse på 140 vil give en lokaleudnyttelse, som først »kommer igen«, når man kan omtrent fordoble årgangsstørrelsen. Ved årgange på 140 studerende vil holdgennemsnittet ved et seminarium med 15 liniefag antagelig ligge på omkring 11.

Minimumsstørrelsen af et seminarium ligger på 80 studerende pr. årgang (i alt maksimalt 320). Med denne størrelse kan seminariet tilbyde 10 liniefag, samtidig med at holdgennemsnittet vil kunne nå op omkring 10.

5. Under henvisning til bemærkningen i bilaget til ministeriets skrivelse om eventuel etablering af fast samarbejde mellem flere seminarier skal man tilføje, at studieplansudvalget ud fra uddannelsesmæssige betragtninger anser et sådant samarbejde for muligt og i visse tilfælde ønskeligt. Man går dog herved ud fra, at de samarbejdende seminarier hver for sig opfylder mindstekravene, det vil efter foranstående sige: årgange på 80, fuld obligatorisk uddannelse og tilbud om 10 liniefag samt to pædagogiske specialer.

P. U. V.

Hans Jensen

/Bodil Dybdal

Fagene i den nye læreruddannelse

Pædagogik.	Legemsøvelser.
Psykologi.	Legemsøvelser (liniefag).
Undervisningslære.	Håndarbejde.
Praktisk skolegerning.	Håndarbejde (liniefag).
Pædagogiske specialer.	Samtids- og samfundsorientering.
Dansk.	Historie (liniefag).
Dansk (liniefag).	Biologi (liniefag).
Regning.	Geografi (liniefag).
Matematik (liniefag).	Engelsk (liniefag).
Skrivning.	Tysk (liniefag).
Kristendomskundskab.	Fransk (liniefag).
Religionskundskab (liniefag).	Latin (liniefag).
Formning.	Fysik og kemi (liniefag).
Formning (liniefag).	Husgerning (liniefag).
Sang og musik.	Sløjd (liniefag).
Sang og musik (liniefag).	

PLANLÆGNING AF SEMINARIESTRUKTUREN

Del 1

Analyse af systemets parametre

Instituttet for matematisk statistik og operationsanalyse
Danmarks Tekniske Højskole, Lyngby december 1968

Instituttet for Matematisk Statistik
og Operationsanalyse
Danmarks Tekniske Højskole - Lyngby

December 1968.

Forord.

I foråret 1968 nedsattes på Instituttet for Matematisk Statistik og Operationsanalyse en universitetsgruppe, der fik til opgave at anvende de matematisk statistiske og operationsanalytiske metoder på de øjeblikkelige undervisningsproblemer.

Nærværende rapport er første del af en opgave udført på foranledning af Undervisningsministeriet, 3. afdelings planlægningsgruppe.

Det er meningen at udbygge nærværende arbejde med en analyse af mulighederne for at opstille alternative investeringsplaner for den kommende seminarieudbygning.

Denne rapport indeholder en kort beskrivelse af den anvendte model, dernæst følger en nøje gennemgang af de opnåede resultater. Gennemgangen er suppleret med tabeller og diagrammer.

Som bilag er vedlagt en matematisk beskrivelse af modellen samt det anvendte EDB-program og dele af de heraf fremkomne resultater.

Denne undersøgelse er udført af civilingeniør Hans Jørgen Rasmussen i samarbejde med fuldmægtig E. Goldschmidt og sekretær Berit Hansen, Undervisningsministeriet.

Lyngby, december 1968
Arne Jensen

1. Indledning.

I forbindelse med planlægningen af den fremtidige seminariestruktur har Undervisningsministeriet gennem 3. afdelings planlægningsgruppe anmodet Instituttet om at deltage i planlægningsarbejdet ved at foretage en række beregninger til belysning af de økonomiske konsekvenser ved valg af forskellige seminariestørrelser.

Denne rapport omhandler de resultater, der er opnået i forbindelse med en simulering af den forventede klasse- og holdfordeling, undervisningstimal og lokalebehov, der kan ventes på et seminarium.

Resultaterne er fremkommet ved at foretage beregningerne for forskellige værdier af liniefagsudbud, maksimalholdstørrelse og årgangsstørrelsen.

Det har været hovedformålet ved arbejdet at få en kvantitativ beskrivelse af udviklingen i udnyttelse af lokaler, den gennemsnitlige klassestørrelse samt lærertimetallet, hvorved der skabes mulighed for at sammenligne forskellige, mulige løsninger.

Det har ikke med dette indledende arbejde været hensigten at udtale sig om den mest hensigtsmæssige størrelse af et seminarium, da det endnu ikke har været muligt at kvantificere det grundlag, hvorpå man bedømmer, om en seminariestørrelse er hensigtsmæssig eller ej. Det er Instituttets mening at fortsætte arbejdet med at bestemme den mest hensigtsmæssige seminariestørrelse, såfremt der er interesse herfor.

Dette arbejde er udarbejdet på grundlag af data fra og i nært samarbejde med 3. afdelings planlægningsgruppe, og datamaterialet er anvendt i modelarbejdet uden nævneværdige efterbehandlinger.

Modellen

Til brug ved beregningerne er der opstillet en model for et seminarium.

Modellen fordeler elevernes mulige valg og beregner konsekvensen af de trufne valg.

Yderligere giver modellen en række begrænsninger, f. eks. med hensyn til antal elever pr. klasse, liniefagsantal m.m.

Udgangspunktet i modellen er de forventede valgprocenter ved de forskellige liniefag.

Disse valgprocenter er bestemt på grundlag af de valgprocenter, der i dag er konstateret på seminarier med en struktur, der på visse punkter er karakteristiske for den fremtidige seminariestruktur.

Der er benyttet data fra Blågård, Hellerup, Zahle og Haderslev seminarier, idet fordelingerne dog er korrigeret for fagene specialundervisning, småbørnsundervisning og 8.—10. klasseundervisning, da disse fag ikke fremover indgår som mulige liniefag.

Liniefagsvalg

Hver elev skal vælge to liniefag, således at det samlede antal liniefag er det dobbelte af årgangsstørrelsen.

Ved hjælp af valgprocenterne bestemmes herefter det forventede antal valg (elever), der falder på hvert enkelt liniefag.

Modellen er sådan opbygget, at man frit kan indsætte det antal liniefag, hvori der skal undervises, når blot dette antal er mindre end 19.

Hvis man ønsker at belyse forholdene, når der undervises i mindre end 19 liniefag, udvælger modellen blandt de mulige liniefag det antal, der har den største frie søgning. Vil man således se forholdene afbildet for 10 liniefag, udvælger modellen de 10 mest søgte liniefag.

De valg, der er faldet på fag, hvori der ikke vil blive undervist, fordeles herefter forholds-mæssigt på de udvalgte liniefag.

Denne fordelingsmetode giver ikke anledning til fejl af betydning, idet man ved 10 liniefag fordeler mere end 85 % af valgene og ved 15 liniefag mere end 90 % ved den første fordeling.

Det er forudsat, at der normalt ikke er nogen forbindelse mellem en elevs første og andet liniefagsvalg. Denne begrænsning vil dog kunne fjernes, hvis der kan tilvejebringes et tilstrækkeligt omfattende datamateriale til belysning af sammenhængen mellem liniefagsvalg.

Når antallet af valg på de udtagne liniefag er bestemt, kan modellen bestemme antallet af hold (klasser), der skal oprettes i de enkelte liniefag, idet man til modellen specificerer det maksimale antal elever, der kan accepteres i en klasse.

Det forudsættes, at eleverne i et liniefag fordeles ligeligt på det oprettede antal hold.

For at simplificere EDB-programmeringen er det i det følgende forudsat, at valgprocenterne er uændrede fra år til år, ligesom der hvert år optages lige mange elever.

De opnåede resultater må derfor betragtes som dem, der i gennemsnit over mange år vil kunne forventes.

Undervisningstimer

Ved bestemmelsen af undervisningstimetallet i et fag benyttes det samlede ugentlige timetal i faget som udgangspunkt.

Det samlede antal undervisningstimer i liniefagene bestemmes herefter ved at multiplicere holdantallet med 16 ($4 + 6 + 6$), idet beregningen udføres for et efterårssemester, hvor det forudsættes, at der på én gang er tre studietrin under uddannelse i liniefagene.

For de obligatoriske fag og de pædagogiske fag foretages en lignende opdeling i hold og en tilsvarende beregning af undervisningstimetallet. For de fag, der både forekommer som liniefag og obligatoriske fag, sker der i programmet en sammenlægning af timetallet. Denne sammenlægning foretages for at kunne bestemme lokalebehovet.

Lokaleberegninger

Lokalebehovet bestemmes i modellen ud fra undervisningstimetallet. Der er gået ud fra, at et lokale er til rådighed 40 ugentlige timer.

Hver gang undervisningstimetallet i et fag overstiger et multiplum af 40, tildeler modellen endnu et lokale til dette fag.

Modellen giver mulighed for at beskrive udviklingen, dels i det tilfælde, hvor der anvendes et minimum af faglokaler, dels i det tilfælde, hvor al undervisning sker i faglokaler.

I det første tilfælde arbejdes der med faglokaler og normallokaler, idet timetallene for de fag, der kan benytte normallokaler, adderes, inden lokaletildelingen sker. I det andet tilfælde sker tildelingen direkte på faglokaleplan.

Der er ved lokaletildelingen ikke gjort nogen forudsætning om en opdeling af kvinder og mænd ved f.eks. gymnastikundervisningen; det antal, der opgives i dette tilfælde, er altså det nødvendige, men ikke tilstrækkelige antal.

Lærerbehov

Der er ikke i denne model gjort noget forsøg på at beregne lærerantallet. Dels fordi det her ved bliver nødvendigt at gøre tvivlsomme antagelser om en lærers undervisningstimetal, dels fordi det er oplyst, at man i vid udstrækning kan skaffe den nødvendige lærerstab ved supplerer med timelærer.

En sådan beregning vil i øvrigt i for høj grad komme til at beskæftige sig med specialtilfælde.

Programmet

Det program, der er anvendt til beregningerne, er skrevet i *Fortran IV* til brug på *Neucc' 7094* anlæg.

Beregningen af et seminarium med 20-40 kombinationer af årgangsstørrelse, liniefagstilbud og maksimalholdstørrelser tager ca. 0.5 minutter.

Modellens brug

Den beskrevne model er beregnet til bestemmelse af en række karakteristiske parametre ved et seminarsystem. Den egner sig næppe til planlægning af et aktuelt seminarium, men de fundne talværdier kan tjene som ledetal. Den meget høje udnyttelsesgrad, der arbejdes med i flere tilfælde, vil sandsynligvis kunne give anledning til vanskeligheder med skemalægningen, idet det dog skal bemærkes, at det ikke er givet på forhånd, at lokaleoverskud er hensigtsmæssigt.

Instituttet beskæftiger sig sideløbende med skemalægningsproblemerne, og man vil her søge at tage hensyn til økonomien i skemalægningen, d.v.s. afveje tab i overskud af lærertimer mod tab i overskud af lokaler.

Til sammenligninger er den beskrevne model imidlertid velegnet, fordi der tilvejebringes et bedre grundlag for sammenligningerne ved at

udelade så mange ukontrolable variable som muligt.

Man skal i øvrigt foreslå, at det påbegyndte arbejde fortsættes med en nøjere undersøgelse af det beslutningsgrundlag, der ligger til grund for beslutninger om, at et seminariprojekt er hensigtsmæssigt.

Muligheder

Modellen er bygget således op, at den muliggør ændring af:

1. Fordelingen af valgprocenterne, både ved liniefag og ved de pædagogiske specialer og »musiske« fag.
2. Beregninger på fra 1 til 4 forskellige liniefagstilbud.
3. Den maksimale holdstørrelse.
4. Samt fra 1 til 5 forskellige årgangsstørrelser.

Det er under samme kørsel muligt at få foretaget beregninger for en række forskellige kombinationer af maksimale klassestørrelser og årgangsstørrelser.

Endvidere er det muligt at specificere, om beregningerne ønskes foretaget for et seminarium med udvidet eller begrænset brug af faglokaler. Modellen er ikke opbygget til at undersøge virkningen af en ændring i antallet af timer, hvori lokalene er til rådighed for undervisningen. En sådan ændring vil medføre en ændring af ca. 10 hulkort.

Beregningerne er gennemført med tre hovedformål:

- 1) at vise, hvorledes den gennemsnitlige klassestørrelse i liniefagene varierer som funktion af liniefagsantallet og årgangsstørrelsen,
- 2) at vise, hvorledes undervisningstimetallet varierer som funktion af liniefagsantallet og årgangsstørrelsen,
- 3) samt at vise, hvorledes lokalebehovet varierer som funktion af liniefagsantallet og årgangsstørrelsen, dels i det tilfælde, hvor der kun anvendes et begrænset antal faglokaler, dels i det tilfælde, hvor al undervisning sker i faglokaler.

Alle tre tilfælde er gennemregnet, dels for klasser med maksimalt 15 elever pr. klasse, dels med maksimalt 20 elever pr. klasse.

Resultater

Den opstillede model er gennemkørt med en række forskellige kombinationer af liniefagstil-

bud, maksimale klassestørrelser og årgangsstørrelser.

I denne rapport er medtaget resultaterne for liniefagsudbud på henholdsvis 10 og 15 liniefag, klassestørrelser på max 15 og 20 elever og årgangsstørrelser varierende fra 45 til over 1000, idet dog kun resultater op til ca. 350 er medtaget i tabellerne.

De benyttede valgprocenter til liniefagene har været:

Tabel I

Dansk	16.90 o/o
Engelsk	12.39 o/o
Tysk	6.76 o/o
Musik	4.42 o/o
Historie	10.75 o/o
Naturlære	3.63 o/o
Geografi	5.18 o/o
Matematik	10.91 o/o
Tegning	9.21 o/o
Naturhistorie	4.12 o/o
Fransk	1.02 o/o
Gymnastik	2.62 o/o
Sløjd	3.50 o/o
Kristendomsundskab	0.67 o/o
Skolekøkken	4.15 o/o
Andre	3.54 o/o

Ved de muligheder for valg, der foreligger blandt de pædagogiske specialer og de såkaldte musiske fag, foreligger der ingen valgprocenter. I modellen er det derfor forudsat, at disse valgprocenter er lige store, d.v.s. henholdsvis 33 o/o og 25 o/o.

De pædagogiske specialer omfatter: Specialundervisning, småbørnsundervisning og 8.-10. klasseundervisning.

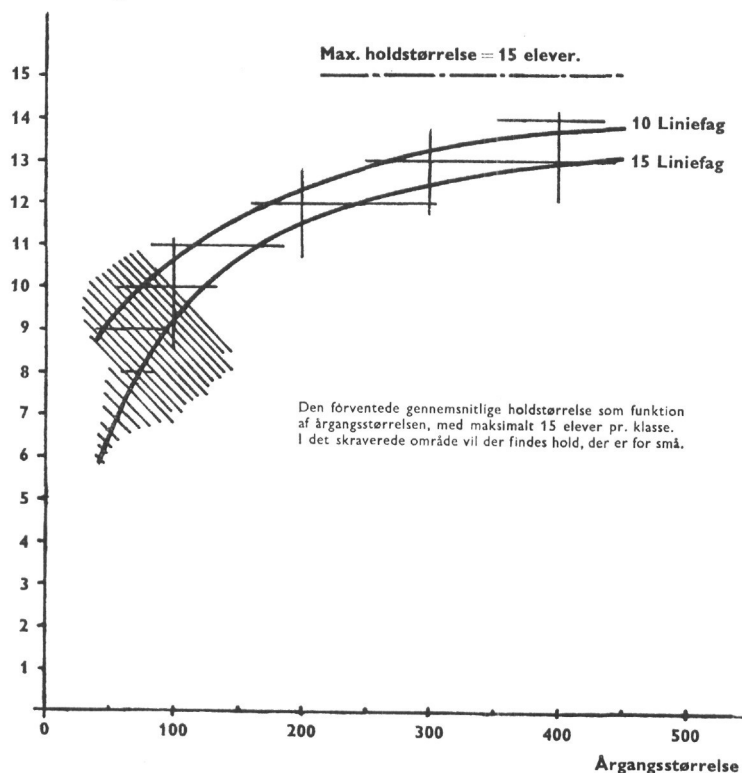
De musiske fag omfatter musik, formning/tegning, gymnastik, sløjd/håndarbejde.

En gennemsnitlig klassestørrelse i liniefagene

Resultatet af disse beregninger er vist i tabel II og grafisk på diagram 1 og 2.

Man bemærker, at der er en stigende gennemsnitlig holdstørrelse for voksende årgangsstørrelse, ligesom den gennemsnitlige holdstørrelse vokser, når antallet af tilbudte liniefag reduceres.

Når den gennemsnitlige holdstørrelse kun langsomt nærmer sig til det maksimale elevtal pr. klasse, skyldes det, at de enkelte liniefag

har forskellige valgprocenter, og at disse valgprocenter er skævt fordelt. Des mere ligelig fordeling man har i liniefagene, des hurtigere nærmer man sig den maksimale grænse.

For en årgangsstørrelse på f.eks. 150 og max. 15 pr. hold falder holdgennemsnittet fra ca. 12 til 10,5, når liniefagstallet forøges fra 10 til 15.

På diagrammerne er ligeledes angivet en skraveret zone. Denne zone betegner det område, hvor den gennemsnitlige holdstørrelse er mindre end halvdelen af den maksimale størrelse i et eller flere af de mulige liniefag.

Den skraverede zone vil således repræsentere det område, hvor der vil findes hold, der er for små.

Af diagrammerne 1 og 2 ser man endvidere, at gevinsten i retning af større holdgennemsnit bliver des mindre, des større en årgangsstørrelse man allerede arbejder med, hvis man kun vil ændre på liniefagstilbuddet.

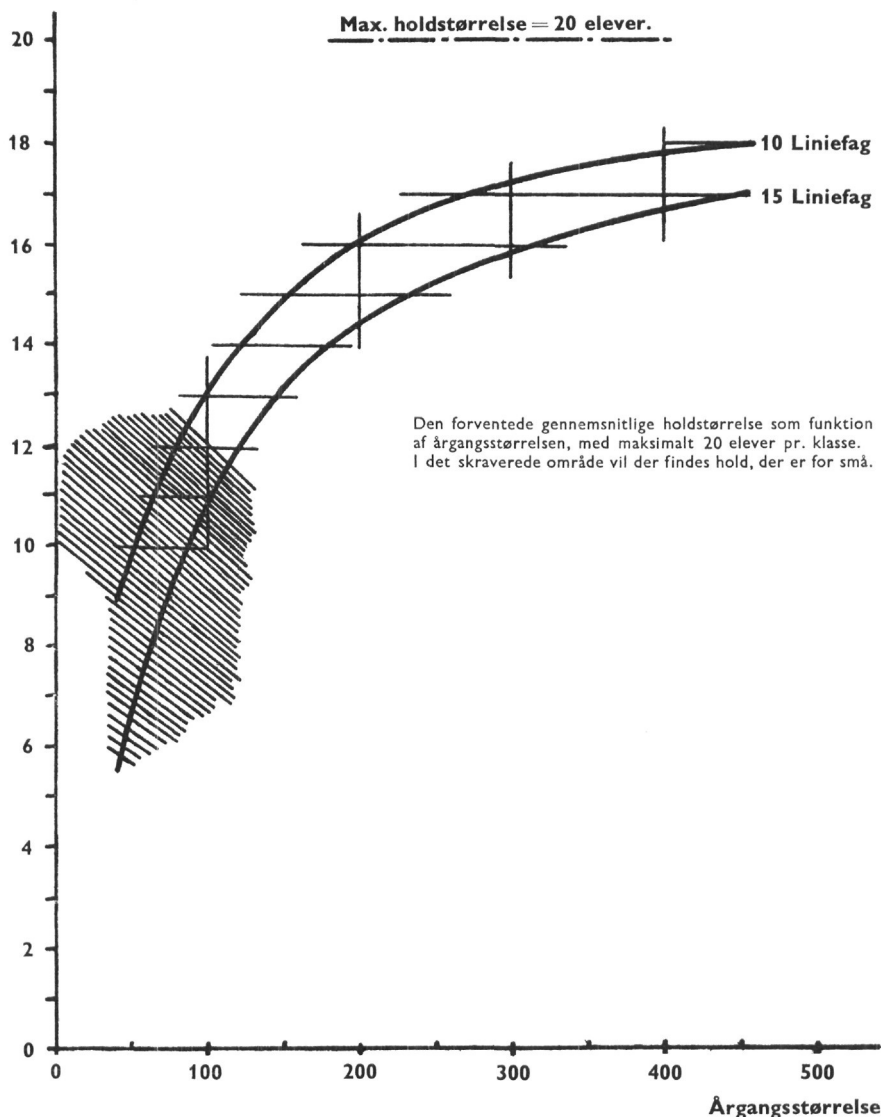
Omvendt er holdgennemsnittet stadig meget følsomt for den maksimale holdstørrelse.

Tabel II

Årgangsstørrelse	Antal liniefag	Max. elevantal pr. klasse	Gennemsnit pr. klasse
45	10	15	9.0
75	10	15	10.0
180	10	15	12.4
240	10	15	13.0
345	10	15	13.5
45	15	15	6.0
75	15	15	8.3
180	15	15	11.6
240	15	15	12.3
345	15	15	12.8
45	10	20	9.0
75	10	20	12.5
180	10	20	16.4
240	10	20	16.6
345	10	20	17.7
45	15	20	6.0
75	15	20	9.4
180	15	20	15.0
240	15	20	15.5
345	15	20	16.0

Diagram 2

Gennemsnitlig holdstørrelse.

2. Lærertimetotal pr. elev.

På tabel III og IV samt på diagram 3 er forløbet af undervisningstimetallet vist som funktion af liniefagstal, holdstørrelse og årgangsstørrelse.

På diagram 3 er specielt afbildet, hvorledes lærertimetallet pr. elev varierer sammenholdt med årgangsstørrelsen. Det beskrevne forhold refererer til det totale elevtal på seminariet.

Man bemærker, hvorledes lærertimetallet pr. elev falder, når elevtallet vokser, hvorved kur-

verne for store årgangsstørrelser får et næsten vandret forløb.

Det ses, at forbedringen målt i relation til lærertimetotal pr. elev ved forøgelse af elevtallet bliver stadig mindre, efterhånden som elevtallet vokser.

Den største forbedring i forholdet opnås således ved en udbygning af de små enheder.

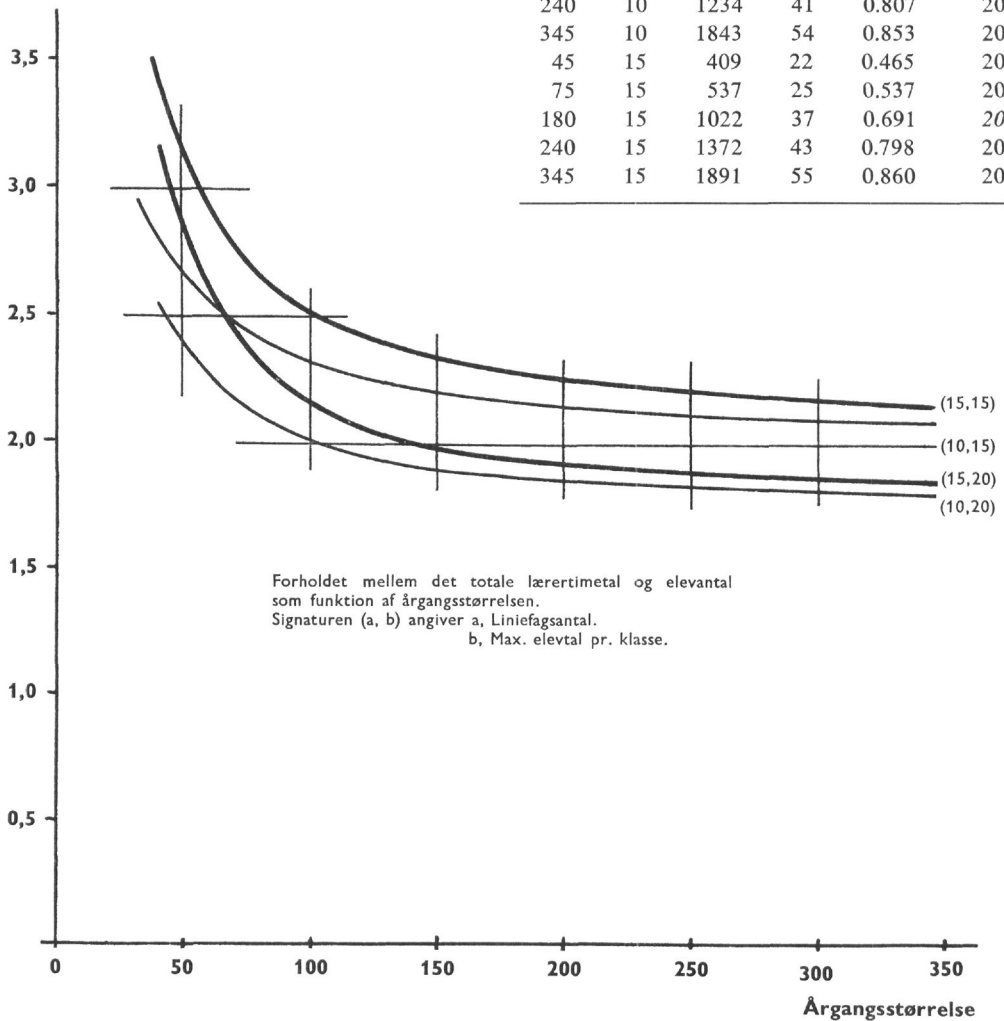
Man bemærker ligeledes, hvorledes der er en tydelig forskel i forholdet ved maksimalt 15 og maksimalt 20 elever pr. klasse, mens der om-

Tabel III

Årgangs- størrelse	Antal liniefag	Lærer- timer	Antal fag- lokaler	Udnyttelse	Max. elevantal pr. klasse
45	10	365	20	0.456	15
75	10	541	23	0.588	15
180	10	1176	37	0.795	15
240	10	1532	45	0.851	15
345	10	2153	63	0.829	15
45	15	445	23	0.484	15
75	15	605	26	0.582	15
180	15	1224	41	0.765	15
240	15	1596	48	0.831	15
345	15	2203	67	0.822	15
45	10	329	19	0.433	20
75	10	473	21	0.563	20
180	10	990	32	0.750	20
240	10	1234	41	0.807	20
345	10	1843	54	0.853	20
45	15	409	22	0.465	20
75	15	537	25	0.537	20
180	15	1022	37	0.691	20
240	15	1372	43	0.798	20
345	15	1891	55	0.860	20

Diagram 3

Lærertimer/elev.

Tabel IV

År- gangs- størrelse	Antal linie- fag	Lærer- timer	Lokaler		Udnyttelse af faglokaler	Max. elevantal pr. klasse
			fag	normal		
45	10	365	8	5	0.525	15
75	10	541	10	8	0.570	15
180	10	1176	15	18	0.780	15
240	10	1532	18	24	0.800	15
345	10	2155	26	34	0.780	15
45	15	445	9	7	0.550	15
75	15	605	10	10	0.610	15
180	15	1224	16	19	0.756	15
240	15	1596	19	25	0.800	15
345	15	2203	26	35	0.804	15
45	10	329	8	5	0.460	20
75	10	473	8	8	0.550	20
180	10	990	12	17	0.725	20
240	10	1324	16	21	0.756	20
345	10	1843	20	31	0.800	20
45	15	409	9	6	0.500	20
75	15	537	9	9	0.578	20
180	15	1022	13	17	0.669	20
240	15	1372	16	22	0.781	20
345	15	1891	20	31	0.840	20

Diagram 4

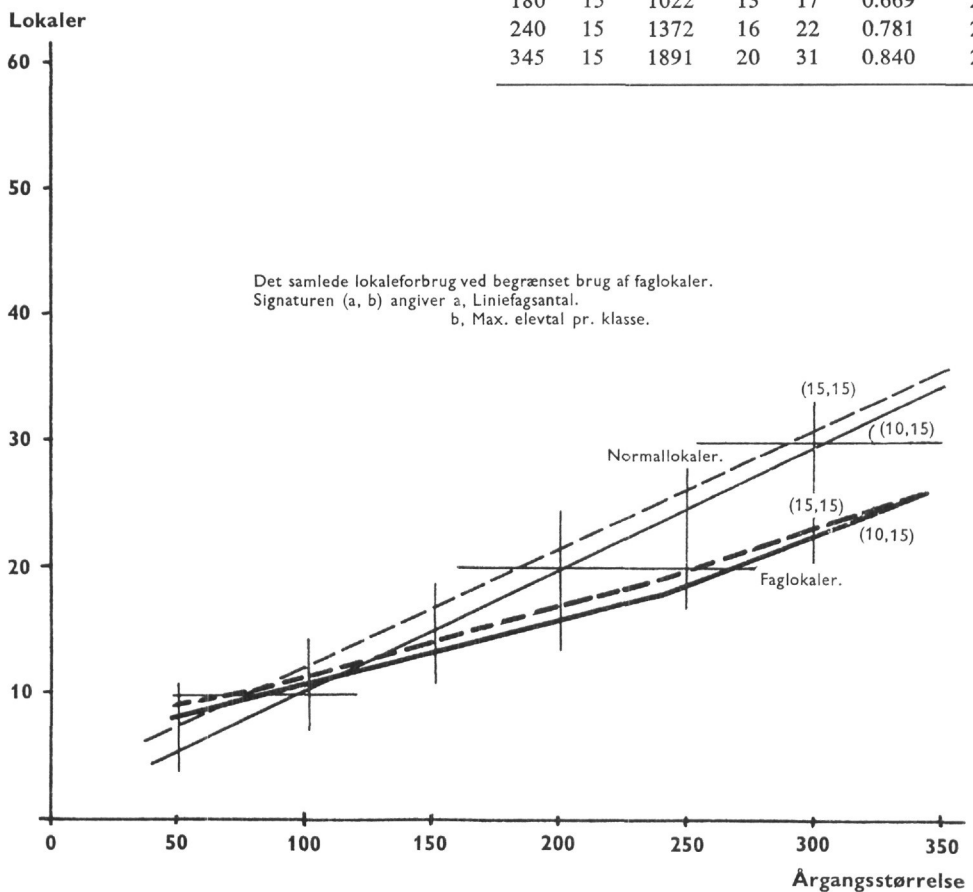
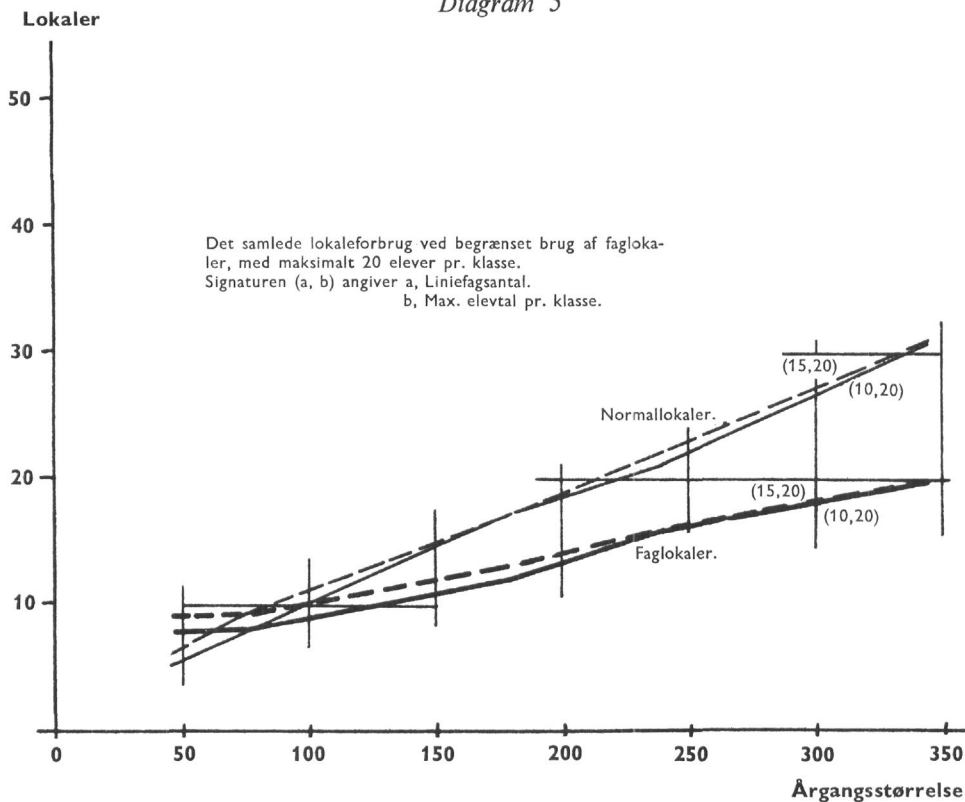

Diagram 5

vendt kun er en lille forbedring i forholdet ved at reducere liniefagsantallet fra 15 til 10 fag.

På seminarier med mere end 200 elever pr. årgang kan der ventes en reduktion i lærertimetallet pr. elev på 15-20 % ved en forøgelse af den maksimale holdstørrelse fra 15 til 20 elever.

Kurverne viser i øvrigt samme tendens som den, der er vist på diagram 1 og 2.

3. Lokalebehovet.

I tabel IV og diagram 4 og 5 vises, hvorledes lokalebehovet varierer med årgangsstørrelsen. I det tilfælde, hvor der kun anvendes det mindst mulige antal faglokaler, d.v.s. faglokaler i følgende fag: Musik, historie, geografi, naturlære, tegning, naturhistorie, gymnastik, sløjde og skolekøkken, mens alle øvrige undervisningsaktiviteter tænkes henlagt til standard- eller normallokaler, bemærker man, at behovet for normallokaler vokser stærkere end behovet for faglokaler, når elevtallet vokser. Dette tilsyneladende paradoks kan forklares ved den måde,

hvorpå de to lokaletyper bestemmes. Udnyttelsen af normallokalerne vil altid være meget høj - større end 95 % - mens udnyttelsen af faglokalerne er stadig voksende - fra ca. 50 % til over 95 o/o.

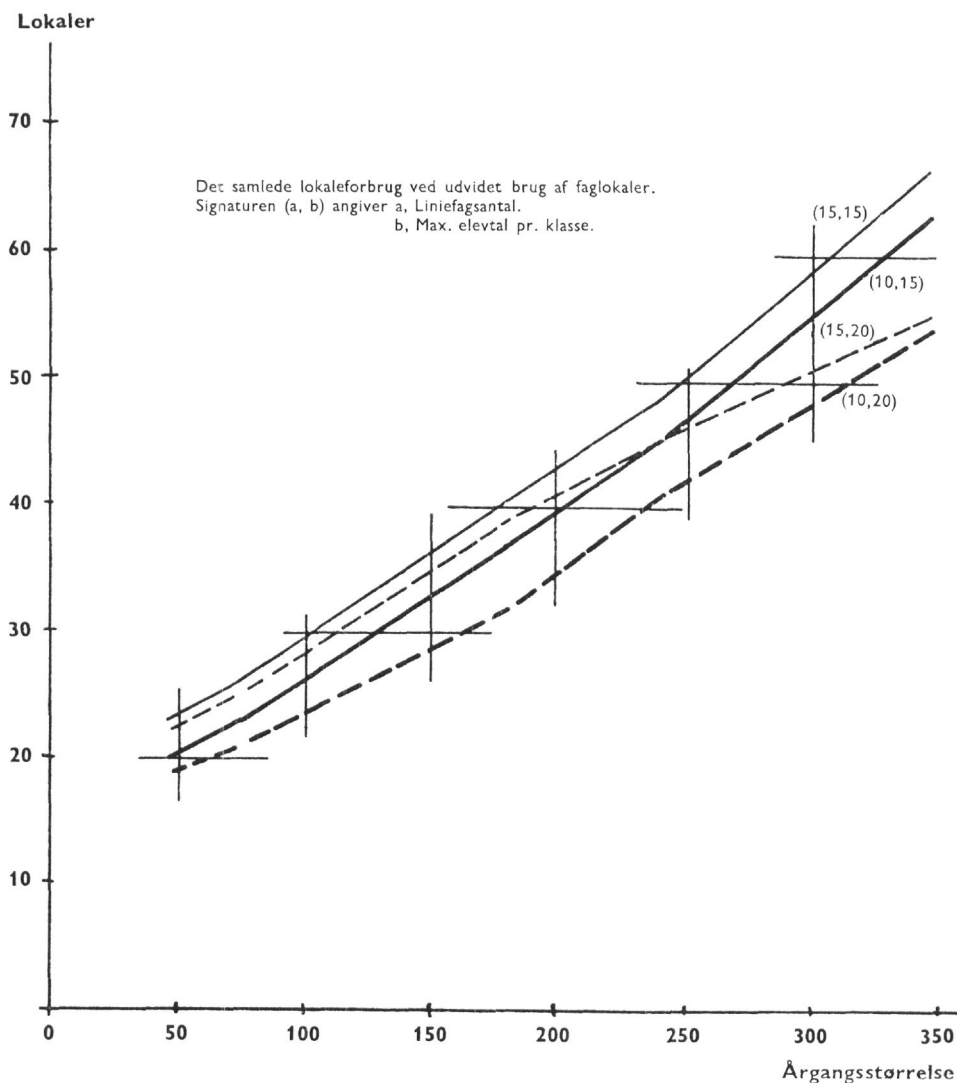
Når behovet for faglokaler derfor vokser langsommere end behovet for normallokaler, betyder det, at man først udnytter faglokalerne så godt som muligt, inden nye faglokaler tildeles.

Ved meget store seminarier, årgange fra 900 og opefter, er den gennemsnitlige udnyttelse af faglokalerne blevet større end 95 o/o, hvorved de to vækstlinier kommer til at løbe parallelt.

Betragtes kurvens hældning i et bestemt punkt, er denne et udtryk for den nødvendige forøgelse af lokalemængden ved en forøgelse af årgangsstørrelsen med 1 elev.

I det tilfælde, hvor der udelukkende anvendes faglokaler, er det generelle billede det samme som ovenfor, om end der her er en noget mindre udtalt krumning på kurven. (Diagram 6).

Diagram 6

Forbruget af lokaler er med samme elevtal noget større, når der udelukkende anvendes faglokaler.

Forskellen er størst ved små seminarier, og den reduceres gradvis, når årgangsstørrelsen vokser.

Dette forhold er afbildet på diagram 7, hvor lokalebehovet pr. elev er vist i tilfældet 15 liniefag og med 15 elever pr. klasse med udvidet henholdsvis begrænset brug af faglokaler.

Man ser, at for årgange større end 250 elever er forskellen ubetydelig.

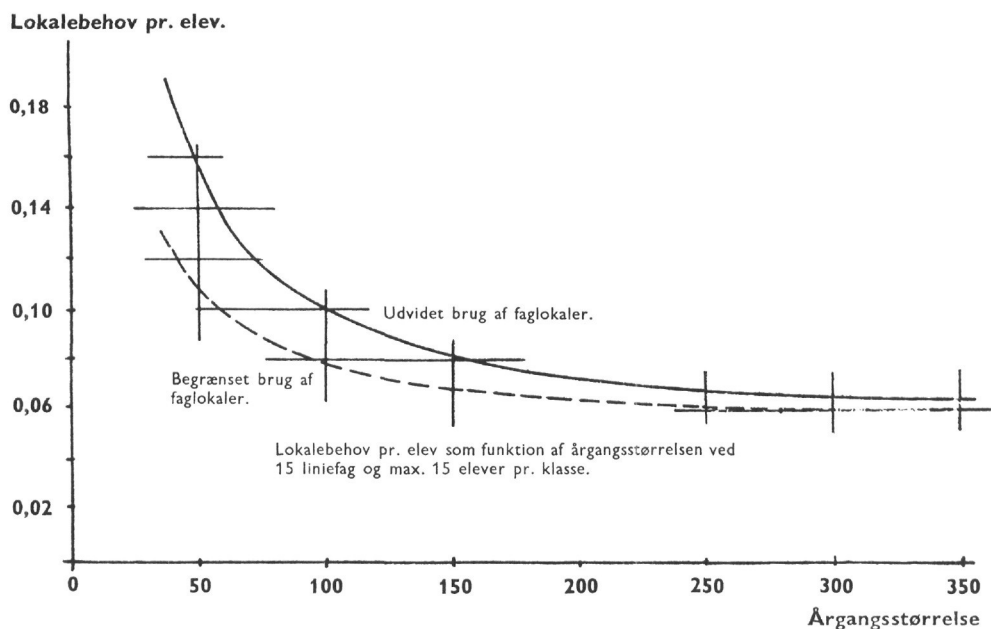
Sammenligning med Studieplansudvalget for Læreruddannelsens betænkning af 10. juni 1968

De resultater, der foreligger i ovennævnte betænkning, er i hovedsagen af kvalitativ natur, mens denne rapport søger at kvantificere resultaterne.

De i betænkningen angivne udviklingstendenser bekræftes i hovedsagen i denne rapport - dog med visse undtagelser eller bemærkninger.

Nederst side 2 i betænkningen omtales svingninger i holdgennemsnittet. Af denne rapport fremgår det, at der ikke bliver tale om sådanne

Diagram 7

svingninger, men at der er en asymptotisk tilnærmelse til den maksimale holdstørrelse, når årgangsstørrelsen vokser.

De i betænkningens side 3 anførte betragtninger over holdgennemsnit kan direkte belyses ved denne rapport's diagram 1 og 2.

Endelig er der på side 5 i betænkningen en bemærkning om lokaleudnyttelse, idet det nævnes, at en vis udnyttelsesgrad først kommer igen ved en fordobling af årgangsstørrelsen.

Der er i dette arbejde intet tegn fundet på en sådan antydning af svingning i lokaleudnyttelsen, men derimod en desto bedre lokaleudnyttelse, des større årgangsstørrelser, der arbejdes med.

Konklusion

Denne rapport beskriver en analyse af de faktorer, der påvirker et seminariums størrelse, udført på Institut for Matematisk Statistik og Operationsanalyse, DTH.

Der er tilvejebragt en kvantitativ beskrivelse

af et seminariesystem, hvorved der er skabt mulighed for at sammenligne forskellige mulige projekter.

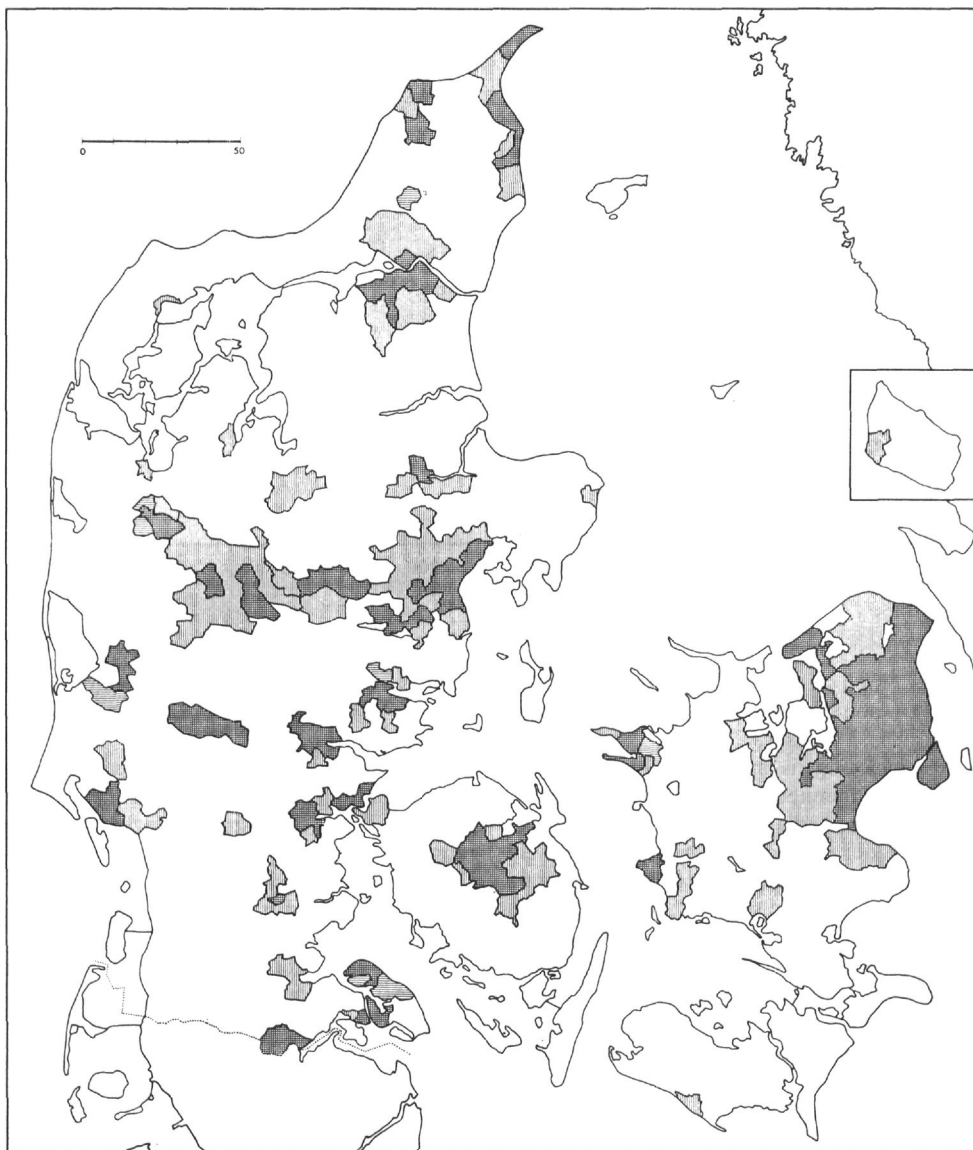
Beregningerne er gennemført således, at der skabes mulighed for at se virkningerne af en ændring i holdstørrelse, liniefagstilbud eller årgangsstørrelse.

Af resultaterne skal særligt fremhæves undersøgelsen af lærertimetallet pr. elev og lokalebehovet pr. elev.

Begge viser, at der kan opnås forbedringer på 30-50 % i de ovennævnte størrelser ved at forøge årgangsstørrelserne fra 75 elever til 200 elever.

Forbedringer ved en forøgelse fra 200 og op-efter er derimod forsvindende.

De fundne resultater er velegnede som udgangspunkt for en dybere analyse af den mest hensigtsmæssige seminaristørrelse og herunder belysningen af de mulige alternative investeringsplaner.

Vækstområder 1/10 1955 - 26/9 1960 OG 26/9 1960 - 1/1 1965.

- Vækstområder 1/10 1955 - 26/9 1960. D.v.s. områder, hvis samlede befolkningstilvækst er mindst 600 personer og hvis enkelte kommuner hver har en befolkningstilvækst på mindst 5% (kommuner med mindre befolkningstilvækst eller aftagende befolkning, men omgivet af vækstkommuner, er dog også medregnet i vækstområderne).
- Vækstområder 26/9 1960 - 1/1 1965, defineret som ovenstående, dog med mindstekrav 500 personer og 4%.
- Vækstområder i begge perioder.

Datakort Danmark A 2-3

A 2 Befolkningstilvækst i vækstområder 26.9.1960-1.1.1965.

A 3 Vækstområder 1.10.1955-26.9.1960 og 26.9.1960-1.1.1965.

Kortene er udarbejdet på grundlag af folketællingerne 1955 og 1960 samt registerfolketal-let 1.1.1965.

Kort A 2 viser befolkningstilvæksten i vækstområder 26.9.1960-1.1.1965, defineret som områder, hvis samlede befolkningstilvækst er mindst 500 personer, og hvis enkelte kommuner hver har en tilvækst på mindst 4 ‰. Kommuner med mindre tilvækst eller aftagende befolkning, men omgivet af væstkommuner, er dog også medregnet i vækstområderne: det drejer sig om nogle store, nu helt udbyggede bykommuner som f. eks. København, Frederiksberg, Gentofte, Århus, Odense og Ålborg. Den absolutte befolkningstilvækst (afrundet til hele tusinder) er vist ved prikker i vækstområderne.

Landets samlede befolkningstilvækst i denne periode var 154.000 personer, og de 43 vækstområder havde en tilvækst på 162.000 personer. I de øvrige dele af landet (hvide på kortet) var folketallet således i tilbagegang.

Det kan yderligere tilføjes, at Nordøstsjælland i 1963 og 1964 kun har fået $\frac{1}{3}$ af hele

landets befolkningstilvækst, mens tidligere i hvert fald halvdelen placeredes her. Dette vil sige, at Nordøstsjælland i øjeblikket kun vokser med sit fødselsoverskud (årligt godt 10.000 personer), mens der næsten ingen nettotilvandring finder sted. Det samme gælder i nogen grad også landets andre store byer, mens der er sket en øgning af befolkningstilvæksten i tilknytning til mange mellemstore og mindre byer, især Jylland (f. eks. i Herning-egnen).

På kort A 3 er vækstområderne 26.9.1960-1.1.1965 vist sammen med de tilsvarende vækstområder i det forudgående femår 1.10.1955-26.9.1960, defineret ved tilvækstkriterierne 600 personer og i hver kommune 5 ‰.

Det fremgår af kortet, at mens de 30 vækstområder i 1955-60 ikke omfattede stort mere end købstadskommuner og egentlige forstads-kommuner, har de i de seneste år bredt sig langt ud i landdistrikterne; nogle er smeltet sammen, og nye er kommet til. Det nordøstsjællandske vækstområde når nu til Holbæk, Ringsted og Midtstevns, og i Jylland strækker vækstområderne sig ubrudt fra Århus til Holstebro. Blot på de sydlige dele af øerne og i Nordvest- og Sydvestjylland er der endnu kun små vækstområder. De arealer, vækstområderne i de to perioder har beslaglagt i de enkelte landsdele, fremgår af nedenstående tabel:

Landsdele (i parantes de pågældende amter)	1.-10. 1955-26.-9. 1960		26.-9. 1960-1.-1. 1965	
	Vækstområde-areal	Pct. af landsdelens areal	Vækstområde-areal	Pct. af landsdelens areal
Nordøstsjælland (København, Roskilde, Frederiksborg)	1622 km ²	62 ⁰ / ₀	2445 km ²	93 ⁰ / ₀
Øvrige Sjælland, Bornholm, Lolland-Falster (Holbæk, Sorø, Præstø, Bornholm, Maribo).....	171 km ²	2 ⁰ / ₀	844 km ²	12 ⁰ / ₀
Fyn (Svendborg, Odense, Assens).....	307 km ²	9 ⁰ / ₀	660 km ²	19 ⁰ / ₀
Østjylland (Veje, Skanderborg, Århus, Randers).....	816 km ²	11 ⁰ / ₀	1753 km ²	24 ⁰ / ₀
Nordjylland (Ålborg, Hjørring, Thisted).....	521 km ²	7 ⁰ / ₀	1291 km ²	17 ⁰ / ₀
Vestjylland (Viborg, Ringkøbing, Ribe).....	840 km ²	8 ⁰ / ₀	2045 km ²	19 ⁰ / ₀
Syddjylland (Haderslev, Åbenrå, Sønderborg, Tønder) ..	314 km ²	8 ⁰ / ₀	449 km ²	11 ⁰ / ₀
Hele landet.....	4591 km ²	11 ⁰ / ₀	9488 km ²	22 ⁰ / ₀

Rønne, den 29. januar 1969.

*Direktoratet for
Egnsudvikling,
Skoletorvet,
Silkeborg.*

Ved skrivelse af 28. marts 1968 nedsatte undervisningsministeren et udvalg med den opgave at tage stilling til og fremkomme med forslag om antallet af seminarier, om seminariernes geografiske placering - herunder placering af seminarier i tilknytning til centre for højere uddannelse - samt i konsekvens heraf om, hvilke seminarier der eventuelt bør udbygges, og om der efter disse overvejelser bør stilles forslag om nedlæggelse af nogle af de bestående seminarier.

Udvalget har i den forløbne tid indsamlet og drøftet et fyldigt materiale vedrørende fremtidigt rekrutteringsgrundlag, behov for seminariepladser, faktiske forudsætninger for seminariernes fremtidige funktion i form af lokalebehov, øvelsesskolegrundlag, samt muligheden for etablering af samarbejde mellem seminarier og andre uddannelsesinstitutioner.

Det er udvalgets hensigt i løbet af foråret 1969 at sammenfatte et materiale til belysning af den mest hensigtsmæssige placering af seminarier i forskellige egne af landet ud fra de foretagne undersøgelser og vurderinger, således at dette materiale kan indgå i undervisningsmini-

steriets overvejelser om seminarieplanlægningen foreløbig frem til omkring 1985.

Ved vurderingen af den hensigtsmæssige placering af seminarierne finder udvalget, at der ikke blot bør lægges vægt på rent læreruddannelsesmæssige hensyn.

I denne forbindelse er der udtrykt ønske om en nærmere orientering om, hvorvidt nogle af de synspunkter, der ligger bag loven om egnsudvikling, kan tillægges værdi i seminarieplanlægningen, idet man finder det vigtigt at få afklaret, om placeringen af et seminarium i et egnsudviklingsområde på længere sigt vil få betydning for områdets erhvervmæssige udvikling.

Jeg skal derfor udbede mig en udtalelse fra direktoratet om hvilke forhold, der ud fra egnsudviklingsmæssige synspunkter vil kunne tale for oprettelse, subsidiært bevarelse og eventuel udbygning af seminarier i de af egnsudviklingsloven omfattede udviklingsområder.

Direktoratets svar bedes tilstillet udvalgets sekretariat, undervisningsministeriet, Frederiksholms Kanal 21, 1220 København K.

P. U. V.
sign. N. Elkær-Hansen

Den 6. feb. 1969

*Seminariernes Planlægningsudvalg,
Sekretariatet,
Undervisningsministeriet,
Frederiksholms Kanal 21,
1220 København K.*

I skrivelse af 29. januar 1969 har udvalgets formand anmodet Direktoratet for Egnsudvikling om at ville fremkomme med en udtalelse om, hvilke forhold der ud fra egnsudviklingsmæssige synspunkter vil kunne tale for oprettelse, subsidiært bevarelse og eventuelt udbygning, af seminarier i de af egnsudviklingsloven omfattende egnsudviklingsområder.

Under henvisning hertil skal man udtale følgende:

Det er direktoratets bestemte opfattelse, at uddannelsesniveaue i de enkelte egnsudviklingsområder har væsentlig betydning for egnens erhvervsmæssige udvikling.

Det er en almindelig erfaring i direktoratet, at både de erhvervsdrivende og den enkelte virksomheds medarbejdere tillægger eksistensen

af gode uddannelsesmuligheder væsentlig betydning.

Kravene til uddannelsen gælder i første række uddannelsesmuligheder, som giver adgang til højere uddannelse på universiteter, højskoler og teknika. Der er således overvejende tale om uddannelsesformer med teknologisk og kommercielt indhold, altså uddannelsesformer, som kan anvendes erhvervsmæssigt.

Man har derimod ikke noget indtryk af, at de lokale muligheder for uddannelse på et seminarium har nogen væsentlig betydning for virksomhedens lokaliseringsvalg eller for rekrutteringen af medarbejdere.

Den egnsudviklingsmæssige effekt af et seminarium består således overvejende i den økonomiske betydning, seminariets lærerstab og elever har som forbrugere af varer og tjenester.

Rich. Jensen

1b F. Jensen

Uddrag af betænkning
afgivet den 18. maj 1966 af folketingets udvalg
angående forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen
og forslag til lov om højere forberedelseseksamen.

Ad 1. Forslag **til** lov om uddannelse af lærere
til folkeskolen.

Udvalget har gjort lovforslagets bestemmelser til genstand for en indgående behandling. Undervisningsministeriet har som resultat af de stedfundne drøftelser stillet nedenstående ændringsforslag, om hvilke der henvises til de dertil knyttede bemærkninger. Herudover ønsker udvalget at bemærke følgende:

I forbindelse med nedenstående ændringsforslag til § 2 henleder udvalget opmærksomheden på, at læreruddannelsen i adskillige lande er henlagt til universiteterne, og der synes i det hele at være en almindelig tendens til en fort-

sættelse af denne udvikling. Man har i udvalget drøftet problemet og finder det ønskeligt, at planlægningsrådet for de højere uddannelser i sine overvejelser inddrager mulighederne for en tilnærmelse mellem universitetsuddannelserne og læreruddannelsen.

I disse overvejelser bør indgå, med hvilken vægt undervisning modtaget på et seminarium kan godtages ved et universitet eller en højere læreanstalt. Jævnside hermed må det overvejes, om studerende ved et universitetscenter kan tilægge sig dels det almene teoretiske grundlag for læreruddannelsen dels den særlige pædagogiske uddannelse.

Fortegnelse over underbilag.

Signaturforklaring: A = skrivelse fra seminarirektor.
 B = skrivelse fra bestyrelse.
 C = skrivelse fra lærerkollegium.
 D = skrivelse fra studerendes råd.
 E = skrivelse fra andre.

Bilag til underbilag i form af kort, grafiske fremstillinger el. lign. er udeladt.

Seminarium:	Underbilag nr.	side
N. Zahles Seminarium	10-1-A-B-C	70
Blågård Seminarium	10-2-A-E	71
Frederiksberg Seminarium	10-3-AB-C	73
Hellerup Seminarium	10-4-AB	74
Statsseminariet på Emdrupborg	10-5-A	75
Københavns Dag- og Aftenseminarium	10-6-A	76
Jonstrup Statsseminarium	10-7-A	76
Haslev Seminarium	10-8-AB	77
Vordingborg Statsseminarium	10-9-A	78
Holbæk Seminarium	10-10-A	80
Skårup Seminarium	10-11-A	81
Odense Seminarium	10-12-ABC	82
Kolding Seminarium	10-13-A-C-E	83
Haderslev Statsseminarium	10-14-A	86
Tønder Statsseminarium	10-15-A	86
Ribe Statsseminarium	10-16-AB	87
Esbjerg Seminarium	10-17-AB-C	89
Jelling Statsseminarium	10-18-A-E	92
Gedved Statsseminarium	10-19-A-D	95
Herning Seminarium	10-20-B-C	101
Silkeborg Seminarium	10-21-A-B-C	106
Th. Langs Seminarium	10-22-ACD-B	110
Århus Seminarium	10-23-B	115
Marselisborg Seminarium	10-24-ACE	117
Nr. Nisum Seminarium	10-25-ABCD	118
Skive Seminarium	10-26-ABC	120
Ranum Statsseminarium	10-27-A-B-C-D	123
Ålborg Seminarium	10-28-A	126
Hjørring Seminarium	10-29-ABC	126

27. marts 1969

*Til Direktoratet for folkeskolen
og seminarierne.*

Med henvisning til skrivelsen fra Seminarier-
nes Planlægningsudvalg af 21. marts 1969 skal
undertegnede kst. rektor for N. Zahles Semina-
rium oplyse:

1. at lejligheden Nørrevold 7¹ fra august 1969
inddrages til undervisningsbrug. Der vil blive
et samlet areal på 134 m².
2. at N. Zahles Seminarium på grund af fælles-
skabet med N. Zahles Seminarieskole og N.
Zahles Gymnasieskole har mulighed for at
benytte et antal større og mindre undervis-
ningslokaler i skolernes undervisningstid, og
i tidsrummet fra kl. 14 og fremefter har se-
minariet rådighed over et meget stort antal
lokaler.
3. at N. Zahles Seminarium inden for en nær-

mere fremtid får rådighed over endnu en lej-
lighed Nørrevold 7.

4. at den ene skolebetjentlejlighed Nørrevold 7
kælder og 1. sal er blevet inddraget og tæn-
kes anvendt til diverse skoleformål.
5. seminariet har ingen planer om sammenlæg-
ning eller samarbejde med andre seminarier.
6. seminariet har ingen udflytningsplaner, men
har løbende forhandlinger med ejendommen
Nørrevold 3 (Dansk Spireselskab) om en evt.
hel eller delvis overtagelse eller leje af lo-
kaler.
7. at N. Zahles Seminariums beliggenhed midt
i den indre by giver en række muligheder
for såvel lærere som studerende (museer, bib-
lioteker, Botanisk Have, musikhistorisk mu-
seum, universitetet osv.).

NB: De nævnte lokaleudvidelser vil dog i nogen
grad også komme N. Zahles Gymnasieskole til
gode.

Med venlig hilsen
Helga Thomsen,
kst. rektor

København, d. 1. april 1969

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms kanal 21, 1220 K.*

I besvarelse af udvalgets skrivelse af 21.
marts 1969 angående lokaleudbygning m.v. un-
der den kommende læreruddannelseslov skal
bestyrelsen for N. Zahles Seminarium tillade

sig at henvise til den besvarelse, som kst. rek-
tor Helga Thomsen har fremsendt, til hvilken
bestyrelsen kan henholde sig.

P. B. V.
Mogens Hvidt,
højesteretsdommer, formand for bestyrelsen

9. april 1969

*Seminariernes
Planlægningsudvalg.*

Som svar på skrivelse fra planlægningsudvalget af 21. marts 1969 og efter at have gennemlæst den foreløbige rapport ønsker lærerrådet ved N. Zahles Seminarium at udtrykke følgende:

Vi er klar over, at gennemførelsen af den nye lov på mange forskellige områder vil stille krav til seminarierne, også hvad angår seminarernes lokaleforhold og geografiske placering.

Vi ønsker her at pege på

1) den centrale beliggenhed vort seminarium har; vi ligger meget nær ved universitetet - hvad der bevirker, at vi har en del lærere, der ellers er ansat på universitetet, i et mindre tilmetal på seminariet. Det er også naturligt at nævne den lette adgang såvel til Universitetsbiblioteket som til biblioteket på Kultorvet. Mange af museerne ligger så nær, at der kun er et frikvarters gang dertil; meget nær ligger også Botanisk Have, og meget andet kunne nævnes.

2) Vor nuværende seminariebygning (N.V.5) indviedes i 1961; i den findes først og fremmest de almindelige klasseværelser + faglokaler til musik og håndarbejde. De øvrige faglokaler er beliggende i institutionen »N. Zahles Skole«s øvrige bygninger (N.V.7 og Linnegade 8 og 10).

Udover de lokaler, vi benytter i dette skoleår, vil vi fra skoleåret 1969-70 også få del i nye lokaler i N.V.7, hvor en større lejlighed er nedlagt og ombygges til undervisningsformål, ligesom vi kan forvente en anden lejlighed nedlagt i løbet af kortere tid og inddraget til undervisning.

På længere sigt ved vi, at bestyrelsen forhandler om køb af en naboejendom, hvis erhvervelse ville være af stor betydning for os.

3) Endelig kan nævnes samarbejdet med såvel N. Zahles Seminariskole som N. Zahles Gymnasium, som gør det muligt at låne lokaler disse steder, når det kniber for seminariet.

På lærerrådets vegne
Karen Marie Pedersen
lærerrådsformand

Blaagaard Seminarium
oprettet 1895
Mørkhøj Parkallé 5, 2860 Søborg
Telf. 94 32 22 . Giro 24275

BILAG 10-2-A

Den 14. april 1969.

*Til Planlægningsudvalget
for seminarierne.*

I besvarelse af de med fremsendelsen af foreløbig rapport af marts 1969 til seminariets bestyrelse rettede spørgsmål er jeg blevet be myndiget til at meddele:

Seminariets bygninger blev tegnet i årene 1960-61 og opført i årene 1962-67.

Vedlagte situationsplan viser, at seminariet er sammenbygget med den faste øvelsesskole, Eng-

havegård skole. Der henvises til redegørelse fra skolens inspektør, Børge Dybmose herom.

Seminarieret blev indrettet til 3 spor eller i alt ca. 400 studerende. I indeværende skoleår huser det 713 studerende, hvilket kun har været muligt ved kompakt skemalægning fra kl. 8-16 og mere spredt fra kl. 16-18.

Seminarieret har ikke planer om sammenlægning med andre seminarier, idet Blaagaard Seminarium har en stor og gennem de senere år hastigt stigende tilgang af studenter. Pr. 1. april 1969 var antallet af ansøgere: 260 studenter og 40 HF-ansøgere. Seminarieret vil pr. august 1969 kun kunne optage 160 heraf - endog på betingelse af opførelse af 6-8 pavillonklasserum. For de kommende år, hvor ansøgningstallet forventes at stige til over 400, påtænkes det at øge årgangsstørrelsen til mellem 200 og 250.

En overgang til ny lov vil af nye lokaler især kræve: bibliotek, konferencerum, lokaler til de pædagogiske fag, de musiske fag, især formning, lærerforberedelsesrum og auditorier.

En skitse er udarbejdet i 1966 til tilbygning tor de nævnte formål og angivet med skravering på situationsplanen. Seminarieret har jord til udvidelsen.

Samarbejde med universitetet er ikke påtænkt, men finder dog gennem mange år sted i form af lærerfællesskab, idet professorer, amanuenser, instruktører til stadighed giver timer som timelærere i såvel grunduddannelse som på linierne.

Samarbejde med D.L.H. har været drøftet meget indledningsvis i april 1966 i forbindelse med seminarierets udvidelsesplaner. Det blev da drøftet, hvorvidt videreuddannelsen af formningslærere kunne huses i seminarierets nye fløj.

Sagen har ikke været drøftet siden og er muligvis ikke længere aktuel.

I juli måned i 1967 og i 1968 har Blaagaard Seminarium givet plads for det af tegneinspektøren ledede sommerkursus for formningslærere.

Samme vil formentlig gentage sig i 1969.

P.S.V.

Svend Henriksen

seminarierektor

P.S. Det har i den tilmålte tid ikke været muligt at indkalde til rådsmøder til fremkomst af udtalelser fra lærerråd og de studerendes råd. Disse er gjort bekendt med nærværende skri-

velse, og der vil snarest tilgå udvalget besked, såfremt særlige synspunkter ønskes fremsat herfra.

Gladsaxe kommunes Skolevæsen
Enghavegård Skole
Nordre Bystævne 3, 2860 Søborg
Telefon: 91 28 10
Kontortid: kl. 12-13 undt. lørdag.
Torsdag tillige kl. 17-18.

BILAG 10-2-E

Den 14. februar 1969

Blaagaard Seminarium

I besvarelse af seminarierets forespørgsel af 12. ds. vedrørende spørgsmålet fast øvelsesskole skal jeg meddele, at jeg har kontaktet lærerråd, skolenævn og forvaltning, der alle har ud-

talt, at man finder det rimeligt, at Enghavegård skole fortsat knyttes til seminarieret som seminarieskole (fast øvelsesskole).

Skolen har været fast øvelsesskole, siden den

blev oprettet i 1963. Den er sammenbygget med seminariet og har en række lokaler fælles med dette.

Skolen rummer alle klassetrin fra børnehaveklasser til 3. real og 10. klasse. Den er opbyg-

get 3-sporet og har for tiden tre klasser på alle trin undtagen 8.-10., hvor der kun er to klasser pr. årgang. Pr. 14. februar d. å. var der 704 elever fordelt i ialt 30 klasser.

Med venlig hilsen

Børge Dyb mose
skoleinspektør

Frederiksberg Seminarium
2000 København F.
Nyelandsvej 27
Tlf. FAsan 5111

BILAG 10-3-AB

31. marts 1969.

*Seminariernes Planlægningsudvalg,
Undervisningsministeriet,
Frederiksholms Kanal 21,
1220 København K.*

Bestyrelse og rektor for Frederiksberg Seminarium har behandlet udvalgets rapport af marts 1969 og ønsker på grundlag heraf at oplyse følgende:

Seminariet har ikke bygningsmæssig kapacitet til på længere sigt at imødekomme de krav, som den kommende studieplan forudsætter. I en overgangsperiode vil man kunne optage 120-140 studerende pr. årgang, men især faglokaleforholdene er af en sådan karakter, at en løsning af seminariets bygningsproblem må søges snarest. Man har kun ringe muligheder for udvidelser til de eksisterende bygninger ved tilbygning på egen grund. Et projekt med en pavillon, der kan rumme et auditorium og 3 lokaler til pædagogiske specialer, søges dog gen-

nemført a.h.t. overgangsperioden. Køb af grund er forsøgt uden held.

Seminariet har derfor planer om i fællesskab med Hellerup Seminarium, med hvilket det har et fælles styrende organ (et repræsentantskab), at opføre ét nyt seminarium - evt. som et tvillingeseminarium - med plads til en årgangstørrelse på 200-250 studerende. Dette seminarium tænkes placeret i et yderområde i Storkøbenhavn og kan således få tilknytning til uddannelsescentret København.

Der er på nuværende tidspunkt ført forhandlinger med en række københavnske omegnskommuner om sagen, og der foreligger 3-4 reelle muligheder for at løse opgaven.

P.B.V.
Erik Danielsen.

P.S.V.
Frans Hansen.

9. april 1969

*Seminariernes Planlægningsudvalg,
Undervisningsministeriet,
Frederiksholms Kanal 21,
1220 København K.*

Lærerkollegiet ved Frederiksberg Seminarium har orienteret sig i udvalgets rapport af marts 1969 og har bl. a. hæftet sig ved rapportens oplysninger om seminariernes årgangsstørrelse.

På baggrund heraf kan jeg fuldt ud støtte de synspunkter, der er fremsat i skrivelsen til plan-

lægningsudvalget fra seminariets bestyrelse og rektor 31. marts d.å. Med særlig tilfredshed har jeg noteret mig understregningen af, at »en løsning af seminariets bygningsproblem må søges snarest«, og jeg håber, at bestyrelsen engang i den nærmeste fremtid får sikkerhed for, at bygningsproblemet kan være løst i løbet af få år.

P.L.V.
Poul Saxe
seminarielektor

Hellerup Seminarium
Hartmannsvej 22,
2900 Hellerup
Tlf. Helrup 8776

BILAG 10-4-AB

9. april 1969

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 K*

Bestyrelsen og rektor for Hellerup Seminarium har behandlet udvalgets rapport af marts 1969 og ønsker på grundlag heraf at oplyse følgende:

Seminariet har ikke bygningsmæssig kapacitet til på længere sigt at imødekomme de krav, som den kommende studieplan forudsætter. I en overgangsperiode vil man kunne optage 140 studerende pr. årgang, men især faglokaleforholdene er af en sådan karakter, at en løsning af seminariets bygningsproblem må søges snar-

rest. Man har ikke muligheder for udvidelser til den eksisterende bygning ved tilbygning på egen grund eller ved køb af anden grund, idet et sådant projekt allerede er søgt gennemført uden held.

Derfor har seminariet planer om i fællesskab med Frederiksberg Seminarium, med hvilket det har et fælles styrende organ (et repræsentantskab), at opføre ét nyt seminarium (evt. som et tvillingeseminarium) med plads til en årgangsstørrelse på 200-250 studerende. Dette

seminarium tænkes placeret i et yderområde i Storkøbenhavn og kan således få tilknytning til uddannelsescentret København.

Der er på nuværende tidspunkt ført forhand-

linger med en række københavnske omegnskommuner om sagen, og der foreligger 3-4 reelle muligheder for at løse opgaven.

Carl Jensen

bestyrelsens formand

Tage Kampmann

sem. rektor

Statsseminariet på Emdrupborg
Emdrupvej 101
København NV
Søborg 572
Søborg 5242

BILAG 10-5-A

8. april 1969.

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

I besvarelse af brev af 21. marts 1969 og refererende til seminariets skemabesvarelse i oktober 1968 kan følgende oplyses:

1. Seminariet har gode muligheder for i august 1970, hvor lokalepresset opstår, som nødløsning at etablere en forøgelse af lokalekapaciteten på eksisterende statsejede arealer.
2. Seminariet har ikke søgt staten om bevilling til køb af nye byggegrunde.
3. Seminariets ledelse venter indkaldelse til deltagelse i møder under det for nyligt nedsatte hurtigtarbejdende udvalg — under afdelingschef Bjørn Brynskovs formandsskab -, som skal løse Danmarks Lærerhøjskoles lokaleproblemer.
4. Hvis seminariets ledelse ikke inddrages i dette arbejde, vil vi indtrængende bede seminariernes planlægningsudvalg varetage vore interesser i denne sag.
5. Seminariet kan vel som statsseminarium ikke uden opfordring fra ministeriet forhandle om sammenlægning o.lign.

(I spørgsmålet om liniefagstilbud har vi

efter aftale med Jonstrup statsseminarium meddelt, at latin og skolekøkken læses derstedes).

6. Et eventuelt »Statsseminarium fra Emdrupborg« vil være særdeles optaget af tanken om og absolut positivt indstillet på at samarbejde med andre højere uddannelsesinstitutioner ved et nyetableret uddannelsescenter i Københavns nærmeste omegn; det skal dog tilføjes, at vi ikke - uden en meget detaljeret koordinationsplan - ønsker samarbejde med en lærerhøjskoleafdeling, da vore erfaringer med hensyn til lokaler (af enhver art), lærerfællesskab, biblioteks- og kantineforhold o.lign med hovedafdelingen på Emdrupborg har været særdeles nedslående.
7. Statsseminariet på Emdrupborg vil i hele emdrupborgkomplekset med kollegiet, men uden specialbygningen for matematik - fysik - kemi - om det besluttet at overflytte hele Danmarks Lærerhøjskole til egen nybygning — kunne etablere en seminariinstitution med årgangsstørrelse 200-240 i de til læreruddannelse ret egnede lokaliteter.

Tage Larsen
rektor - uden for nr.

C. E. Jensen
kst. rektor

Københavns Dag- og Aftenseminarium
Ejbyvej 25-43
2740 Skovlunde
Telefon (01) *91 52 33

BILAG 10-6-A

11. april 1969

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

Under henvisning til planlægningsudvalgets skrivelse af 21. marts d.å. skal jeg oplyse, at Københavns Dag- og Aftenseminarium tog nye lokaler i brug den 3. februar d.å. på Ejbyvej, Skovlunde, Ballerup/Måløv kommune. Disse lokaler omfatter $\frac{2}{3}$ af seminariets samlede byggeprojekt; fortsættelse af byggeriet forventes at ske senest i juni måned d.å., det er derfor ikke på indeværende tidspunkt muligt at give et relevant billede af seminariets lokalebehov, men det kan tilføjes, at udover små lokaler til vejledningstimer og en udbygning af biologiafdelin-

gen forventes projektet helt at svare til de krav, læreruddannelsesloven af 1966 stiller. De omtalte mindre tilføjelser vil ikke nødvendiggøre yderligere grundkøb.

Seminariet har på grund af sin størrelse ikke behov for specielt liniefagssamarbejde eller sammenlægning med andre seminarier, ligesom der naturligvis heller ikke er tanker fremme om nogen form for flytning, - tværtimod koncentrerer bestyrelsens indsats om at få den nye seminariebygning færdig og i enhver henseende gjort så tidssvarende som muligt.

P.S.V.
Vald. Kristensen

Jonstrup Statsseminarium
Seminarierektoren (tlf. 87 90 55)
2800 Lyngby,
Trongårdsvej 44

BILAG 10-7-A

22. marts 1969

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

I besvarelse af skrivelse af 21. marts 1969 skal jeg meddele, at en færdig lokaleplan for udbygning af Jonstrup statsseminarium til en størrelse, så seminariet kan rumme årgange på enten 200 eller 140 studerende, er udarbejdet

og videresendt til Undervisningsministeriet og Lyngby-Taarbæk kommune i efteråret 1968.

Eksemplarer af dette byggeprogram beror dels i departementets byggekontor, dels i direktoratet for folkeskolen og seminarierne.

Byggeprogrammet er resultatet af et byggemøde, som seminariet den 12. september 1968 havde med embedsmænd fra departementet og direktoratet.

De udvidelser, vi påtænker, kan alle udføres på den grund, Jonstrup statsseminarium ejer.

Vi ville være meget taknemmelige for en snarlig igangsættelse. I en overgangsperiode har vi truffet aftale med Lyngby-Taarbæk kommune om lån af lokaler om eftermiddagen på seminariets øvelsesskole, Trongårdsskolen.

I ærbødighed

Per Mogens Hansen

seminarierektor

Haslev Seminarium
Haslev

BILAG 10-8-A

9. april 1969

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

Som svar på skrivelse af 21. marts 1969 skal undertegnede tillade os følgende bemærkninger.

Haslev Seminarium blev oprettet i 1905 af en kreds af mennesker, der ønskede et idéseminarium på øerne uden for København. Som sådant har det gennem alle årene været søgt af mange unge fra hele landet.

Men i forbindelse med udviklingen af bedre samfærdselsmidler er det i stigende grad blevet et egnsseminarium for Midtsjælland med nogenlunde samme afstand fra Sorø, Ringsted, Køge, Store-Heddinge og Næstved. I denne forbindelse kan det nævnes, at Ringsted får gymnasium og Haslev HF-kursus fra august 1969. Og det vil vel være rimeligt at antage, at der ad åre vil blive oprettet flere HF-kursus i omliggende købstæder.

Det må vel også forudses, at den store udflytning fra København ud i »fingrene« vest på mod Roskilde og syd på mod Køge, som er i gang, vil fortsætte i øget tempo - sandsynligvis også syd for Køge. Hele denne forskydning vil formodentlig betyde, at Haslev Seminarium bli-

ver egnsseminarium for stadig flere mennesker. Hertil kommer, at den relative korte afstand til hovedstaden bevirker, at en del af dens unge søger optagelse her, enten fordi de ikke kan blive optaget på et københavnsk seminarium, eller fordi de ønsker at komme lidt hjemmefra efter studentereksamen, men alligevel ikke længere bort, end at det er nemt at komme hjem, hvis man ønsker det.

Den relative korte afstand til hovedstaden har også den fordel, at det er overkommeligt for de studerende at drage udbytte af dens kulturelle goder: teater, koncerter, kunstudstillinger m.v.

Det må også anføres, at Haslev har mange ungdomsskoler og dermed et skolemiljø, der muliggør en række arrangementer, som kan være værdifulde for de studerende. Der vil også være mulighed for, at de studerende kan få et vist kendskab til arbejdet på ungdomsskolerne. Der kan også blive tale om fagligt samarbejde med det nye teknikum, som har et fint moderne fysikapparat.

Med hensyn til uddannelse i praktisk skole-

gering kan det nævnes, at byen har en ny moderne kommuneskole med 3-4 spor i hovedskolen og flere spor i 8.-10. skoleår både i realafdelingen og i 8.-10. klasserne. Den er indrettet med særlige faciliteter for de studerende og tjener som seminariets faste øvelsesskole. Flere mindre skoler i storkommunen anvendes som supplerende øvelsesskoler.

Med hensyn til dækning af lokalebehov vil vi gerne anføre, at vi står ved afslutningen af et nybyggeri til 14 mill. kr., inklusiv et kollegium med kantine. Så vidt vi kan se af planlægningsudvalgets rapport side 64, har vi det antal lo-

Fr. Borris

formand for seminariets bestyrelse

kaler, som der er kalkuleret med til en størrelsesorden på 140 studerende pr. årgang og en udnyttelse på 30 timer ugentlig. Men i øvrigt har vi plads på skolens areal til yderligere udvidelser og tillige mulighed for køb af tilstødende arealer, hvis det skulle blive nødvendigt.

Vi har ikke planer om sammenlægning med andre seminarier eller om flytning til uddannelsescentre. Vi har heller ikke endnu drøftet samarbejdsmuligheder med andre seminarier, men vil da være meget villige til at drøfte eventuelle muligheder.

K. F. Brøndbjerg

seminariets rektor

Vordingborg Statsseminarium
Morten Bredsdorff, rektor
Telefon 304 - Træffes skoledage 10,45-11,30
(undtagen lørdag)

BILAG 10-9-A

Vordingborg, den 31. marts 1969

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

Ved skrivelse af 21. d.m. har seminariernes Planlægningsudvalg udbedt sig en udtalelse om Vordingborg Statsseminariums planer om lokaleudbygning samt om mulighed for udvidelser m.m.

I denne anledning skal man oplyse, at Vordingborg Statsseminarium i 1963/64 påbegyndte en meget omfattende udbygning med henblik på den nye studieplansordning. Til den ende erhvervede seminariet ved køb fra byen et areal på ca. 12 tdr. land beliggende umiddelbart op ad det hidtidige område. Dette areal er allerede udbygget med 3 store idrætspladser samt en nyanlagt botanisk have, og der er fremdeles rigelig plads til eventuelle kommende udvidelser. 2 moderne gymnastiksale med teorirum og garderobes for samtlige lærerstuderende er fra 1967

taget i brug tillige med en stor fyringscentral, der opvarmer samtlige nuværende seminariebygninger, rektorbolig, kvindeligt elevhjem, 2 gymnasiebygninger, som seminariet efter planerne skal overtage, når kommunen får bygget et planlagt nyt gymnasium, samt seminariets egen svømmehal. 4 nye undervisningsblokke er planlagt til rejsning i løbet af de kommende 2-3 år, den første som skal rumme en kantine til 250, musik- og sanglokaler samt øverum og et auditorium til 140-160 elever er under opbygning (påbegyndt i nov. 1968). Seminariet vil fra august 1969 kunne optage 120 nye lærerstuderende (102 er indmeldt d.d.), og dette tal vil kunne øges i de nærmeste år til 140, eventuelt 160 årligt.

Vordingborg Statsseminarium vil således have

areal nok til eventuelle senere udvidelser, da det samlede areal ikke nær vil blive bebygget med de nu af Undervisningsministeriet i hovedtræk godkendte byggeplaner, om hvilke Seminariernes Byggeudvalg vil kunne give nærmere oplysninger.

Seminariet har ikke på indeværende tidspunkt planer om samarbejde med andre seminarier. Men da Haslev Seminarium ligger i en afstand af 44 km fra Vordingborg, vil et samarbejde med denne institution formentlig uden større vanskelighed kunne iværksættes.

Man tillader sig at vedlægge et forslag til placering af faggrupper med semesteruger (uden vejledningstimer), som er drøftet og i hovedtræk godkendt på Seminariernes Byggeudvalgs møde her på stedet den 22. marts d.å. Blok I er påbegyndt i nov. 1968, den kgl. bygningsinspektør skal have skitse til byggeprogram færdigt i maj 1969 til blok II og blok III. Seminariet råder over en barak med 11 undervisningslokaler, som vil kunne anvendes, indtil de planlagte undervisningsblokke og den »gule gymnasiebygning« vil kunne tages i brug.

I ærbødighed,
Morten Bredsdorff

FORSLAG til faggruppernes placering med semesteruger.

I		Auditorium	Nuværende bygning
		ca. 15	Bibliotek 2 lokaler
Sang & musik			Kristendomskundskab 1) 46 2) 40 +
Kantine 1) 56 2) 32 + hold			Regning 1) 24 2) 24
			stuen
II		650 m ²	(Festsal + formning f.t. 1. sal) 1) 70 2) 64
1) 78 2) 63			Barak
Formning 1) 50 2) 44			
Håndgerning 1) 28 2) 19			Stuen: lærerværelser og kontorer
			1. sal: fysik 1) 16 2) 10
III		650 m ²	matematik 1) 32 2) 20
1) 114 2) 72			1) 48 2) 30
Geografi 1) 32 2) 20			
Biologi 1) 32 2) 20			
Samfundsfag 1) 18 2) 12			
Historie 1) 32 2) 20			
IV		650 m ²	
1) 126 2) 132			
Pæd. & psyk. & undervisningslære 1) 126 2) 132			
			Gule gymnasiebygning
			Dansk 1) 72 2) 54
			Engelsk 1) 32 2) 20
			Tysk 1) 16 2) 10
			Fransk 1) 16 2) 10
			Latin 1) 16 2) 10
			Skrivn. 1) 9 2) 9 1) 161 2) 113
			580 m ²

Holbæk, den 26. april 1969

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

Ved skrivelse af 21. marts 1969 har planlægningsudvalget for seminarierne udbedt sig visse oplysninger. Således foranlediget skal for Holbæk Seminariums vedkommende meddeles følgende.

Særlige lokale forhold, jfr. skrivelser 1. afsnit.

Seminarierne ønsker det synspunkt fastholdt, at placeringen siden 1960 af et seminarium i Holbæk er motiveret ved, at seminarierne skal have et befolkningsunderlag omfattende bl.a. Roskilde-området, hvorfra en betydelig del af seminarierne hjemmeboende studerende rekrutteres.

I de senere år er fra Københavns kommune foretaget udflytning i retning mod Roskilde af to af landets største seminarier. Blaagaard Seminarium er flyttet til Gladsaxe, og Københavns Dag- og Aftensseminarium er udflyttet helt til Skovlunde i geografisk om end ikke trafikalt samme nærhed af Roskilde som Holbæk Seminarium.

Dersom en fortsat udtynding af hovedstadens i forvejen relativt svage seminariedækning overhovedet accepteres, tillader man sig at henlede planlægningsudvalgets opmærksomhed på det tilrådelige i, at yderligere udflytninger fra hovedstaden fremover finder sted i retning af

- 1) Køge Bugt-området,
- 2) Amager,
- 3) Frederiksborg amt.

En koncentration af seminarier i Roskilde-området er stridende mod de forudsætninger, som i de sidste par år har ført til investeringer til et beløb af 30 millioner kr. i seminariebyggeriet i Holbæk og yderligere 10 millioner kr. i

det dermed sammenhængende kollegiebyggeri.

Det tilføjes, at seminariearealerne er beliggende i Holbæks østlige udkant umiddelbart ved tilslutning til den under arbejde værende motorvej med en kørselsafstand på 15-20 minutter fra Roskilde.

Lokaleudbygning, planer og muligheder, jfr. nævnte skrivelser 2. afsnit.

Seminariets byggeudvalg og antagne teknikere arbejder med følgende udbygningsplaner:

1) Tilbygning, indeholdende auditorium til 200 personer, 8 lokaler à ca. 50 m² for de pædagogiske og psykologiske fag, håndarbejdsafdeling med lokaler for vævning, tilskæring, kjolesyning.

2) Svømmehal; denne agtes opført i samarbejde med Holbæk kommune.

Lokaleudbygningerne kan foretages på seminarierne grund. Seminarierne grundareal er o. 20 tdr. land. Tilgrænsende arealer syd og vest derfor er friholdt ved foreløbig at være udlagt som boldbaner og friarealer.

Samarbejde med andre uddannelsesinstitutioner, jfr. nævnte skrivelser 3. afsnit.

1) Man har ikke planer om på særlig måde at samarbejde med andre seminarier.

2) Holbæk Seminarium tilsigter at indgå i det til aflastning af Københavns Universitet m.v. planlagte sjællandske uddannelsescenter i Roskildeområdet, jfr. seminarierne ovenfor omtalte beliggenhed i en kørselsafstand af 15-20 minutter fra Roskilde.

P.S.V.

Otto Marstrand
rektor

Skårup, den 8. april 1969

Til Seminariernes Planlægningsudvalg

I skrivelse af 21. marts 1969 har planlægningsudvalget dels udbedt sig forskellige oplysninger vedrørende mulighed for lokaleudbygning, dels givet lejlighed til både at påpege eventuelle lokale forhold af betydning og til at forelægge forslag til løsning af de problemer, der ikke mindst for et lille landseminarium melder sig, når en så gennemgribende forandring som den for seminarierne forestående skal gennemføres.

1. Mulighed for udbygning.

Skårup Statsseminarium har den 15/9 1967 indsendt planer til udbygning til Byggeudvalget for Skårup Statsseminarium.

I disse planer er en årgangsstørrelse på 100 forudsat, men de ville let kunne ændres til at kunne dække det ønskelige for en årgangsstørrelse på 140 studerende.

Den bygningsmæssige udvidelse vil kunne foretages på seminariets grund, men kan langt bedre gennemføres efter erhvervelse af en nabogrund, der skønnes at ville koste 50-60.000 kr. Den samlede udvidelse, der vil kunne gøre seminariet lokalemæssigt tilfredsstillende under de nye forhold, skønnes at ligge mellem 1000 og 1500 m².

2. Oplysninger om særlige lokale forhold.

Fremfor udelukkende at understrege de mange goder og værdier, der helt utvivlsomt kan være knyttet til det *lille* seminarium i de landlige omgivelser, må det være min pligt at pege på rent praktiske problemer ved at gennemføre nyordningen, som den er tænkt.

For det første må det bemærkes, at man - hvis landets seminarier i øvrigt har kapacitet til at imødekomme de studerendes primære ønske om uddannelsessted - næppe kan påregne en tilgang til Skårup, der er så stor som forudsat af planlægningsudvalget, og som det vel også fra ministeriets side af økonomiske grunde vil være ønskeligt.

Landsdelen giver tilstrækkeligt befolkningsmæssigt grundlag for to store seminarier på Fyn, men det er en erfaring, at det store flertal af studenter - og måske også i fremtiden af færdiguddannede HF-ere - søger til Odense eller en anden større by. Ikke mindst vil dette blive tilfældet, hvis der kommer en øget økonomisk velstand, så færre af økonomiske grunde er nødt til at bo hjemme under uddannelsen.

For det andet må det indrømmes, at vor fortrinlige øvelsesskole, der kun med velvilje kan kaldes to-sporet, og som ikke rummer de specielle klasser, der gerne skulle være umiddelbart demonstrable, ikke vil kunne slå til som fast øvelsesskole.

Denne vanskelighed vil dog kunne overvindes ved f.eks. at gøre Nordre Skole i Svendborg til supplerende øvelsesskole, således at hovedparten af praktikken kommer til at foregå der. (Planer om dette er drøftet med skoledirektør Erik Kristensen, efter at principiel tilladelse er givet af Svendborg Byråd og skolekommission.)

Planlægningsudvalgets forudsætning: at praktikskolen skal ligge inden for »et frikvarters gang-afstand« kan dog i dette tilfælde ikke opfyldes. Kun ved anvendelse af lejet bus kan Nordre Skole, der ligger 7 km borte, nås på et frikvarter.

Oplysninger om fremtidsplaner.

Planlægningsudvalgets foreløbige rapport vækker den formodning, at Skårup Statsseminarium med sin nuværende beliggenhed kan få vanskeligt ved at honorere de nye krav, og da Fyn som tidligere nævnt har brug for to store seminarier, melder tanken om en flytning sig.

Flytning til Svendborg melder sig først som en mulig udvej, men en nøjere gennemprøvning af denne idé viser hurtigt, at selv om øvelsesskoleproblemet på denne måde kan klares absolut tilfredsstillende, vil heller ikke det miljø, der på dette sted kan findes eller skabes, virke attraktivt, idet der kulturelt ikke bydes på meget

mere end det, der allerede nu kan nås fra Skårup.

Anderledes stiller det sig, hvis man i overensstemmelse med rapportens kap. 5 forestiller sig *en flytning til Odense* og helst således, at seminariet placeres med en vis tilslutning til universitetet. — De i rapportens kap. 5 nævnte fordele ved placering af et seminarium i forbindelse med et center for højere uddannelse skal ikke gentages her, men tænker man sig, at Danmarks Lærerhøjskole på tilsvarende måde placerer en afdeling i Odense med en vis relation til universitetet, vil mange fordele kunne opnås.

Efter en henvendelse fra seminariet arrangerede rektor for Odense Universitet, hr. professor M. Brøndsted mandag den 31. marts et orienterende møde på universitetet, hvor lektorerne A. Guldberg og Erik Svart samt lærer-

rådsformanden lektor Johannes Nielsen efter min anmodning deltog.

Rektor Brøndsted, der på forhånd går stærkt ind for centerideen, var absolut positivt indstillet til tanken om at placere et seminarium i forbindelse med *ODENSE-CENTRET*. Pladsen på Campus er så rigelig, at et seminarium vil kunne lægges med god forbindelse til både humanistisk og naturvidenskabelig afdeling, ligesom en stor børneskole vil være at finde i nærheden.

For en ordens skyld bemærkes, at det - også med denne specielle placering - vil være naturligt med et samarbejde med Odense Seminarium, hvis rektor er orienteret om ovenstående forslag til løsning af de problemer, der for Skårup Statsseminarium skønnes at ville komme med den nye lov.

P.S.V.

G. Schmidt Nielsen

Odense Seminarium
Middelfartvej 180
5200 Odense V.
Telf. (09) 12 14 32

BILAG 10-12-ABC

10. april 1969

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

Som svar på skrivelse af 21. marts 1969 fra Seminariernes Planlægningsudvalg til Odense Seminarium skal jeg oplyse følgende:

1. Odense Seminarium indgår sammen med den kommunale børneskole »Provstegårdskolen« i et kompleks, som er opført med Odense kommune som bygherre, og seminariet er således lejer hos kommunen.
2. Til dækning af det kommende lokalebehov har jeg optaget forhandling med kommunen om at få indrettet det i byggekomplekset inde-

holdte naturhistoriske museums sal som forelæsningslokale. Desuden tænkes en midlertidig skillevæg, som afskærer et interimistisk undervisningslokale fra seminariets bibliotek, bibeholdt indtil videre. Endvidere vil seminariet i givet fald kunne forhandle med Odense skolevæsen om leje af lokaler i Provstegårdskolen uden for børnenes undervisningstid.

På seminariets grund vil det pladmæssigt være muligt at opføre en bygning af samme omfang som den nuværende, således at semi-

nariets kapacitet vil kunne fordobles. Der foreligger imidlertid på nuværende tidspunkt ingen konkrete planer herom.

4. Der foreligger på nuværende tidspunkt ingen planer om Odense Seminariums samarbejde eller sammenlægning med andre seminarier. Et samarbejde med det nærmeste seminarium, Skaarup Statsseminarium, må jeg anse for praktisk uigennemførligt på grund af afstan-

den. Jeg finder det vanskeligt at udtale mig om, hvorvidt en fremtidig læreruddannelse på Fyn bør foregå på ét eller to seminarier. Angående spørgsmålet om forbindelse med uddannelsescentre skal jeg udtale, at jeg selvfølgelig ville have fundet det ideelt, om fremtidens læreruddannelse i Odense kunne foregå inden for det uddannelsescenter, der er under opbygning i Odenses sydlige bydel.

Med venlig hilsen

Holger Melson
seminarielektor

Ovenstående tiltrædes af Odense Seminariums lærerråd.

Johannes Nielsen

Fremsendes.

Odense Seminariums bestyrelse, 10. april 1969.

P.B.V.
E.B.

K. Hagenau

Kolding Seminarium
Dyrehavevej 116
6000 Kolding
Telefon (055) 2 66 77

BILAG 10-13-A

25. marts 1969

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

Som svar på planlægningsudvalgets skrivelse af 21. d.m. skal herved efter aftale med formanden for Kolding Seminariums bestyrelse meddeles:

Vedrørende særlige forhold:

Oversigt over øvelsesskoler.

Fast øvelsesskole: Dyrehaveskolen. Indviet i 1966. Fuldt udbygget 3(4)-sporet kommuneskole med i alt 35 klasser.

Bygget på nabogrund til seminariet.

Supplerende øvelsesskoler: 5 kommuneskoler og 2 private skoler i Kolding samt kommuneskoler i Fredericia og centralskoler i Koldings omegn.

Specialundervisning: Parkskolen. Indviet i 1968. 24 klasser. Specialskole for undervisning af tungt begavede børn fra Kolding by og omegnskommunerne.

Vedrørende vurdering af tilgang til seminariet.

Til brug ved et skøn over den fremtidige tilgang af studerende til Kolding Seminarium skal man gøre opmærksom på, at seminariet foruden studerende fra Vejle amt hvert år optager et betragteligt antal fra Vestfyn samt den østlige del af Ribe amt og den nordlige del af Haderslev amt.

Vedrørende lokaleudbygning.

Foranlediget af de ændrede krav, som læreruddannelsesloven af 8. juni 1966 vil stille til seminariets lokalekapacitet, har seminariets bestyrelse ladet udarbejde et lokaleprogram, der vil kunne realiseres på seminariets grund ved tilbygning til de bestående bygninger.

Dette lokaleprogram er indsendt til undervis-

ningsministeriet (departementets 2. afdeling) i oktober 1967.

Vedrørende samarbejde eller sammenlægning med andre seminarier.

Man har ikke ment at kunne tage stilling her til på nuværende tidspunkt, da spørgsmålet om vilkår og muligheder for samarbejde eller sammenlægning med andre seminarier endnu ikke er tilstrækkelig oplyst.

Principielt kan dog siges, at man ved Kolding Seminarium er positivt indstillet over for tanken om et samarbejde med naboseminarierne og gerne ser et sådant samarbejde etableret snarest.

Vedrørende flytning.

Der er ingen planer om flytning af seminariet.

Ærbødigst

Carl Clausen

seminarielektor

Kolding Seminarium
Dyrehavevej 116
6000 Kolding
Telefon (055) 2 66 77

BILAG 10-13-C

10. april 1969

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

Som svar på Planlægningsudvalgets skrivelse af 21. marts d.å. og som supplement til de af seminariets ledelse indsendte oplysninger skal lærerkollegiet ved Kolding seminarium udtale følgende:

Vedrørende Planlægningsudvalgets rapport kapitel 5.

Det kan oplyses, at der i Kolding findes følgende uddannelsesinstitutioner:
Handelshøjskole

Børnehaveseminarium
Teknisk skole
Kunsthåndværkerskole
samt gymnasium og HF-kursus.

Endvidere findes i Egtved en musikhøjskole, som seminariet har et udmærket samarbejde med.

Der eksisterer i øjeblikket to kollegier for uddannelsessøgende, og byrådet arbejder med planer om et mere omfattende kollegiebyggeri.

Vedrørende seminariets geografiske placering.

Såfremt denne er af interesse, henledes opmærksomheden på, at der inden for en afstand af 30 km fra seminariet ligger 5 købstæder + en større stationsby. Det samlede indbyggerantal i disse byer udgør efter kommunalreformen noget over 190.000. Det såkaldte trekantområde, hvis sydlige og østlige del må betragtes som seminariets vigtigste opland, har et befolkningstal på o. 245.000.

Efter udbygningen af vejnettet, omfattende den ny lillebæltsbro og en øst-vestgående og en nord-sydgående motorvej med kryds ved Kolding, regnes der med en betydelig industriel

vækst i området og deraf følgende stigning i befolkningstallet. Der kan i denne forbindelse henvises til følgende publikationer:

Beretning om Bytrekanten.

Ved Peter Bredsdorff, Jens Johansen og Stefan Ott, marts 1964.

Programskitse til en egnsplanlægning i Trekantområdet.

Ved Peter Bredsdorff, Jens Johansen og Stefan Ott, marts 1964.

*il Lærerkollegiet ved Kolding Seminarium
Carl Petersen*

Forhandlingsudvalget vedr.
samarbejdsaftale mellem
Jelling Statsseminarium og Kolding Seminarium

BILAG 10-13-E

1.maj 1969

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

Ang.: Samarbejdsaftale mellem Kolding Seminarium og Jelling Statsseminarium.

Under henvisning til Foreløbig Rapport fra Planlægningsudvalget for Seminarierne, s. 41, angående muligheden for fast samarbejde mellem flere seminarier meddeles det hermed Planlægningsudvalget, at der med forbehold af undervisningsministeriets godkendelse og for Kolding Seminariums vedkommende tillige under

forudsætning af denne institutions bestyrelses sanktion vil blive indgået en samarbejdsaftale mellem Kolding Seminarium og Jelling Statsseminarium med henblik på at løse de problemer, der i medfør af lov nr. 235 af 8. juni 1966 om uddannelse af lærere til folkeskolen måtte opstå for de to seminarier i forbindelse med tilbud om liniefag og pædagogiske specialer.

Forhandlingsudvalget for Jelling Statsseminarium

Johs. Brix

Kaj Nørgaard

Leif Ingvorsen

Marius Nørregaard

for Kolding Seminarium

Carl Clausen

Carl Petersen

Åge Nielsen

+ 15 eksemplarer af samarbejdsaftalen.

9. april 1969

I henhold til udvalgets følgeskrivelse til den foreløbige rapport af 21. marts skal jeg på Haderslev Statsseminariums vegne meddele følgende:

Seminariet anmodede i 1965 undervisningsministeriet om, at der til planlægning af den fremtidige udbygning af seminariet og dets øvelsesskole måtte blive nedsat et byggeudvalg. Et sådant blev nedsat ved skrivelse fra ministeriet af 5. august 1965.

Siden da har man internt på seminariet og på skolen arbejdet med planer for udbygning ud fra en årgangsstørrelse på 120 eller 150 studerende og en tresporet øvelsesskole. Det til disse planers udførelse nødvendige areal har vi

ikke, og der synes for øjeblikket at være følgende to muligheder for at fremskaffe arealet:

1) Det nuværende areal overlades til seminariet alene, og øvelsesskolen lægges over på et genboareal, der ejes af kommunen og i øjeblikket er optaget af en kommuneskole, der er under flytning til sydbyen, samt forskellige ældre bygninger, også kommunalt ejede.

2) At seminariet og øvelsesskolen flyttes til en hel ny lokalitet i byen, hvor det tilstrækkelige areal kan fås, og hvor det under hensyntagen til byens skolestruktur er ønskeligt at lægge en børneskole.

Vi har ikke udarbejdet planer om samarbejde eller sammenlægning med andre seminarier.

J. Utoft

Tønder, den 9. april 1969

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

Under henvisning til udvalgets cirkulærskrivelse af 21. f.m., med hvilken man udbeder sig oplysning om særlige lokale forhold for Tønder Statsseminarium og en udtalelse over, hvorvidt seminariet eventuelt måtte have planer om samarbejde eller sammenlægning eller om flytning til eventuelle uddannelsescentre andetsteds, skal meddeles, at et ministerielt byggeudvalg siden midten af 1950'erne har arbejdet med et skitseprojekt til en tilbygning på en nord for seminariet liggende grund, at denne plan af grunde, som ikke er kendt på stedet her, ikke er virkelig-

gjort, men at man antager, at ministeriet forbereder et endnu mere gennemgribende byggeri, da det oprindelige udkast næppe svarer til de krav, der i dag stilles til seminariebyggeri.

Hvorvidt et sådant byggeri kan ske på det forhåndenværende areal, har byggeudvalget ikke taget stilling til, men Tønder kommune vil til enhver tid gratis stille grund til rådighed for såvel nyt seminarium som ny øvelsesskole.

Hvad angår samarbejde med andre seminarier foreligger ingen planer, men man vil være interesseret i at optage forhandling med

Haderslev Statsseminarium om samvirke i forbindelse med linjeundervisning. Derimod finder man hverken sammenlægning eller flytning aktuelt.

Til spørgsmålet om særlige lokale forhold for Tønder Statsseminarium skal anføres, at seminariet og øvelsesskolen på grund af den almindelige situation i Tønder spiller en temmelig afgørende rolle for byens trivsel. Som Nordens ældste seminarium og som grænseseminarium, det sidste et forhold der spillede en betydelig rolle ved Genforeningen, er institutionen

så markant, som uddannelsescentrum for dansksindede sydslesvigere så central og som brydningsfelt mellem dansk og tysk så nødvendig, at en snarlig udbygning imødeses, og man anser ikke de af udvalget fremhævede rationaliserings-synspunkter for gyldige mht. Tønder og mener ikke, at fikserede årgangsstørrelser kan være afgørende for institutionens fortsatte beståen. Der har været uddannet lærere i Tønder i mere end 200 år, og der er ingen faglig motivering for at afbryde denne tradition.

P.S.V.

Sig. Schouby

ksr.

Ribe Statsseminarium
Rektor
Telefon (054) 2 01 94

BILAG 10-16-AB

Ribe, den 9. april 1969

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

Som svar på planlægningsudvalgets skrivelse af 21/3 1969, som er vedlagt den foreløbige rapport fra udvalget, skal jeg på seminariets vegne oplyse følgende:

I. Særlige lokale forhold.

Ribe bliver fra 1970 storkommune med ca. 18.000 indbyggere. Der indlemmes en række skoler, således at kommunens ca. 2.500 børn kommer til at gå i 14 skoler, store såvel som små. Heraf 900 børn i seminariets faste øvelsesskole, Valdemarskolen. Denne skoles forhold har vi gjort rede for i en skrivelse til direktoratet af 28/2 1969. Foruden Valdemarskolen har byen endnu en stor skole, Bispegades skole, som 1. august 1970 flytter til helt nye bygninger. Dette bliver også en fuldt udbygget skole, oven i købet med hjælpeskoleafdeling. Denne

skole har indtil nu, ligesom Valdemarskolen, været fast øvelsesskole, og vil også fremover have den tættest mulige tilknytning til seminariet.

Udover skolerne i Ribe har vi helt fast praktiksamarbejde med Bramminge og Rødding skoler, hver med ca. 1000 børn. Det vil således ses, at vi har et veludbygget praktikgrundlag.

Placeringen af et stort forsorgscenter i byen, med både internat - og helt ny eksterntatskole for svagtbegavede børn - giver helt ekstraordinære gode vilkår for de studerende på det pædagogiske speciale vedrørende handicappede børn.

Ribe Statsseminarium har bestået siden 1899 som privatseminarium, siden 1918 som statsseminarium. Det er et kulturcentrum for Ribe by og omegn, ligesom det er et naturligt samlingssted for byens og omegnens lærere, der her holder møder og kurser, dels i tilknytning til

seminariet, dels i tilknytning til skolecentralen, som har lokaler på seminariet.

Samarbejdet med afdelingen af Danmarks Lærerhøjskole i Esbjerg er ret intim, f.eks. underviser flere af seminariets lærere på lærerhøjskoleafdelingen i Esbjerg, og en del af undervisningen foregår i seminariets sproglaboratorium.

Hvis der, hvad man jo her på egnen håber - og har grund til at tro - kommer et universitet i Ribe-Esbjerg området, vil Ribe Statsseminarium indgå i et naturligt og måske helt utraditionelt samarbejde med det nye universitet - så der virkelig kan blive tale om et uddannelsescenter i dette område.

Ribe ligger meget centralt i forhold til et stort naturligt opland i det sydvestjyske. Seminariet er 3-sporet på 4-års linien og har de senere år haft god søgning på denne linie gennem forpræp og flersporede præparandklasser. Søgningen er kommet fra geografisk ret udstrakte landlige områder, men i de senere år også ret lokalt bestemt fra større »stationsbyer« (med realskoler) inden for ca. 25 km's afstand, eksempelvis Rødding, Gram, Vejen, Holsted, Brørup og Bramminge, bysamfund, som, når kommunesammenlægningerne er fuldbyrdet, tilsammen vil have ca. 60.000 indbyggere.

Den 3-årige uddannelse for studenter har Ribe Statsseminarium kun haft nogle gange, idet gymnasiedækningen i denne egn af landet ikke har været stor. Byens eget gymnasium, Ribe Katedralskole, har haft traditioner med hensyn til, at studenterne fortrinsvis søgte højere uddannelser (universitet). Studentertallet er dog nu stigende også i denne egn af landet. Der oprettes nye gymnasier (Grindsted, Varde), og søgningen til seminariets HF-kursus er helt overvældende (i år 130), og dette sidste viser, at uddannelsesbehovet er stort. Med stigende studentertal i området og stigende HF-tal (i år opretter vi 3-liniet HF her) vil den proportion, der søger seminarierne, være stigende, hvad jo også nogle af planlægningsudvalgets prognoser viser.

II. Planer om lokaleudbygning.

Seminariets lokaleforhold er gode - i hvert fald målt med de fleste af landets øvrige seminarier (se f.eks. planlægningsudvalgets rapport s. 57 og 58). Vel er de ældste dele bygget i 1911 og 1936. Disse er dog stærkt moderniseret og de nyere afsnit, ($\frac{2}{3}$ af hele komplekset), som

er bygget i 1954 og 1963, står som et smukt og funktionelt byggeri. Vi har nogle ønsker om en kvalitativ forbedring af nogle ældre faglokaler ved nybyggeri, som skal huse nye lokaler til fysik, kemi, biologi og geografi, samt nyetablerede faglokaler til sprog og de pædagogiske fag, efter at vi for 2 år siden er gået over til gennemført faglokaleprincip (hvert fag sit lokale). Det foreslåede nybyggeri er skitse-mæssigt beskrevet i en indberetning til direktoratet af 30/12 1967, hvor vi efter opfordring har gjort vor lokalesituation op med henblik på årgangsstørrelse 120. (Denne indberetning vedlægges som bilag). Ministeriets byggeudvalg under ledelse af kontorchef Erik Jensen har besigtiget forholdene på stedet i januar 1968 og har i princippet godkendt vore ønsker og planer, som nok vil kunne realiseres for ca. 2 mill. kr. At »Idealminimum« for et seminarium nu regnes til 140 (se f.eks. rapportens bilag 5) forrykker ikke vore beregninger væsentligt. Da seminariet disponerer over ca. 4 ha jord, ville vi for øvrigt kunne klare en hvilken som helst udvidelse, man ville foreslå.

Det understreges, at det planlagte nybyggeri væsentligt er foreslået ud fra kvalitative hensyn. Vore fagsamlinger er gode og fortjener bedre rammer, ligesom vi i det hele taget ønsker vore studerende det bedst mulige studiemiljø. På grund af, at en del af de studerende har lange afstande til hjemmet, bor mange på kollegium og på lejede værelser i byen. Dette medfører, at seminariet i højere grad end et storbyseminarium er et samlingssted også uden for den egentlige undervisningstid. Seminariet er et »åbent« seminarium, og biblioteker, fagsamlinger og formningsværksteder etc. udnyttes stærkt mellem kl. 7 og 22.

III. Planer om samarbejde med Esbjerg Seminarium.

Som svar på planlægningsudvalgets spørgsmål om oplysninger vedrørende eventuelle planer om samarbejde mellem seminarier kan det oplyses, at Esbjerg Seminarium og Ribe Statsseminarium har drøftet muligheden af et nærmere samarbejde, så de to seminarier i fællesskab kan tilbyde studerende et stort liniefagsudvalg og imødekomme de kombinationer af liniefag, de studerende måtte ønske.

Samarbejdet mellem seminarierne har været drøftet ved møder mellem rektorerne og lærerudvalg for de to seminarier, og der er, for at

kunne realisere dette samarbejde rent praktisk, foreløbigt aftalt følgende:

1. Fælles semesterplan.

Seminarierne er enige om, at udarbejdelse af semesterplan sker i fællesskab, så kursusuger, studieuger, praktikperioder m.v. placeres samtidig på de to seminarier for de årgange, som har linielæsning.

Det skal bemærkes, at de to seminariers praktikområder ikke griber ind i hinanden, så praktikuger kan placeres samtidig på de to seminarier.

2. Fælles timeordningsplan.

Ved fastlæggelse af timefordeling vil det blive aftalt, at antallet af linietimer pr. semester er det samme ved de to seminarier.

3. Fælles skema for linielæsning.

Der vil blive aftalt fælles skemalægning for linietimer, så studerende, der ønsker et liniefag, der kun læses på det andet seminarium, vil kunne transporteres til og fra dette seminarium i forbindelse med timerne. Det skal bemærkes, at afstanden mellem seminarierne er $\frac{1}{2}$ times kørsel i bil (30 km), og at en ny facadeløs hovedvej mellem Esbjerg og Ribe er under bygning.

4. Repr. i samarbejdsudvalget.

I de to seminariers samarbejdsudvalg vil en repr. for de studerende fra den gruppe, der kun læser liniefag ved pågældende seminarium, få mulighed for at deltage i udvalgs møderne

som observatør med ret til at fremsætte synspunkter.

5. Fælles udnyttelse af lærerkollegierne.

Samarbejdet tænkes endvidere udbygget med periodisk udveksling af lærere, der er særligt kvalificeret til specielle emner, f.eks. inden for de pædagogiske specialer og kursusvirksomheden, evt. også et fastere samarbejde, hvor enkelte lærere havde nogle faste timer ved naboseminariet.

6. Aftale om ansættelse af nye lærere.

Ved fremtidig udbygning af lærerkollegiet er der aftalt en koordinering, så at lærerbehov overvejes i fællesskab, og at der inden opslag af embeder foretages en samlet vurdering af de to seminarier i fællesskab med henblik på, hvilke fagområder nye lærere skal bestride.

7. Lokal godkendelse af samarbejdsaftalen.

Aftale om samarbejde er godkendt af lærerkollegiet.

P.S.V.

Niels Kyndrup

Ovennævnte redegørelse for de særlige lokale forhold og planer vedrørende Ribe Statsseminarium er udarbejdet i meget tæt kontakt med det af lærerrådet nedsatte planlægningsudvalg. Af denne grund vil der ikke komme nogen selvstændig skrivelse fra seminariets lærerråd til planlægningsudvalget.

Bjarne Pedersen

lærerrådsformand

Memo af Esbjerg seminariums omstående svar på planlægningsudvalgets spørgsmål

BILAG 10-17-AB

1. Oplysning om særlige lokale forhold.

Esbjerg er placeret i et stærkt vækstområde
75.000 indbyggere
17 folkeskoler med 11.000 elever
710 kommunelærere

Gode øvelsesskolemuligheder
Landsdelscenterfunktion
78 daglige rutebilforbindelser
51 daglige togforbindelser
Undervisningscenter under opbygning

6.000 unge over skolepligtig alder under videre uddannelse på forskellige undervisningsinstitutioner.

Planlægningsrådet for højere uddannelse indstiller, at det sydjyske universitet placeres i Esbjerg-Ribe området i umiddelbar nærhed af Esbjerg.

2. Oplysninger om seminariets udvidelsesmuligheder.

Seminariet ejer en byggegrund på 100.000 m². Nye bygninger til 600 studerende er planlagt 1965.

Byggeprogram godkendt af undervisningsministeriet 1966.

Vinderprojektet rummer stor fleksibilitet, og der er beregnet plads til indtil 100 % udvidelse af undervisningsområdet.

Skitseprojekt indsendt til endelig godkendelse februar 1968.

3. Oplysninger om samarbejde med andet seminarium.

Der er truffet aftale med Ribe Statsseminarium om samarbejde om linielæsning. Afstand mellem seminarierne er 1/2 times kørsel (30 km).

Esbjerg, den 9. april 1969

Henning Rasmussen

borgmester
formand for seminariets bestyrelse

Palle Schmidt

rektor

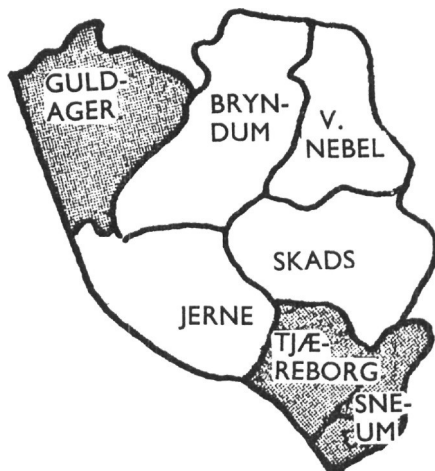
ESBJERGOMRÅDET

Esbjerg by har været præget af en stærk ekspansion siden 2. verdenskrig. Allerede 1945 indlemmedes Jerne kommune; i 1967 Skads kommune, pr. 1. april 1969 indlemmes Vester Nebel og Bryndum kommuner, og 1970 indlemmes Guldager, Tjæreborg og Sneum kommuner i det såkaldte Esbjergområde.

Området er et udpræget vækstområde med dettes typiske træk: tilflytning fra omegnen og andre amter, stor fødselspromille og dermed følgende en stor procentdel af befolkningen under 15 år. Som illustration af disse forhold henvises til bilag.

Antal skoler.

Det voksende børnetal betyder en stærk vækst i skolebyggeriet. I Esbjerg findes (før indlemmelsen af Bryndum og V. Nebel 1/4 1969) 17 folkeskoler med knapt 11.000 elever og med en lærerstab på 710 lærere. En ny skole - Kvaglundskolen - er vedtaget, og pr. 1. august indvies en ny skole Fourfeldtskolen — i det nyindlemmede Bryndum.

Gode øvelsesskolemuligheder.

Esbjergs veludbyggede skolevæsen har de bedste forudsætning for at kunne imødekomme

alle ønsker om praktikundervisning. To store 4-sporede skoler (Bakkeskolen og Jerne skole) samt eksternatskolen er placeret inden for seminariets »frikvarterområde«, og alle krav om særlig praktik i forbindelse med de pædagogiske specialer vil kunne opfyldes. Særligt kan fremhæves, at skolevæsenets specialundervisning er fuldt udbygget med hjælpeklasser, læseklasser, læsehold, støtteundervisning og centerklasser for høre-, syns-, tale- og bevægelseshæmmede elever, ligesom der forefindes eksternatskole og børnerådgivningsklinik og et veludbygget skolepsykologisk kontor med konsulenter og kuratorer.

Foruden de muligheder, Esbjerg skolevæsen rummer for praktikundervisningen, har semi-

nariet et vel udbygget praktiksamarbejde med over 30 større skoler i oplandet, heraf mange med flere spor og fuld overbygning.

Flere gymnasier.

Da Vestjylland i mange år har haft en lavere studenterprocent end landsgennemsnittet, sker der netop i disse år en stærk vækst i studenter-tilgangen. Udviklingen illustreres af, at der trods en udbygning af Esbjerg Statsskole er oprettet gymnasium i Grindsted i 1966, i Varde 1968, og et nyt kommunalt gymnasium i Esbjerg oprettes pr. 1. august 1969 eller 1970. Spørgsmålet er til overvejelse i Direktoratet for Gymnasieskolen på indeværende tidspunkt.

BILAG 10-17-C

Til bilag 4 vedr. EDB-beregningerne:

Det afgørende for en edb-beregning er naturligvis den model, som anvendes ved beregningen; der er i det hele stor usikkerhed knyttet til de prognoser m.v., som instituttet har kunnet gå ud fra ved opstillingen, men specielt med hensyn til det materiale, der anvendes ved denne model, synes det, som om forudsætningerne i endnu højere grad er diskutabile.

Vi anfører her nogle kommentarer og spørgsmål i forbindelse hermed:

Bilagets s. 3.

(valgprocenter ved de forskellige linjefag) ... er bestemt på grundlag af de valgprocenter, der i dag er konstateret på seminarier med en struktur, der på visse punkter er karakteristiske for den fremtidige seminariestruktur ...

Det er et åbent spørgsmål i hvor høj grad de pågældende seminarier er typiske i den nævnte henseende; hele den nuværende uddannelse kan vanskeligt sammenlignes med den nye, og alene det forhold, at der i dag er fag med, andre uden eksamen gør sammenligningen diskutabel.

... fordelingerne (dog) er korregeret for fagene specialundervisning, småbørnsundervisning og 8.-10. klasseundervisning ...

Vi er ikke i besiddelse af de pågældende seminariers materiale vedrørende de nævnte fag,

men der oplyses intet om, hvorledes man har korregeret; den såkaldte »linje 8« var for nogle år tilbage meget populær, men har, så vidt vi ved, haft faldende tilgang. Hvorledes har man fordelt disse valg?

F.eks. har mange studerende på 8.-10. klasse linje specielt haft interesse for faget orientering. Da dette består af geografi, biologi og historie, må det interessere at få oplyst, hvorledes man har korregeret for disse valg.

side 4:

Det er forudsat, at der normalt ikke er nogen forbindelse mellem en elevs første og andet linjefagsvalg.

Denne forudsætning stemmer ikke overens med vort indtryk af linjefagsvalg; tværtimod er der ofte nær forbindelse imellem de to valg, f.eks. fysik-matematik som kombination, tysk-engelsk o.s.v.

Det forudsættes, at eleverne i et linjefag fordeles ligeligt på det oprettede antal hold.

I ret få tilfælde kan eleverne fordeles som forudsat, men normalt vil kombinationerne af linjefag ikke gøre dette muligt af rent skematiske grunde.

... er det ... forudsat, at valgprocenterne er uændrede fra år til år.

Praksis viser, at interessen for de forskellige

fag ikke er ens fra år til år eller rettere: par år; der sker ret store forskydninger i fagenes »popularitet«, i bestemte perioder kan man næsten kalde visse fag for modefag, nogle år senere er billedet skiftet.

... ligesom der hvert år optages lige mange elever ...

Det er vel vanskeligt at forudsætte andet, men alligevel forekommer det mere end tvivlsomt, om denne forudsætning kan holde, jvf. rapporten s. 24-30. Udover den generelle usikkerhed er det vel også et spørgsmål, om ikke en geografisk fordeling af tilgangen vil påvirkes af en øget studentertilgang i de i øjeblikket svage studenterområder.

I forbindelse med lokaleberegningen siges det side 5: ... gået ud fra, at et lokale er til rådighed 40 ugentlige timer.

Det nævnes i bilaget, at formålet har været at vurdere seminiestørrelsen rent kvantitativt, ikke kvalitativt; bag denne vurdering ligger ønsket om en økonomisk betragtning (jvf. bilag s. 2).

Imidlertid vil et udgangspunkt som det her nævnte - 40 timer ugl. - ikke give nogen reel mulighed for at vurdere økonomiske konsekvenser, idet tallet er for højt; det kan ikke lade sig gøre at disponere over et lokale i 40 ugl. timer, uden at undervisningen skal strække sig over hele dagen.

Der er ved lokaletildelingen ikke gjort nogen forudsætning om en opdeling af kvinder og mænd f.eks. ved gymnastikundervisningen ...

Så vidt det kan ses i bilaget er der heller ikke ved andre forhold skelnet mellem mandlige og kvindelige studerende. Det er i høj grad betænkeligt, eftersom de studerendes køn spiller en stor rolle ved valg af fag, ikke kun i gymna-

stik, men i det hele taget. Det er vanskeligt overhovedet at vurdere dette forhold, dels på grund af det stigende antal kvindelige studerende, dels fordi en række fag i den nuværende uddannelse er lukkede fag for det ene eller det andet køn, men åbne i den nye uddannelse.

side 8:

Ved de muligheder for valg, der foreligger blandt de pædagogiske specialer og de såkaldte musiske fag ... er det (derfor) forudsat, at disse valgprocenter er lige store ... (henh. 33 % og 25 %>).

Der er intet, der tyder på, at interessen for de pædagogiske specialer skulle fordele sig sådan, og det er forbavsende, at fordelingen for de »musiske« fag sættes lige. Sammenligner man f.eks. med procenterne for formning (tegning) og musik på s. 8, vælges faget henholdsvis af 9,21 og 4,42 %. Hvilke forhold gør, at forskellen skulle udlignes så totalt ved det frie valg?

Vi tvivler naturligvis ikke på værdien af en beregning som den omtalte, ej heller er der nogen tvivl om den omhu, hvormed man har forsøgt at opstille en model, der kunne give anvendelige mønstre til vejledning vedr. den nye seminariestruktur. Men der findes i den opbyggede model så mange forudsætninger, som strider mod en almindelig lærererfaring i seminariekredse, at vi med bekymring ser denne model anvendt i den aktuelle planlægning og måske virke normgivende i mange år frem i tiden.

Om en undersøgelse foretaget efter en anden model vil give et andet resultat, er vi naturligvis ikke i stand til at udtale os om. Det må dog være afgørende, at sådanne beregninger får et så realistisk udgangspunkt som muligt.

Jelling Seminarium
7300 Jelling
Tlf. (05)87 10 29 (11,30-12,30)

BILAG 10-18-A

9. april 1969

Som svar på skrivelse af 21. marts 1969 fra seminariernes planlægningsudvalg skal man for Jelling seminariums vedkommende meddele følgende:

Hvad angår udbygningen af lokaler forventes

det, at den i 1963-67 gennemførte udbygning af seminariet er tilstrækkelig til at imødekomme den nye seminarielovs krav.

De allerede i 1967 af kgl. bygningsinspektør C. F. Møller til undervisningsministeriet ind-

givne projekter og tegninger til den sidste etape af udvidelsen forudsættes dog gennemført.

Det drejer sig om en flytning af seminariets kantine, idet denne indrettedes i øvelsesskolens nye bygninger, da disse opførtes i 1958. På grund af øvelsesskolens meget stærke vækst er det nødvendigt at inddrage disse lokaler til brug for skolen, ligesom det af samme grund er nødvendigt at forlægge seminariets håndgerningslokaler til nybyggeriet. De hidtidige formningslokaler i det gamle seminarium indrettes til pædagogisk værksted, hvorfor nye formningslokaler ligeledes anbringes i nybyggeriet. - Dette kommer til at bestå af en tilbygning til de allerede bestående bygninger på seminariets grund.

Det er hensigten efter aftale med rektor Rig-mor Fenger, Vejle Småbørnsseminarium, at søge samarbejde med småbørnsseminariet om den i betænkningen § 38 omtalte småbørnslinie. Med hensyn til oplysninger om særlige lokale forhold kan som et supplement til den foreløbige rapport, side 31-39, nævnes, at Jelling semi-narium vil få en central placering i det nye Vejle amt, som bliver på godt 300.000 indbyg-gere, hvoraf næsten 200.000 i de nye **købstads**-kommuner Vejle, Horsens, Kolding og Frede-ricia. Som det fremgår af bilag 1 og 2, har denne egn af landet en befolkningskoncentra-tion, som kun står tilbage for Storkøbenhavn og Storårrhus.

P.S.V.

Johs. Brix

Bilag 1

Det samlede indbyggertal i købstæderne (med forstæder) inden for en radius på 30 km fra de forskellige jyske og fynske seminarier. (Tallene er fra folketællingen i 1965):

1. Århus	199.875
2. Jelling	157.786
3. Odense	154.411
4. Kolding	148.743
5. Ålborg	135.922
6. Esbjerg	83.049
7. Haderslev	80.432
8. Ribe	71.888
9. Skive	61.441
10. Skårup	54.171
11. Gjedved	51.943
12. Nr.N issum	38.459
13. Silkeborg	37.333

14. Herning	29.902
15. Hjørring	28.492
16. Ranum	15.349
17. Tønder	7.440

Da der ligger 2 seminarier i både Århus og Silkeborg, bør disse tal divideres med 2. Også nogle af de øvrige tætliggende seminarier lapper ind over hinanden.

På grund af den store befolkningstæthed i landdistrikterne i Østjylland og på Fyn og den ringe befolkningstæthed i landdistrikterne i Vest- og Sønderjylland, vil det ovennævnte bil-lede ikke forrykkes i større udstrækning, hvis en tilsvarende opgørelse over den totale befolk-ning blev foretaget.

Bilag 2

Det samlede indbyggertal inden for en radius på 35 km fra JELLING.

A. Købstæder	
Vejle	42.351
Horsens	41.895
Kolding	40.176
Fredericia	33.364
Middelfart	12.443
	170.229

B. Bymæssige bebyggelser ml. 2.000 og 10.000 indb.	
Grindsted	6.600
Brande	4.660
Brejning	2.558
Strib	2.466
Hedensted	2.208
Give	2.058
	20.550

C. Bymæssige bebyggelser ml. 1.000 og 2.000 indb.		Gjedved	772	
Brændstrup	1.742	Vorbasse	764	
Løsning	1.511	Bække	742	
Jelling	1.453	Østbirk	719	
Tørring	1.449	Uldum	714	
Sdr. Omme	1.413	Hejnsvig	674	
Lunderskov	1.305	Hatting	616	
Egtved	1.169	Bryrup	500	6.433
Børkop	1.126			
Nr. Snede	1.126	E. Landdistrikter og bymæssige bebyggelser under 500 indb.		
Strandhuse	1.066	Felt 1	30.500	
Ejstrupholm	1.054	Felt 2	32.700	
	14.414	Felt 3	44.425	
D. Bymæssige bebyggelser ml. 500 og 1.000 indb.		Felt 4	5.900	113.525
Thyregod	932	Total		325.151

Kilder:

Folketællingen 1965.

Aage Aagesen: Atlas over Danmark, bind 2 (Prikkort over hele Danmark med en prik pr.

25 indbyggere). Punkt E er udregnet efter sidstnævnte.

Uden for Storkøbenhavn og Storårhus findes intet sted i Danmark en befolkningskoncentration af tilsvarende størrelse.

Forhandlingsudvalget vedr.
samarbejdsaftale mellem
Jelling Statsseminarium og
Kolding Seminarium

BILAG 10-18-E

Den 1. maj 1969.

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

Ang.: Samarbejdsaftale mellem Kolding Seminarium og Jelling Statsseminarium.

Under henvisning til Foreløbig Rapport fra Planlægningsudvalget for Seminarierne, s. 41, angående muligheden for fast samarbejde mellem flere seminarier meddeles det hermed Planlægningsudvalget, at der med forbehold af undervisningsministeriets godkendelse og for Kol-

ding Seminariums vedkommende tillige under forudsætning af denne institutions bestyrelses sanktion vil blive indgået en samarbejdsaftale mellem Kolding Seminarium og Jelling Statsseminarium med henblik på at løse de problemer, der i medfør af lov nr. 235 af 8. juni 1966 om uddannelse af lærere til folkeskolen måtte opstå for de to seminarier i forbindelse med tilbud om liniefag og pædagogiske specialer.

Forhandlingsudvalget for Jelling Statsseminarium

Johs. Brix Kaj Nørregaard Leif Ingvorsen Marius Nørregaard

for Kolding Seminarium

Carl Clausen Carl Petersen Åge Nielsen

Fremsendes tjenstligt med anbefaling.
Jelling, den 5. maj 1969

P.S.V.
Johs. Brix

Gedved pr. Horsens den 9. april 1969.

Seminariernes Planlægningsudvalg

I skrivelse af 21. f.m. har Seminariernes planlægningsudvalg bedt om udtalelser vedrørende Gedved Statsseminarium på grundlag af planlægningsudvalgets foreløbige rapport marts 1969.

I denne anledning skal jeg udtale følgende:
Primært ønskes statsseminariet opretholdt i Gedved, sekundært flyttet til **Århus**.

I det følgende vil der blive gjort rede for:

- A. Fordele ved læreruddannelsens opretholdelse på stedet.
- B. Betingelser for statsseminariets **forbliven** i Gedved.
- C. Alternativet: Statsseminariets flytning til Århus.
- D. Vilkår i en overgangstid.

A. Fordele ved fortsat læreruddannelse i Gedved.

1. Her er ubegrænsede *udvidelsesmuligheder*, og etableringsudgifterne samt driftsudgifter og *omkostninger* er mærkbart lavere end i de større byer. Dette gælder ikke blot seminariedriften, men i høj grad medarbejdernes og de studendes leveomkostninger.

2. *Kollegieområdet* er stærkt udbygget, sidst i 1966/67, med undervisningsministeriets støtte, og yderligere udbygning er planlagt.

3. *Visse fag*, som biologi, geografi med geologi, egnshistorie, lejrskolemetodik og idræt, kan her få de bedste vilkår.

4. *De menneskelige kontakter* mellem lærere og studerende indbyrdes og mellem disse og det almindelige befolkningsmiljø opretholdes lettere her end i storbyen.

5. *Transportforholdene* er ideelle. Seminariet ligger ved hovedvej A 10. Der er 10 min. kørsel til centralbiblioteket i Horsens og 40 min. kørsel til videnskabelige institutioner i Århus.

6. *Horsensegnen* er i god vækst i befolkningsmæssig henseende, således som det fremgår af planlægningsudvalgets rapport bilag 6, og seminariet, der er beliggende i dette område, vil

fortsat kunne regne med solid lokal tilgang som basis for virksomheden.

B. Betingelser for statsseminariets forbliven i Gedved.

1. Modernisering og udbygning.

Undervisningsbygningerne er i etageareal tilstrækkelige til årlig optagelse af 80 lærerstuderende og 2-3 HF-klasser.

Planlægningsudvalgets *rapport side 42* med tabel over tilgang og bestand af studerende ved seminarierne giver ikke oplysning om, hvilke seminarier der har afgivet plads til HF-kursus. En sådan oplysning er ofte nødvendig som forklaring på et seminariums tilsyneladende »nedgang«.

Året 1968 optog Gedved Statsseminarium 60 lærerstuderende og 48 HF-elever, i alt 108.

Udskilles HF-afdelingen, er der plads til flere lærerstuderende, men en mindsket tilgang til seminariet må da ventes.

Direktoratet for gymnasiesk. & højere forberedelseks. har i år opfordret seminariet til at optage en klasse mere, hvilket er med til at stramme lokalebehovet.

Seminariets tilbud af liniefag må sikkert indtil videre begrænses til 10 fag, men da det er ministeriet, som endelig afgør, hvilke fag der skal tilbydes, er det vanskeligt at klargøre moderniserings- eller byggebehovet for disse lokaler. Det er navnlig disse lokaler, som trænger til en omfattende modernisering eller udbygning.

Desuden savnes en større hal eller sal til boldspil og sammenkomster. Også kantineforholdene kræver udvidelse og forbedring.

En vis udbygning af seminariet er allerede påbegyndt 1968 med opførelsen af en pavillon med 4 klasseværelser, indrettet og placeret med en helhedsplan for øje, idet jord- og kabelinstallationer til de følgende sektioner er udført.

Seminariets grundareal kan bære ethvert tænkeligt behov.

2. *Den nødvendige årlige tilgang af studenter fremover vil sikkert være afhængig af, at der af ministeriet fastsættes en vis kontingentering seminarierne imellem i det østjyske område med Århus som centrum. Der er en ret kraftig udbygning af gymnasier i området, bl.a. oprettes der nu gymnasium i Skanderborg (Odder) i umiddelbar nærhed af seminariet. Som nævnt vil opretholdelsen af seminariets HF-kursus være af afgørende betydning.*

3. *Den faste øvelsesskole i Gedved har ikke tilstrækkelig kapacitet, og dens fremtid som distriktsskole er usikker.*

Der er imidlertid i den kommende nabokommune, *Horsens købstad*, planlagt en større skole i distriktet syd for Gedved ved hovedvej 10 i en afstand af 3,7 km fra seminariet, 5 min. kørsel ad hovedvejen.

Såfremt den angivne afstand kan betragtes som acceptabel, bør forhandlinger optages med Horsens kommune.

4. *Samarbejdsmuligheder* med naboseminarier med koordinering af linief agstilbud, udveksling af liniefagshold eller enkelte liniefagselever peger for dette seminarium mod Århus.

Der er kun ca. 35 km til *Marselisborg* ad hovedvej 10. Afstanden til andre naboseminarier er større og/eller trafikalt vanskeligere at overvinde.

C. Alternativet: Statsseminariets flytning til Århus.

Såfremt myndighederne ikke finder mulighed for at medvirke til opfyldelsen af de under B angivne betingelser, må spørgsmålet om statsseminariets flytning tages op.

Blandt 6 midt- og østjyske seminarier (Herning, Th. Lang, Silkeborg, Århus, Marselisborg og Gedved) er Gedved det eneste statsseminarium. Det ville være unaturligt ikke at opretholde i det mindste ét statsseminarium i området. Statsseminariets flytning fra Gedved til Århus må da overvejes som en nærliggende løsning.

1. De ro *Århusseminarier* har ikke hidtil haft kapacitet til at optage alle ansøgere, og det må bemærkes, at en betragtelig del af statsseminariets studerende er kommet til Gedved af denne grund. Da en offentlig investering under alle omstændigheder er nødvendig til udvidelse af

den samlede seminariekapacitet i Århus, vil staten ved flytning af statsseminariet fra Gedved til Århus give problemet en rationel løsning.

Rapportens oplysninger side 31-39 samt bilag 6 giver prognosetal for tilgangen af studenter, som for Århusområdet viser en stigning, der kun overgås af Storkøbenhavn/Nordøstsjælland. Det må herunder erindres, at det kommende storamt i Østjylland vil omfatte de nuværende Randers, Århus og Skanderborg amter, af hvilke førstnævnte intet seminarium har.

2. Uddannelsescenter i Århus.

Ved læsning af planlægningsudvalgets rapport kap. 5 om betydningen af et seminariums placering i nærheden af andre uddannelsesinstitutioner må opmærksomheden i denne forbindelse rettes mod Århus-afdelingen af *Danmarks Lærerhøjskole*, som ikke har fået en varig løsning på sit lokalebehov. Ved opførelse af bygningsanlæg med lokaler og andre faciliteter til fælles brug vil statsseminariet og lærerhøjskolen få løst deres problemer under ét.

3. Samarbejde — sammenlægning?

Etableres statsseminariet i et uddannelsescenter som ovenfor nævnt, bør der rettes henvendelse til et af de private seminarier i Århus om medoptagelse i statsinstitutionen. Kan enighed ikke opnås herom, kan i det mindste etableres et nøjere samarbejde seminarierne imellem.

4. Lovændring.

En ændring af lov nr. 135 af 17/5 1961, hvis § 1 er statsseminariets »erektionspatent« (»Der oprettes et statsseminarium i Gedved«), vil i givet fald være nødvendig.

I bemærkningerne til lovforslagets § 2 hedder det, at statens overtagelse af det private seminarium i Gedved kan bidrage til en bedre balance mellem antallet af henholdsvis statsseminarier og privatseminarier, hvoraf de sidste udgør et uforholdsmæssigt stort overtal. En flytning af statsseminariet til forsat virksomhed i Århus vil fastholde den disposition, som 1961 blev truffet af folketetinget.

5. Statens HF-kursus i Gedved.

En fortsat udnyttelse af seminariets bygninger i Gedved kan sikres derved, at seminariets HF-kursus forbliver i Gedved og udbygges som et selvstændigt statskursus som pendant til hovedstadens statskursus. Der er god tilgang til det

løbende kursus. De forhåndenværende kollegieafdelinger vil være af betydning for den kategori af ansøgere, som har været nogle år i erhvervslivet og derefter ønsker at gå i gang med videre studier.

6. Lærerpersonalet.

Lærerne ved statsseminariet, som ofte underviser både i seminarieafdelingen og HF-afdelingen, har for manges vedkommende etableret sig i egne boliger i Gedved. En deling af de to afdelinger mellem Århus og Gedved behøver ikke at stille de ansatte i noget dilemma ved valget af arbejdssted. Det forudsættes, at alle ansatte får tilbudt et sådant valg. Afstanden fra Gedved til Århus er ikke større, end at bopælen i Gedved under alle omstændigheder kan opretholdes.

7. Overenskomsten mellem staten og den stedlige kommune vedrørende driften af øvelsskolen må, for så vidt den ikke bortfalder ved den kommende kommunesammenlægning, opsiges efter de i overenskomsten fastsatte regler.

De tjenestemandsansatte øvelsskolelærere

vil kunne tilbydes ansættelse på gældende vilkår ved den øvelsskole, som måtte blive knyttet til seminariet andetsteds.

Samme forholdsregel må træffes, såfremt den under B pkt. 3 valgte løsning bliver foretrukket (øvelsskole i Horsens kommune).

D. Vilkår i en overgangstid.

Uanset hvilken løsning, myndighederne vælger, udbygning og konsolidering af seminariet i Gedved eller statsseminariets flytning til Århus, er det af afgørende betydning for seminariets uforstyrrede drift, at ansøgere, såvel til studiepladser som til lærerstillinger, kan få klar besked om de tagne beslutninger. I modsat fald vil det komme til at gå ud over de igangværende årgange på seminariet i form af forringede arbejdsvilkår.

Beslattes seminariets flytning, forventes det, at myndighederne kan tilkendegive, at optagelse af ansøgere og gennemførelse af fuld undervisning fortsætter normalt i Gedved, til en samlet flytning kan ske.

P.S.V.

H. Høyer-Nielsen
seminarierektor

Indholdet af ovenstående skrivelse til seminariernes planlægningsudvalg er gennem-

gået i lærerrådsmøde, som enstemmigt har givet sin tilslutning.

E. Høegh Nielsen
seminarielektor, lærerrådsformand

BILAG 10-19-D

Seminariernes Planlægningsudvalg

Gedved d. 1. maj 1969

Vi har med tak modtaget Deres foreløbige betænkning vedrørende seminariernes fremtidige struktur. Da intet tyder på, at der for fremtiden vil blive brug for alle eksisterende semi-

narier, bemærker vi med beklagelse, at man ikke gennem forskning eller ved en klar mål-sætning har taget stilling til, hvilke seminarier der skal fortsætte.

Foranlediget heraf, tilsender vi Dem herved en trivselsanalyse foretaget af De Studerendes Råd ved Gedved Seminarium.

Der er på seminariet 300 elever, hvoraf de 250 har besvaret spørgeskemaerne.

De 300 elever er fordelt i følgende klasser:

To første års studenter klasser
To andet års studenter klasser
To tredje års studenter klasser
En andet års normalist klasse
To tredje års normalist klasser
To fjerde års normalist klasser

n. = normalister s. = studenter

Trivsel klassevis:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	bl.	i alt
2n.	0	0	0	3	4	4	5	2	4	1	5	1	29
0/0	0	0	0	10,3	13,8	13,8	17,3	6,8	13,8	3,4	17,3	3,4	99,9
3n.	0	0	0	1	5	12	2	11	12	2	5	1	51
0/0	0	0	0	2,0	9,8	23,6	3,9	21,6	23,6	3,9	9,8	2,0	100,2
4n.	0	1	0	1	0	5	3	7	9	7	8	0	41
0/0	0	2,4	0	2,4	0	12,2	7,3	17,1	22,0	17,1	19,8	0	100,0
1s.	0	2	2	4	7	8	5	4	9	3	2	1	47
0/0	0	4,3	4,3	8,5	14,9	17,0	10,6	8,5	19,2	6,4	4,3	2,1	100,1
2s.	1	0	0	2	3	8	4	4	11	4	3	2	42
0/0	2,4	0	0	2,8	7,1	19,0	9,5	9,5	26,2	9,5	7,1	4,8	99,9
3s.	0	1	0	3	2	7	9	10	3	4	1	0	40
0/0	0	2,5	0	7,5	5,0	17,5	22,5	25,0	7,5	10,0	2,5	0	100,0
i alt	1	4	2	14	21	44	28	38	48	21	24	5	250
0/0	0,4	1,6	0,8	5,6	8,4	17,6	11,2	15,2	19,2	8,4	9,6	2,0	100,0

Trivsel: anciennitet.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	bl.	i alt
<i>1. år</i>													
1s.	0	2	2	4	7	8	5	4	9	3	2	1	47
0/0	0	4,3	4,3	8,5	14,9	17,0	10,5	8,5	19,1	6,4	4,3	2,1	100,0
<i>2. år</i>													
2s.	1	0	0	2	3	8	4	4	11	4	3	2	
2n.	0	0	0	3	4	4	5	2	4	1	5	1	
	1	0	0	5	7	12	9	6	15	5	8	3	71
0/0	1,4	1,4	0	7,0	9,9	16,9	12,7	8,5	21,1	7,0	11,3	4,2	100,0
<i>3. år</i>													
3s.	0	1	0	3	2	7	9	10	3	4	1	0	
3n.	0	0	0	1	5	12	2	11	12	2	5	1	
	0	1	0	4	7	19	11	21	15	6	6	1	91
0/0	0	1,1	0	4,4	7,7	20,9	12,1	23,1	16,5	6,6	6,6	1,1	100,0
<i>4. år</i>													
4n.	0	1	0	1	0	5	3	7	9	7	8	0	41
0/0	0	2,4	0	2,4	0	12,2	7,3	17,1	22,0	17,1	19,5	0	100,0

Trivsel: normalister-studerenter.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	bl.	i alt
n.	0	1	0	5	9	21	10	20	25	10	18	2	121
0/0	0	0,8	0	4,1	7,4	17,4	8,2	16,5	20,7	8,2	14,9	1,6	99,8
s.	1	3	2	9	12	23	18	18	23	11	6	3	129
0/0	0,8	2,3	1,6	7,0	9,3	17,9	13,9	13,9	17,9	8,9	4,7	2,3	100,3

Afstand hjem seminariet.

Afstand	numerisk	%
0- 2 km	153	61,2
3- 5 km	11	4,4
6-15 km	61	24,4
16 km og derover	25	10,0
	250	100,0

Gennemsnitstrivselstal:

0- 2 km	6,6 0/0
3- 5 km	
6-15 km	6,2 0/0
16 km - - -	6,1 0/0

Gennemsnitstrivselstal: 6,5

Trivsel efter afstand.

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	bl.	i alt
0-2 km	0	3	1	7	9	27	19	21	34	16	14	2	153
0/0	0	2,3	0,7	4,6	5,9	17,6	12,4	13,7	22,2	10,5	9,2	1,3	100,1
3-5 km	0	0	0	0	2	2	0	3	3	0	0	1	11
0/0	0	0	0	0	18,2	18,2	0	27,1	27,1	0	0	9,1	99,7
6-15 km	1	0	1	6	6	9	7	8	10	5	6	2	61
0/0	1,6	0	1,6	9,8	9,8	14,7	11,5	13,2	16,4	8,2	9,8	3,3	99,9
16-	0	1	0	1	4	6	2	6	1	0	4	0	25
0/0	0	4	0	4	16	24	8	24	4	0	16	0	100,0
i alt	1	4	2	14	21	44	28	38	48	21	24	5	250
0/0	0,4	0,4	0,6	5,6	8,4	17,6	11,2	19,2	19,2	8,4	9,6	2,0	100,0

*Ville du, hvis du kunne gøre det om,
skifte seminarium:
normalister - studenter.*

	Ja	Nej	Ved ikke	I alt
Normalister:				
2n.	15	14	0	29
3n.	29	22	9	51
4.n	9	32	0	41
i alt	53	68	0	121
0/0	43,8	56,2	0	100,0
Studenter:				
1s.	27	18	2	47
2s.	11	31	0	42
3s.	25	13	2	40
i alt	63	62	4	129
0/0	48,8	48,1	3,1	100,0
Normalister:	53	68	0	121
Studenter:	63	62	4	129
i alt	116	130	4	250
0/0	46,4	52,0	1,6	100,0

*Ville du, hvis du kunne gøre det om,
skifte seminarium.
Anciennitet.*

	Ja	Nej	Ved ikke	I alt
1s.	27	18	2	47
1. år:				
0/0	57,4	38,3	4,3	100,0
2. år:				
2n.	15	14	0	29
2s.	11	31	0	42
i alt	26	45	0	71
0/0	36,6	63,4	0	100,0
3. år:				
3n.	29	22	0	51
3s.	25	13	2	40
i alt	54	35	2	91
0/0	59,3	38,5	2,2	100,0
4. år:				
4n.	9	32	0	41
0/0	22,0	78,0	0	100,0

*Ville du, hvis du kunne gøre det om,
skifte seminarium.
Hvorfor.*

Mere moderne lokaliteter:	83
Større by:	42
Andre læreanstalter:	19
Flere liniefag:	101

Af ovenstående har 92 studerende kun ønsket at skifte seminarium på grund af mangel på mere moderne lokaliteter og/eller flere liniefag, altså krav man vil kunne opfylde på lokalt plan. Disse vil derfor kunne lægges til de 130 (henvisning skema 5), der ikke ville flytte.

*Ville du, hvis du kunne gøre det om,
skifte seminarium.
Forældres bopæl.*

	Ja	Nej	Ved ikke	I alt
0-15 km	30	40	1	71
Pct.	42,3	56,3	1,4	100,0
15 km og over	84	87	3	174
Pct.	48,3	50,0	1,7	100,0
Ikke opgivet				5
I alt	114	127	4	250

*Ville du, hvis du kunne gøre det om,
skifte seminarium.
Egen bopæl.*

	Ja	Nej	Ved ikke	I alt
0-2 km:				
Hjemmeboende ...	1	3	0	4
Pct.	25	75	0	100,0
Gift ÷ kolleg.	3	3	0	6
Pct.	50	50	0	100,0
Egekollegiet	29	45	1	75
Pct.	38,7	60,0	1,3	100,0
Sem's kolleg.	21	14	1	31
Pct.	58,3	38,9	2,8	100,0
Andet	18	13	1	32
Pct.	47,1	40,6	3,1	100,0
I alt	72	78	3	153

Egen bopæl.

	Ja	Nej	Ved ikke	I alt
3-5 km:				
Hjemmeboende ...	3	0	0	3
Gift	1	2	0	3
Andet	4	1	0	5
I alt	8	3	0	11
Pct.	72,7	27,3	0	100,0
6-15 km:				
Hjemmeboende ...	6	21	1	28
Gift	8	18	0	26
Andet	4	3	0	7
I alt	18	42	1	61
Pct.	29,5	68,9	1,6	100,0
16 km og derover:				
Hjemmeboende	5	1	0	6
Gift	11	6	0	17
Andet	2	0	0	2
I alt	18	7	0	25
Pct.	72,0	28,0	0	100,0

*Fortsættelse af Gedved Seminarium.
Anciennitet.*

	Ja	Nej	Ved ikke	I alt
1. år:				
1sa.	16	8	1	25
1sb.	5	9	8	22
I alt	21	17	9	71
Pct.	44,7	36,2	19,1	100,0
2. år:				
2n.	16	7	6	29
2sa.	11	7	3	21
2sb.	18	3	0	21
I alt	45	17	9	71
Pct.	63,4	23,9	12,7	100,0
3. år:				
3na.	19	6	2	27
3nb.	20	3	0	23
3sa.	9	7	2	18
3sb.	10	9	3	22
I alt	58	25	7	90
Pct.	64,4	27,8	7,8	100,0
4. år:				
4a.	19	3	0	22
4b.	20	0	0	20
I alt	39	3	0	42
Pct.	92,9	7,1	0	100,0
I alt	163	62	25	250
Pct.	65,2	24,8	10,0	100,0

*Fortsættelse af Gedved Seminarium.
Normalister — studenter.*

	Ja	Nej	Ved ikke	I alt
Normalister:				
2na.	16	7	6	29
3a.	19	6	2	27
3b.	20	3	0	23
4a.	19	3	0	22
4b.	20	0	0	20
I alt	94	19	8	121
Pct.	77,7	15,7	6,6	100,0
Studenter:				
1a.	16	8	1	25
1b.	5	9	8	22
2a.	11	7	3	21
2b.	18	3	0	21
3a.	9	7	2	18
3b.	10	9	3	22
i alt	69	43	17	129
Pct.	53,5	33,3	13,2	100,0
<i>I alt: 121 + 129 = 250</i>				

Hvis der er andre spørgsmål i skemaet, De kunne have interesse i at få analyseret, er vi villige til at foretage en sådan analyse.

Vi vil sluttelig pointere, at analysen ikke er foretaget for at argumentere for Gedved Seminariums fortsatte eksistens, men at den udelukkende skal betragtes som en opfordring til planlægningsudvalget om gennem analyse og forskning at få klarhed over, hvad der er det optimale miljø for læreruddannelsen.

På De Studerendes Råds vegne
Jørgen Hauch

Herning Seminarium
Bestyrelsen

BILAG 10-20-B

Herning, den 9. april 1969.

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

Under henvisning til udvalgets skrivelse af 21. marts d.å. skal bestyrelsen - efter at have gennemgået rapporten - tillade sig at fremkomme med følgende bemærkninger.

Herning Seminarium, der består af en seminarieafdeling og en øvelsesskole, blev fuldført i 1965. Bygningerne indeholder i alt 16.700 m² etageareal. Seminarieafdelingen er opbygget efter faglokaleprincip, mens øvelsesskolen har såvel hjemmeklasser som faglokaler i en række fag (bilag 1).

Af udendørs faciliteter skal anføres, at grunden dækker ca. 65.000 m² og er indrettet til de nødvendige sportsaktiviteter, idet man dog benytter Herning kommunes bad og under op-

førelse værende svømmehal, der ligger i nærheden.

I den forløbne tid har såvel seminarieafdelingen som øvelsesskolen kunnet udføre sine funktioner fuldt tilfredsstillende inden for de bygningsmæssige rammer.

Tiden har ligeledes indfriet de forventninger, som man nærede til behovet for tilstedeværelsen af et seminarium på denne egn (bilag 2 og 3).

Straks efter vedtagelsen af den nye lov om læreruddannelse har bestyrelsen overvejet mulighederne af at udvide seminariet, således at de nye krav kunne honoreres. Denne opgave blev lettet af den omstændighed, at seminariets lokaler allerede i øjeblikket passer godt til de

krav, som loven stiller, hvorfor overvejelser om en udbygning fortrinsvis gik i retning af at skabe lokaler til auditorier, udvidelser af visse fagområder samt en kapacitetsforøgelse. (Bilag 4).

Som et led i disse overvejelser rettede bestyrelsen den 9. maj 1967 henvendelse til Herning byråd, der viste sig meget forstående for seminariets ønsker, og i den anledning erhvervede byrådet et areal på ca. 60.000 m² beliggende umiddelbart nord for seminariets grund, jvf. vedlagte kort (bilag 4). Endvidere indgik byrådet på, at seminariet straks måtte anvende stuehuset på ejendommen, indtil nedrivning skulle ske, til benyttelse for institutionen. Her er for tiden placeret 10. klasser fra Øvelsskolen. Endelig stillede byrådet i brev af 10. januar 1969 et beløb på 60.000 kr. til rådighed for seminariet til afholdelse af udgifterne ved en skitseløsning, hvortil bestyrelsen forlængst har antaget arkitekt M.A.A. Finn Gaardboe, der forestod opførelsen af seminariet efter stedfunden konkurrence.

Det af byrådet tilbudte areal er absolut velegnet til en evt. udvidelse, der vil få den bedst tænkelige forbindelse til de nuværende bygninger. Udvidelsen vil komme til at ligge umiddelbart syd for et nyt, under opførelse værende centralbibliotek.

Bestyrelsen vil dernæst tillade sig at fremføre, at de stedlige forhold efter bestyrelsens opfattelse absolut indicerer det ønskværdige i seminariets bevarelse for denne del af Jylland, ligesom man føler sig overbevist om, at seminariet vil kunne få den størrelse, som efter rapporten er den mest hensigtsmæssige. Af sådanne stedlige forhold vil man gerne fremføre følgende:

Fra seminariets begyndelse har der til institutionen hørt en seminariet tilhørende øvelsskole, der bygningsmæssigt har en fortrinlig organisk forbindelse med seminarieafdelingen. Skolen er bygget til 4 spor og frekventeres af ca. 1000 børn. Øvelsskolen har overbygning med såvel realafdeling som 8.-10. klasser.

Til bestridelse af sin praktikundervisning har seminariet haft et fortrinligt samarbejde med Herning kommune samt omliggende kommuner, der pr. 1. april 1970 indlemmes i købstaden, der derved vil få en befolkning på 45-50.000 og med et antal skolesøgende børn på omkring 8.000. Det kommunale skolevæsen indeholder skoleformer af varierende størrelse og art. Det skal i denne forbindelse fremhæves, at der til skolevæsenet i Herning er knyttet en special-

afdeling, *) der frekventeres af børn fra et meget betydeligt område og vel er et af de største i landet. Denne undervisningsform er særligt avanceret her i byen, hvilket også har givet sig udslag i, at undervisningsministeriet har placeret sit specialpædagogiske værksted i Herning.

Ikke mindst for undervisningen i pædagogisk speciale på dette felt vil dette centers tilstedeværelse være af stor betydning. Til belysning af centrets virksomhed vedlægges bilag 5. —

I rapporten pag. 51 flg. er omtalt værdien af, at et seminarium har tilknytning til andre institutioner. Til belysning heraf skal man oplyse, at der til seminariet siden 1967 har været knyttet en H.F. afdeling, der nu er udvidet til 3 spor. Det kan allerede nu konstateres, at der til dette kursus melder sig væsentligt flere kvalificerede ansøgere, end der kan optages.

I købstaden har der i en lang årrække været et kommunalt gymnasium. Som følge af den stigende befolkning og væksten i gymnasiefrekvensen har det været nødvendigt at udvide pladsmulighederne. Til afløsning af det nuværende gymnasium opføres i seminariets umiddelbare nærhed et nyt 6-spolet gymnasium, der skal stå færdigt i august 1971, men det er allerede nu aftalt med ministeriet, at et nyt gymnasium skal opføres i området umiddelbart herefter. Den forventede tilgang til l.g. er stigende og forventes omkring 1980 at nå over 400, hvilket tal svarende til ca. 1200 gymnasieelever vil forøges yderligere, såfremt gymnasiet skal kunne tilbyde undervisning til de områder — bl.a. Brande kommune - der pr. 1. april 1970 overføres fra Vejle til Ringkøbing amt. Områdets udvikling som følge af kommunesammenlægningen i forbindelse med realiseringen af den såkaldte Gullestrupplan vil formentlig have til følge, at et tredje gymnasium må opføres omkring 1980-85. Befolkningstilvæksten fremgår også af de af landsplanlægningsudvalget foretagne undersøgelser om handelsområder m.v. (bilag 6).

For seminariet har det betydning at have kontakt med et vel udbygget biblioteksvæsen. Det herværende centralbibliotek har haft stærk stigning i benyttelsen, - der bl.a. også hænger sammen med de forskellige skoler og øvrige uddannelsessteder i byen og egnen, - og kommunen har nu et nyt centralbibliotek under op-

*) Specialundervisningscenter med elever fra Ringkøbing, Viborg, Vejle og Skanderborg amter.

	3-årig linje		4-årig linje		Lærer-studerende		HF		I alt studerende	
	antal	‰	antal	‰	antal	‰	antal	‰	antal	‰
Holbæk	1	0,62			1	0,31			1	0,24
Aabenraa	1	0,62			1	0,31			1	0,24
Frederiksborg							2	2,20	2	0,48
Haderslev	2	1,23			2	0,62			2	0,48
Svendborg	3	1,85			3	0,93			3	0,72
Sønderborg	2	1,23	1	0,62	3	0,93			3	0,72
Maribo	2	1,23	1	0,62	3	0,93	1	1,10	4	0,97
Skanderborg	2	1,23	4	2,48	6	1,86	1	1,10	7	1,70
Aalborg	4	2,47	5	3,11	9	2,78			9	2,17
København	4	2,47	6	3,73	10	3,10			10	2,42
Odense	11	6,79	2	1,24	13	4,02	1	1,10	14	3,38
Ribe	6	3,70	4	2,48	10	3,10	4	4,40	14	3,38
Randers	11	6,79	3	1,86	14	4,33	2	2,20	16	3,88
Thisted	9	5,56	8	4,97	17	5,27	5	5,49	22	5,31
Århus	13	8,02	8	4,97	21	6,50	1	1,10	22	5,31
Vejle	14	8,64	22	13,66	36	11,14	3	3,30	39	9,42
Viborg	19	11,75	13	8,08	32	9,91	8	8,78	40	9,66
Ringkøbing	58	35,80	84	52,18	142	43,96	63	69,34	205	49,52
	162	100	161	100	323	100	91	100	414	100

førelse i seminariets umiddelbare nærhed, jvf. kortet (bilag 7). Dette bibliotek er på ca. 5.676 m² bruttoetageareal og er budgetteret til en opførelsesudgift på ca. 9,5 mill. kr.

Herning tekniske skole har udbygget sine funktioner betydeligt og er under stadig udvidelse bl.a. som følge af centraliseringen af en række undervisningsområder.

Herning Handelsskole, der tillige driver handelsgymnasium og kontorteknisk linie, er i stærk udvikling.

Som følge af den stærke udvikling er det mellem skolen og byrådet og med undervisningsministeriets godkendelse vedtaget, at handelsskolen i august 1971 skal overtage den nuværende gymnasiebygning, når det nye gymnasium er opført, idet man samtidig bevarer den nuværende handelsskole.

Der findes en stor specialarbejderskole og som seminariets genbo en ny sygeplejeskole.

Dansk Beklædnings- og Trikotageskole er en landsomfattende skole.

Seminariet forventer et betydningsfuldt sam-

arbejde med den planerede eksportskole, der bl.a. vil kunne give mange muligheder for internationale forbindelser. Med Herning Højskole er der på en række kulturelle områder et godt samarbejde.

Der er en omfattende kursusvirksomhed for folkeskolelærere på seminariet, og vort avancerede pædagogiske værksted *) bruges også af egnens lærere.

Seminariet er i det hele taget blevet centrum for en stor kulturel aktivitet på egnen. Der er teater hver tirsdag, folkeuniversitet om torsdagen og til stadighed skiftende kunstudstillinger.

Foruden det bestående Christian X Kollegium med 157 værelser er der i byen planer om et nyt kollegium, der ligeledes skal give et godt miljø for unge under uddannelse.

Bestyrelsen er bekendt med, at lærerkollegiet til planlægningsudvalget indsender et materiale, der formodentlig kan supplere ovennævnte oplysninger.

På bestyrelsens vegne

A. Bach

PS. Der er til sekretariatet i separat brev sendt 15 kopier af dette materiale til brug for udvalgets medlemmer.

*) i tilknytning til skolecentralen, som har til huse på seminariet.

Herning, den 9. april 1969.

*Seminariernes Planlægningsudvalg
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K*

I henhold til den af planlægningsudvalget for seminarierne udsendte rapport af marts 1969 og medsendte følgeskrivelse af 21. marts tillader lærerkollegiet ved Herning Seminarium sig at fremsende nedenstående bemærkninger og henvise til vedlagte fotokopier for amtskommuner, landsplanudvalgets sekretariat, København 1968, og kortskitser **udarbejdet** på grundlag af seminariets studerende pr. 1/4 1969.

Uddannelsesm iljø.

Det er naturligt, at spørgsmålet om uddannelsesm iljø vil være af stor betydning, når der er tale om placering af en uddannelsesinstitution, og i denne forbindelse kan der peges på en række faktorer, der har givet Herning Seminarium en god og geografisk hensigtsmæssig placering.

Herning kommunale skolevæsen er veludbygget og rigt differentieret og **omfatter** folkeskoler med tilhørende realafdelinger, 8.-10. klasser, specialklasser samt gymnasium.

Endvidere findes der i Herning højskole, handelsgymnasium, HF-kursus, en vidt forgrenet teknisk undervisning ved Herning tekniske skole, og i øvrigt henvises til bilag 1, 2 og 3, der bl.a. viser, at et af landets ti centre for undervisning af handicappede er placeret i Herning.

Samling af flere uddannelser i Herning, så der er opstået et uddannelsesm iljø, har medført, at en række funktioner af vidt forskellig art har kunnet løses i fællesskab, - eksempelvis kan anføres Christian X-kollegium, Porshøj-kollegiet, centralbibliotek, pædagogisk værksted til fremstilling af AV-materialer, centralbadet med 4 bassiner, skolecentral, teater i seminariets festsal, lærerkræfter benyttet af flere uddannelsesinstitutioner (seminarium, H.F., gymnasium, handelsgymnasium) har bevirket en god bag-

grund og et frodigt arbejdsklima for seminariet og dets virke.

Befolkningsudvikling i Herning-området.

Det er en kendsgerning, at Herning-området er et område i meget stor udvikling, og ifølge alle prognoser, der i de senere år fra forskellig side er udarbejdet over befolkningsudviklingen, vil den stærke vækst i Herning-området blive fortsat med stigende styrke. Her kan anføres, at i henhold til den af Købstadsforeningen i efteråret 1965 offentliggjorte redegørelse for **køb-**stædernes udvikling vil selve Herning købstads område i år 2000 have 79.000 indbyggere og være blandt Danmarks otte største byer (bilag 4). - Samtidig henvises til bilag 5-6, der er udarbejdet af kommunerne i byudviklingsområdet for Herning, og som illustrerer befolkningsudviklingen i ti-året 1955/65, hvor det viser en procentvis befolkningsforøgelse på 17 % for sognekommunernes vedkommende og en forøgelse for Herning + Tjørring på 29 %, dels giver en prognose for udviklingen frem til 1980 en tilvækst på ca. 51 %. Bilag 7-10 giver mulighed for direkte at sammenligne **Herning-**områdets vækst med andre områder.

Endelig skal henvises til »Befolknings frem-skrivninger 1960-2000, handelsområder og handelsdistrikter« fra Landsplanudvalgets sekretariat januar 1969, der anfører befolkningsudviklingen i Herning handelsområde som:

	1960	1970	1980	1990	2000
Netto-					
vandring 0	74,240	90,550	111,480	135,270	161,555
Nettovandring som					
1950-60	74,240	87,730	103,890	121,650	141,300

og befolkningens og centralitetets modeller for Herning for årene 1968 (på grundlag af 1965-tallene) 1980 og 2000, udarbejdet af amsarkitekten for Ringkøbing amt i marts 1968:

Herningområdets befolkningstal	1965	1980	2000
Zone 1:			
Herning som centrum			
og radius 15 km.	62,766	83,515	111,177
Zone 2:			
Herning som centrum			
og radius 45 km.	332,368	381,313	446,563

Herning som trafikknudepunkt.

Når dette er tilfældet, skyldes det - foruden flere af de ovennævnte ting - at Herning har en særdeles central beliggenhed for en meget stor del af Jylland. Et vidt forgrenet vejnet har sit knudepunkt i Herning og gør det meget let at nå byen pr. motorkøretøj eller offentligt befordringsmiddel, idet der dagligt til og fra Herning er ca. 260 rutebilforbindelser og over 100 togforbindelser. Det som bilag 11 vedlagte kort viser Hernings betydning som rejsemål med jernbane. I øvrigt henvises til bilag 12.

Elevklientel.

I henhold til undersøgelse (efteråret 1968), foretaget af de studerendes råd ved seminariet her, fremgår det, at ca. $\frac{2}{3}$ af de studerende har valgt Herning Seminarium, fordi det var centralt beliggende i forhold til deres hjem. Hoslagte kort (bilag 13) over lærerstuderende fordelt efter hjemsted (amt) og beregnet i procenttal af det samlede antal lærerstuderende synes at **bekræfte** ovennævnte undersøgelse, idet 70 o/o af de lærerstuderende pr. 1/4 1969 var hjemmehørende i Ringkøbing amt $\rightarrow$ naboamterne.

Antallet af aspiranter til 1. seminarieklasse var pr. 1/4 1969 85, 52 studenter og 33 HF-er, hvilket udviser 80 o/o fra det førnævnte område - og bilag 14-16 viser disse aspiranter fordelt efter hjemsted (amt).

Samtidig skal oplyses, at 31 af seminariets 43 HF-er har søgt optagelse på seminariet, og at seminariet antagelig i en årrække fremover må forvente, at en stor procentdel af HF-erne vil søge seminariet. 113 aspiranter har pr 1/4 1969 søgt optagelse på seminariets HF-kursus, der pr. 1/8 1969 udbygges til et 3-sporet kursus. Det skal bemærkes, at seminariet agter at indgive ansøgning om udbygning til et 4-sporet HF-kursus på grund af det meget store antal ansøgninger (bilag 17).

Endelig skal nævnes, at byens gymnasium er kraftigt under udbygning og vil kunne tage nye bygninger i brug i 1971, hvorved elevantallet i 1980 vil stige til ca. 425 i l.g. Endvidere vil inden 1974 endnu et gymnasium blive opført i storkommunen Herning.

Herning Seminarium, der i dag er et fuldt udbygget 4-sporet seminarium, har til huse i et nyt og tidssvarende skolekompleks, der også rummer seminariets øvelsesskole, Brændgårdskolen, med i alt 1000 elever.

Skolekompleksets idé har fuldt ud indfriet forventningerne, og det nære samarbejde seminarium og øvelsesskole imellem har stedse været til gensidig gavn og glæde.

Hele seminariekomplekset, der omfatter 17.000 etage-m², er udstyret med moderne undervisningsmateriel og -apparatur samt hensigtsmæssigt inventar. En række lokaliteter som festsal, filmlokale, TV-studierum, pædagogiske værksteder og dramatiseringslokale samt idrætsanlæg er indrettet til fælles aktiviteter for såvel seminariet som Brændgårdskolen, hvilket sammen med praktisk skolegerning giver rige muligheder for de lærerstuderende til at leve sig ind i skolemiljøet.

Idet lærerkollegiet henviser til de ovenfor anførte oplysninger om den naturlige baggrund, Herning-området udgør for et seminarium, om den stærke vækst i området og om dets centrale beliggenhed, tilstiller lærerkollegiet venligst ovenstående materiale til brug for planlægningsudvalget for seminarierne.

På lærerkollegiets vegne

Ove Stiesdal

Som svar på planlægningsudvalgets anmodning om udtalelse i forbindelse med den tilsendte foreløbige rapport om udvalgets arbejde skal jeg hermed, idet jeg i det følgende ganske ser bort fra principielle forhold og udelukkende henholder mig til lokale forhold ved Silkeborg Seminarium, oplyse udvalget om, at Silkeborg Seminarium har udarbejdet planer om udbygning af sin undervisningskapacitet og -kvalitet til dækning af det behov, som fremstår, når den nye studieordning er gennemført. I denne forbindelse skal jeg oplyse, at det er muligt at foretage en sådan udvidelse ved en nybygning til de eksisterende bygninger i forbindelse med erhvervelse af et område til parkering og et område til en senere udvidelse i form af en svømmehal. Øst for dette område (se vedlagte skitse) findes et betydeligt areal, der efter påbegyndte forhandlinger med Silkeborg kommune kan reserveres til evt. senere udbygning. - Endelig skal jeg gøre opmærksom på, at den nu planlagte udvidelse på ca. 6880 m² skal dække såvel et behov for udvidelse af seminariet som af øvelsesskolens lokaler.

I øvrigt tillader jeg mig at henvise til hoslagte materiale, som i marts måned fremsendes til undervisningsministeriet med anmodning om tilladelse til snarest at gå i gang med byggeriet og med ansøgning om statslån til finansiering af byggeriet.

Med hensyn til de ønskede oplysninger om eventuelle planer om samarbejde med andre seminarier skal jeg bemærke, at der allerede 1968 skabtes kontakt mellem de to seminarier i Silkeborg med henblik på nærmere samarbejde. Der forhandlede såvel mellem bestyrelsernes repræsentanter som mellem rektorerne og øvelsesskolens ledere og repræsentanter som mellem rektorerne og øvelsesskolernes ledere og repræsentanter for lærerrådene.

Der er således truffet aftale om at etablere et samarbejde med hensyn til liniefagene, således at en studerende ved Th. Langs seminarium eller Silkeborg Seminarium kan få mulighed for at læse det ene liniefag på eget seminarium og det andet på naboseminariet. Det kan få betydning, hvis kun det ene seminarium

får mulighed eller tilladelse til at oprette linieundervisning i det pågældende fag. Det kan også blive aktuelt, hvis studerendes ønske om liniefag af skemamæssige grunde kun vanskeligt kan imødekommes på eget seminarium.

Videre har de to seminarier aftalt et samarbejde m.h.t. benyttelse af visse lærerkræfter, idet en højt kvalificeret lærer kan »udlånes« fra det ene seminarium til det andet.

Aftalerne går fremdeles ud på, at der kan etableres et samarbejde m.h.t. undervisningen i obligatoriske eller frivillige kursusfag. Her kan det tænkes, at visse specielle »frilæsnings« fag ved det ene seminarium kan have interesse for studerende på naboseminariet. Endvidere kan det tænkes, at naboseminariet tilbyder et obligatorisk kursus på et tidspunkt, der var mere hensigtsmæssigt for den studerende end hjemseminariets.

Endelig skal vi nævne, at et samarbejde er naturligt, når det drejer sig om de i bekendtgørelsens § 8 nævnte timer til aktuel orientering. Nogle af disse timer kan måske afholdes for de studerende fra begge seminarier på samme tid. I andre tilfælde kan det blive lettere at få fat på en virkelig kapacitet, når der bliver tale om to foredrag, et på hvert seminarium.

Til orientering skal nævnes, at afstanden mellem de to seminarier er 2½ til 3 km.

Med hensyn til planer om sammenlægning med andre seminarier eller om flytning af Silkeborg Seminarium til eksisterende eller planlagte uddannelsescentre kan følgende bemærkes: Som det vil fremgå af det fremsendte materiale i forbindelse med besvarelse af spørgsmålet om planer om udbygning af lokaler, har der helt fra 1894 været en meget intim forbindelse mellem seminariet og øvelsskolen til den største fordel for såvel de studerende som for lærerkræfterne på seminarium og øvelsskole. Vi anser værdien af en sådan intim forbindelse mellem seminarium og øvelsskole for at være overmåde væsentligt, ikke mindst for de studerende, og vi frygter, at en sammenlægning kun kan ske på bekostning af de meget store fordele ved den nuværende ordning, hvor størrelsen af seminarium og øvelsskole er afpasset efter hinanden. — Vi ser så-

ledes ingen saglig motivering for sammenlægning af de 2 seminarier i Silkeborg

Endelig må det nævnes, at en udflytning af

seminariet til et uddannelsescenter i en anden by ikke har nogen interesse.

Silkeborg Seminarium, d. 9. april 1969.

Sigurd Skyum

seminarierektor

Silkeborg Seminarium
Nattergalevej . 8600 Silkeborg

BILAG 10-21-B

Bestyrelsen for Silkeborg Seminarium er opmærksom på, at der ved overgangen til uddannelse efter loven af 8. juni 1966 her ved seminariet vil fremkomme et lokaleproblem, idet lokalebehovet for en række fags vedkommende er væsentligt større under loven af 1966 end under loven af 1954. Her tænkes ikke blot på de større krav i selve undervisningssituationen, men også på, at den nye lov tilsigter at give de studerende udstrakt mulighed for at udføre et selvstændigt arbejde såvel i undervisningstiden som uden for undervisningstiden, ligesom seminariet må kunne stille lokaler til rådighed til vejledningstimer eller for de studerendes værkstedsprægede arbejde eller for arbejde i laboratorier, biblioteker etc.

Bestyrelsen for Silkeborg Seminarium har forsøgt at finde frem til, hvor stort behovet for udvidelse på seminariet skulle være for at svare til den nye lovs intentioner forudsat, at årgangsstørrelsen blev 120 til 140.

I disse overvejelser er indgået, hvad bestyrelsen på nuværende tidspunkt har haft mulighed for at erfare om indholdet af den allerede kendte lov af 8. juni 1966 såvel som den endnu ikke udgivne til loven hørende bekendtgørelse om uddannelse af lærere til folkeskolen, ligesom man har draget nytte af en undersøgelse med hensyn til lokalebehovet efter ovennævnte lov og bekendtgørelse, foretaget af seminarierektorernes studiegruppe. Med hensyn til dette sidste tillader vi os at henvise til den medfølgende oversigt over lokalebehov for et seminarium på 120/140 pr. årgang.

Bestyrelsen har derefter overvejet, om der findes mulighed for at foretage en udvidelse af

de nuværende bygninger på det eksisterende areal i overensstemmelse med ovennævnte tanker. Bestyrelsen er kommet frem til, at en udvidelse kan foretages på det nuværende areal i form af en lang toetages uddannelsesfløj med de lovbestemte beskyttelsesrum i kælderens. Det samlede etageareal i en sådan tilbygning vil udgøre 6.888 m². I øvrigt tillader vi os at henvise til medsendte skitseforslag, hvoraf vil fremgå **placering** på grunden, bygningens indretning, udseende m.m.

Denne tilbygning i forbindelse med visse nødvendige ændringer af eksisterende lokaler vil betyde, at seminariet på fuldtud betryggende måde kan tilbyde undervisning efter den nye lovs bestemmelse, således også i liniefagene m.m.

For øvelsesskolens vedkommende kan følgende bemærkes: Øvelsesskolen råder i dag over i alt 20 normalklasserum, hvortil kommer særlokaler i fysik, naturhistorie, sløjd, skolekøkken, håndarbejde, geografi, historie og skolebibliotek samt til læseholdsundervisning og maskinskrivning. Børnetallet i det område, der naturligt hører til seminariets øvelsesskole, dvs. det område i selve Silkeborg, der kaldes Århusbakken, og antallet af børn udover den nugældende skolepligtige alder fra kommuner, der ligger øst for den nuværende bygrænse, er imidlertid af en størrelse, der har nødvendiggjort, at øvelsesskolen er under udbygning fra de to spor, den oprindeligt var beregnet til, til tre spor. De tre yngste klassetrin er således allerede tresporede.

Antallet af klasser på øvelsesskolen er marts

1969 26, hvilket betyder, at 6 klasser må være vandreklasser. Fra 1. august 1969 forøges antallet af klasser med 3, idet der igen optages 3 første klasser, og idet der yderligere oprettes 1 niende klasse og 1 tiende klasse. Det samlede antal klasser er således fra 1. aug. 1969 29, og der vil i alt blive tale om 9 vandreklasser. - Øvelsesskolen har således et akut lokaleproblem.

Den påtænkte tilbygning vil i forbindelse med visse nødvendige ændringer af eksisterende lokaler betyde, at øvelsesskolen kan udbygges til 3 spor fra 1. klasse til og med 7. klasse, mens der kan blive tale om 6 klasser i realafdelingen og 6 klasser på 8.-10. klassetrin.

Det er hensigten at gennemføre hjemmeklasseprincippet for de yngste 6 klassetrins vedkommende, mens man for de 3 syvende klasser, 6 realklasser og 6 klasser 8. til 10. vil gennemføre faglokaleprincippet, hvorved der spares et betydeligt antal undervisningslokaler.

En sådan form for udvidelse af seminarium og øvelsesskole som angivet på medfølgende materiale vil dertil sikre, at den nære kontakt, der har eksisteret mellem de to skoleformer siden øvelsskolens oprettelse 1894, vil kunne opretholdes og videreudvikles til største fordel for såvel de studerende som for det samlede lærerkorps, et forhold, bestyrelsen tillægger meget stor betydning.

Bestyrelsen skal gøre opmærksom på, at spørgsmålet om en svømmehal ikke kan finde sin løsning på den nuværende grund. Bestyrelsen er af den opfattelse, at dette spørgsmål må løses i nøje samarbejde med Silkeborg kom-

mune, såvel hvad angår anlægsarbejdet som driften, idet det må være en naturlig tanke, at svømmehallen må stilles til rådighed for børn fra andre af skolerne i kommunen og for byens unge i den tid, seminariet og øvelsesskolen ikke selv lægger beslag på den. Det vil formodentligt sige, at den blandt andet dagligt kunne stilles til rådighed fra kl. ca. 16,00.

Videre er bestyrelsen klar over, at fremsendt projekt vil medføre, at den nuværende parkeringsplads til 75 biler må inddrages. Derved vil der fremkomme et omgående behov for et betydeligt areal til parkeringsplads i seminariets umiddelbare nærhed. Det vil være rimeligt, at regne med plads til ca. 250 biler, og det vil formentlig betyde, at der skal regnes med ca. 6.500 m². (Udgifterne i forbindelse med køb af areal til svømmehal og parkeringsplads er medtaget i medfølgende oversigt over udgifterne i forbindelse med seminariets udvidelse. Ligeledes er etableringsudgifter i forbindelse med parkeringsplads medtaget).

På vedlagte skitse over arealer i nærheden af Silkeborg Seminariums nuværende beliggenhed fremgår det, hvordan en svømmehal og en parkeringsplads kunne etableres i umiddelbar nærhed af de eksisterende bygninger m.m. Det må tilføjes, at Silkeborg Kommune tidligere er gjort opmærksom på, at seminariet ikke i det lange løb på tilfredsstillende måde kan imødekomme kravene til læreruddannelsen i de nuværende bygninger, hvorfor der må regnes med et større areal. Videre må tilføjes, at der endnu ikke i forbindelse med udarbejdelse af medfølgende skitseprojekt har været forhandlinger med Silkeborg kommune.

Bilag 1

Lokalebehov

Det er forbundet med store vanskeligheder på nuværende tidspunkt at finde frem til en sikker bedømmelse af, hvor stort lokalebehovet vil blive i forbindelse med f.eks. en årgangsstørrelse på 120-140 efter loven af 1966, men på grundlag af et materiale, der er indsamlet og bearbejdet af seminarirektorenes studiegruppe og bygger på oplysninger fra i alt 1368 lærerstuderende fra seminarier rundt om i landet, har det dog været muligt at komme frem til

en beregning af behovet for undervisningslokaler.

Naturligvis er behovskemaet behæftet med unøjagtigheder. Det er således ikke givet, at det samme antal lærerstuderende to på hinanden følgende år vil vælge samme liniefag, grunduddannelsesfag eller pædagogiske specialer. En ændring i disse valg betyder imidlertid ikke ret meget med hensyn til behovet for undervisningslokaler: Bliver der brug for et lokale ekstra for ét fags vedkommende, bliver der til

gengæld brug for et lokale mindre for et andet fags vedkommende.

Efter ovennævnte undersøgelser ser det ud til, at en årgangsstørrelse på 120/140 studerende vil have et lokalebehov på:

Fag	Timer pr. uge	Antal hold		Samlet antal timer
<i>Dansk</i>	5	6	30	
Dansk, linie	13	3	48	78
<i>Kristendoms-k.</i>	6-8	6	40	
linie	16	1	16	56
<i>Samfundsfag</i>	3 (-4)	6	18 (24)	
<i>Historie</i>				
linie	16	2	32	56
<i>Pædagogiske fag</i>				
pædagogik	3 $\frac{1}{2}$ (4)	6	24	
psykologi	6	6	36	
undervisning	5	6	30	
spec. A	8	2	16	
spec. B	8	5	40	
spec. C	8	3	24	170
<i>Sprog</i>				
engelsk	16	2	32	
tysk	16	1	16	
fransk	16	1	16	64
<i>Regning/mat.</i>				
regning	5	6	30	
mat./linie	16	1 a 2	32	62
<i>Skrivning</i>	1 $\frac{1}{2}$ (3)	6	18	18
<i>Geografi</i>	16	2	32	32
<i>Biologi</i>	16	2	32	32
<i>Fysik/kemi</i>	16	1	16	16
<i>Formning</i>				
grundudd.	4	6	24	
linie	16	2	32	56
<i>Legemsøvelser</i>				
grundudd.	5	2 (mdl.)	10	
		3 (kvl.)	15	
linie, mdl.	16	1	16	
linie, kvl.	16	1	16	57
<i>Håndarbejde</i>				
grundudd.	4	3	12	
linie	16	1	16	28
<i>Sang/musik</i>				
grundudd.	3 $\frac{1}{2}$ (4)	5	20	
linie	16	2	32	52
<i>Sløjd</i>	16	1	16	16
<i>Husholdning</i>	16	1	16	16

Følgende faglokaler m.m. kan placeres i de eksisterende bygninger:

Kristendomskundskab

Samfundsfag

Historie

Sprog

Regning/matematik

Skrivning

Undervisningslære

Geografi

Biologi

Fysik/kemi

Legemsøvelser (med undtagelse af svømmehal)

Gymnastikteori

Sang/musik

Sløjd

Husgerning

DSR-lokaler

Lærerværelse

Seminariets kontorer,

mens følgende fag m.v. må placeres i en udvidelse:

Pædagogiske fag (med undtagelse af undervisningslære)

Dansk

Formning

Håndarbejde

Bibliotek

Auditorium for 1 årgang

Auditorium for $\frac{1}{2}$ årgang

Kantine, også med servering af varm mad. Den eksisterende kantine, der er uhensigtsmæssigt indrettet og placeret, og hvor der kun kan serveres kaffe m.m. samt smørrebrød m.m., kan anvendes for de større børn.

Boghandel for de studerende.

Den 15. april 1969.

*Seminariernes planlægningsudvalg,
Undervisningsministeriet,
Frederiksholms Kanal 21,
1220 København K.*

Vi har modtaget 5 eksemplarer af planlægningsudvalgets materialesamling. Vi værdsætter udvalgets bestræbelser for at tilvejebringe det sikrest mulige grundlag for det kommende arbejde.

Ved gennemlæsning af stoffet har vi imidlertid ikke kunnet undgå at hæfte os ved, at nogle af beregningerne - efter vor opfattelse - hviler på et relativt usikkert grundlag. - Dette gælder i første række børnetallet og lærerbehovet.

Beregningerne over liniefagsproblemerne i forbindelse med årgangsstørrelsen er - synes vi

- foretaget på et for lille og urepræsentativt grundlag.

Vi er af den opfattelse, at betragtningerne over behovet for undervisningslokaler er ret urealistiske, når man opererer med så store belægningsstal, og vi synes, at den udstrakte brug af »almindelige klasselokaler«, som man opererer med i beregningerne, er noget forældet. Skal man imødekomme kravene i den ny uddannelse - ikke mindst til de studerendes selvstændige arbejde - må man bruge faglokaler også i sprog, historie, dansk o.s.v.

På lærerkollegiets vegne
O. Randlev Pedersen

Th. Langs Seminarium

BILAG 10-22-ACD

Silkeborg, d. 8. april 1969.

*Til planlægningsudvalget
for seminarierne.*

Som svar på udvalgets skrivelse af 21/3 d.å. fremføres de følgende bemærkninger til:

I den foreløbige rapport som helhed,
herunder den ideelle seminaristørrelse og
den minimale seminaristørrelse

II enkelte afsnit af rapporten,
kap. 3 om øvelsesskoler,
kap. 4 om egnsudviklingssynspunkter,
kap. 6 om lokalebehovet efter de nye studieplaner

III lokale forhold vedr. Th. Langs Seminarium

herunder udbygningsmuligheder
planer om samarbejde med andre
seminarier,
sammenlægning og
udflytning til større uddannelses-
centrer.

Bemærkningerne fremføres af rektor, lærer-
råd og de studerendes råd i fællesskab.

Det har ikke været muligt inden for den
givne tidsfrist at samle bestyrelsen for Th.
Langs Skoler til drøftelse og besvarelse af den
foreliggende rapport.

I Bemærkninger til den foreløbige rapport som helhed.

Det forekommer os, at der er grund til at
tage hele det forelagte talmateriale med et bety-
deligt forbehold, da der i praktisk taget alle
beregninger indgår en eller flere skønsfaktorer,
som må gøre resultaterne usikre, ikke mindst
fordi subjektive forhåndsindstillinger igennem
sådanne skøn umærkeligt vil gøre sig gældende.

Der er især to områder, hvor dette synes at
være tilfældet:

Dels skimter man en forhåndsantagelse af,
at storseminarier og meget store uddannelses-
centrer er meget efterstræbelseværdige, dels
angår de anstillede undersøgelser og overvejel-
ser næsten udelukkende økonomiske og studie-
tekniske forhold, medens psykologiske og andre
forhold vedrørende trivsel enten lades ude af
betragtning eller på forhånd antages at være
bedst tilgodeset, jo større og mangfoldigere
uddannelsesmiljøet er.

I rapporten forekommer der stort set kun
omtale af forhold, der taler *for* de store semina-
rier og de endnu større uddannelsescentrer. In-
tet sted i rapporten forekommer der undersø-
gelser af eller blot overvejelser over, hvad der
kunne tale *imod* de store centrer. Det havde
været nærliggende - og også overkommeligt -
at rette henvendelse til lærere og studerende
ved sådanne eksisterende storcentre i udlandet.
Der findes næppe egentlige undersøgelser her-
om. Men en række enkeltpersoners reaktioner
på sådanne miljøer ville i hvert fald have en
ikke uvæsentlig vægt, fordi de kunne hvile på
erfaringer, mens synspunkterne i rapporten kun
hviler på tænkte situationer.

Både fra Sverige, England, Vesttyskland og
USA, hvor der findes *mange* store centrer, fore-

ligger der udtalelser om, at de tekniske fordele,
der kan opnås ved de meget store uddannelses-
steder, i hvert fald har deres pris, og beklagelig-
vis i henseender, der vanskeligt lader sig ud-
trykke i talmateriale. Det drejer sig altid om
det fænomen, som man har kaldt fremmedgø-
relse.

En masse mennesker går ud og ind af sving-
dørene, men man kommer ikke hinanden ved,
alle er i stor udstrækning anonyme.

Fænomenet kendes også ved vore egne uni-
versiteter.

Dertil kommer, at det kan være rimeligt at
antage, at en læreruddannelse i særlig grad vil
være belastet af sådanne forhold på grund af
dens særlige sigte. Hvis fremmedgørelsen er et
betænkeligt tidsfænomen, må det være særlig
væsentligt at modvirke den eller i hvert fald
ikke fremme den netop i en læreruddannelse,
fordi denne i højere grad end de fleste andre
uddannelser har perspektiver og virkninger ud
i de personlige relationer mellem de enkelte
mennesker i samfundet.

Alt dette skal ikke opfattes som en argumen-
tation for, at der fremdeles skal være 29 små
og mellemstore seminarier i landet. I den nye
læreruddannelse er der klare grunde for, at
læreruddannelsen samles i noget større (og må-
ske derfor i noget færre) enheder end før. Det
fremførte skal pege på det problematiske i, at
man i seminarieplanlægningen uden videre ac-
cepterer tanken om det hensigtsmæssige i de
meget store seminarier og de meget store ud-
dannelsescentrer. Hvis man i planlægningen på
langt sigt skulle lade sig lede ensidigt af tanken
om uddannelsescentrer med en sådan ophob-
ning af mer eller mindre integrerede uddannel-
sesformer, som det er anført i rapporten side
54, ville det formentlig sige, at der her i landet
kun kunne være ganske få sådanne centrer,
nemlig i universitetsbyerne, og hvis læreruddan-
nelsen skulle koncentrerer tilsvarende, ville der
blive tale om meget store seminarier (med 4-
500 studerende pr. årgang), hvor de i det fore-
gående omtalte og især for en læreruddannelse
uheldige fænomener måtte befrygtes at ville
gøre sig gældende i udpræget grad.

Nu er det jo indlysende - om ikke af andre
så af økonomiske grunde - at en sådan udvik-
ling kun vil kunne lade sig gennemføre over en
lang årrække. Men det må forekomme væsent-
ligt, at planen for langtidsudviklingen *ikke* læg-
ges ud fra den forudfattede mening, at det
efterstræbelseværdige nu er fastslået til at være

egentlige storseminarier i uddannelsescentre, der er så store og så mangeartede som muligt.

Realistisk kan man næppe af det foreliggende materiale drage videre slutninger end:

- a) Det er endnu usikkert, hvad der er den *ideelle seminariestørrelse*, og det vil ikke være forsvarligt at lade en datamaskines beregninger være det eneste eller blot det væsentligste grundlag for planlægning af noget, der indeholder så mange imponderabilier som en læreruddannelse med dens mange menneskelige perspektiver.
- b) Den nye læreruddannelse kræver seminarier af en vis *minimumsstørrelse*, men ikke engang denne kender vi endnu med bestemt-hed. Datamaskinen kan som bekendt kun foretage beregninger ud fra det materiale, den er blevet programmeret med. I beregningerne over et seminariums mindstestørrelse har det væsentligste hensyn været de studerendes frie linjefagsvalg og dernæst udnyttelsen af lærerkapacitet og af faglokaler. Men datamaskinen er her blevet programmeret ud fra den forudsætning, at alle linjefagshold skal dannes ud fra hver årgang for sig, hvilket set ud fra et uddannelsessynspunkt ikke er nødvendigt i alle fag, måske ikke engang ønskeligt.

Ud fra vore erfaringer igennem de ca. 15 år, vi har arbejdet med samlæsning, kan vi acceptere den af studieplansudvalget anslåede mindste størrelse af et seminarium til 80 studerende pr. årgang, men vi må finde, at databehandlingens resultater i henseende til forholdet imellem linjefagsudbud og seminariestørrelsen hviler på et utilstrækkeligt grundlag.

- c) Under henvisning til det under a) og b) fremførte vil der i det i rapporten foreliggende materiale efter vores opfattelse kun være grundlag for en »foreløbig langtidspanlægning«, bestående af:
 - 1) Planlægning af et enkelt større uddannelsescenter, herunder et storseminarium, således at erfaringerne herfra kan blive bestemmende for planerne på langt sigt.
 - 2) Indtil videre fastholdelse af 80 pr. årgang som den mindste seminariestørrelse.

II Bemærkninger til enkelte afsnit af rapporten.
ad. kapitel 3 om øvelsesskolerne størrelse og børnegrundlaget for skolerne.

Det ville næppe være hyppigt forekommende, at der i en afstand af højst »et frikvarters gang« vil være to skoler, der kan anvendes som faste øvelsesskoler for et seminarium.

Ved etableringen af store seminarier vil man derfor sandsynligvis ofte løbe ind i vanskeligt løselige problemer med hensyn til en hensigtsmæssig undervisning i praktik og også i undervisningslære.

kapitel 4, om egnsudviklingssynspunkter, side 49.

Udvalget har af direktoratet for egnsudvikling fået oplyst, at tilstedeværelsen af et seminarium ikke i materiel henseende kan tillægges nogen egnsudviklende effekt. Udvalget resolverer derefter, at positive immaterielle effekter, såsom uddannelsesmæssige og kulturelle fordele ikke er tilstrækkelige til at begrunde placering af et seminarium, såfremt andre og for læreruddannelsen mere vitale forudsætninger, såsom nødvendig elevtilgang og passende *øvelsesskolegrundlag*, svigter. Vi er enige i den sidste del af argumentationen, men undrer os over den samlede argumentation i dette stykke, der synes at tyde på, at sagen ville have taget sig anderledes ud for udvalget, hvis man havde kunnet påvise materielle værdier i stedet for åndelige eller kulturelle værdier i forbindelse med et seminariums tilstedeværelse i et område. Dette er ikke bare en drilsk bemærkning, men en alvorlig overvejelse, der har relation til det under I fremførte.

kapitel 6 om lokalebehovet efter de nye studieplaner.

De anførte opstillinger og konklusioner om lokalebehovet efter den nye uddannelse forekommer os at være direkte misvisende.

For det første er den benyttede gruppering af fagene efter, om de kan læses i »almindelige klasselokaler« eller i faglokaler, ikke holdbar. Alle undervisningslokaler på et seminarium må være faglokaler, der er indrettet med udstyr, der svarer til undervisningsbehovet i de forskellige fag. Dette udstyr er ikke mindre væsentligt i f.eks. et historielokale end i et fysiklokale.

For det andet bør udnyttelsesgraden af de forskellige lokaler højst svare til sidste kolonne i tabellen side 64, nemlig 30 timer om ugen (i en 5-dages uge). At udnyttelsesgraden for »faglokaler« er lav, hjælper ikke de humanistiske fag, hvor der jo også gerne skulle kunne stude-

res i de dertil hørende og dertil udstyrede fag-lokaler.

Lokalebehovet skønnes altså for lavt ansat. Dette er især uheldigt, fordi man kan befrygte, at rapportens angivelser kan få uheldige indvirkninger på bevillinger til seminariernes udbygning.

III Bemærkninger om lokale forhold på Th. Langs Seminarium.

a) Udbygningsmulighederne.

Institutionen Th. Langs Skoler har igennem ca. 3 år ført forhandlinger med Silkeborg kommune om udbygning af institutionens afdelinger. Forhandlingerne blev vanskeliggjort af modstridende interesser parterne imellem angående seminariets øvelsesskole. I øvelsskolens og seminariets umiddelbare nærhed ligger en kommunal distriktsskole, hvis elevtilgang er dalende på grund af befolkningsudtyndingen i den indre by, medens der er rimelig tilgang til seminariets øvelsesskole, der som privatskole modtager elever fra hele byen og oplandet, altså også fra den pågældende kommuneskoles distrikt. Disse problemer har for ganske nylig fundet en løsning, idet begge parter går ind for en kompromisløsning, der består i, at børnetallet i seminariets øvelsesskole og gymnasiets realafdeling, der også benyttes i praktikundervisningen, gennem en ti-årig overgangsperiode halveres, således at der fremtidigt her i alt bliver tale om 10 årgange af 30 elever.

Da dette børnetal ikke er tilstrækkeligt for en fast øvelsesskole, inddrages den omtalte kommuneskole også som fast øvelsesskole med mindst 2 klasserækker inklusive realafdeling, således at de faste øvelsskolefunktioner bestrides af de to skoler tilsammen. Det er tanken, at seminariets egen øvelsesskole skal drives i henhold til bestemmelserne om forsøgsundervisning i folkeskolen og fortrinsvis tjene seminariets undervisning i de teoretiske pædagogiske fag, medens den egentlige praktikundervisning fortrinsvis skal foregå på den kommunale faste øvelsesskole (foruden på de supplerende øvelsskoler).

I de år, hvor de nævnte forhandlinger stod på, blokeredes imidlertid overvejelserne over gymnasiets og seminariets udbygning, da disse var afhængige af løsningen af øvelsskoleproblemet. Først nu kan vi gå i gang med arbejdet hermed. Der er to muligheder:

1) Både gymnasiet og seminariet udbygges på

stedet, hvor institutionen ejer nogle tilliggende ældre beboelsesejendomme, der i sommeren i år er tømt for beboere, således at de vil kunne nedrives og give plads for nybygninger.

2) Gymnasiet udflyttes og nybygges på et andet område i byen. Derefter kan seminariets øvelsesskole - efter visse om- og tilbygninger — overtage de nuværende gymnasiebygninger, medens de nuværende øvelsskolebygninger overgår til seminariet, hvorved dettes hovedbygning fordobles i størrelse og sammen med seminariets øvrige bygninger vil være en passende ramme om den nye læreruddannelse.

De forhåndenværende grundarealer er knebne for den førstnævnte løsning, hvorfor den sidstnævnte vil være at foretrække, og der er et begrundet håb om, at den vil kunne gennemføres.

I løbet af foråret vil der blive skabt klarhed herover, hvorefter vi vil kunne gå i gang med den konkrete planlægning. Det er imidlertid klart, at der efter denne plan vil gå nogle år, før seminariet kan få den tiltrængte udvidelse. I mellemtiden må vi klare os igennem ved:

- a) at begrænse årgangsstørrelsen til ca. 100—120 studerende,
- b) at udnytte de forhåndenværende lokaler så meget som forsvarligt,
- c) at låne lokaler, der i enkelttimer står tomme på øvelsskolen og gymnasiet,
- d) at benytte midlertidige lokaler, der indrettes i de foran omtalte tomme beboelsesejendomme og, hvis det bliver nødvendigt,
- e) at leje os ind i lokaler i seminariets nærhed og/eller
- f) opstille midlertidige undervisningspavilloner.

Det bemærkes, at seminariets nuværende lokalekapacitet desværre ikke er slet så gunstig, som den umiddelbart tager sig ud i oversigten på rapportens side 58, idet der i de 20 »almindelige klasselokaler« er indregnet 6 nyindrettede lokaler til seminariets HF-afdeling. Disse lokaler er i størstedelen af undervisningstiden beslaglagt af undervisningen i de 6 HF-klasser.

b) Planer om samarbejde med andre seminarier

Th. Langs Seminarium har indgået aftale med Silkeborg Seminarium om samarbejde inden for linjefagsundervisningen. Skemalægning

gen vil blive synkroniseret i nødvendigt omfang og de to seminarier vil tilsammen udbyde samtlige linjefag til de studerendes frie valg. Yderligere vil der kunne blive tale om samarbejde med hensyn til kursusfag, frilæsning og fællestimer, ligesom enkelte lærere på andre specielle områder vil kunne udnyttes af begge seminarier.

c) Planer om sammenlægning

Det er vor bestemte opfattelse, at to samarbejdende mellemstore seminarier med hver sin faste og nært integrerede øvelsesskole er mere hensigtsmæssige end et stort seminarium. Når de erfaringer, som de to seminarier i Silkeborg hver for sig igennem de mange år har gjort med hensyn til det nære samarbejde med den egne øvelsesskole sammenholdes med erfaringerne fra seminarier, der ikke har haft sådanne øvelsesskoler, viser det sig helt entydigt, at der ligger en fundamental værdi heri, som ikke kan opnås ved et storseminarium, der i hvert fald

her i byen ville være henvist til at benytte flere og langt fra hinanden og fra seminariet beliggende skoler som faste øvelsesskoler. Yderligere finder man på begge seminarierne, at det mellemstore seminarium er et bedre uddannelsesmiljø både for studerende og lærere.

Vi finder således ingen som helst saglig motivering for en sammenlægning af de to seminarier.

Skulle der ad åre blive tale om opbygning af et større uddannelsescenter i byen, vil de to seminarier lige så godt kunne indgå heri som to selvstændige, men samarbejdende enheder, som hvis de var sammenlagt til en større enhed.

d) Planer om udflytning til områder med større uddannelsescentre.

En fælles udflytning af begge seminarier, eller eventuelt kun det ene af dem, til et kommende storcenter i en anden by har selvsagt heller ingen interesse.

Knud Gro-Nielsen

Den selvejende institution
Th. Langs Skoler
Silkeborg

BILAG 10-22-B

Den 6. maj 1969.

*Seminariernes planlægningsudvalg,
Undervisningsministeriet,
Frederiksholms Kanal 21,
1220 København K.*

Bestyrelsen for den selvejende institution Th. Langs Skoler har modtaget den foreløbige rapport fra planlægningsudvalget, dateret d. 21/3—69. Af den medfølgende skrivelse fremgår, at udvalget til brug ved videre arbejde ønsker følgende spørgsmål besvaret af bestyrelsen:

1. Oplysning om særlige forhold angående seminarieret.
2. Oplysning om eventuelle udvidelsesplaner for seminarieret.

3. Oplysning om eventuelle planer om samarbejde eller sammenlægning med andre seminarier.

Ad 1 og 2:

Seminarieret udgør en del af det samlede skolekompleks Th. Langs Skoler, hvor der foruden seminarieret er øvelsesskole, gymnasium og H.F.-afdeling.

Samtlige afdelinger har fælles bestyrelse og en fælles central administration, og der har gen-

nem årene været et udtalt samarbejde mellem lærerkollegierne ved de forskellige afdelinger.

Øvelsesskolen har hidtil fungeret som eneste faste øvelsesskole for seminariet, idet man dog har fået hjælp fra forskellige kommunale skoler i Silkeborg og opland.

Ved en overenskomst med Silkeborg kommune har man nu opnået, at Th. Langs Øvelsesskole + Søndergadeskolen i Silkeborg bliver de faste øvelsesskoler til seminariet med i alt 3 spor.

Bestyrelsen har vedtaget at forsøge at få ud-

flyttet seminariet og er i begyndende forhandlinger herom. Det er vort håb, at disse planer krones med held, og dermed skulle seminariets pladsbehov kunne løses ved hjælp af de forhåndenværende bygninger + visse ændringer og tilføjelser.

Ad 3:

Bestyrelsen for Th. Langs Skoler har for længst kontaktet Silkeborg Seminarium og dettes bestyrelse, og man er enedes om samarbejde inden for liniefagundervisningen.

På bestyrelsens vegne

Gustav Dickmeiss

formand for bestyrelsen

Århus Seminarium

Opført 1909

Trøjborgvej 82

Telefon (06) 16 77 64 - 16 79 77

Giro 10 87 48

BILAG 10-23-B

Århus N, den 8. april 1969.

*Seminariernes planlægningsudvalg,
Under visning i
Frederiksholms Kanal 21,
1220 København K.*

Som svar på planlægningsudvalgets skrivelse af 21. marts d.å. ønsker Århus seminariums bestyrelse at oplyse følgende:

Århus seminarium er med henblik på den nye læreruddannelse allerede i 1967 begyndt til undervisningsbrug at inddrage en række mindre lokaler, som tidligere har været anvendt til andre formål, og vi agter i de kommende to år at foretage deling af ældre, store klasselokaler, så disse kan anvendes til hold på 20.

Vi mener således, at vi i en overgangsperiode vil være i stand til at gennemføre undervisningen inden for vore i alt 63 større eller mindre undervisningslokaler og vort 6.220 m² store gulgareal.

I den forbindelse kan oplyses, at vi ved for-

handling med Århus kommune har opnået tilsagn om leje af undervisningslokaler i Finsengades skole, som er seminariets genbo.

Det står imidlertid seminariet klart, at dette ikke kan være den endelige løsning, - ikke mindst i betragtning af, at man i fremtiden tænker sig minimumsårgange på 140, og den ideelle årgangsstørrelse bragt op til 200-250 studerende.

På længere sigt mener vi derfor, at en udvidelse og en mere hensigtsmæssig placering af vore lokaler vil være ønskelig. Ved en udvidelse af seminariet for knap 4 år siden blev etagearealet fordoblet, og en yderligere udvidelse af vore bygninger på det nuværende areal må betragtes som udelukket. Forhandlinger, som se-

minariet har ført med universitetet, der ejer de ubebyggede nabogrunde, har hidtil ikke kunnet føre til et positivt resultat.

Århus seminarium har ikke i øjeblikket forslag til planer om sammenlægning med andre seminarier, men vi er åbne for tanken om samarbejde med andre seminarier i den udstrækning, det måtte være naturligt og ønskeligt.

Bestyrelsen har gennem længere tid arbejdet med planer for udflytning til eksisterende eller planlagte uddannelsescentre.

A. Udflytning sammen med Århus Universitet. For ca. et år siden indledte bestyrelsen forhandlinger med Århus Universitet og har siden været i stadig kontakt med dets rektor og konsistorium. Universitetet var interesseret i, at vi byggede seminarium i forbindelse med dets udflytning til det såkaldte »Århus Nord«. Imidlertid foregik der inden for konsistorium en udvikling i retning af, at man måske alligevel burde foretrække udflytning til de såkaldte »Lisbjerg-arealer« 12 km fra Århus bycentrum. For kun få uger siden blev der i konsistorium opnået flertal for Lisbjerg-planen. Der er nu nedsat et tekniker-udvalg, der skal undersøge arealernes egnethed. Når betænkning herom er afgivet, indledes købsforhandlinger.

Denne mulighed for udflytning tillader os at bevare vort naboskab til universitetet - en fordel vi altid har vurderet højt. Hertil kommer, at universitetet er interesseret i at overtage vort nuværende bygningskompleks og bl.a. i den forbindelse har talt om muligheden af et mageskifte.

B. Udflytning til undervisningscenter i Vejlbyskoven.

Samtidig med ovennævnte forhandlinger har vi forhandlet med Vejlbyskov Kommune for om muligt at få tilbudt en passende grund i forbindelse med det undervisningscenter, som er under opbygning der.

Det tegner sig i øjeblikket således:

a) Vejlbyskole	(fuldt udbygget kommuneskole - velegnet til praktiskskole).
b) Amtsgymnasium	(tages i brug den 1. august i år).
c) Idrætshøjskole	(selv skolen er lige påbegyndt og skal stå færdig 1. august 1970, mens en stor idrætshal og en hal med 3 gymnastiksale er færdige).
d) Grønne arealer	(i alt ca. 50 tønder land med stadion, svømmehal, friluftsbad, isstadion, boldbaner m.v. til disposition for de omliggende skoler).
e) Ny kommuneskole	(planlagt i skoledistriktet Vejlbyskoven Vest - skal være færdigbygget i 1974 - velegnet som øvelsesskole).
f) Børgholm-kollegiet
Egmont-kollegiet
samt eventuelt:	
g) Århus seminarium,	der har fået tilbudt en grund, nabo til gymnasiet og den nye kommuneskole (øvelsesskole).

Bestyrelsen har i øjeblikket på ingen måde taget stilling til de foreliggende muligheder og er indstillet på at afvente planlægningsudvalgets endelige indstilling til undervisningsministeriet om den fremtidige placering og udbygning af seminarierne.

For Århus seminariums bestyrelse

Evald Christiansen

formand

Århus C, den 10. april 1969.

Til
Seminariernes planlægningsudvalg.

Marselisborg Seminarium oprettedes i 1952 placeret i lejede lokaler. I 1961 indviedes de nuværende seminariebygninger.

Et stort antal velkvalificerede aspiranter har hvert år søgt om optagelse på seminariet, som imidlertid kun har kunnet optage mellem 40-60 o/o af ansøgerne.

Antallet af modtagne ansøgninger og optagne studerende for de sidste 5 år er:

1965.	201	ansøgere, optaget	128
1966.	228	ansøgere, optaget	96
1967.	250	ansøgere, optaget	128
1968.	225	ansøgere, optaget	98
1969.	225	ansøgere,	

Seminariet har i december 1967 ansøgt undervisningsministeriet om tilladelse til at opføre en tilbygning på ca. 500 etage m². Dette vil supplere vore almindelige undervisningslokaler med 2 store og 3 mindre rum.

Der kan ikke udvides yderligere på stedet, og der kan ikke købes grund i seminariets nærhed, som kan befordre muligheden for yderligere udvidelse.

Når seminariet ikke allerede har fremlagt større udvidelsesplaner, skyldes det, at man måtte afvente

- 1) den nye læreruddannelseslovs vedtagelse,
- 2) en klarere præcisering i bekendtgørelse af de lokalekrav, som den nye lov ville stille,
- 3) en prognose for lærerbehov og ansøgere for årene fremover,
- 4) en central vurdering af seminariernes placering og udbygning i landet.

Det fremsendte korrekturforslag til bekendtgørelse om læreruddannelse og den fremsendte

foreløbige rapport fra planlægningsudvalget har klaret en del af disse problemer, og det må derfor være rimeligt og naturligt nu at fremføre, at det med den allerede store og konstante tilslutning til seminariet og med de i rapporten opstillede prognoser for tilgang i Århus amt af lærerstuderende fremover må være rigtigt snarest muligt at forberede den udflytning af Marselisborg Seminarium, der må være den reelle betingelse for en udvidelse til den hensigtsmæssige kapacitet, som udvalget påpeger, og som tilgangen til seminariet berettiger at sigte på at kunne effektuere.

Placeringen af en afdeling af lærerhøjskolen i Århus synes også at muliggøre skabelsen af et pædagogisk uddannelsescenter, der også vil kunne trække på allerede eksisterende uddannelser, såsom universitet, musikkonservatorium, akademi, fritidshjems- og børnehaveseminarium, den kommende idrætshøjskole m.v.

Seminariets forretningsudvalg, rektor og lærere afventer planlægningsudvalgets endelige betænkning og eventuelle forslag, men af ovennævnte må fremgå, at en udbygning af Marselisborg Seminarium til den ideelle seminariekapacitet måske også kan betyde løsning af problemer vedrørende lokaleforhold til videre uddannelse af lærere. At der i en by som Århus altid vil være velkvalificeret lærerkraft at få peger i samme retning, og en konstellation lærerhøjskole-seminarium og øvelsesskole vil sikkert vise sig meget frugtbar i fremtiden.

Seminariet er indstillet på i det omfang, det kan lade sig gøre, at samarbejde med såvel private som statsseminarier i seminariets nærhed. En plan foreligger dog ikke fra Marselisborg Seminariums side.

Per Jensen
formand for
forretningsudvalget

Inga Nielsen
formand for
lærerkollegiet

Asm. Gravgaard
rektor

Dato: 9. april 1969.

I besvarelse af skrivelser tilsendt os under 21/3 d.å. sammen med foreløbig rapport fra planlægningsudvalget er DSR, lærerrådet, rektor og bestyrelsen ved Nr. Nissum seminarium efter et fælles udvalgsarbejde enedes om følgende svar:

Om særlige lokale forhold.

Nr. Nissum seminarium er et af de meget få danske seminarier, som gennem flere år har arbejdet med den »hensigtsmæssige seminarie-størrelse« 140-180 pr. årgang, og som har kunne tilbyde de studerende frit valg af et til liniefag blandt 14-15 fag.

Det har været muligt på grund af omfattende udbygning og stor primær tilgang, især gennem seminariets præp.institutioner — landets største: $6 \times 30 = 180$ elever gennem flere år, de fleste efterhånden med realeksamen, mange endog gode eksaminer, men de valgte at tage den voksen-tilrettelagte præp.træning med bl.a. af hensyn til konkurrencen ved optagelsen til seminariet. En stor kvalificeret tilgang fra egen præp.-institution af en størrelse, som tillader hård sortering undervejs og ved optagelsen, har været et særtræk for Nr. Nissum seminarium.

Denne kvalificerede tilgang, som dels må skyldes de vestligste egnes gymnasiefattigdom og lave gymnasieprocenter (4-5), dels tradition, men også særlige forhold ved seminariet, er stadig levende. Det store pres af unge med realeksamen el. lign. niveau, som ønsker læreruddannelse i Nr. Nissum, rettes nu mod seminariets HF, og det er af vital betydning for dette seminarium, at HF-adgangsvejen står åben for alle kvalificerede ansøgere, også i betragtning af, at der vil komme en del - fremover antagelig en stigende del — elever, som vil bruge deres HF-eksamen til andre uddannelser.

Foruden 3-4 normalklasser har Nr. Nissum seminarium de tre sidste år optaget et par studenterklasser årligt i bestræbelse på at oparbejde en meget ønskelig primær tilgang af studenter; men forskellige faktorer (manglende gymnasium i Lemvig kan ikke ventes oprettet de første år; manglende eller forkerte forestil-

linger om livet på Nr. Nissum seminarium osv.) gør, at Nr. Nissum trods fortrinlige studiemuligheder, veludviklet demokrati og det bedste og frieste arbejds-, kollegie- og fritidsmiljø, nærliggende kunstner-, musik- og teatercentre osv., ikke kan regne med at få sin væsentligste tilgang fra gymnasierne, i hvert fald i den nærmeste fremtid.

Nr. Nissum seminarium er ikke alene et egnsseminarium, der har over halvdelen af sin tilgang fra Ringkøbing og Thisted amter - afstandene er dog så store, at kun ganske få kan bo hjemme - men i kraft af dets kristne tradition, som videreføres i en åben, nutidig form under fuldstændig frihed for alle, er Nr. Nissum også et seminarium for det ganske land i den forstand, at Indre Mission, Luthersk Mission, visse grundtvigske kredse o.a. sender os unge til uddannelse (jfr. vedlagte kort).

Disse hjem, som i vid udstrækning ikke er indstillet på at sende deres unge til gymnasium — i vestlige egne med lave gymnasieprocenter også på grund af for store afstande - har hidtil kunnet regne med seminariets præp.institution som adgangsvej. Som en selvfølgelig sag forventer disse hjem og unge nu, at seminariets HF står dem åbent i den udstrækning, som seminariet magter at optage kvalificerede ansøgere.

Derfor vil de restriktioner, som Nr. Nissum seminarium har været udsat for med hensyn til tildeling af HF-klasser, både af hjemmene og af seminariet føles som et urimeligt indgreb i hjemmenes og de unges frihed til selv at vælge uddannelsessted og lovhjemlet adgangsvej til en læreruddannelse. For seminariet kan det blive et spørgsmål om liv eller død, om tilgang gennem det lokale HF-kursus hæmmes, evt. spærres. Det synes nu at blive et alvorligt slag for den primære tilgang til Nr. Nissums seminariums første årgang under den nye seminarielov, at man nægter os de tre HF-klasser, som man i første omgang tildelte os, og i den øjeblikkelige situation kan vi simpelt hen ikke acceptere, at Nr. Nissum p.t. kun får tildelt to HF-klasser

årligt. Tilmeldelserne til dato viser behov for 3 nye HF-klasser i år.

Nr. Nissum seminarium søger stadig om til-ladelse til udvidelse af klassetallet i HF, men vi har intet svar modtaget på vor henvendelse. I overgangstiden kan seminariet uden vanskelig-hed rumme HF; men når seminariets tilgangs-forhold er retablerede, og den nye læreruddan-nelse lægger beslag på seminariets fulde kapa-citet, bør HF-kurset finde egen placering, evt. som led i et varieret storkommunalt skolecenter omkring seminariet, så snart administrative muligheder er fundet og planer kan udarbejdes. - Til den tid vil en betydelig tilgang af studenter kunne påregnes.

Vedrørende seminariets udbygning mangler vi i henhold til vor udbygningsplan til 5-sporet seminarium efter den gamle lov: 1) Festsal (lo-vet os senest 1970/71), 2) ombygning af »Akro-polis« til brug for de pædagogisk - psykologis-ke fag, 3) sammenbygning af »Athen« og »The-ben« og flytning af hovedbiblioteket hertil (se kortskitse).

For at kunne rumme den af os ønskede ka-pacitet på 8×20 efter loven af 1966 på ideel måde mangler vi: 1) en total afdeling for frem-medssprog (4 sproglokaler + sproglab. + 3 sprogbokse + 2 konferencelokaler + maga-sin).

2) Udvidelse ved tilbygning på $2 \times 80 \text{ m}^2$ til fagene håndgerning og husgerning.

3) En afdeling for træsløjd (metalsløjde + motorlære kan afvikles på øvelsesskolen).

4) En administrationsafdeling.

5) Om muligt svømmebassinet overbygget til en svømmehal.

6) Efterregulering af nuværende gode loka-ler efter ovennævnte omflytninger og udflytnin-ger, så fagene dansk, historie, kristendomskund-skab kan få helt udmærkede kår.

Der står ca. 3 ha til rådighed på egen grund til udbygning.

Endelig skal det siges, at ligesom seminariet

lokalemæssigt vil kunne støtte den kommunale øvelsesskole betydeligt, vil også det omvendte blive tilfældet bl.a. ved en boldhal.

Sluttelig skal det påpeges, at flytning af se-minariet ikke påtænkes. Siden århundredskiftet har det 3 gange været på tale, først til Herning, siden til Struer og endelig til Holstebro.

Dels er vor udbygning her på stedet nu så nær sin afslutning, at det alene gør en flytning utænkelig. Dernæst er vor egenart sikkert sår-bar, så det, seminariet søges for og står for, måske lettere udviskes andetsteds end her blandt stærke menigheder. Og positivt er der en **arbejdsgevinst** at hente med de rolige og smuk-ke omgivelser, de moderne boligforhold (640 vær. og lejligheder, vuggestue og børnehave un-der projektering), et fællesskab mellem højsko-le, ungdomsskole, HF og seminarium + øvel-sesskole. Tilsammen giver dette et efter vor mening værdifuldt college-miljø.

Når forholdene er lidt mere afklarede, agter man desuden at oprette studenterkursus. Når dertil kommer, at vi i kraft af vor beliggenhed afvikler mellem 10 og 20.000 kursisttimer år-ligt til efteruddannelse af lærere i den nordlige del af Ringkøbing amt + den sydlige del af Thisted amt, mener vi ikke, vi kan overveje flytning, mens afstandene til de nærmeste seminarier i sig selv (50 og 60 km) hindrer samarbejde.

Ved nybygning af øvelsesskole bliver to ny-byggede centralskoler i en afstand herfra af $1\frac{1}{2}$ og 4 km tomme i Lemvig storkommune. Der foreligger konkrete planer om udnyttelse af disse smukke og smukt beliggende skoler til an-dre undervisningsformål, som seminariet kan støtte, og som omvendt kan støtte seminariet.

Om vi derfor måtte få lov til at *få vore til-gangsveje retablerede*, nærer vi ikke tvivl om, at Nr. Nissum seminarium har en fremtidsmu-lighed alene med en årskapacitet på 140-160 studerende.

For DSR.
Nils Ole Hesselt

For lærerrådet
N. H. Ilsø

For bestyrelsen
Edvard Madsen

Ej. Høgel
seminarierektor

Den 10. april 1969.

*Seminariernes planlægningsudvalg,
Undervisningsministeriet,
Frederiksholms Kanal 21,
1220 København K.*

Idet jeg takker for modtagelsen af den foreløbige rapport fra Planlægningsudvalget for seminarierne, skal jeg om lokale forhold for Skive seminarium gøre følgende bemærkninger:

I oktober 1968 modtog jeg fra planlægningsudvalget et spørgeskema vedrørende Skive seminariums lokaler. Da jeg returnerede det udfyldte skema, gjorde jeg opmærksom på, at en ny bygning til seminariet er under opførelse. Bygningen agtes færdiggjort til ibrugtagning i sommeren 1970. Jeg kopierede derfor skemaet og udfyldte det ene eksemplar under hensyntagen til den nuværende bygning og det andet under hensyntagen til den ny bygning. I rapportens lokaleoversigt (tabel 6.1) er den nuværende bygnings lokaler anført, da oversigten jo er dateret oktober 1968.

I betragtning af, at rapportens prognoser rækker frem til 1980, vil jeg imidlertid tillade mig at henstille, at der i udvalgets videre arbejde regnes med den nye bygnings lokaliteter. For en ordens skyld vedlægger jeg en fotokopi af det skema, jeg i oktober 1968 indsendte vedrørende den nye bygnings lokaler. Disse lokaler svarer ret nøje til det behov, der er anført i rapportens tabel 6.5 for et seminarium med et årgangstal på 140 studerende.

I forbindelse med omtalen af den nye bygning skal jeg gøre opmærksom på, at denne bygnings lokaliteter opføres på en grund, der har et areal på ca. 10 ha, hvilket muliggør anlæg af velegnede sports- og parkeringsarealer. I direkte forbindelse med bygningen agtes opført en børneskole, der skal fungere som seminariets faste øvelsesskole. Skolen bliver en integrerende del af den selvejende institution Skive Seminarium. Den opføres i takt med befolkningens vækst i distriktet og er i sin endelige udformning projekteret som en 3-sporet skole med fuld overbygning. Første afsnit af skolen ventes

færdigt til brug i august 1970 samtidig med seminariet.

Som det vil være udvalget bekendt, indrettes der i Skive en afdeling af Danmarks Lærerhøj-skole. Det er påregnet, at denne institution vil blive drevet i nøje samarbejde med seminariet, idet der kan etableres fællesskab vedrørende lokaler og i et vist omfang også lærerkræfter. Hvis afdelingen af lærerhøjskolen ad åre skulle få brug for selvstændigt byggeri, vil dette kunne udføres i nøje forbindelse med seminariet, idet en passende del af seminariets byggegrund er reserveret til dette formål. Til orientering vedlægger jeg et fotografi af en model, der er udført af det nye bygningskompleks.

Videre kan det oplyses, at der er truffet byplanmæssige dispositioner, der sikrer, at et areal på ca. 20 ha, som grænser op til seminariets grund mod sydvest, holdes i beredskab til en mulig senere udvidelse af seminariet og lærerhøjskolen.

Refererende til rapportens kapitel 5 skal jeg oplyse, at der i Skive vil være følgende skoler, som vil kunne indgå i et naturligt samarbejde med seminarium og lærerhøjsskole:

Kommunalt gymnasium (oprettet 1968)

Krabbesholm folkehøjskole

Eksternatskole

Skive tekniske skole

Skive handelsskole, der søges udbygget til handelsgymnasium

Civilundervisning ved Skive kaserne (åbnes 1969/70).

Arbejdsteknisk skole

Nærværende skrivelse har været forelagt seminariets bestyrelse, som er indforstået med dens indhold.

Lærerrådet tilsluttede sig skrivelsen på mødet 14/4 1969.

P.L.V.

L. Yde Christensen

Holger Paaskesen
seminarierektor

Seminariets navn: Skive Seminarium

Seminariets opførelsesår: 1968-70

Kan seminariet udvides på nuværende grund? Ja

Er der på seminariet mulighed for årgangsundervisning? Ja

Er der på seminariet mulighed for halv årgangsundervisning?

Seminariets supplerende bemærkninger:

Seminariets nuværende bestand af undervisningslokaler:

		Antal lokaler	Antal elevpladser pr. lokale	Opførelsesår	Udvidelses-/ ombygningsår	Heraf midlertidige lokaler
<i>I. Almindelige klasselokaler :</i>						
Under 30 m ²						
31-40 m ²	Dansk	2	15	1970		
	Historie	1	15	1970		
	Matematik	3	15	1970		
41-50 m ²						
51-60 m ²	Pædagogisk værksted.	1		1970		
61-70 m ²	Dansk	1	20	1970		
	Historie	2	20	1970		
	Kristendomskundskab	1	20	1970		
	Matematik	1	20	1970		
71-80 m ²	Pædagogisk bibliotek.	1		1970		
81-90 m ²						
91-100 m ²						
Over 101 m ²						

	Antal lokaler	Samles antal m ²	Antal elevpladser pr. lokale	Opførelses- år	Udvidelses-/ ombygningsår	Heraf midlertidige lokaler
<i>II. Faglokaler:</i>						
Fysiklokaler						
Rene fysiklaboratorier	1	100	18	1970		
Kombinerede fysiklokaler						
Kemilokaler						
Rene kemilaboratorier						
Kombinerede kemilokaler	1	65	18	«		
Biologilokaler						
Rene biologilaboratorier	1	76	18	«		
Kombinerede biologilokaler	1	76	18	«		
Geografilokaler						
Rene geografilaboratorier	1	76	18	«		
Kombinerede geografilokaler	1	76	18	«		
Bibliotek: udlånslokaler						
Bibliotek: læsesale etc.	1	120	80	«		
Sproglaboratorier	1	65	15	«		
Sang- og musiklokaler	6	130	5–20	«		
Musikøvelokaler	6	90	1–4	«		
Formningslokaler	2	205	20	«		
Værksteder (til undervisning)	1	75	20	«		
Gymnastiksale	2	670	25	«		
Gymnastikteorilokaler	1	48	15	«		
Samlingssale	1	310	350	«		
<i>III. Andre undervisningslokaler</i> (arten specificeres):						
Skolekøkken	1	116	15	1970		
Håndgerning	2	140	20	«		
Pædagogiske fag	7	320	15–20	«		
Årgangslaboratorium	1	170	150	«		
Fremmedsprog	4	144	15	«		
Sløjd	1	65	15	«		

Evt. bemærkninger:

(rektors underskrift)

Ranum, den 27. marts 1969.

Ved skrivelse af 21. marts 1969 har seminariernes planlægningsudvalg udbedt sig oplysninger om

- 1) særlige lokale forhold for Ranum statsseminarium,
- 2) om lokaleudbygning m.v. og i bekræftende fald om mulighederne for en sådan udvidelse.
- 3) om samarbejds- eller sammenlægningsplaner.

ad 1)

Direktoratet for egnsudvikling (side 49) tillægger ikke »den egnsudviklingsmæssige effekt af et seminarium nogen selvstændig værdi«. Dette synspunkt kan måske i al almindelighed være rigtigt, men det er næppe holdbart, dersom det skal finde anvendelse på Ranum og den storkommune (Løgstør), som Ranum skal indlemmes i. For Ranum bys erhvervs- og handelsliv vil en nedlæggelse af seminariet være noget nær en katastrofe. Den vanskelighed, lærerne kommer i, skal nævnes, men tillægges næppe nogen særlig betydning, da de ikke kommer ud for anden behandling end andre lærere, der er knyttet til landseminarier, der monne blive nedlagt. Og dog! Jeg tænker i den forbindelse især på lærernes boliger. De vil sandsynligvis - i hvert fald i Ranum - miste halvdelen af deres værdi og måske endda blive usælgelige. Jeg kan ikke se, at der er nogen til at overtage dem.

Side 49 peges der på et seminariums »materielle fordele« og på, at en egns »uddannelsesmæssige og kulturelle stadi i ikke uvæsentlig grad« kan være påvirket af et seminarium, men efter at have nævnt nogle efter vor mening særdeles betydningsfulde momenter (ét af de få steder i rapporten, hvor man forlader tallene), frafalder man dem igen. For store dele af oplandet har Ranum statsseminarium spillet og spiller stadigvæk en betydelig kulturel rolle. Nedlægges det, er der i hvert fald fare for et kulturelt tomrum.

Endvidere skal jeg pege på, 1) at der findes en stor kollegiekapacitet (som tidligere meddelt ca. 300) i forbindelse med seminariet. Selv om

også andre end lærerstuderende kan bo i disse kollegier, ville en nedlæggelse af seminariet betyde, at de nærmest ville komme til at stå tomme; dernæst 2) at seminariet for få år siden er blevet udbygget for ca. 6 millioner kroner - herunder med moderne kantine og stor festsal (omegnens foretrukne teater- og koncertsal). Øvelsesskolen har jeg tidligere skrevet om og opgivet dens, Løgstør kommuneskoles og Bakkeskolens kapacitet.

Jeg har også gjort opmærksom på, at øvelsesskolen i den nuværende skikkelse er noget lille (2-sporet, tildels tresporet i overbygningen - med én 1 O-klasse), men at den nye storkommune har planlagt at give den en størrelse, så den bliver tresporet. Jeg anser dog øvelsesskolen + Løgstør + Bakkeskolen for tilstrækkelige til at kunne klare de foreliggende problemer i 1 til 2 år fremover. Tilføjes skal, at nye skolebygninger er under opførelse i Løgstør, og at Bakkeskolen bliver udvidet med 4 klasselokaler.

I forbindelse med periodepraktikken inddrager vi en hel del flere af omegnsskolerne.

Seminariet har hidtil kunnet tilbyde alle folkeskolens fag som liniefag, og der undervises hold i alle fagene, incl. f. eks. latin, fransk, specialundervisning.

Når tilgangen i 1968 (side 42) ikke var større, skyldes det, at vi på grund af tildeling af HF-klasser kun optog studenterklasser og ikke normalklasser. I øjeblikket har vi 4 HF-klasser. At tilgangen har været betydeligt større de foregående år, viser, at vi f. eks. i år dimitterer 137 studerende, og at vi til næste år også udsender 5 klasser.

ad 2)

En vis udbygning af seminariet må finde sted, dog i begrænset omfang, idet gymnastik, formning, biologi, geografi, kemi, fysik og forelæsningslokaler skulle være tilgodeset (cf. i øvrigt siderne 57/58). Skolekøkkenafdelingen, der nu haves sammen med øvelsesskolen, må udvides eller adskilles fra øvelsesskolen. Den pædagogiske afdeling slår næppe helt til til de nye fordringer. Der mangler også lokaler til konferencer og de nye demokratiske organer.

Seminariet har en grund, der kan benyttes til dette formål; skulle den mod forventning være for lille, er det let at købe en relativt billig grund i nærheden af seminariet (cf. også punkt b side 3: Seminariets lokalebehov ville være dækket).

Det er storkommunens plan at bygge en moderne svømmehal i nærheden af seminariet. Tegningerne hertil og beregningerne er under udarbejdelse.

Øvelsesskolen skal udvides, herom er der forhandlet med direktoratet, men på grund af den rådende usikkerhed er sagen stillet i bero indtil videre.

Med hensyn til øvelsesskolen er der 2 muligheder:

- a) der tilføjes en vinkelbygning på øvelsesskolen, som skal have et betragteligt omfang,
- b) seminariet bygger ikke, men overtager øvel-

sesskolens bygninger, og i stedet for bygges der i nærheden en ny øvelsesskole.

ad 3)

Ranum Statsseminarium ligger ca. 55 km borte fra nærmeste seminarium. Denne kendsgerning begrænser muligheden for en sammenlægning - i øvrigt forstår jeg ikke rigtigt, hvad man mener med dette udtryk - og også for at samarbejde.

Det er klart, at vi er villige til samarbejde, og såfremt et sådant kan etableres, skal det ikke strande på os. Derom er vi villige til at føre forhandlinger, men sådanne har hidtil ikke fundet sted.

Denne skrivelse afsendes med fuld tilslutning fra lærerkollegiet. Muligvis fremsender dette en særskilt skrivelse, der er tænkt som et supplement til denne. De studerendes råd behandler også rapporten.

Ad. Fuglsang-Damgaard

Ranum Statsseminarium
9681 Ranum
Telefon (08) 67 60 19 . Giro nr. 7 57 79

BILAG 10-27-C

Ranum, den 10. april 1969.

*Bemærkninger til
planlægningsudvalgets foreløbige
rapport.*

Beliggenhed

Ranum Statsseminarium ligger i Ranum-Malle kommune, der fra 1. april 1970 indgår i Løgstør storkommune med et indbyggerantal på godt 11.000. Ranum og Løgstør kan på visse områder betragtes som et byområde med 5.150 indbyggere.

Med de nye amtsgrænser får Løgstør storkommune en central placering i den vestlige del af amtet med et befolkningsunderlag på ca. 50.000 indbyggere. Det er derfor af væsentlig betydning for dette område, at Ranum bevares som uddannelsescenter og udbygges yderligere

med andre uddannelsesinstitutioner, således at behovet for uddannelse tilgodeses på en forsvarlig måde i dette område.

Rekruttering

Opmærksomheden henledes på, at Ranum Statsseminariums rekrutteringsområde foruden Ålborg og Hjørring amter også omfatter Nord Thy og Rindsherred i Viborg amt. Endvidere har seminariet et betydeligt antal studerende fra Randers amt. (Af de nuværende studerende er 64 fra Randers amt).

Miljø

Den nye læreruddannelseslov forudsætter selvstændige arbejdsformer. Det er derfor vigtigt, at de studerende bor i umiddelbar nærhed af seminariet, hvilket er muligt her med den udbyggede kollegiekapacitet. Herved muliggøres et effektivt studiearbejde, der ikke sinkes af dårlige boligfaciliteter med lang afstand til fagsamlinger og laboratorier. Disse forhold giver også de bedste muligheder for en udvik-

ling af kammeratskabet og af forskellige fritidsaktiviteter, som sport, teater, musik, foredrag osv.

Det kan ikke anses for at være af væsentlig betydning, at de studerende kan bo hjemme, da det umiddelbart må forekomme uheldigt for udviklingen af vordende læreres modenhed og selvstændighed, hvis de gennem hele uddannelsesforløbet ikke har prøvet at »stå på egne ben«.

Lærerrådet ved Ranum Statsseminarium

Hans Henriksen

De studerendes Råd
Ranum Statsseminarium

BILAG 10-27-D

Ranum, den 11. april 1969.

Seminariernes Planlægningsudvalg.

De studerendes Råd har følgende bemærkninger til Planlægningsudvalgets rapport:

Side 42 angående tilgang til seminarierne, hvor tallene er taget fra et enkelt år - 1968 - ville det nok have givet et bedre billede af forholdene, hvis man havde taget tallene for en årække. Ranum Statsseminariums tilgang i 1968 var 65, hvilket skyldes, at der i 1968 blev oprettet 2 HF-klasser, men ingen klasser på den 4-årige linie. I 1967 var tilgangen i Ranum 120. I 1966 og 1965 var der hvert år en tilgang på 150.

Side 31 henvises til en undersøgelse på Herning Seminarium. Denne undersøgelse viser forholdene på Herning Seminarium, men undersøgelsen kan ikke være dækkende for landets øvrige seminarier. En undersøgelse på Ranum Seminarium vedrørende de studerendes hjemsted m.v. giver et andet billede. *)

Vedrørende placering af seminarier i tilknytning til andre højere uddannelser tager rapporten ikke nok hensyn til boligproblemerne. I de større uddannelsesbyer er der allerede nu mangel på egnede boliger til studerende.

På DSR's vegne

E. H. Thomsen

formand

*) Yderligere oplysninger om denne undersøgelse kan fås ved henvendelse til De studerendes Råd, Ranum Statsseminarium, 9681 Ranum.

Aalborg Seminarium
Mylius Erichsens Vej 131
Telefon (08) 13 72 00
Rektor Niels T. Kjelds
Træffetid: 11-12 (ikke lørdag)

BILAG 10-28-A

Den 9. april 1969.

*Seminariernes planlægningsudvalg,
Frederiksholms Kanal 21,
København K.*

Som svar på Deres skrivelse af 21/3 d. å. skal man fra Aalborg Seminariums side meddele, at seminariet siden 1965 har haft en anmodning om opførelse af en pædagogisk afdeling ved Aalborg Seminarium liggende i undervisningsministeriet. Det skitseprojekt, som blev medsendt anmodningen, skal nok ajour-føres i lyset af den nye læreruddannelse. En sådan pædagogisk afdeling kan meget vel finde plads på seminariets eksisterende grund som en tilbygning til selve seminariebygningen. I det hele

taget er seminariets grund af en sådan størrelse, at eventuelle senere tilbygninger kan placeres på grunden.

Med hensyn til oplysning om eventuelle planer om samarbejde eller sammenlægning med andre seminarier eller om flytning af seminariet til eksisterende eller planlagte uddannelsescentre kan vi oplyse, at seminariet ikke har sådanne planer, idet man regner med, at Aalborg bliver et uddannelsescenter i sig selv.

N. T. Kjelds
rektor

Hjørring Seminarium
Henry Holm, seminarirektor
Tlf. (0891) 3266 . Kontortid 13-14

BILAG 10-29-ABC

Hjørring, den 9. april 1969.

*Seminariernes Planlægningsudvalg,
Undervisningsministeriet,
Frederiksholms Kanal 21,
1220 København K.*

I anledning af planlægningsudvalgets skrivelse af 21. marts d. å. kan Hjørring Seminarium oplyse:

Hjørring Seminarium, som blev oprettet i 1957, har haft en langt større tilgang af studerende end forudset, såvel fra Vendsyssel som fra det øvrige land, og seminariet vil i juni d. å.

have dimetteret 1029 lærere. Specielt den store tilgang fra Hjørring amt skyldes dels en tiltagende omstrukturering af landsdelens erhverv og dels en kraftig udbygning af amtets folkeskoler og gymnasier.

På Hjørring Seminarium oprettedes i 1967 et HF-kursus, som i 1969 optager 3 nye 1.-klasser, og ved Hjørring Gymnasium startedes i 1968

et to-årigt studenterkursus, der også har god søgning.

Til Hjørring Seminarium er henlagt en betydelig kursus- og mødevirksomhed for amtets lærere. Danmarks Lærerhøjskoles afdeling i Aalborg har i kursusåret 1968/69 placeret 10 årskursus og 3 metodikkursus på seminariet med fortrinsvis seminariets lærere som kursusledere.

Til seminariet er endvidere knyttet et permanent kursus for pædagogisk uddannelse af landsdelens ungdoms- og aftenskolelærere, og amtets lærerorganisationer afholder hvert år instruktioner og faglige møder i seminariets lokaler.

I 1967 flyttede Hjørring amts skolecentral sine samlinger og pædagogiske aktiviteter til seminariet.

Seminariebygningerne, der var projekteret til 400 studerende, blev opført i 1959-61, men i 1965 måtte seminariet på grund af sin hurtige vækst supplere lokalekapaciteten med en midlertidig pavillonbygning og en nærliggende villa. I 1967/68 opførtes en svømmehal, således at de studerende kan uddannes til svømmelærere.

Af hensyn til kommende udvidelser har seminariet erhvervet sig arealer på i alt ca. 100.000 m², hvoraf det bestående seminarium

med idrætsanlæg beslaglægger ca. 40.000 m². For at imødekomme den nye læreruddannelses krav til lokaleantal og -art har seminariet i 1968 indsendt ansøgning til undervisningsministeriet om godkendelse af en tilbygning på ca. 3000 m². Når dette byggeri er gennemført, vil seminariet have lokalekapacitet til at kunne uddanne årgange på 160-180 studerende.

Hjørring byområde har tilstrækkelig store folkeskoler samt specialskoler til at kunne dække seminariets behov for fast øvelsesskole og andre praktikskoler, men i øvrigt har seminariet i sit langtidsprogram planer om at opføre en særlig seminarie-børneskole på de ubebyggede arealer, seminariet ejer. Det kan nævnes, at et lokalt boligselskab har bygget kollegier for unge under uddannelse i Hjørring og påtænker opførelse af flere kollegiehuse i et større samlet kollegieområde »Kollegiehaven« i den nordlige del af byen.

Hjørring Seminariums styrelse har ikke planer om samarbejde eller sammenlægning med andre seminarier. Seminariet ligger i et udpræget vækstområde, og den hidtidige tilgang af studerende - også for 1969/70 - synes at indicere den fortsatte tilstedeværelse af et selvstændigt fuldt udbygget seminarium i Vendsyssel.

Henry Holm

Tiltrædes af seminariets lærerkollegium.

/l. E. Christiansen

Tiltrædes af seminariets bestyrelse.

B. Christensen

Den 28. nov. 1968.

*Til
Udvalget om seminariernes
fremtidige antal og placering m.v.*

Udvalget har den 10. september 1968 anmodet Institut for Dansk Skolehistorie om at udarbejde en kort historisk beskrivelse af de enkelte nu eksisterende lærerseminarier. Man ønskede for det enkelte seminarium oplyst tidspunktet for dets oprettelse, de særlige omstændigheder, der bevirkede, at det blev oprettet på det pågældende tidspunkt og på det pågældende sted, samt eventuelt enkelte mere markante træk fra dets senere udvikling.

Instituttet fremsender hermed en række oplysninger, der skønnes at være relevante. For at undgå unødige gentagelser bringes først en kortfattet omtale af den lovgivning, der mere generelt synes at have influeret på interessen for oprettelse af seminarier. Dernæst meddeles oplysningerne om de enkelte seminarier. Endelig følger en konklusion, hvori der gøres forsøg på at påpege visse fællestræk ved oprettelsen af seminarierne.

Det bemærkes, at det ikke falder inden for den stillede opgaves rammer at redegøre for grundene til, at en række seminarier i tidens løb er blevet nedlagt - Samsø, Brøndbyvester, Borris, Brahetrolleborg, Bornholm, Vesterborg, Lyngby og adskillige andre.

1. Rids af seminarielovgivningen.

Lovgivningsmagts første egentlige initiativ til etablering af en læreruddannelse i Danmark blev taget i forbindelse med nedsættelsen af den store »Kommission til de danske skolers bedre indretning« 1789. En af kommissionens hovedopgaver var at foreslå »en foranstaltning til at danne skoleholderne selv til brugbare og due-lige lærere«. Kommissionen fik allerede året efter oprettet Blaagaard Seminarium (det senere Jonstrup, 1809).

I årene 1802-16 oprettedes på privat initiativ 8 såkaldte præstegårdsseminarier. Regeringen

ønskede at støtte dem økonomisk, og for at skaffe midler hertil pålignede den ved reskript af 17. maj 1805 præsteembederne en særskat, der skulle indgå i en seminariefond. Denne fond, der i de følgende år udbetalte betydelige summer til seminariernes drift, fik imidlertid i de økonomiske vanskelige år efter statsbankerotten ikke tilstrækkelige indtægter. En række forhandlinger omkring 1820 førte til en beslutning om ophævelse af seminariefonden og nedlæggelse af adskillige seminarier (1824); tilbage blev kun seminarierne Jonstrup, Lyngby (Djursland), Skaarup og Snedsted.

I 1818 gennemførtes den første seminarielov. Læreruddannelsen skulle være treårig, en række fag gjordes obligatoriske, og antallet af undervisningstimer fastsattes til normalt 42 om ugen. Loven betegnede imidlertid et ideal, der kun i beskedent omfang blev overført til virkeligheden.

I 1857 gennemførte rigsdagen en ny seminarielov, der betød en væsentlig forbedring af undervisningen. Uddannelsen skulle fortsat være treårig. Staten søgte ved byggeri, inventarforbedringer og nyansættelser af lærere at virkeliggøre lovens intentioner.

Loven indeholdt imidlertid også en bestemmelse, der gav privatister adgang til at indstille sig for en uvildig eksamenskommission til en prøve, der skulle give de samme rettigheder som statseksamen. Uddannelsen skulle fortsat være treårig. Staten søgte ved byggeri, inventarforbedringer og nyansættelser af lærere at virkeliggøre lovens intentioner. Loven indeholdt imidlertid også en bestemmelse, der gav privatister adgang til at indstille sig for en uvildig eksamenskommission til en prøve, der skulle give de samme rettigheder som statseksamen. Uddannelsen skulle fortsat være treårig. Staten søgte ved byggeri, inventarforbedringer og nyansættelser af lærere at virkeliggøre lovens intentioner. Loven indeholdt imidlertid også en bestemmelse, der gav privatister adgang til at indstille sig for en uvildig eksamenskommission til en prøve, der skulle give de samme rettigheder som statseksamen. Uddannelsen skulle fortsat være treårig. Staten søgte ved byggeri, inventarforbedringer og nyansættelser af lærere at virkeliggøre lovens intentioner.

En anden forudsætning for oprettelsen af nye privatseminarier i disse år var det, at det i 1859 blev tilladt de offentlige skoler at ansæt-

te lærerinder (private skoler havde i ret stor udstrækning anvendt kvindelig arbejdskraft i de foregående år). Årligt skulle der for en eksamenskommission holdes eksamen for vordende lærerinder i borger- og almueskolen.

Statsseminarierne var i 1850-erne og 1860-erne jævnligt udsat for en stærk kritik fra principielt liberalistisk indstillede grupper på rigsdagen. Ofte ledsagedes kritikken af krav om deres nedlæggelse. At dumpeprocenten her var lavere end ved eksamenskommissionens prøver var for mange et vidnesbyrd om, at seminariernes eksaminer var lettere, ikke om at statsseminarierne havde mulighed for at optage de bedst kvalificerede elever. I 1867 gennemførtes en lov, der fratog statsseminarierne deres eksamensret; fremtidig skulle alle lærerkandidater eksamineres og censureres af en eksamenskommission, uden hensyn til hvor de havde fået deres forberedelse.

1867-loven betød utvivlsomt en forringelse af læreruddannelsen. Adskillige indstillede sig til eksamen efter kun i kort tid at have deltaget i et seminariums undervisning, nogle uden overhovedet at have fulgt nogen seminarieundervisning. En yderligere forringelse blev resultatet af anordningen af 30. august 1881, der tillod, at karakterer i en række fag uden videre kunne overføres fra almindelig forberedelseseksamen til lærereksamen. I tiden indtil 1888, da ordningen ophævedes, bl. a. på grund af overproduktion af lærere, var det muligt at få en lærereksamen med en meget beskednen indsats.

Seminarieloven af 1894 gennemførte ligestillingen mellem statsseminarierne og de private seminarier på en anden måde end 1867-loven. For fremtiden skulle eksamen holdes af seminarierne selv, både statsseminarierne og de af ministeriet anerkendte privatseminarier. Endvidere blev det bestemt, at en elev normalt først kunne indstille sig til lærereksamen efter at have gennemført et tre-årigt studium ved et seminarium. Staten skulle fra nu af yde økonomiske tilskud til de private seminarier, men kunne til gengæld også stille krav til deres standard m.h.t. lokaler, samlinger m.m. Til alle seminarier skulle der knyttes en øvelsesskole. - Siden 1894-loven har statens tilskud flere gange været reguleret; de væsentligste ændringer blev gennemført 1928, 1947 og 1959.

Seminarieloven af 1930 betød en yderligere udbygning af seminarieuddannelsen. Den blev 4-årig for studenter, realister og præliminarister, hvis deres hovedkarakter var af en vis stør-

relse; andre skulle bestå en optagelsesprøve, hvortil en såkaldt præparandklasse forberedte. I særlige tilfælde kunne elever med studentereksamen optages i 2. klasse. Fagkredsen blev udvidet, bl. a. gjordes ét fremmedsprog obligatorisk. I forvejen var forbedringer ved statsseminariernes bygninger hårdt tiltrængt, men lovens gennemførelse ville stille yderligere krav til både bygninger og inventar. Dette var baggrunden for et ministerielt lovforslag i 1931, der ville koncentrere læreruddannelsen på færre, men større og mere veludstyrede seminarier; iflg. forslaget skulle Jonstrup, Skaarup, Ribe og Ranum seminarier nedlægges, medens Haderslev og Tønder seminarier skulle udbygges, og et nyt dobbeltseminarium oprettes i Slagelse. Dette centraliseringsforslag mødte imidlertid modstand i oppositionspartierne og nåede ikke længere end til behandling i et udvalg.

Tanken om en reduktion af seminariernes antal dukkede op igen 1933/34, denne gang fremkaldt af ønsket om at komme overproduktionen af seminarieuddannede lærere til livs. Nedlæggelse af Femmers Kvindeseminarium blev vedtaget ved lov i 1934.

Ved folkeskoleloven i 1937 var seminarieloven forældet, men først i 1954 lykkedes det at komme igennem med en ny seminarielov. Seminarieloven af 1954 indrettede både en 4-årig og en 3-årig linje, den sidste, den såkaldte studenterlinje, beregnet for studenter, der havde bestået studentereksamen »på en efter seminariets skøn tilfredsstillende måde« (en 2½-årig studenterlinje var blevet oprettet 1947 ved midlertidig lov). Begge linjerne skulle afsluttes med en afgangsprøve, men nyt var det, at en række fag blev eksamensfri. Loven skelner mellem den obligatoriske undervisning, linieuddannelsen og den såkaldte frie læsning. I den her givne sammenhæng er det vigtigt at notere, at den ret differentierede undervisning stillede nye, store krav til seminariernes bygninger og inventar. Det skal endvidere her nævnes, at der var ønske fremme om at kræve studentereksamen som betingelse for optagelse på seminarium, men man var bange for, at dette ville formindskede rekrutteringen.

Den nye seminarielov blev forældet efter få års forløb, da den nye skolelov i 1958 så dagens lys.

Lov af 8. juni 1966 om uddannelse af lærere til folkeskolen gør optagelse på et seminarium betinget af, at ansøgeren har bestået højere forberedelseseksamen eller studentereksamen. Præ-

parandklassen afskaffes, og uddannelsestiden bliver for alle lærerstuderende enten 3½ eller 4 år. Den obligatoriske fagrække reduceres kraftigt, men til gengæld skal alle de studerende vælge et pædagogisk speciale. Loven skelner mellem en grunduddannelse i 3 fag, en linieuddannelse i normalt 2 fag og en kursusundervisning, der er dels obligatorisk, dels frivillig. Med en enkelt undtagelse (praktisk skolelærning) bliver der ikke tale om eksamensfrie fag. Når loven skal omsættes i praksis fra 1969, vil læreruddannelsen øjensynlig blive endnu mere differentieret og dermed stille øgede krav til seminariernes lærerstab, bygninger og inventar.

Oversigt over eksisterende seminarier

STATSSEMINARIER:	Oprettet
Tønder	1786
Jonstrup	1791 (1809)
Skårup	1803
Ranum	1848 (1812 i Snedsted)
Jelling	1841

Gedved	1862 (statssem. i 1961)
Vordingborg	1882 (statssem. i 1961)
Haderslev	1884 (som tysk statssem.)
Ribe	1899 (statssem. i 1918)
Emdrupborg	1949

PRIVATSEMINARIER:

Blaagaard	1859
N. Zahles	1860
Silkeborg	1886
Nr. Nisum	1892
Odense	1895
Th. Langs	1896
Haslev	1905
Århus	1909
Frederiksberg	1919
Københavns Dag- og Aftensem.	1949 (dagsem. 1966)
Esbjerg	1949 (dagsem. 1956)
Skive	1952
Kolding	1953
Marselisborg	1953 (dagsem. 1954)
Hellerup	1953
Hjørring	1957
Herning	1960
Ålborg	1960
Holbæk	1960

Seminarierne fordelt på geografiske hovedområder, amter og amtråds kredse.

Nærværende skema og kort er en oversigt over 29 seminariers geografiske beliggenhed. Undtaget fra oversigten er aftenseminariet ved Københavns dag- og aftenseminarium samt statens seminarium for småbørnslærere i Vejle.

Som det fremgår af kortet, er der her yderligere givet en oversigt over seminarierne fordelt efter ejerforhold.

Seminarierne er angivet med pile, hvis spidser er den pågældende læreanstalts tilnærmelsesvise beliggenhed. De på kortet angivne numre refererer til numrene i skemaets yderste højre kolonne.

Oversigten er pr. aug. 1968.

Hovedområder	Amter og amtråds kredse	Seminarierne	Nr.
1. NORDØST SJÆLLAND	A: Københavns Kommune	Statsseminariet på Emdrupborg	1
		N. Zahles Seminarium	2
	B: Københavns Amtråds kreds	Blaagaard Seminarium	3
		Frederiksberg Seminarium	4
		Hellerup Seminarium	5
		Københavns Dagseminarium	6
		Jonstrup Statsseminarium	7
	C: Roskilde Amtråds kreds		
	D: Frederiksborg Amt		

Hovedområder	Amter og amtsråds kredse	Seminarierne	Nr.
2. ØVRIGE DANMARK ØST FOR STOREBÆLT	E: Holbæk Amt	Holbæk Seminarium	8
	F: Sorø Amt	Haslev Seminarium	9
	G: Præstø Amt	Vordingborg Statsseminarium	10
	H: Bornholm Amt		
	I: Maribo Amt		
3. FYN	J: Svendborg Amt	Skårup Statsseminarium	11
	K: Odense Amt	Odense Seminarium	12
	L: Assens Amtsråds kreds		
4. ØSTJYLLAND	M: Vejle Amt	Jelling Statsseminarium	13
		Kolding Seminarium	14
	N: Skanderborg Amt	Gedved Statsseminarium	15
		Silkeborg Seminarium	16
		Th. Langs Seminarium	17
		Århus Seminarium	18
	O: Århus Amt	Marselisborg Seminarium	19
5. NORD- JYLLAND	Q: Ålborg Amt	Ålborg Seminarium	20
		Ranum Statsseminarium	21
	R: Hjørring Amt	Hjørring Seminarium	22
	S: Thisted Amt		
6. VEST- JYLLAND	T: Viborg Amt	Skive Seminarium	23
	U: Ringkøbing Amt	Herning Seminarium	24
		Nr. Nissum Seminarium	25
	V: Ribe Amt	Esbjerg Seminarium	26
		Ribe Statsseminarium	27
7. SYDJYLLAND	W: Haderslev Amt	Haderslev Statsseminarium	28
	X: Åbenrå Amtsråds kreds		
	Y: Sønderborg Amtsråds kreds		
	Z: Tønder Amt	Tønder Statsseminarium	29

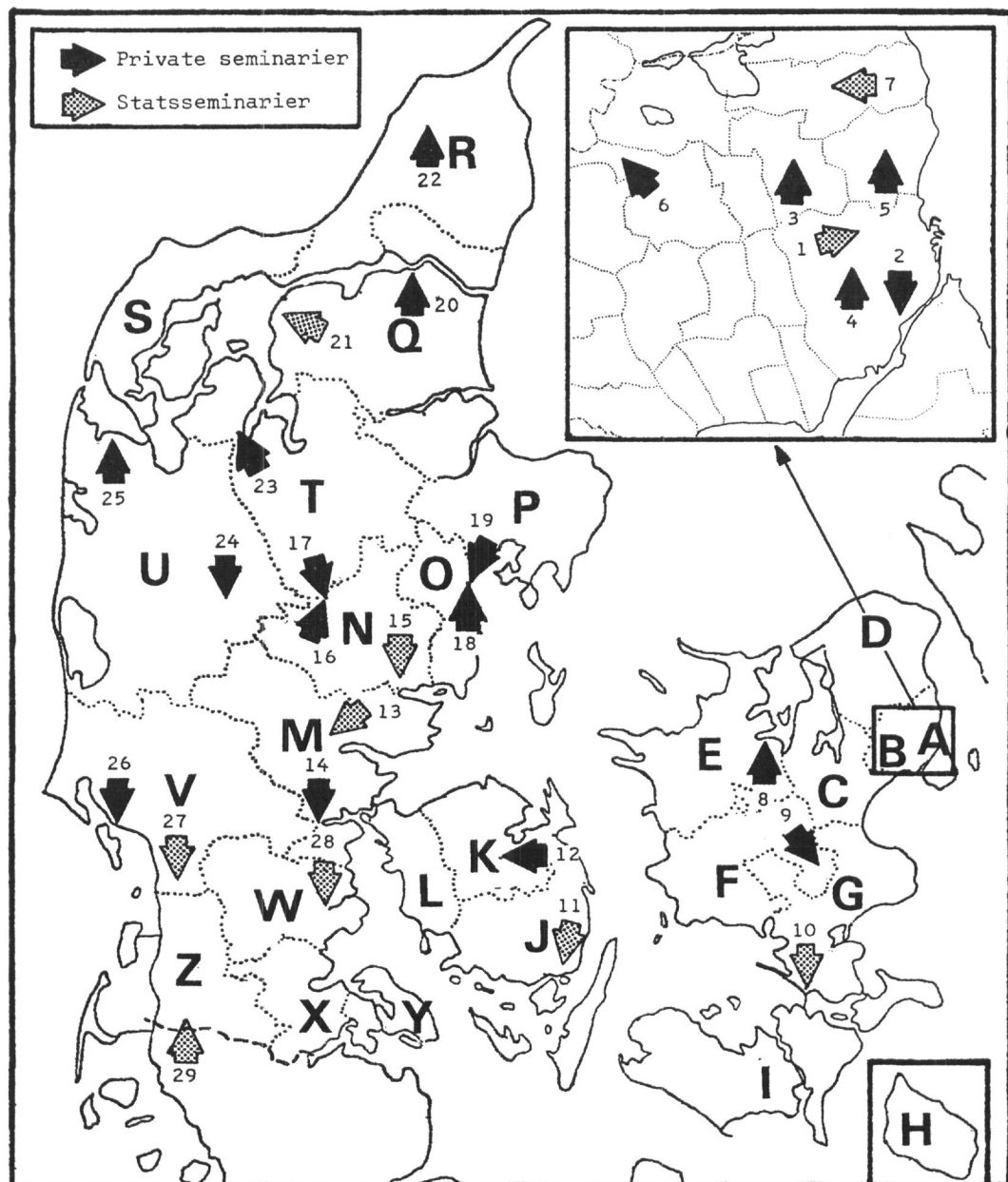
Tønder Statsseminarium

Seminarieret blev grundlagt ved provst Balthasar Petersens fundationsakt 1786, men kom først i gang som »normalskoleseminarium« i 1788. Måske er det dog rimeligere at datere grundlæggelsen til 1753, da Balthasar Petersen startede et præstegårdsseminarium i Tønder. Under alle omstændigheder er seminarieret det ældste af de nu eksisterende i Norden.

Baggrunden er dels Tønder bys velstand (kniplingsindustrien), dels de stærke åndelige brydninger både kirkeligt og pædagogisk. Grundlæggerens dynamiske personlighed har også spillet en rolle. Han stod som repræsentant for de gammelpøstestantiske skoleidealer.

Fra 1788 til 1829 var seminarieret i funktion som en privat institution i nær tilknytning til byens skolevæsen. Derefter var det et kongeligt

Seminariernes beliggenhed

seminarium med overvejende tysk undervisningssprog til 1855. Fra 1858 var det et dansk-sproget statsseminarium. Men fra 1864 blev det tvesproget - med en tysk A-afdeling og en dansk B-afdeling. I 1884 blev det en rent tysk-sproget præjsisk lærerskole og fungerede som sådan til 1920, hvor det atter blev dansk statsseminarium.

I 1920 overvejedes det at nedlægge seminariet, men tanken blev opgivet, da en nedlæggelse ville være skadelig for Tønder by, der just havde mistet halvdelen af sit opland, og da nedlæggelsen formodentlig også ville være betænkelig af nationale grunde.

Nybygninger og udvidelser i 1905, 1931-32, 1939 og 1955. I 1922 oprettedes et kvindeligt elevhjem, der udvidedes i 1955 (ialt 26 værelser), og i 1968 et kollegium for både mandlige og kvindelige elever (32 værelser + 2 lejlig-heder).

Jonstrup Statsseminarium

Seminariet går tilbage til det første seminarium i det danske kongerige, »det kongelige danske Skolelærerseminarium«, oprettedes i 1791 på Blaagaard i København — ved nuværende Slotsgade mellem Nørrebrogade og Baggesensgade. Seminariet opførtes i en lystejen-dom fra det 17. årh., hvis blå skifertag gav det navnet Blågård. Seminariet blev oprettet på initiativ af Den store skolekommission, der var blevet nedsat i 1789; baggrunden var den interesse for skolevæsen og lærernes uddannelse, som var vokset frem i Danmark gennem filantropismen. Kiels seminarium var forbilledet.

Efter at seminariet havde fået sine bygninger ødelagt ved Københavns bombardement i 1807, flyttede det ca. 2½ mil bort fra København, ud til Jonstrup klædefabrik, der var blevet overtaget af staten. De landlige omgivelser var bevidst valgt ud fra erfaringen om storbyens negative indflydelse på seminaristerne. Det nye seminarium blev som det gamle en kostskole, og en øvelsesskole blev oprettet. En nybygning, som opførtes i 1858, brændte 30 år senere; et nyt elevhus opførtes i 1897.

I 1934 vedtog folketinget, at seminariet skulle nedlægges, men forslaget blev standset i landstinget.

Kvindelige elever fik adgang til seminariet i 1950.

Indretningen af forsvarets flyveplads i Værløse i umiddelbar nærhed af seminariet tvang dette til at flytte. Flytningen fandt sted i 1955

til Lyngby-Taarbæk kommune; i 1961 stod seminariets nye bygninger færdige.

Skårup Statsseminarium

Seminariet oprettedes i 1803 som et præstegårdsseminarium af amtsprovst, dr. phil. P. A. Wedel, med P. O. Boisens præstegårdsseminarium i Vesterborg som mønster. I de første årtier foregik al undervisning i præstegården, men i 1836 opførtes en selvstændig seminariebygning; seminariet kunne da optage de elever, der søgte dertil fra Slesvig og Holsten, efter at Kieleseminariet var blevet nedlagt i 1824. I 1839 fik seminariet egen øvelsesskole. I 1894 blev forstander- og sognepræsteembederne adskilt, og en ny forstanderbolig blev bygget. Ved århundredskiftet udvidedes seminariebygningen. Fra 1918 optoges også kvinder på seminariet.

I 1931 fremsatte undervisningsminister Borgbjerg forslag om koncentration af statens seminarievæsen, der bl. a. omfattede planer om sammenlægning af Skårup og Jonstrup seminarier til ét seminarium med placering i Slagelse. Forslaget mødte principiel modstand og faldt. En omfattende modernisering med tilbygning og ombygning fandt derefter sted, for at seminariet kunne opfylde 1930-lovens krav.

To gange tidligere havde seminariets eksistens været truet. Første gang i 1821, da en kgl. resolution fastslog, at Skårup Seminarium skulle nedlægges, efter at amtsprovst Wedel ikke længere var i stand til at forestå det; tanken blev opgivet, da det viste sig, at Skårup Seminarium var særdeles billigt i drift. I 1891 drøftedes en eventuel flytning af seminariet.

I 1962-64 blev der gennemført en meget omfattende udbygning og modernisering af de gamle lokaler. Et kollegium med 46 værelser blev taget i brug i 1967, og en ny øvelsesskole stod klar året efter. Et byggeudvalg er siden nedsat vedrørende en ny udbygning af seminariet, med henblik på læreruddannelsesloven af 8. juni 1966.

Ranum Statsseminarium

Seminariet oprettedes i Snedsted i 1812 som et præstegårdsseminarium af sognepræst N.L.C. Bentzon. I 1840-erne var seminariet blevet for lille, og lokalerne trængte stærkt til istandsættelse. På grund af den ret isolerede beliggenhed valgte man at flytte seminariet til Ranum i 1848. Forstander Ludvig Christian Müller fandt også, at Snedsteds beboere lod meget tilbage at ønske i sædelighed, renlighed og ædrueligh-

hed. I Ranum havde der været et seminarium 1815-19, oprettet af præsten Ignatius Becher. I 1895 blev forstanderembedet skilt fra sognepræsteembedet. En forstanderbolig blev opført og samtidig foretoges en omfattende ombygning af seminariet.

I 1934 indviedes en ny seminariebygning, og det gamle seminarium blev øvelsesskole. Denne blev sprængt i luften under besættelsen. En ny trefløjet øvelsesskole blev indviet i 1950. 1950-ernes stadigt stigende elevtal sprængte efterhånden rammerne. Efter lange forhandlinger sattes i begyndelsen af 1960-erne et byggeprogram i gang, der rådede bod på de herskende mangler. I nær fremtid skal øvelsesskolen udvides, og en svømmehal bygges.

Jelling Statsseminarium

Ribe stift havde siden nedlæggelsen af Borris i 1824 savnet et seminarium. Da Tønder seminarium var næsten fuldstændig tysk, indgav stiftsøvrigheden i Ribe i 1839 andragende om i det mindste oprettelsen af en eksamenskommission i Ribe. Kancelliet foretrak at oprette et seminarium, og da Ribe lå for tæt på Tønder og seminariet ifølge Kancelliet også helst skulle ligge på landet, fandt man, at Jelling var et passende sted. Landsbyen var stor nok til at give eleverne bolig, og der herskede »en god og agtværdig tone«. Seminariet oprettedes ved kgl. resolution af 2. april 1841. Til baggrunden hører også den voksende interesse for det danske sprogs stilling i Slesvig, hvorom også sprogreskriptet fra 1840 vidner. Det blev en opgave for seminariet også at uddanne lærere til Slesvig. Jelling seminarium har fra starten haft et nationalt og grundtvigsk præg.

Den nuværende hovedbygning er fra 1889, en forstanderbolig blev bygget i 1894 og en musiksalsbygning i 1910 samt en gymnastiksal i 1920. Indtil 1894 var sognepræst- og forstanderembedet forbundet. Den nuværende rektorbolig opførtes i 1933. I 1959 blev der bygget en kollegiebygning til nogle af seminariets elever. I 1967 afsluttedes en meget betydelig udvidelse af seminariet på ca. 4000 m² (sportsaula, faglokaler, kontorfløj). Ombygning af de gamle lokaler, hvortil der er bevilget 1 mill. kr., er ved at blive gennemført.

Gedved Statsseminarium

Seminariet oprettedes i 1862 som en afdeling inden for folkehøjskolen i Gedved. Den var

blevet oprettet i 1854 og fik i 1859 den grundtvigsk inspirerede lærer på Uldum Højskole P. Boisen som forstander. (P. Boisen var sønnesøn af biskop P. O. Boisen). Efter loven i 1857 om privatisters ret til at lade sig indstille til prøve ved lærereksamen lod Boisen i 1862 en afdeling af højskolen forberede privatister til lærereksamen. Undervisningen blev 2-årig, med de samme forkundskaber, som krævedes ved de kgl. seminarier. Seminariet blev det første fri-seminarium uden for København. I 1881 var elevantallet så stort, at højskolen blev nedlagt. Gedved seminarium, der i de første årtier var et »venstre seminarium«, uddannede mange lærere til fri- og højskoler. Seminariet fik statsanerkendelse i 1896. I 1903 blev seminariet købt af forstander Jens Byskov, der byggede det om. Det blev udvidet i 1910 og 1937 med nye fløje, og yderligere udvidelser fandt sted i 1950-erne. Siden 1900 var der blevet uddannet kvindelige lærere ved seminariet. Efter forstander Tage Byskovs død i 1951 overgik seminariet til en selvejende institution, efter at en ansøgning om statsovertagelse var blevet afslået. Efter fornyet ansøgning blev seminariet overtaget af staten i 1961. Sammen med seminariet overtog staten den stedlige kommuneskole som øvelsesskole.

Vordingborg Statsseminarium

I 1882 oprettedes »Cursus for vordende Skolelærere« af en gruppe lærere ved Vordingborg Realskole under ledelse af lærer H. Mathiessen. Seminariet benyttede først realskolens lokaler, men fra 1890 lejede man lokaler i den nyopførte Teknisk Skole. Fra 1896 optog man også kvindelige elever. I en lang årrække var Masnedsund Skole øvelsesskole for seminariet, men i 1922 oprettede dette sin egen seminarieskole.

I 1944 omdannedes seminariet til en selvejende institution med amtmanden over Præstø amt som formand for bestyrelsen. I 1961 overdrog bestyrelsen seminariet til staten.

I 1907 blev seminariets første selvstændige bygning indviet (hovedbygningen i det nuværende Vordingborg Gymnasium). Et stort nybyggeri gennemførtes i 1930-erne - i 1939 stod seminariets hovedbygning med gymnastiksal og 22 klasseværelser færdig. En væsentlig udvidelse af seminariets bygninger blev foretaget i 1955. Et omfattende byggeprogram (til ca. 20 mill. kr.) er under udførelse og forventes afsluttet i begyndelsen af 1970-erne. Efter statsovertagelsen er der erhvervet ca. 12 tdr. land, der anven-

des til sportspladser og botanisk have til undervisningsbrug.

Seminarieret råder over et ældre kollegium specielt for kvindelige elever samt et nyopført kollegium (indviet 1968).

Haderslev Statsseminarium

Seminarieret oprettedes som tysk statsseminarium i 1884. Baggrunden var beslutningen om at nedlægge Tønder Seminariums danske afdeling; dels havde der været uønskede modsætninger mellem den danske og den tyske afdeling i Tønder («Møgeltønder-slaget» 1878), dels mente man, at der efter ophævelsen af Pragfredens § 5 ville være et dalende behov for danskkyndige lærere i Slesvig.

Myndighederne mente dog, at man endnu ikke helt kunne undvære lærere, der mestrede både tysk og dansk sprog, og ønskede derfor at oprette en ny lærerskole et andet sted. Man vaklede mellem en placering i Flensborg eller Haderslev, men valgte sidstnævnte by. En af grundene hertil var, at der i Haderslev var både tyske og danske skoler, der kunne anvendes som øvelsesskoler. En anden grund har formodentlig været ønsket om at styrke tysk kultur og nationalitet i det ret danskorienterede Haderslev. Da seminarieret var oprettet, blev det en overvejende tysktalende skole.

I 1920 blev seminarieret overtaget af den danske stat. Øvelsesskolen udvidedes 1837 med en **eksamensmellemskoleafdeling** og 1958 med en **hjælpeskoleafdeling**.

1920 istandsattes bygningen, og det tidl. præparandhjem blev fra trediverne seminarierets hovedbygning. Betydelige udvidelser er siden foretaget i 1935-37, 1942-43 og i 1958.

Ribe Statsseminarium

I Ribe oprettedes i 1899 et privat seminarium

af Simon Hansen, der var sognepræst ved St. Catharinæ kirke. Baggrunden var Simon Hansens egen store interesse for skolespørgsmål, der bl.a. kom frem i hans virksomhed som formand for skolekommissionen; han var selv påvirket af de grundtvigske skoletanker. Men til baggrunden hører også de tidligere forsøg på at få oprettet et seminarium i Ribe - senest havde planer om et statsseminarium været drøftet i rigsdagen i 1893.

Staten overtog seminarieret i henhold til lov af 12/3 1918 og ændrede det, sådan at det fremtidigt skulle være forbeholdt kvindelige elever. Baggrunden for ændringen var, at der fra forskellig side, navnlig fra Dansk Kvinde-samfund, blev peget på det rimelige i, at staten oprettede et kvindeseminarium, eftersom alle de fire bestående statsseminarer var forbeholdt mandlige elever. - I 1948 blev seminarieret et fællesseminarium.

Seminarieret fik egne bygninger i 1912. En del udvidelser gennemførtes i 1936 og 1954, og i årene 1961-65 er der foretaget en meget omfattende tilbygning, bl.a. med en stor festsal. I 1962 er der opført et seminariekollegium, der er en selvejende institution.

Statsseminariet på Emdrupborg

Seminarieret blev oprettet i 1949 som et statsseminarium. Spørgsmålet om oprettelse af et statsseminarium i København var blevet rejst i 1946 i en betænkning, afgivet af det af undervisningsministeriet nedsatte udvalg til afhjælpning af lærermangelen. Spørgsmålet blev aktuelt, da to privatseminarer i København i 1948 meddelte, at de ikke det følgende år kunne optage alle de kvalificerede ansøgere, der måtte melde sig. Seminarieret fik stillet lokaler til rådighed på Emdrupborg.

Privatseminarer.

Blågård Seminarium

Seminarieret blev oprettet i 1859 af Jeppe Tang Andersen Tang. Denne var seminarist fra Ranum og ivrig talsmand for at overføre Grundtvigs tanker til folkeskolen og læreruddannelsen. I 1856 blev han lærer på Grundtvigs højskole Marielyst, men da højskolen ikke havde den forventede fremgang, trak han sig tilbage herfra i 1859. Loven fra 1857, der gav privatister adgang til lærereksamen, gav nu mu-

lighed for oprettelse af privatseminarer, og Tangs seminarium var det første i sin art.

I 1859 lejede Tang et lokale i Blågårdsgade 14 til en fri folkelig læreanstalt for vordende lærere. Seminarieret, der fik egen bygning i 1863, lå på samme grund som det første Blågårds seminarium fra 1791. Indtil den nye seminariebygning blev indviet i 1863, var seminarieret gået under forskellige navne som Tangs Institut, Friseminarieret, Seminarieret på Nørrebro.

Eksaminationen skulle foretages afvekslende i Kbh., Odense, Århus og Ålborg, men Tang fik udvirket, at seminariet fik egen eksamination i 1863. Seminariet forenedes i 1896 med Københavns frie Seminarium af 1861, og i 1904 med Vesterbros Seminarium, hvorefter det fik til huse i Nørrebro Latin og Realskole i Ravnsborggade 11. I 1923 flyttede det til Hindegade og i 1933 til Kapelvej.

I 1955 overgik seminariet fra privateje til selvejende institution.

Ved 100-årsjubilæet i 1959 stod det klart, at hvis seminariet skulle overleve, måtte det have nye og tidssvarende rammer. Da det ikke var muligt at udvide i København, fandt man et passende areal i Gyngemosen. Den økonomiske baggrund blev tilvejebragt ved gunstige købetingselser og støtte fra København og Gladsaxe kommuner. Udflytningen fandt sted i 1963.

N. Zahles Seminarium

I 1851 begyndte Natalie Zahle en privatlærerindeuddannelse. Efter at der på initiativ af D. G. Monrad i 1859 var åbnet adgang til den offentlige skole for kvinder, oprettede Natalie Zahle i 1860 en almuelærerindeskole i forbindelse med den af hende grundlagte skole.

N. Zahles Skole — og altså også almuelærerindeskolen — flyttede i 1877 til Nørrevold 7, og i 1885 omdannedes N. Zahles Skole til en selvejende institution, ledet af en bestyrelse. I 1894 omdannedes almuelærerindeskolen som en direkte følge af seminarieloven af 1894 til N. Zahles Privatseminarium for Kvinder, og seminariet fik statsanerkendelse. 1895 fik seminariet sin egen faste øvelsesskole (N. Zahles Seminarieskole, Linnestgade 8).

I de følgende årtier udbyggedes seminariet med faglokaler, foranlediget bl.a. af seminarielovene. I 1954 optog seminariet både mandlige og kvindelige studerende, og det har siden da været et fællesseminarium — N. Zahles Seminarium. I 1961 erhvervedes ejendommen Nørrevold 5, der ombyggedes til undervisningsbrug, og hvor seminariet i dag har størstedelen af sine lokaler.

Institutionen N. Zahles Skole består af: Den fuldstændige højere almenskole (hovedskole med 8.-10. klasser, realafdeling og gymnasium), N. Zahles Seminarium og N. Zahles Seminarieskole (hovedskole med 8.-10. klasser og realafdeling).

I grundbestemmelserne for institutionen står:

»Institutionens formål er ud fra et kristent livssyn og på folkekirkens grund at fortsætte den af Natalie Zahle grundlagte undervisningsanstalt i dens forskellige grene efter hver tids behov . . .« Bestyrelsen, hvorfra skolens ledere og lærere samt andre, der er økonomisk afhængige af institutionen, er udelukkede, er forpligtet til at videreføre de forskellige afdelinger i den kristne ånd, hvori de er grundlagt.

Silkeborg Seminarium, (Vinthers Seminarium)

Silkeborg Seminarium blev oprettet i 1886 af ejeren af Silkeborg realskole, Kr. Johansen, som drev seminarium og realskole indtil 1890. Fra realskolen var mange elever i årene forud taget på seminarium, og Kr. Johansen gav nu eleverne mulighed for at forbinde en præliminæreksamen med en lærereksamen i samme by. Seminariet fik egen bygning i 1886. Lærerne underviste både på seminariet og i realskolen.

Fra seminariets oprettelse 1886 virkede P. J. M. Vinther som lærer ved skolen. Han købte 1890 seminariet af Kr. Johansen og opførte 1894 såvel seminarium som øvelsesskole på den nuværende Skolegade. Seminariet fik statsanerkendelse oktober 1894.

Under P. J. M. Vinthers ledelse blev seminariet det førende grundtvigske seminarium i landet. Han udvidede seminariets kapacitet, dels ved nybyggeri 1896 og 1904, dels ved køb af Silkeborg realskoles bygninger 1910 (opført 1896).

Seminariet overgik til selvejende institution i 1958. Seminarium og øvelsesskole flyttede 1961 fra byens centrum ind i nyopførte bygninger på Århusbakken (senere udvidelse 1966).

Nørre Nissum Seminarium

Seminariet oprettedes i 1892 af sognepræst Adolf L. Hansen, der tidligere her havde oprettet den første Indre Missions højskole i 1887. De store vækkelser i Vestjylland i slutningen af forrige århundrede dannede den åndelige baggrund. På højskolen havde Adolf L. Hansen forsøgsvis uddannet et hold seminarister, og da dette lykkedes godt, grundlagde han seminariet. Sideløbende havde A. L. Hansen de første år et præliminærkursus. I 1906 overgik seminariet til et aktieselskab af Indre Missions venner i Danmark. En seminariebygning blev opført i 1911. I 1931 opførtes en festsal og et bibliotek, og fra 1955 og fremover er der opført undervisnings- og faglokaler, to store kollegiebygninger (350 kollegiepladser plus 318 under opfø-

reise), to gymnastiksale, rektorbolig og økonomibygning.

Seminariet fik i 1896 statsanerkendelse og har siden 1902 været et fællesseminarium.

I 1947 blev seminariet en selvejende institution, hvis bestyrelse for halvdelens vedkommende vælges direkte af »Den kirkelige forening for den indre mission i Danmark«. Den anden halvdel er selvsupplerende.

Odense Seminarium

Seminariet blev oprettet 1895 ved en sammensmeltning af to tidligere seminarier. Det ene var Odense Kvindeseminarium, der var blevet grundlagt af forfatterinden Julie Heins i 1880, men allerede 3 år senere var overgået til den stærkt grundtvigsk prægede lærer Niels Thomsen. Det andet var Odense Seminarium, der var grundlagt 1891 af lærerne C. J. Busk og V. Yderik. Sammenslutningen af de to eksisterende seminarier til et fællesseminarium havde som forudsætning seminarieloven af 1894, der gav lærer- og lærerindeuddannelsen stort set samme indhold. Niels Thomsen blev den første forstander.

I 1908 blev seminariet forbundet med et forskoleseminarium; det dimitterede sidste gang et hold småbørnslærere i december 1966. En ansøgning om statsovertagelse blev afslået i 1960. Fra august 1962 er seminariet en selvejende institution.

Større bygningsudvidelser fandt sted i 1908 og 1932. I 1966 kunne seminariet endelig rykke ind i nye bygninger.

Th. Langs Seminarium

Den selvejende institution Th. Langs Skoler, Silkeborg, består foruden af Th. Langs Seminarium, der blev oprettet i 1896, af Th. Langs Gymnasium (oprettet 1907) og Th. Langs Skole (oprettet 1894), der er en 10-klasset børneskole og seminariets øvelsesskole. Th. Langs Forskoleseminarium (oprettet 1891), efter 1954-loven kaldt Th. Langs Småbørnslærerindeseminarium, standsede i 1966 i forbindelse med loven af 1966, hvorefter denne særlige uddannelse ikke mere eksisterer.

Th. Langs Skoler startedes i 1882 af frk. Theodora Lang som en lille børneskole. I 1968 omfatter afdelingerne tilsammen ca. 1500 elever. I begyndelsen var skolekomplekset frk. Langs private ejendom, men i 1918 omdannede hun det til en selvejende institution.

Seminariet var oprindeligt et kvindeseminarium,

men blev i 1930 gjort til fællesseminarium.

I pædagogisk henseende er de tre afdelinger selvstændige med hver sin leder. Ved institutionen består der et udbredt lærerfællesskab. Langt de fleste af seminariets lærere har også timer i børneskolen (eller i gymnasieskolen) og kan ofte her modtage deres lærerstuderende til praktikundervisning.

I 1886 fik skolen sin første egen bygning ved skoletorvet. Siden er der ved talrige til- og ombygninger, bl.a. i 1959, skabt et stort bygningskompleks.

Haslev Seminarium

Seminariet blev oprettet i 1905 af venner af Indre Mission. Det var oprindeligt et aktieselskab, men ændredes i 1921 til en selvejende institution.

Baggrunden var et stærkt ønske i Indre Mission om, at vordende lærere i folkeskolen skulle møde denne kirkelige retnings kristendomsforståelse. Placeringen i Haslev skyldes vistnok et forslag fra Vilhelm Beck selv. Det har spillet en rolle, at Haslev lå så fjernt fra Nørre Nisum, hvor Indre Mission i forvejen havde et seminarium. Der ville ikke blive tale om konkurrence. Et seminarium i Haslev ville ligge centralt i området Sjælland, Lolland-Falster og nogenlunde for Bornholm og kunne være et tilbud til dem, der gerne ville uddannes på et Indre Missions seminarium, men fandt afstanden til Nørre Nisum for stor. En grund yderligere har det været, at der i Haslev i forvejen fandtes et milieu, der var præget af Indre Mission: Haslev Højskole fra 1891 og Haslev Landbrugsskole fra 1904 var begge oprettet af Indre Mission. Siden er dette milieu blevet udvidet med Haslev Gymnasium fra 1916, Håndværkerhøjskolen i Haslev fra 1922, Den udvidede Højskole fra 1923 og Haslev Teknikum fra 1965.

Seminariet blev udvidet første gang i 1935, anden gang i 1956-58, tredje gang 1966-68 med en stor udvidelse til 14 mill. kr.

Århus Seminarium

Seminariet blev oprettet som et kvindeseminarium i 1909 på foranstaltning af Indre Missions Venner i Danmark. Initiativet blev taget af århuslæreren P. Elbæk. Forstander blev lærerinde ved Th. Langs Seminarium Astrid Blume sammen med sognepræst H. O. Frimodt Møller.

Det var det eneste kvindeseminarium, opret-

tet af indre Mission. Derfor skulle det have en central placering, og man valgte Århus på grund af de udmærkede kommunikationsforhold, det store offentlige skolevæsen, statsbiblioteket m.v.

Seminarieret fik statsanerkendelse fra starten. Dets bygninger opførtes i 1910, og ved Indre Missions 50-års jubilæum i 1911 blev det overdraget Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark.

Efter at loven i 1930 havde **nødvendiggjort** en kostbar udbygning, og de økonomiske forhold var **forringede** i forbindelse med dalende elevtilgang, besluttede man efter lang debat at åbne seminarieret for **mænd i 1932**.

Navnet blev nu Århus Seminarium, der i juridisk henseende er en selvejende institution. Seminarieret er blevet udvidet med tilbygninger i 1932-33, 1953-54 og 1962-64.

Frederiksberg Seminarium (K.F.U.M.s Sem.)

Seminarieret blev oprettet i 1919 som den selvejende institution KFUMs Seminarium. Initiativet blev taget af daværende generalsekretær i KFUM i København Gunner Engberg. Baggrunden var et ønske i KFUM om, at vordende lærere skulle få lejlighed til også at lære det kristelige ungdomsarbejde at kende og dygtiggøre sig til at gå ind i det.

Fra 1947 har seminarieret også modtaget kvindelige elever.

I 1953 oprettedes et søsterseminarium, Hellerup Seminarium, og i 1964 Gentofte Studenterkursus.

I 1919 overtoges Den danske Realskoles Seminarium, Frederiksberg Allé 22. 1922 erhvervedes en privatskole på Chr. Winthersvej til seminarium og øvelsesskole. I 1934 flyttede man som lejere til ejendommen Nylandsvej 27 (tidl. kommuneskole); i 1957 købte man hele ejendommen, der blev fuldstændig ombygget og moderniseret.

Københavns dag- og aftenseminarium

I en kronik i dagbladet Social-Demokraten den 14. april 1948 foreslog kommunelærer Hans Jakob Nielsen oprettelse af et aftenseminarium i København for at give mulighed for en læreruddannelse for folk, som af økonomiske eller andre grunde måtte kombinere studium med erhvervsindtægt. Forslaget blev taget op af A.O.F., og en bestyrelse blev dannet, som den 11. marts 1949 fik ministeriets godkendelse af det nye seminarium.

Den 1. april 1949 oprettedes en præparandklasse og 15 august s.å. begyndte det nye seminarium sin tilværelse med to 1. klasser med et 5-årigt uddannelsesforløb samt 1 præparandklasse.

1961 oprettedes på ministeriets initiativ en studenterklasse med et 4-årigt uddannelsesforløb. I 1962 udvidedes med yderligere 1 præparandklasse og i 1965 yderligere med 2 præparandklasser, der sigtede på daguddannelse. Bestyrelsen havde på dette tidspunkt besluttet at bygge et seminarium i Skovlunde i Ballerup/Måløv kommune. Kommunen stillede en grund på 51.000 m² til seminariets rådighed, byggede øvelsesskole - Rosenlundskolen - hvor også forskellige faciliteter stilledes til seminariets rådighed.

Motiveringen for nybyggeriet var Ønsket om egnede lokaler, og for oprettelsen af dagafdelingen, nødvendigheden af fuld udnyttelse af de nye bygninger samt behov for større seminariekapacitet i hovedstadsområdet.

Dagundervisningen indledtes 1966 på Ellegårdsskolen i Ballerup, hvorfra klasserne i 1967 flyttedes til Måløv skole. Dagafdelingen har to 3-årige studenterhold og et 4-årigt normalhold. I forbindelsen med tilvæksten af en dagafdeling ændredes seminariets navn til Københavns Dag- og Aftenseminarium.

Aftenseminariet fik i 1949 til huse på Efter-slægtselskabets skole, hvorfra det i 1953 flyttede til den nybyggede Rødkilde skole. I 1963 udvidedes med Bellahøj skole, og som allerede nævnt i henholdsvis 1966 og 1967 med Ellegårdsskolen og Måløv skole.

1. etape af seminariets nybyggeri, der omfatter 2/3 af projektet, nærmer sig nu sin færdiggørelse og tages i brug januar 1969. 2. etape forventes igangsat pr. 1. april s.å.

Esbjerg Seminarium

Seminarieret oprettedes i 1949 som et aftenseminarium, på privat initiativ. Baggrunden var lærermangelen. Man ønskede at oprette en præparandklasse i tilknytning til enten Esbjergs årskursus eller Esbjerg kommunale skolevæsen - med et aftenseminarium som mål. Bystyret godkendte forslaget og gav tilsagn om lokaler på Rørkjær skole og løfte om tilskud. Med undervisningsministeriets godkendelse oprettedes seminarieret som en selvejende institution.

I 1956 godkendte undervisningsministeriet oprettelsen af en studenter-daglinje, senere også af en 4-årig daglinje. Aftenlinjerne er nedlagt,

- det sidste hold herfra dimitteredes i 1968. Seminariet fik i 1958 egne lokaler, der er stillet til rådighed af Esbjerg kommune på lejebasis. Byggeprogram for nyt seminarium godkendt af undervisningsministeriet 1965. Landsarkitekt-konkurrence afsluttet 1967. Skitseplaner og skema I indsendt til endelig godkendelse i ministeriet februar 1968.

Skive Seminarium

Skive seminarium oprettedes som en selv-ejende institution i 1952 under indtryk af den herskende lærermangel. Initiativet til oprettelsen af seminariet blev taget af Skive byråd, hvis kasse- og regnskabsudvalg etablerede sig som seminariets midlertidige bestyrelse. Hvad der muliggjorde planernes realisation var tilstedeværelsen af Teknisk skole i byen, der kun blev benyttet i aften timerne og derfor kunne benyttes af seminariet på lejebasis i dagtimerne.

Daværende stadsskoleinspektør Paaskesen, der havde været den drivende kraft i forhandlingerne, blev seminariets forstander. Seminariet fik egne bygninger i 1959. Ønsket om, at der til seminariet blev knyttet en børneskole, og børneskolens nødvendige placering i et nyopført boligkvarter, førte til, at seminariet valgte at flytte sin virksomhed over i børneskolens umiddelbare nærhed. En ny seminariebygning er nu under opførelse. Et nyoprettet gymnasium overtager seminariets gamle bygning.

I foråret 1968 besluttede Folketinget, at en afdeling af Danmarks Lærerhøjskole skal placeres i Skive. Afdelingen vil komme til at virke i nært samarbejde med seminariet.

Kolding Seminarium

Seminariet oprettedes som en selvejende institution i 1952 på foranledning af Kolding byråd. Undervisningsministeriets anerkendelse forelå i 1953. Daværende borgmester Beirholm blev valgt til bestyrelsens formand. Kolding kommune stillede sig som økonomisk garant. Baggrunden var den voksende lærermangel. Seminariet fik i begyndelsen lokaler i Kolding Gymnasium. I 1957 flyttede seminariet ind i egne bygninger, der stod færdige i 1963. I 1967 påbegyndtes seminariets udvidelse med bygning af en idrætshal.

Marselisborg Seminarium

Seminariet oprettedes i 1952 som den selv-ejende institution Århus Aftenseminarium. Rådmand Bernhard Jensen havde stået i spidsen for

den kreds af interesserede, der anmodede undervisningsministeriet om tilladelse til at oprette et aftenseminarium i Århus. Bernhard Jensen blev formand for seminariets bestyrelse. I 1954 blev der indført en studenterlinie med 3-årig uddannelse og i 1956 en 4-årig daglinie. I 1956 fik seminariet sit nuværende navn.

Seminariet havde først lokaler i Fjordsgades skole. Det fik i 1961 en egen seminariebygning på en af Århus kommune skænket grund på Dalgas Avenue.

Hellerup Seminarium (K.F.U.M.s Sem.)

Seminariet oprettedes i 1953. Baggrunden var den kendelige lærermangel, der fik undervisningsministeriet til kraftigt at opfordre daværende seminarier til at udbygge deres virksomhed. Af pladmæssige grunde kunne KFUMs sem. på Nylandsvej ikke optage flere elever. Forhandlinger opstod med Teknisk skoles bestyrelse i Hellerup, hvis lokaler stod tomme en del af dagen. Tanken var at oprette en »filial« af seminariet i Gentofte kommune. Undervisningsministeriet forlangte, at seminariet blev selvstændigt med egen pædagogisk ledelse. I 1953 oprettedes seminariet med egen forstander, men med samme bestyrelse og forretningsudvalg som Frederiksberg seminarium. Navnet blev KFUMs Seminarium, Hellerup-afdeling. I 1959 ændredes seminariets navn til Hellerup Seminarium. I 1964 købte seminariet den tekniske skoles bygninger, som man indtil da havde benyttet på lejebasis.

Hjørring Seminarium

Seminariet blev oprettet 1957 som selvejende institution. Initiativet blev tagt i 1954 af først og fremmest borgmester, provst Carl Hermansen og skoleinspektør Børge Christensen. Baggrunden var den store lærermangel, der i det seminarieløse område nord for Limfjorden var nærmest katastrofal. Hjørring by har sikret seminariet gennem kommunegarantier og også på anden måde ydet økonomisk støtte.

Det nuværende bygningskompleks blev taget i brug i undervisningsåret 1961/62.

Herning Seminarium

Seminariet blev oprettet i 1960 som en selv-ejende institution på initiativ af Herning byråd.

Baggrunden var dels den voldsomme lærermangel og dels den stærkt stigende udvikling af Herning-området i erhvervsmæssig og befolkningsmæssig henseende. Initiativtagerne var

først og fremmest borgmester P. Munk-Poulsen og landstingsmand C. J. Hansen. Herning byråd nedsatte 1953 et seminarieudvalg, der gennem de følgende år rettede talrige henvendelser til undervisningsministeriet, som længe afslog at give tilladelse under henvisning til lærerbeho­vsudvalgets prognoser. Da det efterhånden var klart, at prognoserne ikke ville holde stik, gav undervisningsminister Jørgen Jørgensen den 29. marts 1960 tilladelse til seminariets oprettelse.

Undervisningen begyndte august 1960, og allerede 2 år efter rykkede man ind i de nye bygninger, der stod helt færdige i 1965. Både seminarium og øvelsesskole er 4-sporet.

Ålborg Seminarium

Seminariet blev oprettet som en selvejende institution i 1960. Planerne om et seminarium i Ålborg går tilbage til begyndelsen af århundredet. Under anden verdenskrig arbejdede man med planer om et aftenseminarium. Tilskyndet af den voksende lærermangel slog fire kommuner sig sammen om at oprette seminariet og henvendte sig i midten af 50-erne til un-

dervisningsministeriet. I 1960 gav ministeriet sin tilladelse til oprettelsen. Fra 1960-64 boede seminariet til leje i Danmarksgade skole, i 1965 flyttede det ind i egen bygning.

Holbæk Seminarium

Seminariet oprettedes i 1960 som selvejende institution. Bestyrelsens formand blev borgmester Carl Nielsen.

Tanken om et seminarium i Holbæk blev rejst i 1958. Den fik bred tilslutning i byrådet, fra de omliggende sogneråd og fra amtsrådet. Bag initiativet lå ønsket om at imødegå den lærermangel, der gjorde sig stærkt gældende på egnen.

Ministeriet stillede sig i første omgang afvisende, men undersøgelser i lærerbeho­vsudvalget førte i 1959 til beslutningen om, at der skulle bygges tre nye seminarier i landet. Når Holbæk Seminarium blev det ene, var grunden den, at der fra Holbæk var relativt store afstande til de nærmeste seminarier (København og Haslev).

Seminariet rykkede ind i egne bygninger i 1965, men først i 1968 stod byggeriet færdigt og kunne indvies.

Det bemærkes, at oplysninger om de enkelte **seminariers** nuværende elevtal samt om tilstede-

værelse af H.F.-kursus ikke er medtaget, da de på anden måde er tilgået udvalget.

Konklusion.

Oplysningerne i det foregående gør det muligt at øjne lidt af et mønster; ikke alt synes at være tilfældigheder, når de enkelte seminariers oprettelse ses placeret i tid og rum.

Langt den største del af seminarierne er grundlagt i perioderne 1802-16, 1857-95 og 1949-60. Af seminarierne fra den første periode er nu langt de fleste nedlagt, tilbage er kun Ranum (opr. Snedsted) og Skårup; Jonstrup Seminarium var en fortsættelse af det gamle Blaagaard Seminarium fra 1791. Baggrunden for denne periodes 8 seminariegrundlæggelser

er dels oplysningstidens store interesse for pædagogiske spørgsmål, ikke mindst blandt præster, dels den økonomiske støtte regeringen ydede gennem seminariefonden fra 1805.

Af de seminarier, der blev grundlagt i den anden periode, fra 1857 til 1895, eksisterer der i dag 8 plus seminariet i Haderslev. De var private, men nogle er siden blevet overtaget af staten; det gælder seminarierne i Gedved og Vordingborg, som staten overtog i 1961 efter ønske fra seminariernes bestyrelser. Baggrunden for denne periodes grundlæggelser er dels

den brede interesse for folkeoplysning, ikke mindst i grundtvigske kredse, dels de muligheder som både et voksende lærerbehov og en liberalistisk præget lovgivning (1857, 1859, 1867, 1881) gav for privat seminarievirksomhed.

Alle de 11 seminarier, der blev grundlagt i perioden 1949 til 1960, eksisterer i dag. Kun ét af dem blev oprettet som statsseminarium. Baggrunden for denne periodes mange grundlæggelser er dels statens betydelige tilskud til de private seminarier, dels den stærkt voksende lærermangel. De store børneårgange fra 1940-erne var kommet i skole, men antallet af færdiguddannede lærere var ikke vokset i takt med børnetallet. Forskellige forsøg på at komme lærermangelen til livs (studenterlinie, anvendelse af seminarieelever som vikarer, aftenseminarier m.m.) viste sig ikke tilstrækkelige. Oprettelse af nye seminarier syntes at være det mest effektive middel, hvilket kraftigt blev påpeget fra de dele af landet, der var hårdest ramt af lærermangelen. Ministeriet gik da også med til at anvende det i en række tilfælde, selv om det i nogle år var tilbageholdende under henvisning til prognoser om lærermangelens snarlige ophør.

Mønsteret er mindre klart, når det drejer sig om seminariernes geografiske placering. Her må øjensynlig afsættes en ret bred margin for »tilfældigheder«.

Dog kan man pege på, at de enkelte seminarier, der i forrige århundrede blev oprettet som statsseminarier, placeredes på landet (Jonstrup, Jelling). Bagved lå formentlig den traditionelle opfattelse, at læreren skulle være »en fornuftig bonde blandt bønder«. Biskop Balle havde tidli-

gere advaret mod at oprette seminarier i byerne, specielt i København, »den dyre stad, hvor der tillige gives så megen adspredelse, fristelse og ondskab, og hvor nedrig tænkemåde tager så meget overhånd« (Joakim Larsen: Den danske folkeskoles historie 1784–1818, s. 57).

Nogle private seminarier er anbragt, hvor en vækkelse eller en folkelig bevægelse havde gjort en egns befolkning interesseret i kristelig forkyndelse og folkelig oplysning. I enkelte tilfælde udgik seminariet af en allerede eksisterende højskole, det gælder Gedved og Nørre Nisum. Indre Missions seminarier i Haslev og Århus synes i højere grad at være anbragt der ud fra mere afvejede strategiske hensyn.

Mange seminariers placering kan forklares ud fra lokale behov. En stor lærermangel i en egn har været motiveringen for en række overvejende kommunale initiativer til oprettelse af seminarier i adskillige jyske byer i 1950-erne; store afstande til det nærmeste seminarium (en del af baggrunden for Jelling Sem.), et stærkt voksende efterspørgselspres på eksisterende seminarier (flere københavnske, f.eks. Statsseminariet på Emdrupborg og Hellerup Seminarium) har ligeledes gjort sig gældende.

Tilbage bliver dog som antydning adskillige seminarier, hvis geografiske placering synes tilfældig. Rigtigere ville det nok være at henvise til initiativtageren som grunden til, at der opstod et seminarium netop dér. Det gælder f.eks. Tønder Statsseminarium, Skaarup Statsseminarium, Nathalie Zahles Privatseminarium og Th. Langs Seminarium. Her var der tale om de sjældne enere, hvis indsats lettere lader sig konstatere end systematisere.

Ingrid Markussen

Vagn Skovgaard-P eter sen

Anvendt litteratur.

Morten Bredsdorff:	Seminarierne i Danmark i Einar Torsting: Opdragelse og Undervisning i Danmark, bd. II. 1949.	Joakim Larsen:	Bidrag til den danske folkeskoles historie 1784-1818. 1893.
R. Hellner:	Stadier på læreruddannelsens vej i Af Landsbyskolens saga. Udg. af Danmarks Lærerforening i 150-året for skoleordeningen af 1814. 1964.	Joakim Larsen:	Den danske folkeskoles historie 1818—1898.
		Leksikon for opdragere	bd. II. 1953.
		Lærerne og Samfundet	1874—1914. Bd. IV. 1914.
F. C. Kaalund-Jørgensen:	Seminarierne i Dansk Skolestat, bd. I. 1933.	Aksel Nellemann:	Den danske skoles historie. 1966.
		J. P. Trap:	Danmark. 5. udg. 1958-67.

Desuden er anvendt de enkelte seminariers års- og jubilæumsskrifter.

En del supplerende oplysninger er modtaget fra de enkelte seminariers rektorer.

Ingrid Markussen

Vagn Skovgaard-Petersen

